

અભિયોગનાદિ પદ સંગ્રહ.

સંપાદક : શ્રીમદ્ ભગવાદ્ ભાસ્કરભટ્ટ.

શ્રીમદ્ :

શ્રીમદ્ ભગવાદ્ ભાસ્કરભટ્ટ.

અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

| ગુજરાતી લેખોના વિભાગ |

અનુક્રમાંક ૨૨૬૨૦ વિભાગ

ગ્રંથનામ ૨૦૧૧-૧૨ ના પાઠ્યપુસ્તકો

વર્ગિક ૬-૬ : ૬૨

શ્રીમદ્ સદ્ગુરવે નમોનમઃ
સ્તવન-ભક્તિ-સજ્જાય-
તથા
આલોચનાદિ પદ સંગ્રહ.

પ્રકાશક:-

અ. ગોવર્ધનદાસજી. B. A.

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ;

સ્ટેશન અગાસ. વાયા આણંદ.

દ્વિતીયાવૃત્તિ

૧૯૬૭

પ્રત ૧૦૦૦

૧૯૪૦

Printed at SHREE KRISHNA PRINTERY, Ratanpole, Ahmedabad.

Printer Jani Govindlal Mohanlal.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
૧૧૬
ગુજરાતી કાંપીરાઈટ-સંગ્રહ
૨૨૬૨૦

૧૧

અહો !

સર્વોત્કૃષ્ટ શાંતરસમય સન્માર્ગ -

અહો !

તે સર્વોત્કૃષ્ટ શાંતરસ પ્રધાન

માર્ગના મૂળ સર્વશદેવ -

અહો !

તે સર્વોત્કૃષ્ટ શાંતરસ સુપ્રતીત કરાવ્યો

એવા

પરમકૃપાળુ સદ્ગુરુદેવ -

આ વિશ્વમાં સર્વકાળ

તમે

જયવંત વર્તો ! જયવંત વર્તો ! !

‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.’

ૐ

અહો સત્પુરૂષનાં વચ્ચનામૃત, મુદ્રા અને

સત્સમાગમ

સુષુપ્ત ચેતનને જાગૃત કરનાર,
પડતી વૃત્તિને સ્થિર રાખનાર,
દર્શન માત્રથી પણ નિર્દોષ
અપૂર્વ સ્વભાવને પ્રેરક,
સ્વરૂપ પ્રતીતિ, અપ્રમત્ત સંયમ,

અને

પૂર્ણવીતરાગ નિર્વિકલ્પ સ્વભાવના

કારણભૂત,

છેલ્લે

અયોગી સ્વભાવ પ્રગટ કરી
અનંત અધ્યાખ્યાય સ્વરૂપમાં
સ્થિતિ કરાવનાર !

ત્રિકાળ જયવંત વર્તો !
ૐ શાંતિ શાંતિ શાંતિ.

‘ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર. ’

નિવેદન.

આ સદ્વાણીની ગુંથણી મુમુક્ષુ સમૂહ સમક્ષ મૂકતાં આનંદસહ સંતોષ થાય છે.

આત્મભાવનાની પ્રાપ્તિ અને વૃદ્ધિ અર્થે સત્સંગ-ભક્તિ ભજન વાંચન મનનાદિ સાધનો છે. તે ભક્તિ આદિ ભાવના પ્રેરક-ઉપકારક એવો દ્રવ્યસ્તવનો આધાર-કારણ છે. એ અર્થે વિવિધ વિષયોનાં વિશેષ પુસ્તકો મુમુક્ષુઓને સાથે રાખવાં પડતાં હોવાથી મુમુક્ષુઓ તરફથી એવા વિષયોનો એક સંગ્રહ બહાર પાડવાની માગણીની ભાવના પ્રદર્શિત કરવામાં આવતી હોવાથી આ પ્રયત્ન કર્યો છે.

આ ગ્રંથના પાંચ વિભાગ છે. પ્રથમ વિભાગમાં સામાયિકાદિ નિત્યક્રમ, બીજા વિભાગમાં ક્ષમાપનાના પદો તથા પત્રો, ત્રીજા વિભાગમાં કેટલાક વૈરાગ્યમય અનુવાદો, ચોથા વિભાગમાં સદ્ગુરુ જન્મ સમયનાં અને વિરહ સમયનાં તેમ કેટલાક છુટક પદો અને પાંચમા વિભાગમાં સજ્જાય સ્તવન આદિનો સંગ્રહ છે. જેમાં આશ્રમના ભક્તિના કાર્યક્રમમાં લેવાતાં ઘણાં પદોનો મુખ્યપણે સમાવેશ કર્યો છે.

અનુક્રમણિકામાં તે તે પદના કર્તાના નામો આપવામાં આવ્યાં છે. ફરી અહીં તે બધાનો ઉલ્લેખ આવશ્યક નથી. પ્રધાનતાએ વૈરાગ્ય રંગ રંગિત શ્રી પદ્મનંદિ આચાર્ય કૃત શ્રી પદ્મનંદિ પંચવિંશતિમાંથી આલોચના, જિનવર દર્શન, શરીરાષ્ટક, બ્રહ્મચર્યાષ્ટક, બ્રહ્મચર્યરક્ષાવર્તિ, સિદ્ધસ્તુતિ, સદ્બોધચંદ્રોદય, એકત્વભાવના અને એકત્વસમ્પત્તિનો ગુર્જર

પદ્યાનુવાદ, શ્રીમાન મહોપાધ્યાયજી યશોવિજયજી કૃત સવાસોગાથાનું સ્તવન, સમકિતના સડસઠ બોલની સજ્જાયાદિ, શ્રીમાન પૂજ્યપાદ અમિતગતિ આચાર્ય કૃત સામાયિક પાઠ, શ્રીમત્ ભગવત્ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના દશમા દુમપત્ર અધ્યયન (સમયં ગોયમ મા પમાવ), શ્રી ચંદ્રકવિ કૃત વૈરાગ્યપ્રેરક શ્રી વૈરાગ્યમણિમાલા, સન્માર્ગસૂચક અને વૈરાગ્ય બોધક શ્રીહૃદયપ્રદીપ, શ્રી વિમલાચાર્યકૃત નિર્વેદભાવ પોષક શ્રી સંવેગદુમકન્દલી એ ગ્રંથોનું ગુર્જરાવતરણ તથા મુક્તિમાર્ગના ઉત્કૃષ્ટ હેતુભૂત અનંત જ્ઞાનીઓએ ભાવેલી દ્વાદશાનુપ્રેક્ષાનાં ત્રણ પદ તથા શ્રીમાન સમીપ સમયવર્તી સમયજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી કૃત સદ્ગુરુલકિત દોહરા આદિ પદ તથા પત્રો, શ્રી રત્નરાજ સ્વામિજી કૃત સદ્ગુરુ જન્મ સમયનાં અને વિરહ સમયનાં તેમજ બીજાં પદો છે.

પરમાર્થ માર્ગમાં ભાવ એ પ્રધાન છે, તેથી કાવ્ય દૃષ્ટિએ કેાઈ પદ્યમાં ન્યૂનતા ભાસે તો તે તરફ લક્ષ ન આપતાં તેના ભાવવાહીપણા પ્રત્યે દૃષ્ટિ આપવા વિનંતિ છે.

વિવિધ વિષયો સ્પર્શતી વાણી આ ગ્રંથમાં પ્રગટ થાય છે. મૂળ વિષય ‘આલોચના’ હોવાથી આ સંગ્રહને ‘આલોચનાદિ પદ સંગ્રહ’ એ અભિધાનથી અલંકૃત કર્યો છે.

શ્રી વીતરાગ માર્ગ દર્શક તત્ત્વજ્ઞ પરમ કૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના શુભ સ્મારક તરીકે એઓશ્રીના અનન્ય ભક્ત સંત શ્રી લઘુરાજ સ્વામિજીના સદુપદેશથી સ્થાપિત આ

‘શ્રી સનાતન જૈન ધર્મ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ તરફથી
આ ગ્રંથ આત્માર્થીઓના આત્મહિતાર્થે પ્રકાશિત કરવામાં
આવે છે. તે આત્માર્થીઓ અંતરથી અપનાવશે.

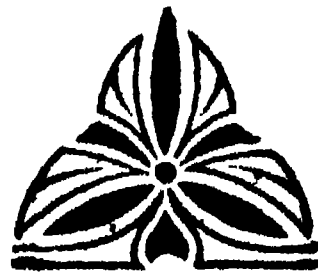
આલોચના-સ્તવન-સંજ્ઞાઓ-લક્ષિત અને વૈરાગ્યને
ઉપકારક અનેક વચનોની આ ગ્રંથાર્થ સંકલના મુમુક્ષુ-
ઓને સત્સંગે પરિણામ સુધારવા પરમનિમિત્તરૂપ બનેા એ
ભાવના છે.

પ્રમાદ, અનુપયોગ કે અન્ય હેતુએ આ ગ્રંથના પ્રકાશનમાં
કંઈ ભૂલ રહી ગઈ હોય તો સુસ્ત્ર વાંચક ક્ષમા કરશે.

આ હિતકારી ગ્રંથને આશાતના ન થાય એમ સાચવી
ઉપયોગમાં લેવા વિનંતિ છે.

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ,
અગાસ.
સં. ૧૯૯૭ના કાર્તિક સુ. પૂર્ણિમા
તા. ૧૫-૧૧-૧૯૪૦. }

શ્રી.
અધ્યાત્મ પ્રેમી,
બ્રહ્મ ગોવર્ધનદાસ.

અનુક્રમણિકા.

પ્રથમ વિભાગ આલોચનાદિ નિત્યક્રમ પૃ. ૧ થી ૩૨

વિષય.	પૃષ્ઠ.
૧ શ્રી સદ્ગુરુ ભક્તિ રહસ્ય શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ...	૩
૨ આલોચના પાઠ ...	૫
૩ સામાયિક પાઠ ભાષા...	૮
૪ મેરી ભાવના ...	૧૪
૫ યમનિયમના આઠ છંદ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ...	૧૬
૬ ક્ષમાપના પાઠ ...	૧૮
૭ શ્લોક એક ગૂર્જરભાષાસહ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રમાંથી ...	૧૯
૮ જિનેન્દ્ર પંચકલ્યાણક... કવિવર રૂપચંદ્રજી પાંડે	૨૦
૯ વીતરાગનો કહેલો પરમ ...	...
શાંતરસમય ધર્મ ...	શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ... ૩૨
૧૦ હે કામ ! હે માન ! હે સંગ ઉદય ! ...	શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ... ૩૨

દ્વિતીય વિભાગ-ક્ષમાપના પૃ. ૩૩ થી ૮૮

૧ આલોચના અધિકાર શ્રીપદ્મનાંદિ આચાર્યકૃત ઉપરથી શ્રી. પદ્મ. ગોવર્ધનદાસજી	
... ...	ગૂર્જર ભાષાંતર પદ્ય ૩૫
... ...	ગદ્ય ૪૫
૨ શ્લોક બે મૂળ ગૂર્જર ભાષા સહ ...	શ્રીમદ્ રાજચંદ્રમાંથી... ૫૪
૩ આલોચનાનાં પદો	

૧	આત્માર્થ કરીએ			
	આમના	શ્રી. રત્નરાજ સ્વામીજી		૫૫
૨	જગદ્ભૂષણ જિનવરા	...	...	૫૬
૩	મિચ્છામિ દુઃકડં	...	...	૫૭
૪	પ્રાર્થના—અશુદ્ધાત્માની શુદ્ધાત્મા પ્રતિ અરજ			૫૭
૪	ક્ષમાપનાના પત્રો શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર લિખિત			
૧	સંવત ૧૯૪૬ પ્ર. ભા. સુ. ૬ ની મિતિનો			૫૯
૨	સંવત ૧૯૪૮ ભા. સુ. ૮	..	..	૬૨
૩	સંવત ૧૯૪૮ ભા. સુ. ૧૦	..	..	૬૩
૪	સંવત ૧૯૪૮ ભા. સુ. ૧૦	..	..	૬૩
૫	સંવત ૧૯૫૩ ભા. સુ. ૬	..	..	૬૪
૫	ક્ષમાપના પાઠ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર	...	...	
	પ્રણીતનું પદ	...	એક મુમુક્ષુ	૬૪
૬	શ્રી બૃહદ્ આલોકના	શ્રી. લાલાજી રણજીતસિંહજી		૬૬
૭	સંચારા પોરિસીમાંથી આયાઓ	...	...	૮૭

તૃતીય વિભાગ—કેટલાક અનુવાદ પૃ. ૮૬ થી ૧૯૦

૧	શ્રી પદ્મનાદિ પંચવિંશતિમાંથી ગૂજર પદ્યાનુવાદ:—		
૧	જિનવરદર્શન અધિકાર	શ્રી. બ્ર. ૦ એવર્ધનદાસજી	૯૧
૨	શરીરાષ્ટક	શ્રી. સોભાગભાઈ	૯૫
૩	બ્રહ્મચર્યાષ્ટક	શ્રી. રાવજીભાઈ	૯૮
૪	બ્રહ્મચર્ય રક્ષાવર્તિ,	શ્રી. રાવજીભાઈ	૧૦૧
૫	સિદ્ધસ્તુતિ	..	૧૦૭
૬	સદ્બોધ ચંદ્રોદય	..	૧૧૪
૭	એકત્વભાવના	..	૧૨૦
૮	એકત્વ સમ્પતિ	..	૧૨૨

- ૨ સામાયિક પાઠ—શ્રી અમિતગતિ
આચાર્યકૃતનું ગૂર્જર પદ શ્રી. સુખલાલ જીવરાજ ૧૩૨
- ૩ કર્તવ્ય ઉપદેશ—શ્રી અધ્યાત્મ.
સારમાંથી ગૂર્જર પદાનુવાદ શ્રી. ધ્રુવ ગોવર્ધનદાસજી ૧૩૭
- ૪ વૈરાગ્ય મણિમાલા—
શ્રીચંદ્રકવિકૃતનું પદાવતરણ ... શ્રી. ધ્રુવ ગોવર્ધનદાસજી ૧૩૯
- ૫ હૃદય પ્રદીપ—પદાવતરણ શ્રી. ધ્રુવ ગોવર્ધનદાસજી ૧૪૪
- ૬ રત્નોષ-દર્શન—રત્નાકર
પરચીસીનું ગૂર્જરપદ ... શ્રી. ધ્રુવ ગોવર્ધનદાસજી ૧૫૧
- ૭ દ્રુમ પત્રક અધ્યયન—
શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાંથી—ગૂર્જરપદ શ્રી. સોભાગભાઈ ૧૫૭
- ૮ સંગ્રહ દ્રુમ કન્દલી
શ્રીવિમળાચાર્યકૃતનું ગૂર્જરપદ શ્રી સોભાગભાઈ ... ૧૬૮
- ૯ દ્વાદશાનુપ્રેક્ષા
૧ ... શ્રી રાવજીભાઈ ... ૧૮૨
૨ ... શ્રી. સોભાગભાઈ ... ૧૮૫
૩ ... શ્રી. ધ્રુવ ગોવર્ધનદાસજી ૧૮૭
- ૧૦ શ્લોક ત્રણ મૂળ ગૂર્જરભાષા સહ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રમાંથી ૧૮૯
- ચતુર્થ વિભાગ—કેટલાંક પદો પૃ. ૧૯૧ થી ૨૫૦
- ૧ શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ જન્મોત્સવ પદો પૃ. ૧૯૩ થી ૨૦૫
- ૧ દેવદિવાળી દિન મંગળાકારી શ્રી. રત્નરાજસ્વામીજી ૧૯૩
- ૨ જન્મ્યા શ્રી ગુરુરાજ જગતહિત ,, ૧૯૪
- ૩ સદ્ગુરુ સુખકારી જ્ઞાનાવતારી ,, ૧૯૬
- ૪ સત્ય ધર્મ ઉદ્ધરવારે ... ,, ૧૯૮
- ૫ આજે દેવદિવાળીનો દાડોરે ,, ૧૯૯
- ૬ સૌરાષ્ટ્ર સુંદર દેશમાં બંદર
વવાણિયા ૨૦૦

૭	આજ છે...ગુરરાજની જયન્તિ		
	આજ છે રે ...	મુમુક્ષુ	૨૦૧
૮	જિન શાસનના જ્યોતિષર		
	સોહામણા		૨૦૩
૯	આવ્યું આવ્યું અનુપમ નાવ શ્રી. રાવજીભાઈ		૨૦૪
૨	શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ વિરહ પદો પૃ. ૨૦૬ થી ૨૨૩		
૧	કહો કહાં હુંહુંજી સ્વામી શ્રી. રત્નરાજ સ્વામીજી		૨૦૬
૨	શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપજીરે	,,	૨૦૭
૩	સુગુરુ નિત્ય સાંભરે ...	,,	૨૦૮
૪	દર્શન ઘો ગુરરાજ વિદેહી	,,	૨૦૯
૫	અધ્યાત્મરસિયા ઉપકારી	,,	૨૧૦
૬	આપ વિના અકલાંવ રે	,,	૨૧૧
૭	સાધુચરિત ગુરુ સ્મરણ		
	તમારાં શાં કરે ? ...	શ્રી. સુશીલ	૨૧૨
૮	ગુરરાજ આનંદધામે પધાર્યા	શ્રી. રાવજીભાઈ	૨૧૩
૯	વિરહો નહિ રે ખમાય		૨૧૪
૧૦	અંગુઠે સૌ તીરથ વસતાં શ્રી. ધ્રુવ ગોવર્ધન- દાસજી ...		૨૧૫
૧૧	શી સુંદર દિવ્ય એ જ્યોતિ! શ્રી. સોભાગભાઈ		૨૧૬
૧૨	શિવના અનુગામી અન્તરયામી શ્રી. પંડિત ગુણભદ્રજી		૨૧૭
૧૩	મંત સ્વરૂપસમાધિ વર્યા શ્રી. રાવજીભાઈ		૨૧૮
૧૪	મલકતું મુખ પ્રભુશ્રીનું શ્રી. રાવજીભાઈ		૨૨૦
૧૫	કરીને અમને અનાથ શ્રી. પંડિત ગુણભદ્રજી		૨૨૧
૩	છટક પદો પૃ. ૨૨૩ થી ૨૫૦		
૧	શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ સેવો શ્રી. રત્નરાજ સ્વામીજી		૨૨૩
૨	શ્રી સહજાત્મસ્વરૂપજીરે લોલ	,,	૨૨૬

૩	મને મળીયા શ્રી સદ્ગુરુરાયારે	..	૨૨૭
૪	અમને અંત સમય ઉપકારી શ્રી રત્નરાજ સ્વામીજી		૨૨૯
૫	આપ સ્વભાવમેં રે અવધુ ...	...	૨૨૯
૬	પરમગુરુ જ્ઞેન કયું હોવે શ્રી.યશોવિજયજી		૨૩૦
૭	અમ હમ અમર ભયે		
	ન મરેંગે ...	શ્રી. આનંદધનજી	૨૩૧
૮	રામ કહો રહેમાન કહો શ્રી. આનંદધનજી		૨૩૧
૯	નાથ હું જોવો તેવો પણ તારો...	...	૨૩૧
૧૦	વાસના ક્યાં લગી તું રહીશ...	...	૨૩૨
૧૧	ગુણઅનંત અપાર પ્રભુ તોરા	...	૨૩૩
૧૨	મેરો છતનો ચાહ્યે ...	શ્રી. આનંદ	૨૩૪
૧૩	પરિણતિ સમ જીવનકી	શ્રી. ભાગચંદ્ર	૨૩૪
૧૪	જીવનકી પરિનામકી કેા યહ	શ્રી. ભાગચંદ્ર	૨૩૫
૧૫	સંત નિરંતર ચિંતત એસે	શ્રી ભાગચંદ્ર	૨૩૬
૧૬	વીર હાક-વારસ અહો	શ્રી. ષ્ઠ ગોવર્ધન-	
	મહાવીરના...	દાસજી	૨૩૬
૧૭	ભક્તિ વિષે ચોપાઇ	શ્રી. સુંદરદાસ	૨૩૭
૧૮	સ્તુતિ અષ્ટક...અહો હરિદેવ	શ્રી. સુંદરદાસ	૨૩૯
૧૯	પ્રભુ પ્રાર્થના	શ્રી. સોભાગભાઈ	૨૪૦
૨૦	સદ્ગુરુ શ્રોત્રીય ષ્ઠ્ઠનિઃ પદ		
	સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે	...	૨૪૩
૨૧	તું તો ન્યારો રહિને ખેડે છે	શ્રી. છોટમ	૨૪૪
૨૨	પ્રભુ ઉપકાર-કૌન ઉતારે	શ્રી. ધર્મપાલ	૨૪૫
૨૩	સન્નનીના શણગાર-વધાવો		
	૧ લો. હાં રે સખી ઉગ્યો પૂનમનો ચંદ્રમા		૨૪૫
૨૪	વધાવો રજો-ખીજો વધાવે રે	...	૨૪૭

૨૫	હાં રે મારે સજની ટાણું આવ્યું છે	શ્રી. અભાનંદ	૨૪૮
૨૬	પરકમ્મા કરીને લાગું પાય રે	...	૨૪૯
૨૭	ચાલો રે સખી સદ્ગુર જોવાને જઇએ રે	...	૨૫૦

પંચમ વિભાગ—સજ્યાદિ પૃ. ૨૫૧ થી ૩૦૪.

૧	શ્રી સવાસો ગાથાનું સ્તવન	શ્રી. યશોવિજયજી	૨૫૩
૨	સમકિતના સડસઠ બોલની સજઝાય	...	૨૬૮
૩	ક્રોધની સજઝાય	... શ્રી. ઉદયરત્ન	૨૭૮
૪	માનની સજઝાય	... ..	૨૭૯
૫	માયાની સજઝાય	... ..	૨૭૯
૬	લોભની સજઝાય	... ..	૨૮૦
૭	પંચમીની સજઝાય	... ..	૨૮૧
૮	શ્રી જ્ઞાનપંચમીનું ચૈત્યવંદન	શ્રી. રંગવિજય	૨૮૨
૯	પંચમીનું લઘુ સ્તવન	... શ્રી. સમયસુંદર	૨૮૩
૧૦	શ્રી જ્ઞાનપંચમીનું સ્તવન	શ્રી. જિન વિજયજી	૨૮૪
૧૧	શ્રી પંચમીની સ્તુતિ	શ્રી. રિપભદાસ	૨૯૩
૧૨	શ્રી વીરપ્રભુનું દિવાળીનું સ્તવન.	શ્રી. દેવચંદ્રજી ...	૨૯૪
૧૩	શ્રી દિવાળીનું સ્તવન.		
	૧ મારે દિવાળી થઇ આજ	...	૨૯૫
	૨ ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળી	...	૨૯૬
૧૪	નવ અંગ પૂજન દોહા	શ્રી. શુભવીર	૨૯૭
૧૫	શ્રી આદિ જિનની આરતી	શ્રી. મૂળચંદ	૨૯૮
૧૬	શ્રી શાંતિજિનની આરતી	...	૨૯૯

૧૭	શ્રી આદિ જિનની આરતી	માણેક મુનિ	૩૦૦
૧૮	જય જય આરતી સદ્ગુરુરાય	...	૩૦૧
૧૯	મંગળ દીવો	... ..	૩૦૨
૨૦	મંગળ દીવો	શ્રી. રત્નરાજ સ્વામીજી	૩૦૨
૨૧	મંગળ દીવો. દીવો રે દીવો		
	પ્રભુ મંગળીક દીવો	...	૩૦૩
૨૨	અંત મંગળ-અહો! અહો! શ્રીમદ રાજચંદ્ર		
	શ્રી સદ્ગુરુ	...	૩૦૪

શુદ્ધિપત્રક

પૃષ્ઠ	સાધન	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૪	૫	સ્વધર્મ	સ્વધર્મ
૬	૧૬	પડિકાણોં	પડિકાણોં
૧૩	૫	ષ કર્મમાહિં	ષટ્કર્મમાહિં
૧૫	૬	વાનતા	વનિતા
૧૯	૬	સર્વજ	સર્વજ
૨૨	૭	અવધિરવિરાજિત	અવધિવિરાજિત
૩૫	૨૦	મિથ્યાત્વથી	મિથ્યાત્વથી
૪૪	૮	નિગોદથી	નિગોદથી
૪૬	૩	વિમ્ન	વિમ્ન

પૃષ્ઠ	સાધન	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૬૦	૭	જામતું	જોમતું
૬૦	૧૭	સ્ત્રીપણે	સ્ત્રીપણે
૬૧	૧	જન્મવું અને એમ	જન્મવું અને ફરી એમ
૬૧	૨૨	જામતું	જોમતું
૬૨	૧	જામતું	જોમતું
૬૩	૨૪	તા	તો
૬૭	૧૨	યેનિસે	યોનિસે
૭૧	૧૫	છટાય	છુટાય
૭૯	૧૫	અનુમોદા	અનુમોદો
૯૬	૯	સદાકળ	સદાકાળ
૯૭	૨૪	સંસરમાં	સંસારમાં
૯૮	૩	પ્રતિદન	પ્રતિદિન
૧૧૧	૧	અંધ	અંધ
૧૧૩	૧૨	આનંદ	આનંદ
	૧૮	વિષયમાં	વિષયમાં
૧૧૪	૧૩	સર્વશ્રુત	સર્વશ્રુત
૧૧૭	૧૬	કર્મશત્રુ	કર્મશત્રુ
૧૧૯	૧૦	પદ્મનંદિના	પદ્મનંદિનારે મુખશશિથી
		મુખશશિથી	સૌ
૧૨૫	૩	સૌથી	સૌ
૧૨૬	૧૪	કરતાં	કરતાં
૧૨૯	૧૧	સમ્ય	સામ્ય
૧૩૧	૪	પ્રાત	પ્રતિ
	૧૩	સત્સંગ	સત્સંગ
	૧૪	તત્ત્વશોધિની	તત્ત્વવિશોધિની
૧૩૮	૨૪	માદ-શત્રુનો	પ્રમાદ-શત્રુનો

પૃષ્ઠ	સાધન	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૪૭	૭	વ્યથ	વ્યર્થ
૧૬૭	૧	અથ	અર્થ
૧૬૯	૭	છટિયા	છૂટિયા
૧૭૧	૫	સમીઆ	સમી આ
૧૮૧	૨૨	ગુથિત	ગુંથિત
૧૮૫	૩	નિર્ગંથ	નિર્ઘંથ
૧૯૦	૧૦	જામએ	જોમએ
૧૯૬	૨	અનુશ્રાતપૂર	અનુશ્રોતપૂર
૧૯૯	૧૧	તે	તે
૨૦૩	૬	દિવસ	દિવસ
૨૦૫	૭	ચતુથ કાળમાં	ચતુર્થકાળમાં
	૧૬	મુક્તગામી	મુક્તિગામી
૨૧૨	૧૩	રસના	રસનાં
૨૨૮	૧	વિધવધ	વિધવિધ
૨૩૧	૭	સફલ	સકલ
૨૩૭	૧૦	ભાજાને	ભાજાને
	૧૯	હિશ્વાસ	વિશ્વાસ
૨૩૮	૧૩	ધ્યાનધૂપ	ધ્યાનધૂપ
૨૪૩	૧૫	લહ્યા	લહ્યો
૨૭૦	૧૪	જિનપાડિમા	જિનપડિમા
૨૮૫	૧	તહનાં	તેહનાં
૨૯૬	૯	પહેલી	પહેલી પહેલી
૨૯૯	૧૦	મુલચહે	મુલચંદે

મંગળાચરણ.

અહો શ્રી સત્પુરુષકે વચનામૃતં જગદ્દિતકરમ,
 મુદ્રા અરૂ સત્ સમાગમ સુતિ ચેતના જાગૃતકરમ;
 ગિરતિ વૃત્તિ સ્થિર રમે દર્શન માત્રસેં નિર્દોષ હૈ,
 અપૂર્વ સ્વભાવકે પ્રેરક સકલ સદ્ગુણ કાષ હૈ.
 સ્વસ્વરૂપની પ્રતીતિ અપ્રતમ સંયમ ધારણમ,
 પૂરણપણે વીતરાગ નિર્વિકલ્પતાકે કારણમ;
 અંતે અયોગિ સ્વભાવ જો તાકે પ્રગટ કરતાર હૈ,
 અનંત અધ્યાત્માધ સ્વરૂપેમેં સ્થિતિ કરાવનાર હૈ.
 સહજાત્મ સહજાનંદ આનંદવન નામ અપાર હૈ,
 સત્દેવ ધર્મ સ્વરૂપ દર્શક સુશુર પારાવાર હૈ;
 શુર ભક્તિસેં લહે તીર્થપતિપદ શાસ્ત્રમેં વિસ્તાર હૈ,
 ત્રિકાળ જયવંત વર્તો શ્રી શુરરાજને નમસ્કાર હૈ.
 એમ પ્રણમી શ્રી શુરરાજકે પદ આપ-પરહિત કારણમ,
 જયવંત શ્રી જિનરાજ વાણી કરે તાસ ઉચ્ચારણમ;
 ભવભીત ભવિક જે ભણે ભાવે સુણે સમજે સદહે,
 શ્રી રતનત્રયની ઐક્યતા લહી સો નિજ પદ લહે.

જિનેશ્વરની વાણી.

અનંત અનંત ભાવ બેદથી ભરેલી ભલી,
 અનંત અનંત નયનિશ્લેષે બ્યાખ્યાની છે;
 સકળ જગત હિત કરિણિ હારિણી મોહ,
 તારિણિ ભવાખ્તિ મોક્ષચારિણી પ્રમાણી છે.
 હિપમા આપ્યાની જેને તમા રાખવી તે વ્યર્થ,
 આપવાથી નિજ મતિ મપાઈ મેં માની છે;
 અહો! રાજચક્ર બાળ ખ્યાલ નથી પામતા એ,
 જિનેશ્વર તણી વાણી જાણી તેણે જાણી છે.

આલોચના—નિત્યક્રમ

આદિ

વિભાગ

પ્રથમ

શ્રી સદગુરુભક્તિરહસ્ય.

દોહરા.

- હે પ્રભુ! હે પ્રભુ! શું કહું, દીનાનાથ દયાળ; ૧
હું તો દોષ અનંતનું, ભાજન હું કરણાળ.
શુદ્ધ ભાવ મુજમાં નથી, નથી સર્વ તુજ રૂપ;
નથી લઘુતા કે દીનતા, શું કહું પરમ સ્વરૂપ? ૨
નથી આજ્ઞા ગુરુદેવની, અચળ કરી ઉરમાંહિ;
આપતણે વિશ્વાસ દૃઢ, ને પરમાદર નાંહિ. ૩
જોગ નથી સત્સંગનો, નથી સત્સેવા જોગ;
કેવળ અર્પણતા નથી, નથી આશ્રય અનુયોગ. ૪
'હું પામર શું કરી શકું,' એવો નથી વિવેક;
ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક. ૫
અચિંત્ય તુજ મહાત્મ્યનો, નથી પ્રકુલ્લિત ભાવ;
અંશ ન એકે સ્નેહનો, ન મળે પરમ પ્રભાવ. ૬
અચળરૂપ આસક્તિ નહિ, નહિ વિરહનો તાપ;
કથા અલભ્ય તુજ પ્રેમની, નહિ તેનો પરિતાપ. ૭
ભક્તિમાર્ગ પ્રવેશ નહિ, નહિ ભજન દૃઢ ભાન,
સમજ નહિ નિજધર્મની, નહિ શુભ દેશે સ્થાન. ૮
કાળદોષ કળિથી થયો, નહિ મર્યાદા ધર્મ;
તોય નહિ વ્યાકુળતા, જુઓ પ્રભુ મુજ કર્મ. ૯

- સેવાને પ્રતિકૂળ જે, તે બંધન નથી ત્યાગ;
દેહેન્દ્રિય માને નહિ, કરે બાહ્ય પર રાગ. ૧૦
- તુજ વિયોગ સ્કુરતો નથી, વચન નયન યમ નાંહિ;
નહિ ઉદાસ અનભક્તથી, તેમ ગૃહાદિક માંહિ. ૧૧
- અહંભાવથી રહિત નહિ, સ્વધમ સંચય નાંહિ;
નથી નિવૃત્તિ નિર્મળપણે, અન્ય ધર્મની કાંઈ. ૧૨
- એમ અનંત પ્રકારથી, સાધન રહિત હુંય;
નહીં એક સદ્ગુણ પણ, મુખ બતાવું શુંય? ૧૩
- કેવળ કરુણા-મૂર્તિ છે, દીનબંધુ દીનનાથ;
પાપી પરમ અનાથ છું, ગ્રહો પ્રભુજી હાથ. ૧૪
- અનંત કાળથી આથડયો, વિના ભાન ભગવાન;
સેવ્યા નહિ ગુરુસંતને, મૂક્યું નહિ અભિમાન. ૧૫
- સંતત્યરણ આશ્રય વિના, સાધન કર્યા અનેક;
પાર ન તેથી પામિયો, ઉગ્યો ન અંશ વિવેક. ૧૬
- સહુ સાધન બંધન થયાં, રહ્યો ન કોઈ ઉપાય;
સત્સાધન સમજ્યો નહિ, ત્યાં બંધન શું જાય? ૧૭
- પ્રભુ પ્રભુ લય લાગી નહિ, પડ્યો ન સદ્ગુરુ પાય;
દીઠા નહિ નિજ દોષ તો, તરિયે કોણ ઉપાય? ૧૮
- અધમાધમ અધિકો પતિત, સકળ જગતમાં હુંય;
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના, સાધન કરશે શુંય? ૧૯
- પહોં પહોં તુજ પદપંકજે, ફરિ ફરિ માગું એજ;
સદ્ગુરુ સંત સ્વરૂપ તુજ, એ દ્રઢતા કરી દેજ. ૨૦

આલોચના પાઠ.

દોહા.

વંદો પાંચો પરમગુરુ, ચૌવીસોં જિનરાજ;
કહું શુદ્ધ આલોચના, શુદ્ધ કરનકે કાજ. ૧

સખી છંદ (૧૪ માત્રા)

સુનિયે જિન અરજ હુમારી, હુમ દોષ કિયે અતિ ભારી;
તિનકી અળ નિર્વૃત્તિકાળ, તુમ શરણુ લાડી જિનરાજ. ૨
ઇક બે તે ચઉ ઇન્દ્રી વા, મન-રહિત-સહિત જે જીવા;
તિનકી નહિ કરના ધારી, નિરદઇ વડે ધાત વિચારી. ૩
સમરંભ સમારંભ આરંભ, મન વચ તન કીને પ્રારંભ;
કૃત કારિત મોદન કરિકેં, કોધાદિ અતુષ્ટય ધરિકેં. ૪
શત આઠ જી ઇમ ભેદનતેં, અધ કીને પર છેદનતેં;
તિનકી કહું કોલોં કહાની, તુમ જનત કેવલજાની. ૫
વિપરીત એકાંત વિનયકે, સંશય અજ્ઞાન કુનયકે;
વશ હોય ઘોર અધ કીને, વચતેં નહિ જાત કહીને. ૬
કુગુરુનકી સેવ જી કીની, કેવલ અદયાકર ભીની;
યા વિધિ મિથ્યાત બ્રમાયો, અહુંગતિમધિ દોષ ઉપાયો. ૭
હિંસા પુનિ જૂઠ જી ચોરી, પરવનિતાસોં દગ જોરી;
આરંભ પરિગ્રહ ભીનો, પનપાપ જી યા વિધિ કીનો. ૮

સપરસ રસના ઘ્રાનનકો, ચખ કાન વિષય સેવનકો;
 બહુ કરમ કિયે મનમાને, કછુ ન્યાય અન્યાય ન જાને. ૯
 ફલ પંચ ઉદંબર ખાયે, મધુ માંસ મદ્ય ચિત ચાહે;
 નહિ અષ્ટ મૂલગુણધારી, વિસન જુ સેયે દુઃખકારી. ૧૦
 દુર્મખીસ અભખ જિન ગાયે, સ્ત્રી ભી નિશદિન ભુંજયે;
 કછુ ભેદાભેદ ન પાયો, જ્યોં ત્યોં કર ઉદર ભરાયો. ૧૧
 અનંતાન જુ બૅંધી જાને, પ્રત્યાખ્યાન અપ્રત્યાખ્યાનો;
 સંજ્ઞલન ચોકરી ગુનિયે, સખ ભેદ જુ પાંડશ મુનિયે. ૧૨
 પરિહાસ અરતિ રતિ શોગ, ભય ગ્લાનિ તિવેદ સંજોગ;
 પનવીસ જુ ભેદ ભયે ઇમ, ઇનકે વશ પાપ કિયે હમ. ૧૩
 નિદ્રાવશ શયન કરાઇ, સુપનેમધિ દોષ લગાઇ;
 ફિર જાગિ વિષય-વન ધાયો, નાનાવિધ વિપદ્મ ખાયો. ૧૪
 કિયે આહાર નિહાર વિહાર, ઇનમેં નહિ જતન વિચાર;
 જિન દેખી ધરી ઉઠાઇ, જિન શોધી ભોજન ખાઇ. ૧૫
 તખ હી પરમાદ સતાયો, બહુવિધ વિકલપ ઉપજાયો;
 કછુ સુધિ બુધિ નાહિ રહી હૈ, મિથ્યામતિ છાય ગર્મ હૈ. ૧૬
 મરજાદા તુમ ઠિંગ લીની, તાડૂમેં દોષ જુ કીની;
 બિન બિન અખ કેસેં કહિયે, તુમ જ્ઞાનવિપેં સખ પમયે ૧૭
 હા! હા! મેં દુઠ અપરાધી, ત્રસજીવનરાશિ વિરાધી;
 ધાવરકી જતન ન કીની, ઉરમેં કરુણા નહિ લીની. ૧૮
 પૃથિવી બહુ ખેદ કરાઇ, મહલાદિક જગાં ચિનાઇ;
 જિનગાદ્યો પુનિ જલ ઢોલ્યો, પંખાતં પવન વિલોલ્યો. ૧૯

હા ! હા ! મૈં અદયાચારી, બહુ હરિત જી કાય વિદારી;
યા મધિ જીવનકે ખંદા, હમ ખાયે ધરિ આનંદા. ૨૦

હા ! મૈં પરમાદ બસાઈ, બિન દેખે અગનિ જલાઈ;
તા મધ્ય જીવ જે આયે, તે હૂં પરલોક સિધાયે. ૨૧

વિંધો અન્ન રાતિ પિસાયો, ઇંધન બિનસોધિ જલાયો;
ઝાડૂ લે જગાં બુહારી, ચિંટિઆદિક જીવ વિદારી. ૨૨

જલ છાનિ જીવાની કીની, સોડૂ પુનિ ડારિ જી દીની;
નહિં જલ થાનક પહૂંચાઈ, કિરિયા બિન પાપ ઉપાઈ. ૨૩

જલ મલ મોરિનમેં ગિરાયો, કૃમિકુલ બહુ ઘાત કરાયો;
નદિયનિ બિચ ચીર ધુવાયે, કોસનકે જીવ મરાયે. ૨૪

અન્નાદિક શોધ કરાઈ, તામેં જી જીવ નિસરાઈ;
તિનકા નહિં જતન કરાયા, ગરિયારે ધૂપ ડરાયા. ૨૫

પુનિ દ્રવ્ય કમાવન કાજે, બહુ આરેંભહિંસા સાજે;
કિયે તિસનાવશ ભારી, કરના નહિં રંચ વિચારી. ૨૬

ઇત્યાદિક પાપ અનંતા, હમ કીને શ્રી ભગવંતા;
સંતતિ ચિરકાલ ઉપાઈ, વાનીતેં કહિય ન જાઈ. ૨૭

તાકો જી ઉદય જળ આયો, નાનાવિધિ મોહિ સતાયો,
ફલ ભુંજત જિય દુઃખ પાવે, વચતેં કૈસે કરિ જાવે. ૨૮

તુમ જાનત કેવલજ્ઞાની, દુઃખ દૂર કરો શિવથાની;
હમ તો તુમ શરન લહી હૈ, જિન તારન બિરદ સહી હૈ. ૨૯

જો જાંવપતિ ઇક હોવે, સો ભી દુઃખિયા દુઃખ ખોવે;
તુમ તીન ભુવનકે સ્વામી, દુઃખ મેટો અંતરજામી. ૩૦

દ્રોપદીકો ચીર બઢાયો, સ્ત્રીતા પ્રતિ કમલ રચાયો;
 અંજનસે કિયે અકામી, દુઃખ મેટો અંતરજામી. ૩૧
 મેરે અવગુણ ન ચિતારો, પ્રભુ અપનો બિરદ નિહારો;
 સખ દોષરહિત કરિ સ્વામી, દુઃખ મેટલુ અંતરજામી. ૩૨
 ઈંદ્રાદિક પદવી ન ચાહું વિષયનિમેં નાહિ લુભાગિં;
 રાગાદિક દોષ હરીજે, પરમાતમ નિજપદ દીજે. ૩૩

દોહા

દોષ રહિત જિનદેવજી, નિજપદ દીજયો મોય;
 સખ જીવનકે સુખ બઢે, આનંદ મંગલ હોય. ૩૪
 અનુભવ માણિક પારખી, જોડરી આપ જિનંદ;
 ચેહિ વર મોહિ દીજયે, ચરન શરન આનંદ ૩૫

આલોચનાપાઠ સમાપ્ત.

સામાયિક—પાઠ ભાષા.

૧ પ્રતિક્રમાણુ કર્મ.

કાલ અનંત બ્રમ્યો જગમેં સહિયે દુઃખ ભારી,
 જન્મ મરણ નિત કિયે પાપકો વહે અધિકારી;
 કોડિ ભવાંતર માહિં મિલન દુર્લભ સામાયિક,
 ધન્ય આજ મેં ભયો જોગ મિલિયો સુખદાયક. ૧

હે સર્વજ્ઞ જિનેશ ! ક્રિયે જે પાપ જી મેં અળ,
તે સળ મન વચન કાય યોગદી ગુપ્તિ જિના લભ;
આપ સમીપ હજૂરમાંહિ મેં ખટો ખટો સળ,
દોષ કહું સો સુનો કરો નહ દુઃખ દેહિ જળ. ૨

ક્રોધ માન મદ લોભ મોહ, માયાવશ પ્રાની,
દુઃખ સહિત જે ક્રિયે દયા તિનકી નાહિ આની;
જિના પ્રયોજન એકઈદ્રિ જિ તિ ચઉ પંચેન્દ્રિય,
આપ પ્રસાદહિ મિટે દોષ જે લગ્યો મોહિ જિય. ૩

આપસમેં ઇક ઠૌર થાપિકરિ જે દુઃખ દીને,
પેલ દિયે પગતલે દાખિકરિ પ્રાણુ હરિને;
આપ જગતકે જીવ જિતે તિન સળકે નાયક,
અરજ કરું મેં સુનો દોષ મેટો દુઃખદાયક. ૪

અંજન આદિક ચાર મહા ધનધોર પાપમય,
તિનકે જે અપરાધ લયે તે ક્ષમા ક્ષમા ક્રિય;
મેરે જે અળ દોષ લયે તે ક્ષમહુ દયાનિધિ,
યહ પડિકાણું ક્રિયો આદિ ષટકર્મમાંહિ વિધિ. ૫

૨ પ્રત્યાખ્યાન કર્મ.

જો પ્રમાદ વશ હોય વિરાધે જીવ ધનેરે,
તિનકો જો અપરાધ લયો મેરે અધ ઠેરે;
સો સળ જૂઠો હોહુ જગતપતિકે પરસાદે,
જા પ્રસાદતેં મિલે સર્વ સુખ, દુઃખ ન લાધે ૬
મેં પાપી નિર્લજ્જ દયાકરિ હીન મહાશઠ,
ક્રિયે પાપ અતિ ઘોર પાપમતિ હોય ચિત્તહુઠ;

નિહ્નું હૂં મેં બારબાર નિજ જિયકેા ગરહૂં,
 સળ વિધિ ધર્મ ઉપાય પાય ફિરિ પાપહિ કરહૂં. ૭
 દુર્લભ હૈ નરજન્મ તથા શ્રાવકકુલ ભારી,
 સત્સંગતિ સંયોગ ધર્મ જિન શ્રદ્ધા ધારી;
 જિન વચનામૃત ધાર સમાવર્તે જિનવાની,
 તો હૂં જીવ સંહારે ધિદ્ ધિદ્ ધિદ્ હમ બની. ૮
 ઇન્દ્રિયલંપટ હોય ખોય નિજ જ્ઞાનજમા સળ,
 અજ્ઞાની જિમ કરે તિસી વિધિ હિંસક બદે અળ;
 ગમનાગમન કરંતો જીવ વિરાધે લોલે,
 તે સળ દોષ ક્રિયે નિહ્ન અળ મનવચતોલે. ૯
 આલોચનવિધિ થકી દોષ લાગે જીુ ધનેરે,
 તે સળ દોષ વિનાશ હોઉં તુમતેં જિન મેરે;
 બારબાર ઇસ ભાંતિ મોહ મદ દોષ કુટિલતા,
 ઇર્ષાદિકતેં ભયે નિહિયે જે ભયભીતા. ૧૦

૩ સામાયિક કર્મ.

સળ જીવનમેં મેરે સમતાભાવ જગ્યો હૈ,
 સળ જિય મોસમ સમતા રાખો ભાવ લગ્યો હૈ;
 આર્ત રોદ્ર દય ધ્યાન છાંડિ કરિહૂં સામાયિક,
 સંયમ મો કળ શુદ્ધ હોય ચહ ભાવળધાયિક. ૧૧
 પૃથિવી જલ અર અગ્નિ વાયુ ચઉ કાય વનસ્પતિ,
 પંચહિ થાવરમાંહિં તથા ત્રસજીવ બસેં જિત;
 બે ઇન્દ્રિય તિય ચઉ પંચેન્દ્રિયમાંહિં જીવ સળ,
 તિનસેં ક્ષમા કરાણિ મજપર ક્ષમા કરો અળ. ૧૨

ઇસ અવસરમેં મેરે સખ સમ કંચન અરૂ ત્રણ,
મહલ મસાન સમાન શત્રુ અર મિત્રહુ સમ ગણ;
જન્મન મરન સમાન જાન હમ સમતા કીની,
સામાયિકકા કાલ જિતૈ યહ ભાવ નવીની. ૧૩

મેરો હૈ મંક આતમ તામેં મમત જુ કીનો,
ઔર સજૈ મમ ભિન્ન જાનિ સમતારસ ભીનો;
માત પિતા સુત બંધુ મિત્ર તિય આદિ સજૈ યહ,
મેતૈં ન્યારે જાનિ યથારથ રૂપ કર્યો ગહ. ૧૪

મેં અનાદિ જગજલમાહિં ફૈસિ રૂપ ન જાણ્યો,
એકેંદ્રિય દે આદિ જંતુકો પ્રાણુ હુરાણ્યો;
તે અજા જીવસમૂહ સુનો મેરી યહ અરજી,
ભવભવકો અપરાધ ક્ષમા કીજ્યો કરિ મરજી. ૧૫

૪ સ્તવન કર્મ.

નમો રિષભ જિનદેવ અજિત જિન જીતિ કર્મકો,
સંભવ ભવદુઃખહરન કરન અભિનંદ શર્મકો;
સુમતિ સુમતિદાતાર તાર ભવસિંધુ પાર કર,
પદ્મપ્રભ પદ્માભ ભાનિ ભવભીતિ પ્રીતિ ધર. ૧૬

શ્રી સુપાર્શ્વ કૃતપાશ નાશ ભવ જાસ શુદ્ધકર,
શ્રી ચંદ્રપ્રભ ચંદ્રકાંતિસમ દેહ કાંતિધર;
પુષ્પહંત દમિ દોષકોષ ભવિ પોષ રોષહર,
શીતલ શીતલ કરન હરન ભવતાપ દોષહર. ૧૭

શ્રેયરૂપ જિનશ્રેય ધેય નિત સેય ભવ્યજન,
વાસુપૂજ્ય શત પૂજ્ય વાસવાદિક ભવભય હન;

વિમલ વિમલમતિ દેન અંતગત હૈ અનંત જિન,
ધર્મ શર્મ શિવકરન શાંતિ જિન શાંતિ વિધાયિન. ૧૮

કેશુ કેશુસુખ જીવપાલ અરનાથ જાલહર,
મહિ મહસમ મોહમહ મારન પ્રચારધર;
મુનિસુવત વ્રત કરન નમત સુરસંઘહિ નમિ જિન,
નેમિનાથ જિન નેમિ ધર્મરથમાંહિ જ્ઞાન ધન. ૧૯

પાર્શ્વનાથ જિન પાર્શ્વઉપલ સમ મોક્ષરમાપતિ,
વર્દમાન જિન નમૌ વમૌ ભવદુઃખ કર્મકૃત;
યા વિધિ મૈં જિનસંઘરૂપ ચતુવીસ સંખ્યધર,
સ્તતિં નમું હું જારજાર વંદું શિવસુખકર. ૨૦

૫ વન્દના કર્મ.

વંદું મૈં જિનવીર ધીર મહાવીર સુ સન્મતિ,
વર્દમાન અતિવીર વંદિ હું મનવચ્ચતનકૃત;
ત્રિશલાતનુજ મહેશ ધીશ વિદ્યાપતિ વંદું,
વંદું નિત પ્રતિ કનકરૂપતનુ પાપ નિકંદું. ૨૧

સિદ્ધારથ નૃપનંદ દંદ દુખ દોષ મિટાવન,
દુરિત દવાનલ જ્વલિત જ્વાલ જગજીવ ઉધારન;
કુંડલપુર કરિ જન્મ જગત જિય આનંદકારન,
વર્ષ જહત્તરિ આયુ પાય સખહી દુઃખ ટારન. ૨૨

સસ હસ્ત તનુ તુંગ ભંગ કૃત જન્મમરનભય,
ખાલ બ્રહ્મમય જ્ઞેય હેય આદેય જ્ઞાનમય;
દે ઉપદેશ ઉધારિ તારિ ભવસિંધુ જીવધન,
આપ જસે શિવમાંહિ તાહિ બંદાં મનવચ્ચતન. ૨૩

જાકે વંદનથકી દોષ દુઃખ દૂરહિ જાવે,
 જાકે વંદનથકી મુક્તિતિય સન્મુખ આવે;
 જાકે વંદનથકી વંદ્ય હોવે સુરગનકે,
 એસે વીર જિનેશ વંદેહાં કમયુગ તિનકે. ૨૪

સામાયિક ૫ કર્મમાહિં વંદન યહ પંચમ,
 વંદે વીર જિનેંદ્ર ઈંદ્રશતવંદ્ય વંદ્ય મમ,
 જન્મમરણુ ભય હરો કરો અઘશાંતિ શાંતિમય,
 મેં અઘકોશ સુપોષ દોષકો દોષ વિનાશય. ૨૫

૬ કાયોત્સર્ગ કર્મ.

કાયોત્સર્ગવિધાન કરે અંતિમ સુખદાઇ,
 કાય ત્યજનમય હોય કાય સળકો દુઃખદાઇ;
 પૂરવ દક્ષિણુ નમૂં દિશા પશ્ચિમ ઉત્તર મેં,
 જિનગૃહ વંદન કરે હરે ભવ પાપતિમિર મેં. ૨૬

શિરોનતી મેં કરે નમૂં મસ્તક કર ધરિકેં,
 આવર્તાદિક ક્રિયા કરે મનવચ્યમદહરિકેં;
 ત્રીનલોક જિનભવનમાહિં જિન હેં જી અકૃત્રિમ,
 કૃત્રિમ હેં દ્રવ્યઅર્દ્ધદ્રીપમાહિં વંદે જિમ. ૨૭

આઠકોડિપરિ છાપ્પન લાખ જી સહસ સત્યાગ્નું,
 ચ્યારિ શતક પરિ અસી એક જિનમંદિર જાણું;
 વ્યંતર જ્યોતિષિમાહિં સંખ્યરહિતે જિનમંદિર,
 જિનગૃહ વંદન કરે હરહુ મમ પાપ સંઘકર. ૨૮

સામાયિક સમ નાહિં ઔર કોઉ વૈર મિટાયક,
 સામાયિક સમ નાહિં ઔર કોઉ મૈત્રીદાયક;

શ્રાવક આણુપ્રત આદિ અંત સમ્પન્ન ગુણથાનક,
 યહ આવશ્યક ક્રિયે હોય નિશ્ચય દુઃખહાનક. ૨૯
 જે ભવિ આતમકાજકરણ ઉદ્યમકે ધારી,
 તે સળ કાજ વિહાય કરો સામાયિક સારી;
 રાગ દોષ મદ મોહ ક્રોધ લોભાદિક જે સળ,
 બુધ 'મહાચંદ્ર' બિલાય જાય તાતેં કીજ્યો અળ. ૩૦

સામાયિક પાઠ સમાપ્ત.

મેરી ભાવના.

સદ્ગુરુ શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠ પદ, સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે;
 અપર ઉપાસન કોટી કરો પણ, શ્રીહરિથી નહિ હેત થશે.

(જે દેશી)

જિસને રાગદ્વેષકામાદિક જીતે, સળ જગ જાન લિયા,
 સળ જીવેંકો મોક્ષમાર્ગકા નિસ્પૃહ હો ઉપદેશ દિયા;
 બુદ્ધ વીર જિન હરિ હર બ્રહ્મા, યા ઉસકો સ્વાધીન કહો,
 ભક્તિ ભાવસેં પ્રેરિત હો યહ, ચિત્ત ઉસીમેં લીન રહો. ૧

વિષયોંકી આશા નહિં જિનકે, સામ્ય ભાવ ધન રખતે હૈં,
 નિજ પરકે હિત સાધનમેં જો, નિશદિન તત્પર રહતે હૈં;

સ્વાર્થત્યાગી કઠિન તપસ્યા, બિના ખેદ જો કરતે હૈં,
ઐસે જ્ઞાની સાધુ જગતકે, દુઃખસમૂહકો હરતે હૈં. ૨

રહે સદા સત્સંગ ઉન્હીંકા, ધ્યાન ઉન્હીંકા નિત્ય રહે,
ઉનહી જૈસી ચર્યામેં યહ, ચિત્ત સદા અનુરક્ત રહે;
નહીં સતાગિં કીઝી જીવકો, જૂઠ કભી નહિ કહા કરે,
પરધન વાનતા પર ન લુભાઉં, સંતોષામૃત પિયા કરે. ૩

અહંકારકા, ભાવ ન રકજૂં, નહીં કિસી પર ક્રોધ કરે,
દેખ દુસરોંકી બઢતીકો, કભી ન ઇર્ષા-ભાવ ધરે;
રહે ભાવના ઐઝી મેરી, સરલ સત્ય વ્યવહાર કરે,
બને જહાંતક ઇસ જીવનમેં, ઔરોંકા ઉપકાર કરે. ૪

મૈત્રીભાવ જગતમેં મેરા, સખ જીવાંસે નિત્ય રહે,
દીન-દુખી જીવોંપર મેરે, ઉરસે કરજીસોત બહે;
દુર્જન-કૂર-કુમાર્ગરતોં પર, ક્ષોભ નહીં મુઝકો આવે,
સામ્યભાવ રકજૂં મેં ઉનપર, ઐસી પરિણતિ હો જાવે. ૫

ગુણીજનોંકો દેખ હૃદયમેં, મેરે પ્રેમ ઉમડ આવે,
બને જહાંતક ઉનકી સેવા, કરકે યહ મન સુખ પાવે;
હોગી નહી કૃતઘ્ન કભી મેં, દ્રોહ ન મેરે ઉર આવે,
ગુણુ અહુણુકા ભાવ રહે નિત, દષ્ટિ ન દોષોં પર જાવે. ૬

કોઈ ખુરા કહો યા અન્ધા, લક્ષ્મી આવે યા જાવે,
લાખો વર્ષોં તક જીગે યા, મૃત્યુ આજ હી આજાવે;
અથવા કોઈ કેસા હી ભય, યા લાલચ દેને આવે,
તો ભી ન્યાયમાર્ગસે મેરા કભી ન પદ ડિગને પાવે. ૭

હોકર સુખમેં મગ્ન ન ફૂલે, દુખમેં કભી ન ઘભરાવે,
પર્વત નદી સ્મશાન ભયાનક, અટવીસે નહિં ભય ખાવે;

રહે અડોલ-અડેપ નિરન્તર, થહ મન દહતર બન જાવે,
 ઈષ્ટ વિયોગ-અનિષ્ટયોગમેં, સહનશીલતા દિખલાવે. ૮
 સુખી રહે સખ જીવ જગતકે, કોઈ કબી ન ધભરાવે,
 વેર પાપ-અભિમાન છોડ જગ, નિત્ય નયે મંગલ ગાવે;
 ઘરઘર ચર્ચા રહે ધર્મકી, દુષ્ટૃત દુષ્ટકર હો જાવેં,
 જ્ઞાન ચરિત ઉન્નત કર આપના, મનુજ જન્મફલ સખ પાવેં ૯
 ઈતિ-ભીતિ વ્યાપે નહિ જગમેં, વૃષ્ટિ સમય પર હુઆ કરે,
 ધર્મનિષ્ઠ હોકર રાજા બી, ન્યાય પ્રજાકા ક્રિયા કરે;
 રોગ-મરી-દુર્લેક્ષ ન ફેટે, પ્રજા શાન્તિસે જિયા કરે,
 પરમ અહિંસા-ધર્મ જગતમેં, ફેલ સર્વ હિત ક્રિયા કરે. ૧૦
 ફેટે પ્રેમ પરસ્પર જગમેં, મોહ દૂર પર રહ્યા કરે,
 અપ્રિય-કટુક-કઠોર-શબ્દ નહિ કોઈ મુખસે કહ્યા કરે;
 બનકર સખ 'યુગ-વીર' હૃદયમેં, દેશોન્નતિરત રહ્યા કરે,
 વસ્તુસ્વરૂપ વિચાર ખુશીસે, સખ દુઃખ-સંકટ સહ્યા કરે. ૧૧

ૐ

સત્

ત્રોટક છંદ.

યમ નિયમ સંયમ આપ ક્રિયો,
 પુનિ ત્યાગ વિરાગ અથાગ લહ્યો.
 વનવાસ લિયો મુખ મૌન રહ્યો,
 દ્રઢ આસન પદ્મ લગાય દિયો.

મનપૌન નિરોધ સ્વઓધ ક્રિયો,
હઠજોગ પ્રયોગ સુ તાર ભયો,
જપ ભેદ જપે તપ ત્યોંહિ તપે,
ઉરસેંહિ ઉદાસિ લહી સખપેં. ૨

સખ શાસ્ત્રનકે નય ધારિ હિયે,
મત મંડન ખંડન ભેદ લિયે;
વહ સાધન ખાર અનંત ક્રિયો,
તદપિ કછુ હાથ હજુ ન પર્યો. ૩

અખ કયોં ન બિચારત હે મનસેં,
કછુ ચોર રહા ઉન સાધનસેં?
બિન સદ્ગુર કોય ન ભેદ લહે,
મુખ આગલ હેં કહ જાત કહે? ૪

કરના હમ પાવત હે તુમકી,
વહ જાત રહી સુગુર ગમકી,
પલમેં પ્રગટે મુખ આગલસેં,
જખ સદ્ગુરચર્ન સુપ્રેમ જસેં. ૫

તનસેં મનસેં ધનસેં સખસેં,
ગુરદેવકિ આન સ્વઆત્મ જસેં;
તખ કારજ સિદ્ધ જને અપનો,
રસ અમૃત પાવહિ પ્રેમ ધનો. ૬

વહ સત્ય સુધા દરશાવહિંગે,
ચતુરાંગુલ હે દ્રગસેં મિલહે;
રસદેવ નિરંજનકો પિવહી,
ગહિ જોગ જુગોજુગ ચો જીવહી ૭

પર પ્રેમ પ્રવાહ બહે પ્રભુસે,
સખ આગમ ભેદ સુ ઊર બસે;
વહ કેવલોકા બિજ ગ્યાનિ કહે,
નિજકો અનુભો બતલાઈ દિયે.

શ્રીમદ્ રાજવંદ

ક્ષમાપના.

હે ભગવન! હું બહુ ભૂલી ગયો, મેં તમારાં અમૃદ્ય વચનોને લક્ષમાં લીધાં નહીં મેં તમારાં કહેલાં અનુપમ તત્ત્વનો વિચાર ક્યો નહીં. તમારા પ્રણીત કરેલા ઉત્તમ શીલને સંબંધ નહીં. તમારાં કહેલાં દયા, શાંતિ, ક્ષમા અને પવિત્રતા મેં ઓળખ્યાં નહીં. હે ભગવન ! હું ભૂલ્યો, આશ્વર્યો, રજઝ્યો અને અનંત સંસારની વિટરબનામાં પડ્યો છઉં. હું પાપી છઉં બહુ મદોન્મત્ત અને કર્મ રજથી કરીને મલીન છઉં. હે પરમાત્મા! તમારાં કહેલાં તત્ત્વ વિના મારો મોક્ષ નથી. હું નિરંતર પ્રપંચમાં પડ્યો છઉં; અજ્ઞાનથી અંધ થયો છઉં; મારામાં વિવેકશક્તિ નથી, અને હું મૂઠ છઉં, હું નિરાશ્રિત છઉં, અનાથ છઉં. નિરાગી પરમાત્મા! હવે હું તમારું, તમારા ધર્મનું અને તમારા મુનિનું શરણુ ગ્રહું છઉં. મારા અપરાધ ક્ષય થઈ હું તે સર્વ પાપથી મુક્ત થઉં એ મારી અભિલાષા છે. આગળ કરેલાં પાપોનો હું હવે પશ્ચાત્તાપ કરું છઉં. જેમ જેમ હું સૂક્ષ્મ વિચારથી ઉંઠા ઉતરું છઉં, તેમ તેમ તમારા તત્ત્વના ચમત્કારો મારા સ્વરૂપનો પ્રકાશ કરે છે. તમે

નિરાગી, નિર્વિકારી, સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ, સહજનંદી, અનંત જ્ઞાની, અનંતદર્શી અને ત્રૈલોક્યપ્રદાશક છે. હું માત્ર મારા હિતને અથે તમારી સાક્ષીએ ક્ષમા ચાહું છઉં. એક પણ પણ તમારાં કહેતાં તત્ત્વની શકા ન થાય, તમારા કહેલા રસ્તામાં અહોરાત્ર હું રહું, એજ મારી આકાંક્ષા અને વૃત્તિ થાઓ! હે સર્વજ્ઞ ભગવન્ ! તમને હું વિશેષ શું કહું? તમારાથી કંઈ અજ્ઞાપ્યું નથી માત્ર પશ્ચાત્તાપથી હું કર્મજન્ય પાપની ક્ષમા માગું છઉં.

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

વિ. સં. ૧૯૪૧

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

મીમણ નરય ગદ્ગ, તિગિય ગદ્ગ કુદેચમણુય ગદ્ગ;
પત્તો સિ તીવ દુઃખં, માવહિ જિણ માવણા જીવ.

ભયંકર નરકગતિમાં, તિર્યગ્ગતિમાં અને મારી દેવ તથા મનુષ્યગતિમાં હે જીવ ! તું તીવ દુઃખનું પાન્યો. માટે હવે તો જિનભાવના (જિન ભગવાન જે પરમશાંત રસે પરિણમી સ્વરૂપરથ થયા તે પરમશાંતસ્વરૂપ ચિંતવના) ભાવ, ચિંતવ. (કે જેથી ત્યાં અનંત દુઃખોનો આત્યંતિક વિયોગ થઈ પરમ અવ્યાયાધ સુખસંપાત્તિ સંપ્રાપ્ત થાય.)

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

સ્વર્ગીય કવિવર રૂપચંદ્રજી પાંડે કૃત

જિનેંદ્ર પંચકલ્યાણુક.

મંગલગીત યા પંચમંગલ

પ્રણુવિવિ પંચ પરમગુરૂ, ગુરૂ જિનસાસનો,
સકલસિદ્ધિદાતાર, સુ વિધનવિનાસનો;
સારદ અરૂ ગુરૂ ગૌતમ. સુમતિપ્રકાસનો,
મંગલકર ચરિસંઘડિ, પાપપણાસનો.

પાપહિ પણાસન ગુણહિ ગરવા, દોષ અષ્ટાદશ-રહિઉ,
ધરિ ધ્યાન કરમ વિનાસિ કેવલ, -જ્ઞાન અવિચલ જિન લહિઉ,
પ્રભુ પંચકલ્યાણુક-વિરાજિત, સકલ સુર નર ધ્યાવહી,
ત્રેલોકનાથ સુદેવ જિનવર, જગત મંગલ ગાવહી. ૧

૨. ગર્ભકલ્યાણુકા:—

જાકે ગરભકલ્યાણુક, ધૈનપતિ આઈઓ,
અવધિગ્યાન-પરવાન, સુધન્દ્ર પઠાઈયો;
રચિ નવ બારહ જોજન, નયરિ સુહાવની,
કનકરમણુમણિમંડિત, મંદિર અતિ બની.

૧ પ્રણુમામિ—અર્થાત્ નમસ્કાર કરું છું. ૨ મહાન્—મોટા
૩ રહિત. ૪ કુબેર. ૫ અવધિજ્ઞાનથી જાણીને ૬ નગરી. ૭ રત્ન.

અતિ બની પૌરિ પગાર પરિખા, સુવન ઉપવન સોહએ,
નર નારિ સુંદર ચતુરભેખ સુ, દેખ જનમન મોહએ;
તહું જનકગૃહ છહ માસ પ્રથમહિં, રતનધારા બરસિયો,
પુનિ રૂચિકવાસિનિ જનનિ-સેવા, કરહિં સખ વિધિ હરસિયો. ૨

^૧સુરકુંજરસમ કુંજર, ^૨ધવલ ^૩ધુરંધરો,
કેસરિ કેસરસોભિત, નખસિખસુંદરો;
કમલા કલસ-નહવન, ^૪દુર્ઘદામ સુહાવની,
રવિસસિમંડલ મધુર, ^૫મીનજુગ પાવની.

પાવન કનક ઘટ જુગમ પૂરન, કમલકલિત ^૬સરોવરો,
કલ્લોલમાલાકુલિત સાગર, સિંહપીઠ ^૭મનોહરો;
રમાણીક અમરવિમાન ^{૧૦}કૃષ્ણપતિ, ^{૧૧}-ભવન ભુવિ છવિ છાજએ,
રૂચિ રતનરાસિ દિપંત દહન ^{૧૨}સુ, તેજપુંજ વિરાજએ. ૩

યે સખિ સોરહ સુપને, સૂતી ^{૧૩}સયનહીં,
દેખે માય મનોહર, પચ્છિમ ^{૧૪}મ-રયનહીં;
ઉઠિ પ્રભાત પિય પૂછિયો, અવધિ પ્રકાસિયો,
ત્રિભુવન પતિ ^{૧૫}સુત હોસી, ફલ તિહું ભાસિયો,

૧ ઐરાવત લાથીના સમાન ૨ સફેદ. ૩ બલદ. ૪ જેની ગર્દન પર કેસર (અયાલ) શોભિત છે. ૫ બે માલા. ૬ બે માછલી. ૭ કમલો સહિત. ૮ લહેરોથી ઉછલતો. ૯ સિંહાસન. ૧૦ દેવાનું વિમાન. ૧૧ ધરણેન્દ્રનું ભુવન. ૧૨ જલતી આગ. ૧૩ શય્યાપર. ૧૪ પાછલી રાતમાં. ૧૫ પુત્ર થશે.

ભાસિયો કલ તિહિ ચિતિ^૧ દંપતિ, પરમ આનંદિત ભયે,
છહમાસપરિ નવમાસ પુનિ તહે, રચન દિન સુખસૌં ગયે;
ગર્ભાવતાર મહંત મહિમા, સુનત સખ સુખ પાવહી,
ભણિ^૨ 'રૂપચંદ' સુદેવ જિનવર, જગત મગલ ગાવહી. ૪

જન્મકલ્યાણક:—

મતિ-સુત^૩-અવધિરવિરાજિત, જિન જળ જનમિયો,
તિહૂંલોક ભયો છોભિત, મુરગન ભરમિયો;
કદપવાસિધર ઘંટ, અનાહદ બજિજયા,
જોતિસિ-ધર હરિનાદ. સહજ ગલગજિજયા.

ગજિજયા સહજ હિ સંખ ભાવન^૪-ભુવન સખદ સુદાવને,
વિંતરનિલય^૫ પટુ પટહ બજજહિ, કહત મહિમા કયૌં બને;
કંપિત સુરાસન અવધિ બલ જિન-જનમ નિહચે જનિયો,
ધનરાજ^૬ તળ ગજરાજ માયા, -મયી નિરમયો આનિયો ૫

જોજન લાખ ગયંદ. વદન-સૌ નિરમયે.
વદન વદન વસુ દંત. દંત સર સંઠ^૭એ:
સર સર સૌ-પનવીસ, કમલિની છાજહી.
કમલિનિ કમલિનિ કમલ, પચીસ વિરાજહી.

૧ વિચાર કરી. ૨ 'જન' પાક. પણ છે. ૩ શ્રુતજ્ઞાન. ૪ સિંહ-
નાહ. ૫ ભવન વાસી દેવોના ઘર પર. ૬ વ્યંતરોના ઘર પર. ૭ કુમેર.
૮ બનાવી. ૯ એક સો મુખ. ૧૦ સંસ્થિત કયું—અનાબ્યું. ૧૧ એકસો
પચાસ ૧૨. કમલોની વેલો.

રાજ હિ કમલિની કમલ ઠોતર^૧ સૌ મનોહર દલ બને,
 દલ-દલહિં^૨ અપછર નટમ્ નવરસ, હાવભાવ સુહાવને;
 મણિ કનકકિંકણિ વર વિચિત્ર, સુ અમરમંડપ સોહએ,
 ગર ઘંટ ચંવર ધુળ પતાકા, દેખિ ત્રિભુવન મોહએ. ૬

તિહિં^૩ કેરિ હરિ ચઢિ આયઉ, સુરપરિવારિયો,
 પુરહિ પ્રદચ્છન દે ત્રય, જિન જયકારિયો;
 ગુપ્ત જય જિન-જનનિહિં, સુખ નિદ્રા રચી,
 માયામય સિસુ રાખિ તૌ, જિન આન્યોં સચી.

આન્યો સચિ જિનરૂપ નિરખત, નયન ત્રિપતિ ન હૂજિયે,^૪
 તળ પરમહરષિત હૃદયહરનાં,^{૧૦} સહસ દોચન પૂજિયે;^{૧૧}
 પુનિ કરિ પ્રણામ જુ પ્રથમ ઇંદ્ર, ઉછંગ ધરિ પ્રભુ દીનઉ,
 ઇંસાન ઇંદ્ર સુ ચંદ્ર છવિ સિર છત્ર પ્રભુકે દીનઉ. ૭

સનતકુમાર મહેન્દ્ર, ચમર દુધ ઢારહીં.
 સેસ સકે^{૧૩} જયકાર, સખદ ઉચ્ચારહીં;
 ઉચ્છ્વસહિત ચતુરવિધ, સુર હરખિત ભએ.
 જોજન સહસ નિન્યાનવૈ, ગગન ઉલ્લધિ ગએ.

૧ અષ્ટોત્તરશત=એકસૌ આક. ૨ પાનપાન પર. ૩ હાથી પર.
 ૪ પરિવારતઃ=પરિવાર સહિત. ૫ જયકારિત=જિનેંદ્ર ભગવાનની જય
 જય કરતા. ૬ ભગવાનની માતાને. ૭ ભગવાનને. ૮ ઇંદ્રાણિને લાવી
 આપ્યો. ૯ થાય. ૧૦ હૃદયને હરવાવાલો—મનોહર. ૧૧ હજાર નેત્ર.
 ૧૨ પૂર્ણ કર્યું=પનાવ્યું. ૧૩ ઇંદ્ર.

લેંધિ ગયે સુરગિરિ જહાં પાંડુક—વન વિચિત્ર વિરાજહી,
પાંડુક શિલા તહાં અર્ધચંદ્રસમાન મણિ છવિ છાજહી;
જેજન પચાસ વિસાલ દુગુણાયામ,^૧ વસુ ઊંચી ગની,
વર અષ્ટ મંગલ કનક કલસનિ, સિંહપીઠ સુહાવની. ૮

રચિ મણિમંડપ સોભિત, મધ્ય સિંહાસનો,
ધાખ્યો પૂરવ-મુખ તહાં પ્રભુ કમલાસનો;
બાજઈ તાલ મૃદંગ, ભેરિ વીણા ઘને,
દુંદુભિપ્રમુખમધુરધુનિ. અવર જુ બાજને.^૩

બાજને બાજહિ સચી સખ મિલિ, ધવલ મંગલ ગાવહી,
પુનિ કરહિ નૃત્ય સુરાંગના સખ, દેવ કૌતુક ધાવહી;
ભરિ છીરસાગર-જુલ જુ હાથહિ, હાથ સુરગન દ્યાવહી,
સૌધર્મ અરૂ ઇસાનઈંદ્ર સુ કલસ લે પ્રભુ ન્યાવહી.^૪ ૯

વદન-ઉદર અવગાહ.^૫ કલસગત જાનિએ,
એક ચાર વસુ જેજન, માન પ્રમાનિએ;
સહસ-અઠોતર કલસા, પ્રભુકે સિર ઠરે,
પુનિ સિંગાર પ્રમુખ આ-ચાર સખઈ કરે.

કરિ પ્રગટ પ્રભુ મહિમામહોચ્છવ, આનિ પુનિ માતહિ દયો,
ધનપતિહિ સેવા રાખિ સુરપતિ, આપ સુરલોકહિ ગયો;

૧ જે ઘણી લાંબી. ૨ દુંદુભી આદિ મીઠા અવાજવાલા.
૩ બાજનું. ૪ સ્નાન-અભિષેક કરાવતા હતા. ૫ કલશોના મુખ અને
પેટનો વિસ્તાર. ૬ એક હજાર આઠ. ૭ લાંબો

જનમાલિષેક મહંત મહિમા, સુનત સખ સુખ પાવહી,
જન 'રૂપચંદ' સુદેવ જિનવર, જગત મંગલ ગાવહી. ૧૦

૩. તપકથાશુક:—

^૧શ્રમજલરહિત સરીર, સદા સખ મલરહિત,
છીર-વરન વર ^૩રૂધિર, પ્રથમઆકૃતિ લહિત;
^૫પ્રથમ સારસંહનન, સરૂપ વિરાજહી.
સહજ સુગંધ સુલચ્છન, -મંડિત છાજહી
છાજહિ અતુલ બલ પરમ પ્રિય હિત, મધુર વચન સુહાવને,
દસ સહજ અતિશય સુભગ મૂરતિ, બાલલીલ કહાવને;
આબાલ કાલ ત્રિલોકપતિ મન, રૂચિત ઉચિત જુનિત નચે,
અમરોપનીત ^૬પુનીત અનુપમ, સકલ ભોગ વિભોગચે ૧૧
^૭ભવતન-ભોગ-વિરત, કદાચિત ચિંતચે,
ધન જોબન પિય પુત, કલત અનિત એ;
કોઉ ન સરન મરનદિન, દુઃખ ચહુંગતિભર્યો,
સુખ દુઃખ એકહિ ભોગત, જિય વિધિવંસ પર્યો.
પર્યો વિધિવસ ^{૧૧}આન ચેતન, આન જડ જુ કલેવરો,
તન અસુચિ, પરતે ^{૧૩}હોય આસ્રવ, પરિહરતે ^{૧૪}સંવરો;

૧ પસીના રહિત. ૨ સર્વ પ્રકારના મલથી રહિત. ૩ દૂધના રંગ જેવું રક્ત. ૪ સમયતુરસ્થાન. ૫ વજ્રપ્રભનારાય સંહનન. ૬ દેવા દ્વારા બાવેલું. ૭ સંસાર, શરીર અને ભોગોથી વિરક્ત બની. ૮ ચિંતન કર્યું. ૯ અનિત્ય. ૧૦ કર્મોને વશ. ૧૧ અન્ય ૧૨ શરીર. ૧૩ પર અર્થાત્ પુદ્ગલાદિ પરપદાર્થોમાં રાગદ્વેષ થવાથી. ૧૪ ત્યાગવાથી સંવર હોય છે.

નિરજરા તપખલ હોય, સમકિત વિન સદા ત્રિભુવન ભમ્યો,
દુર્લભ વિવેક વિના ન કળાડું, પરમ ધરમવિષે રમ્યો. ૧૨

યે પ્રભુ બારહ પાવન^૨, ભાવન ભાઈયા,
લૌકાંતિક વર દેવ. નિયોગી આઈયા;
કુસુમાંજલિ દે ચરન-કમલ સિર નાઈયો,
સ્વયંબુદ્ધ પ્રભુ થુતિ કરિ, તિન સમુઝાઈયો.

સમુઝાય પ્રભુકો ગયે નિજ પદ, પુનિ મહોચ્છવ હરિ કિયો,
રૂચિરૂચિર ચિત્ર વિચિત્ર સિખિકા, કરે સુનંદન-બન લિયો;
તહું પંચમૂઠી લોચ કીનો, પ્રથમ સિદ્ધિનિ તુતિ કરી,
મંડિય મહાવ્રત પંચ દુહર, સકલ પરિગહ પરિહરી. ૧૩

મણિમયભાજન^{૧૦} કેશ. પરિકૃતિ^{૧૧} સુરપતી,
છીર-સમુદ્ર-જલ ખિપકરિ, ગયો અમરાવતી;
તપ સંજમખલ પ્રભુકો, મનપરજય ભયો,
મૌનસહિત તપ કરત. કાલ કછુ તહું ગયો.

ગયો કછુ તહુંકાલ તપખલ, રિદ્ધિ વસુ વિધિ સિદ્ધિયા;
જસુ ધર્મધ્યાનબલેન^{૧૩} બયગય, સમ પ્રકૃતિ પ્રસિદ્ધિયા;
^{૧૪}

૧ તપથી નિર્જરા હોય છે. ૨ પવિત્ર. ૩ સ્તુતિ. ૪ પોતાના
સ્થાનને ૫ પોતાની રૂચિને પ્રિય ૬ સિખિકા-પાલખી. ૭ બનાવી.
અતિશય આનન્દદાયક વનમાં. ૮ નમસ્કાર. ૧૦ પાત્રમાં ૧૧ સ્થાપન
કરીને. ૧૨ સ્વર્ગપુરીમાં. ધર્મધ્યાનના બલથી ૧૪ ક્ષય ગઈ.

ખિપિ સાતયે^૧ ગુણુ જતન વિન તહું, તીન પ્રકૃતિ જુ બુધિ બઢિઉ,
કરિ કરણુ^૨ તીન પ્રથમ સુકબલ, ખિપકસેની પ્રભુ ચઢિઉ. ૧૪

પ્રકૃતિ છતીસ નવે ગુણુ,-થાન વિનાસિયા,
દસવેં સૂચમલોભ,-પ્રકૃતિ તહું નાસિયા;
સુકલ ધ્યાન પદ દૂજૈ, પુનિ પ્રભુ પૂરિયો,
બારહવેં-ગુણુ સોરહ, પ્રકૃતિ જુ ચૂરિયો.

ચૂરિયો ત્રેસઠિ પ્રકૃતિ ઇહવિધ, ધાતિયા કરમનિતની,
તપ ક્રિયો ધ્યાન પ્રયંત બારહ,-વિધ ત્રિલોકસિરોમની;
નિઃકમણુકધ્યાનક^૪ સુ મહિમા, સુનત સખ સુખ પાવહી,
જન ‘રૂપચંદ’ સુદેવ જિનવર, જગત મંગલ ગાવહી. ૧૫

૪. જ્ઞાનકલ્યાણુક:-

તેરહવેં ગુણુ-થાન, સયોગી જિનેસુરો,
અનંતચતુષ્ટયમંડિત, ભયો પરમેસુરો;
સમવસરન તબ ધનપતિ, બહુવિધ નિરમચૈ,
આગમજુગતિપ્રમાણુ. ગગનતલ પરિઠયો.

પરિઠયો ચિત્રવિચિત્ર મણિમય, સભા મંડપ સોહયે,
તિહિ મધ્ય બારહ બને કોઠે, બનક સુરનર મોહયે;

૧ સાતમા ગુણુસ્થાનમાં. ૨ અધઃકરણુ, અપૂર્વકરણુ અને
અનિવ્રત્તિકરણુ એ ત્રણુ. ૩ બારમા ગુણુસ્થાનમાં. ૪ તપકલ્યાણુની
૫ નિર્માણુ કયુ-અનાવ્યુ

મુનિકલ્પવાસિનિ અરજિકા પુનિ, જ્યોતિ-ભૌમ-ભુવન તિયા,
પુનિ, ભવન વ્યંતર નભગ સુર નર, પસુનિ કોઠે જોઠિયા. ૧૬

મધ્યપ્રદેસ તીન, મણિપીઠ તહાં બને,
ગંધકુટી સિંહાસન, કમલ સુહાવને;
તીન છત્ર સિર સોહત, ત્રિભુવન મોહયે,
અંતરીચ્છ કમલાસન, પ્રભુતન સોહયે.

સોહયે ચોસઠિ ચમર ઢરત, અસાકતરે તલ છાજયે,
પુનિ દિવ્યધુનિ પ્રતિસળદ જુત તહું, દેવ દુંદુભિ બાજયે;
સુરપુહપવૃષ્ટિ સુપ્રભામંડલ, કોટિ રવિ છબિ છાજયે,
ધમિ અષ્ટ અનુપમ પ્રાતિહારજ, વર વિભૂતિ વિરાજયે ૧૭

દુર્ઘસૈ જોજન માન, મુસિન્ધ ચહું દિસી,
ગગનગમન અઃરૂ પ્રાણી, -વધ નહિ અહનિસી;
નિરૂપસર્ગ નિરહાર, સદા જગદીસયે,
આનન ચાર ચહું દિસિ, સોભિત દીસયે.

દીસય અસેસ વિસેસ વિદ્યા, વિભવ વર ઇસુરપનો,
છાયા વિવર્જિત શુદ્ધ ફીટક સમાન તન પ્રભુકો બનો;
નહિ નયન પલક પતન કદાચિત, કેસ નળ સમ છાજદી,
યે ધાતિયાછયજનિત અતિસય, દસ વિચિત્ર વિરાજહીં. ૧૮

સકલ અરથમય માગધિ ભાષા જાનિયે,
સકલ જીવગત મૈત્રી ભાવ બખાનિયે;

સકલ રિતુજ ફલ ફલ, વનરૂપતિ મન હરે,
દરપનસમ મનિ અવનિ, પવન ગતિ અનુસરે.

અનુસરે પરમાનન્દ સળકૌ, નારિ નર જે સેવતા,
જોજન પ્રમાણુ ધરા સુમાર્જહિં, જહાં માફતદેવતા;^૧
પુનિ કરહિં મેઘકુમાર, ગંધોદક સુવૃષ્ટિ સુહાવની,
પદકમલતર સુર ખિપઈ કમલ સુ, ધરણિ સસિસોભા બની, ૧૯

અમલ ગગન તલ અરૂ દિસિ તહું અનુહારહીં,
ચતુરનિકાય દેવગણુ, જય જયકારહીં;
ધર્મ ચક્ર ચલે આગ, રવિ જહું લાજહીં,
પુનિ ભૂંગાર-પ્રમુખ વસુ, મંગલ રાજહીં.

રાજહીં ચૌદહ ચારું^૩ અતિસય, દેવરચિત સુહાવને,
જિનરાજ કેવલજ્ઞાનમહિમા, અવર કહત કહા બને;
તબ મન્દ્ર આન ક્રિયો મહોચ્છવ, સભા સોભિત અતિ બની,
ધરમોપદેસ દિયો તહાં, ઉચ્છરિય^૪ વાણી જિનતણી. ૨૦

છુધા તૃષા અરૂ રાગ, દ્વેષ અસુહાવને,
જનમ જરા અરૂ મરણુ, ત્રિદોષ ભયાવને;
રોગ સોગ ભય વિસ્મય, અરૂ નિદ્રા ઘણી,
ખેદ સ્વેદ મદ મોહ, અરતિ ચિન્તા ગણી.

ગણિયે અઠારહ દોષ તિનકરિ, રહિત દેવ નિરંજનો,
નવ પરમ કેવલલખિધમંડિત, સિવરમનિ-મનરંજનો;

૧ વાયુકુમારના દેવ. ૨ ઝારી આદિ આઠ મંગલ દ્રવ્ય. ૩ સુંદર.

૪ ખરી.

શ્રી જ્ઞાનકલ્યાણક સુમહિમા સુનત સગ સુખ પાવહી,
જન 'રૂપચંદ' સુદેવ જિનવર, જગત મંગલ ગાવહી. ૨૧

૫ નિર્વાણ કલ્યાણક:—

કેવલદષ્ટિ ચરાચર, દેખ્યો^૧ જારિસો,
ભવ્યનિપ્રતિ ઉપદેસ્યો, જિનવર તારિસો;
ભવભયભીત મહાજન, સરણે આધ્યા.
રત્નત્રયલઘ્ન, સિવ પંથનિ લાધ્યા.

લાધ્યા પંથ જુ ભવ્ય પુનિ પ્રભુ, તૃતિય સુકલ જુ પૂરિયો,
તજિ તેરહેં ગુણથાન જોગ, અજોગપથ પગ ધારિયો;
પુનિ ચૌદહેં ચૌથે સુકલબલ, બહુતર તેરહ હતી,
ઘમિ ઘાતિ વસુ વિધિ કર્મ પહુંચ્યો, સમયમેં પંચમગતી ૨૨

લોકસિખર તનુવાત,-ચલયમહું સંકિયો.
ધર્મદ્રવ્યવિન ગમન ન, જિહિ આગેં કિયો;
મયનરહિત મૂષોદર, અંખરે જારિસો;
કિમ્પિ હીન નિજતનુતેં, ભયો પ્રભુ તારિસો.
તારિસો પર્જય નિત્ય અવિચલ, અર્થપરિજય છનછયી,
નિશ્ચયનયેન અનંતગુણ, વિવહાર નય વસુગુણમયી;
વસ્તુ સ્વભાવ વિભાવવિરહિત, સુદ્ધ પરિણુતિ પરિણુયો,
ચિદ્રૂપ પરમાનંદમંદિર, સિદ્ધ પરમાતમ ભયો. ૨૩

૧ યાદશ:—જેવું ૨ તાદશ:—તેવું. ૩ મીળરહિત. ૪ મૂષક-
ચંત્રના ઉદરમાં ૫ આકાશ ૬ જેવું ૭ કિંચિત. ૮ કર્મ-ન્યૂન. ૯ તેવું.
૧૦ નિશ્ચયનયથી.

તનુપરમાણુ દામિનિ ^૧પર, સખ ખિર ગયે,
રહે સેસ નખકેસ-રૂપ જે પરિણયે;
તખ હરિ પ્રમુખ ચતુર્વિધ, સુરગણ મુલ સચ્ચો,
માયામય નખકેસરહિત, જિનતનુ રચ્યો.

રચિ અગર ચંદનપ્રમુખ પરિમલ, દ્રવ્ય જિન જયકારિયો.
પદપતિ ^૩અગનિકુમારમુકુટાનલ, સુવિધિ સંસ્કારિયો,
નિર્વાણકલ્યાણક સુમહિમા, સુનત સખ સુખ પાવહીં,
જન ‘રૂપચંદ’ સુદેવ જિનવર, જગત મંગલ ગાવહીં. ૨૪

મેં મતિહીન ભગતિવસ, ભાવન ભાઈયા,
મંગલગીત પ્રબંધ સુ, જિનગુણ ગાઈયા;
જે નર સુનહિં બખાનહિં, સુર ધરિ ગાવહીં;
મનવાંછિત ફલ સો નર, નિહચે પાવહીં.

પાવહીં આઠો સિદ્ધિ નવ નિધિ, મન પ્રતીત જુ લાવહીં,
બ્રમભાવ છૂટઈ સકલ મનકે, જિન સ્વરૂપ લખાવહીં;
પુનિ હરહિં પાતક ટરહિં વિધન, સુ હોહિં મંગલ નિત નયે,
ભણિ ‘રૂપચંદ’ ત્રિલોકપતિ જિન, -દેવ ચઉસંઘહિ જયે. ૨૫

શ્રી મંગલગીત સમાપ્ત.

૧ ‘દામનિવત’ એવો પાદ પણ છે. ૨ સુગંધિત. ૩ ચરણોમાં નમસ્કાર કરવા પડેલા અગ્નિકુમાર દેવોના મુકુટની અગ્નિથી ભગવાનના શરીરનો અંતઃસ્કાર કર્યો.

વીતરાગનો કહેલો પરમ શાંત રસમય ધર્મ પૂર્ણ સત્ય છે એવો નિશ્ચય રાખવો, જીવના અનધિકારીપણાને લીધે તથા સત્પુરૂષના જોગ વિના સમજાતું નથી; તે પણ તેના જેવું જીવને સંસારરોગ મટાડવાને બીજું કોઈ હિતકારી ઔષધ નથી એમ વારંવાર ચિંતવન કરવું.

આ પરમ તત્ત્વ છે; તેનો મને સદાય નિશ્ચય રહો; એ યથાર્થ સ્વરૂપ મારા હૃદયને વિષે પ્રકાશ કરો ! અને જન્મ મરણાદિ બંધનથી અત્યંત નિવૃત્તિ થાઓ ! નિવૃત્તિ થાઓ !

હે જીવ, આ કલેશરૂપ સંસાર થકી વિરામ પામ, વિરામ પામ. કંઈક વિચાર, પ્રમાદ છોડી જાગૃત થા, જાગૃત થા; નહિ તો રત્નચિંતામણી જેવો આ મનુષ્યદેહ નિષ્ફળ જશે.

હે જીવ, હવે તારે સત્પુરૂષની આજ્ઞા નિશ્ચયે ઉપાસવા યોગ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

હે કામ ! હે માન ! હે સંગઉદય !

હે વચનવર્ગણા ! હે મોહ ! હે મોહદયા !

હે શિથિલતા ! તમે શા માટે અંતરાય કરો છો ?

પરમ અનુગ્રહ કરીને હવે અનુકૂળ થાવ ! અનુકૂળ થાવ !

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.

क्षमापना

द्वितीय

विभाग

ૐ

શ્રી પદ્મનંદિમુનિ વિરચિત.

પદ્મનંદિ પંચવિંશતિ

માંથી

આલોચના અધિકાર

ગુજરાતી અવતરણ

(હરિગીત)

પ્રસ્તાવિક પદ્ય—

બહિરાત્મભાવે હે ! પ્રભુ, થયું ભ્રમાણુ જ્ઞાંતિમાં ઘણું,
ઇન્દ્રિય ખાડીમાં ખુંચ્યો, જળ ડહોળું જ્યાં વિષયોતણું;
કાદવ કપાય ગળા સુધી-કંટાળતાં પણ ના ટળે,
સ્વચ્છંદ સાથી મોહનો પુરુષાર્થ-પ્રેરક પણ કળે. ૧

પરિશ્રુતણું ધરી પોટલાં, માથે ડુબ્યા બહુ બાપડા,
તારાતણું અભિમાન ધરનારા અહિં બહુ આથડયા;
તરવા જતાં તળીએ જતા, પાણી પીતા ને ડુબતા,
વળી તારવા પડનાર અજ્ઞાની ઘણા ખાતા ખતા. ૨

આગ્રહ-ગ્રાહ કને જતાં, મુશ્કેલ તેથી છૂટવું,
મત મતાંતર-મચ્છનું જ્યાં ગચ્છ-પુચ્છે ગર્જવું;
પેઠા પછી જો નિકળે બળવાન તે કળિમાં કહું,
મિથ્યાત્વથી જ્યાં મોજ માણે પુણ્યકાળે જન સહુ. ૩

સંસાર દરિયો દુઃખનો, પણ મોહ ભૂલવી રીઝવે,
કારણ ઉપાસે દુઃખનાં તો દુઃખ આખર મુંઝવે;
સંસાર શોભા ઝેર તોયે, જીવ અમૃત ને ગણે,
ઘમ્મ કરી ઉપાસતાં, પરિણામ પામે વિષપણે. ૪

આ મોહ ને અજ્ઞાનથી, મૂકાવનારા આપ છે,
કરુણા કરી સહજોધ ખડ્ગે, શત્રુ-શિરો કાપજે;
અમૃત વાણી આપની, પીધા કરે એ યાચના,
વળી આપના ચરણે વસીને ઉચ્ચરે આલોચના. ૫

(શું કહું નાથ ? તમે જાણો છો સધળું, ગર્વે કરીને ગોથાં ખાધાં-એ દેશી)

૧ મંગલ પ્રાર્થના—

હે ગુરુરાજ ! તમે જાણો છો સધળું, છોડ અમે તો તમારાં,
બાંહ્ય થઈ હવે શરણે રાખો, પાપ પ્રજાળો અમારાં;
શક્તિ નહીં કંઈ કરી શકવાની, જ્ઞાન નથી બળવાળું,
આ કળિકાળમાં નામ તમારું, કલ્યાણ કરજો અમારું.
હે ! ગુરુરાજ ०

૨ પ્રભુ સ્મરણનો પ્રભાવ—

આનંદસાગર પ્રભુ, આપ અનુપમ, તત્ત્વ સ્વરૂપ તમારું,
સમ્યક્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રે, ચિત્ત વહે ને અમારું;
આપના નામની સ્મૃતિરૂપી જે, મંત્ર અનંત પ્રભાવી,
હોયે સજ્જનના વિમલ હૈયે તો વિદ્ય શકે કેમ આવી ?
હે ! ગુરુરાજ ०

૩ સંતનો આદર્શ—

સંગ તજી, રાગ તજી, સમતા સજી, પ્રભુ કર્મોનો નાશ કરીને,
જ્ઞાતા દૃષ્ટા થયા વિશ્વ સકળના, સુખ વીર્ય અનંત વરીને;
સંસાર ત્યાગ કર્યો આવા ક્રમે તમે, શુદ્ધ સ્વભાવી બનીને,
તેથી તવ ચરણ કમળની સેવા સંતોએ પ્રિય ગણી છે.

હે ! ગુરરાજ૦

૪ સેવાનું ફળ—

ત્રિલોકનાથ ! તુમ સેવનાથી નિશ્ચે, નિશ્ચળ સ્થિતિ અમારી,
બળવાન સંસારશત્રુ હવે કેમ, જીતે-અમે બ્રહ્મચારી;
શીતળ જળ-અમી વર્ષે કૂવારા-ગ્રીષ્મગૃહે રહે કોઈ,
તો તહિં તાપ મધ્યાહ્ન તણે શો, ખરા ઉનાળાની માંહિ ?

હે ! ગુરરાજ૦

૫ આશ્રયનું ફળ—

નિર્મળ બુદ્ધિથી ઉંડું વિચારે, સાર અસાર જો કોય,
તો ત્રણ જગના સર્વ પદાર્થમાં, સારરૂપે પ્રભુ હોય;
તેમ તમારા આશ્રયે અમને, લાગ્યો સંસાર અકારો,
શાંતિ મહા મળી આપને શરણે, અમને નાથ ઉદ્ધારો !

હે ! ગુરરાજ૦

૬ પરમાત્મ દર્શન એજ સર્વસ્વ—

કેવળ દર્શન-જ્ઞાન સ્વરૂપી, વીર્ય અનંત સુખધામી,
રૂપ અનુપમ નિર્મળ પ્રભુતા,—ગુણ અનંતના સ્વામી;
જો જિનને યોગ દૃષ્ટિથી દેખે, સદાય સમ્યક્ચોગી,
તો તેને બાકી રહ્યું શું જોવું ? સર્વ જાણી લીધું ભોગી.

હે ! ગુરરાજ૦

૭ અનન્ય શરણુ—

માનું તને એક જગનાથ સ્વામી, સૌ કર્મ-અરિ હણનારો,
માત્ર તને નમું, હૃદયે ધરું નિત્ય, તુજ સેવા સ્તુતિ કરનારો;
તારું એકજ શરણું ગ્રહી રહું છું, હવે કહું શું બહુ હું ?
તુજ વિણ કેામની સાથે પ્રયોજન, ભવમાં ન હોશો એ યાચું.

હૈ ! ગુરુરાજ૦

૮ નવ પ્રકારનાં પાપની નિંદા—

પાપ કરાવ્યું, કર્યું, ભટું માન્યું, મન-વચ્ચને વળી કાચે,
વર્તમાન, ભૂત, ભાવિ કાળે મેં, એવા ભેદો નવ થાયે;
હૈ જિનરાજ ! હું પામર, પાપી, આત્મનિંદા કરું આજે,
આપ સમક્ષ ઉભો ઉભો યાચું, સૌ પાપ અક્ષણ થવા કાજે.

હૈ ! ગુરુરાજ૦

૯ આલોચનાનો હેતુ—

હૈ જિનરાજ ! તું જાણે છે સઘળું, ત્રિકાળનું એક કાળે,
અનંત ભેદે લોક અલોકના, પર્યાય સર્વ નિહાળે;
તો તમે નાથ, શું જાણો નહિ કંઈ, આ ભવનાં મુજ પાપો !
તો પણ કહું તુમ આગળ તે શુદ્ધ થવા સપશ્ચાત્તાપો.

હૈ ! ગુરુરાજ.

૧૦ નિઃશલ્યતા—

વ્યવહાર નયથી મૂલ-ઉત્તર ગુણ-ધારી મુનિ-ધર્મમાં જે,
દોષો થયેલા યાદ રહ્યા છે, તે દૂર કરવાને કાજે;
પ્રભુ તમારી આગે આલોચું, માયા મિથ્યાદિ વૃથા હો,
નિઃશલ્ય હૈયું કરે સમજી જન, સર્વથા સંત પ્રથા જો.

હૈ ! ગુરુરાજ૦

૧૧ સદ્ગુરુનો સહવાસ એ પરમ પ્રાયશ્ચિત—

વ્યક્ત અવ્યક્ત વિકલ્પનાં જાળાં, લોક પ્રમાણ અસંખ્ય,
ગુંથી ઘુંચાયો દોષ અસંખ્યે, જીવ એ વાત નિઃશંક;
સર્વ વિકલ્પ જનિત દૂષણનાં પ્રાયશ્ચિતો નથી શાસ્ત્રે,
તો તે દોષો નિવારણ થાયે, સદ્ગુરુના સહવાસે.

હે ! ગુરુરાજ૦

૧૨ સદ્ગુરુના સહવાસ માટે યોગ્યતા—

સંગ તજી, સત્શ્રુત-સાર ગ્રહીને, શાંત બનીને એકાંતે,
બાહ્ય પદાર્થથી મુક્ત કરી મન, ઇન્દ્રિય ને ઇન્દ્રિયાને;
વિધિથી સમ્યક્જ્ઞાનમૂર્તિ નિત્ય, આપની ઉરે ધરે જે,
તે ભવ્ય તુજ સહવાસ લહે છે, ધન્ય ધન્ય તે નિશ્ચે છે.

હે ! ગુરુરાજ૦

૧૩ સદ્ગુરુ યોગમાં વિઘ્ન—

જે પદ દુર્લભ બ્રહ્માદિને પણ, નિશ્ચે મળે પ્રભુ પામી,
પૂર્વ ભવોમાં કષ્ટ કરેલાં, પુણ્યો પમાડે સ્વામી;
અર્હુન્નિર્જનેન્દ્ર ! ઉપાય બતાવો—તુમ સહવાસ ચહું હું,
ચિત્ત ચરણમાં ધરવા જતાં તો બાહ્ય દોડે હું કરું શું ?

હે ! ગુરુરાજ૦

૧૪ મનની ચંચળતા—

સંસાર તો બહુ દુઃખદાયી નક્કી, સુખદાયી શિવપદ સાચું,
મોક્ષ માટે ધરબાર તજી સૌ, વને વસું, નહિ ચાચું;
દુષ્કર વ્રતો પણ વિધિથી પાળું, સંશય સર્વે ટાળું,
તોય પીંપળ-પાન સમ મન ચંચળ, તેથી ન સિદ્ધિ ભાળું.

હે ! ગુરુરાજ૦

૧૫ કલ્યાણ કેમ નથી થતું—

બાહ્ય પદાર્થો ઇચ્છી ભટકતું, દોદશ ઝાંખાં મારે,
આકુળ વ્યાકુળ નિત્ય કરે નકામું, જ્ઞાન સ્વરૂપ આત્માને;
સંસાર-વર્ધક કર્મ-સખા મન, ઇન્દ્રિય ગામ વસાવે,
જીવે એવું મન ત્યાં સુધી ક્યાંથી, સંયમી કલ્યાણ પાવે.
હે ! ગુરરાજ૦

૧૬ મન મરે શાથી?—

શુદ્ધ જ્ઞાની પ્રભુ, આપ સમીપે, આવતાં મનડું મરે,
વિવિધ વિકલ્પોભર્યું સદા દૂર, બાહરે આપથી ફરે;
મોહવશે કેણુ ડરે ન મોતે? મોહ અહિત કરનારો,
યાચના એટલી સ્વામી અમારી, મોહ અમારો મારો.
હે ! ગુરરાજ૦

૧૭ મરણના ભયનું કારણ—

મોહ બહુ બળવાન સર્વે કર્મોમાં, ડર મરવાનો એના પ્રભાવે,
ચંચળતા મનની પણ તેથી, દોદશ ભટકે વિભાવે;
મોહ વિના નહિ જીવ મરે કે, જોઈ પર્યાયથી જગતીલા,
દ્રવ્ય દૃષ્ટિથી ન નાશ ઉત્પત્તિ, નાથ નિત્યતા સંગ રસીલા.
હે ! ગુરરાજ૦

૧૮ અનિત્ય ભાવનાથી નિત્યમાં વાસ—

વાયુથી જલધિના જલમાં ઉછળતા, ક્ષણભંગુર મોજાં પ્રમાણે,
ક્ષણ-ભંગુર આ વિશ્વ સદાયે, સર્વત્ર મુજ મન માને;
સંસાર-વર્ધક સર્વ પ્રવૃત્તિથી, ઉદાસ થઈ મન ઇચ્છે,
વિકારવિણુ પરમાનંદ બ્રહ્મમાં, રહેવા આપ સમીપે.
હે ! ગુરરાજ૦

૧૯ શુભાશુભ ભાવરૂપ સંસાર અને શુદ્ધ ભાવરૂપ પરમાત્મા—
 પાપ અશુભ ઉપયોગથી થાતાં, દુઃખ પામે જન તેથી,
 શુભ ઉપયોગે ધર્મ થતાં કંઈ આવી મળે સુખ એથી;
 પાપ પુણ્યનાં ઢંઢરૂપે આ, સંસારમાં સહુ બને,
 નિત્યાનંદ મળ્યું પદ તમને, શુદ્ધ ઉપયોગે હો મને.
 હે! ગુરરાજ૦

૨૦ અસંગ, શુદ્ધસ્વરૂપ—

જે નથી સ્થિત અંદર કે બાહર, નહિ સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ, દિશામાં,
 ભારે નથી, હલકી નથી કે ના-સ્ત્રી, નર કે નપુંસકમાં;
 જેને નથી કર્મ, સ્પર્શ, શરીર, રૂપ, ગંધ, સંખ્યા, વ્યવહાર,
 નિર્મળ સમ્યક્જ્ઞાન-દર્શનરૂપ, જ્યોતિ હું આત્માકાર.
 હે! ગુરરાજ૦

૨૧ કર્મશત્રુથી બચવા પ્રાર્થના—

ચૈતન્યની ઉન્નતિ-ક્ષય કરતો, શાશ્વત્ શત્રુ તો કર્મ,
 નિષ્કર્મ નાથ, અવસ્થા આપણી, એકજ જે શુદ્ધ ધર્મ;
 કર્મ દુષ્ટ બિનકારણ વૈરી, ભેદી કરો દૂર છેદી—
 સંતની રક્ષા ને દુષ્ટ-શિક્ષા-ધર્મ, ન્યાયી પ્રભુનો અનાદિ.
 હે! ગુરરાજ૦

૨૨ ભેદવિજ્ઞાનથી નિર્વિકાર ભાવના—

આધિ, વ્યાધિ, જરા મૃત્યુ આદિ તો, શરીર કેરાં સંબંધી,
 એ જડ શું કરી શકે કંઈ મને? ભગવાન ભિન્ન હું એથી;
 મેઘ અનેક આકારે વિકારો, કરી ફરે નભમાંહિ,
 તો પણ નભસ્વરૂપ ફરે ના, અરૂપીને નડે ન કાઠ.
 હે! ગુરરાજ૦

૨૩ સતાપ અને શાંતિનાં નિમિત્ત—

સ્થળ પર તરફડે માછલી તેમજ, ભવ-દાવાનળ બાળે,
ત્રિવિધ તાપનો દાહ સહું હું, નાથ સદા સંસારે;
સુખી પરમ રહું જ્યાં લગી લીન છે, હૃદય સમર્પિત મારું,
કરુણા-જલના સંગે શીતળ, પદપંકજ જ્યાં તમારું;
હે! ગુરુરાજ૦

૨૪ કર્મબંધનથી બચવાનો ઉપાય—

બાહ્ય પદાર્થોનો સંગ કરે છે, ઇન્દ્રિયો ને મન તેથી—
કર્મ બંધાય છે તેથી છું ભિન્ન હું, સદા સર્વથા નિશ્ચયથી;
શુદ્ધ ચૈતન્ય તમે પ્રભુ ભિન્ન છો, નિર્લેપ છો કર્મ મળથી,
તે કારણ થકી તુમ ચરણે હું, વસું છું નિશ્ચય બળથી.
હે! ગુરુરાજ૦

૨૫ પરને પોતાનાં માનવાની ભૂલથી બંધન—

હે! શુદ્ધ આત્મા, શું કામ તારે, લોક કે દ્રવ્ય, આશ્રયનું,
ઇન્દ્રિય, પ્રાણ કે વાણી કાયાનું, વિકલ્પ પુદ્ગલમયનું?
અરે! એ પુદ્ગલ ભિન્ન તારાથી, ભૂલીને મારાં માને,
આશ્રય અતિશય કરી પરનો દહ, વ્યર્થ બંધાય તું શાને?
હે! ગુરુરાજ૦

૨૬ ભેદવિજ્ઞાનથી અનાદિની ભૂલ ભાગે છે—

ધર્મ, અધર્મ, નભ, કાલ એ ચારે, અહિત કરે નહિ કાંઈ,
ગતિ આદિમાં સહાય કરે સૌ, એક પુદ્ગલ વૈરી આંહિ,
કર્મ નોકર્મરૂપે રહી પાસે, બંધન હેતુ થાયે,
ભેદ વિજ્ઞાનરૂપી તરવારે, હવે મુજ વૈરી હણાયે.
હે! ગુરુરાજ૦

૨૭ સમજીજન રાગ-દ્વેષ દૂર કરે—

જેવી રીતે રાગ દ્વેષ રૂપાંતર, પુદ્ગલનાં પરિણામો,
તેવાં કરે નહિ ચારે અરૂપી, નભાદિ વિભાવિક કામો;
કર્મ-બંધન રાગદ્વેષે નિરંતર, ભવે ભ્રમણ ગણ તેથી,
દુઃખ પરંપરા ભવથી, તો યત્ને, સુઘ રહે દૂર બેથી.
હે! ગુરુરાજ૦

૨૮ વિકલ્પ તજવા ને મોક્ષ મેળવવા પ્રેરણા—

શાને કરે બહુ વૃથા વિકલ્પો, મન ધરી બાહ્ય પદાર્થો?
કર્મ અશુભ દુઃખદાર્ઢ તુ બાંધે, રાગાદિ કરી પર અર્થે;
શુદ્ધ આત્મિકસુખ ભેદવિજ્ઞાને, પામીશ નિશ્ચે વિશાળ,
તેથી આનંદ-જલ-સાગરમાં વસી, ધ્યાને નિર્વાણ નિહાળ.
હે! ગુરુરાજ૦

૨૯ કર્મશત્રુ સામે ફરિયાદ—

હે! જિન, તુમ પદ પ્રસાદથી એમ, વિચારી જન સ્થિર ચિત્તે,
અધ્યાત્મ પદ્ધતે એ પગ મૂકે જ્યાં, આત્મવિશુદ્ધિ નિમિત્તે;
કે કર્મ અરિ બીજી બાજી કરે બળ, રૂપ ભયંકર ધારી,
દોષો કરાવી બ્રહ્મ કરે આ મધ્યસ્થ સાક્ષી તમારી.
હે ગુરુરાજ૦

૩૦ નિર્વાણનો ક્રમ—

સંસાર રાગાદિ દ્વૈત રૂપે છે, અદ્વૈત નિર્વાણ નિશ્ચે;
સંશ્લેષથી બંધ-મોક્ષ હેતુ આ, કહ્યા ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ;
પ્રથમ પક્ષ તજી ધીમે ધીમે, અન્ય આલંબન સ્હાયે,
તે બને બ્રહ્માદિ નામ વ્યવહારે, નિશ્ચય અનામિ થાયે.
હે! ગુરુરાજ૦

૩૧ કળિકાળમાં ભક્તિનું આલંબન—

કેવળજ્ઞાનીએ કહ્યું ચારિત્ર, મુક્તિ પમાડે જ તેવું,
આ કળિકાળે મારા જેવાથી, દુઃખકર પળવું એવું;
પૂર્વ પુણ્યના પુંજથી પામ્યો, ભક્તિ આ ભવમાં તારી,
સંસાર-સાગર-તારક બનશે, નાવ એ શ્રદ્ધા અમારી.
હૈ! ગુરુરાજ૦

૩૨ જીવ શું નથી પામ્યો?—

નાથ નિગોદથી ઈન્દ્ર સુધીની, યોનિ અનેકમાં જાયો,
વાર અનંત ભમ્યો ભવમાં પણ, ક્યાંય અપૂર્વ ન પાયો;
સમ્યક્ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રની-પૂર્ણતા પદવી સાચી,
મોક્ષદાયી એ રત્નત્રયી દઈ, કર કૃતાર્થ, અચાર્યી.
હૈ! ગુરુરાજ૦

૩૩ બોધબીજ આગળ ત્રણલોકનું રાજ્ય તુચ્છ છે—

પ્રસન્ન મનથી શ્રીવીર દેવે, ઉત્તમ પદ અર્પવાને,
બોધ-વચન-ઉત્તમ-બીજ વાંચ્યું, જે મુજ ઉર-ઉઘાને;
તેની આગળ શું રાજ્ય જગતનું? તુચ્છ ત્રિલોક જણાય?
પ્રિય નથી ક્ષણભંગુર ભોગો, પ્રભુ શ્રીમત્ જિનરાય.
હૈ? ગુરુરાજ૦

૩૪ આલોચનાનું મહાત્મ્ય—

પદ્મનંદિ સૂરિની આ આલોચના, ત્રિકાળ અર્દત આગળ,
શ્રદ્ધાભક્તિથી જે ભવ્ય ભણશે, નિષ્કામ ભાવે નિર્મળ;
આનંદધામ ઉત્તમ ધ્રુવપદ તે, પામે બુદ્ધિધન આણે,
યોગીન્દ્ર પણ તપ ચિરકાળ તપતાં, જે પદ પામે પરાણે.
હૈ! ગુરુરાજ૦

૩૫ *સદ્ગુરુ બોધે નિશ્ચય અને આશ્રય કર્તવ્ય—

મૃગશીર્ષમાં બે શ્યામ શૃંગ જેવાં, ગુરૂ પૂર્ણચંદ્ર સમીપે,
પ્રબોધ-પ્રકાશે પ્રકાશી ઉઠે તેમ, અજ્ઞાન જ્ઞાન બની દીપે;
ચારગતિ વિશેષ લખ ચારાશી રૂપે, યોનિઓ ગણીશ નહિ હું,
નિશ્ચય તારો અને આશ્રય તારો, પામ્યા પછીથી રહે શું!

હે! ગુરુરાજ૦

આલોચના અધિકારનું ગદ્ય.

અવતરણ.

૧. શરૂઆતમાં અવતરણ કરનાર ‘ મોક્ષમૂલં ગુરુકૃપા ’ એ વચનને અનુસરીને, સદ્ગુરુ સન્મુખ આલોચના કરવા જતાં પોતાની અબુધ અને અશક્ત દશા જણાવી, સદ્ગુરુનો નિશ્ચય અને આશ્રય ઇચ્છી, પોતાની દીનતા બતાવે છે, કે હે! સર્વજ્ઞ ગુરુરાજ, અમે તમારા બાળક છીએ, અમારાં પાપ નાશ પામે, જ્ઞાનને ક્રિયારૂપ મોક્ષ માર્ગમાં કંઈ કરવા અમે સમર્થ નથી. એક તમારે નામસ્મરણ અમારે કલ્યાણ કળિકાળમાં કરશે એવી શ્રદ્ધા છે; તે સફળ થાઓ!

૨. હે જિનેશ, હે પ્રભુ, જે સજ્જનોનું મન બાહ્ય તથા અંતરના મેલથી રહિત બનીને, તત્ત્વસ્વરૂપ તથા વાસ્તવિક આનંદધામ એવા આપનો આશ્રય કરે, તેમના મનમાં જે આપના નામના સ્મરણરૂપ અનંત પ્રભાવ વાળો મહા મંત્ર હાજર હોય તથા આપે પ્રગટ કરેલા

*આ ગાથાના પ્રથમ ચરણમાં માગશર વદ ૨ ગુરૂ અને ત્રીજા ચરણમાં ૧૯૮૪ સંવતનો ગર્ભિત નિર્દેશ છે.

સમ્યગ્દર્શન સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્રરૂપી મોક્ષ માર્ગમાં જો એમનું મન વહેતું હોય તો એ સજ્જનોએ ઇચ્છેલા પદાર્થની પ્રાપ્તિમાં વિશ્વ કોઈ પ્રકારે આવી શકે નહિ.

૩. આચાર્ય સ્તુતિ કરે છે કે હે ! જિનેન્દ્રદેવ, મંસારના ત્યાગ માટે પરિઅહરહિતપણું તથા રાગરહિતપણું, સમતા તથા સર્વથા ક્રમેનો નાશ અને અનંત દર્શન, અનંત વીર્ય અને અનંત સુખ સહિત સમસ્ત લોકલોકને પ્રકાશ કરનાર કેવલજ્ઞાન એવો ક્રમ આપનેજ પ્રાપ્ત થયો હતો. પરંતુ આપનાથી મિત્ર બીજા કોઈ દેવને તેવો ક્રમ પ્રાપ્ત થયો નથી, તેથી આપજ શુદ્ધ છો. આપનાં ચરણની સેવા જ સજ્જન પુરુષોએ કરવી ઘટે છે.

૪. હે ! ત્રણ લોકના નાથ, જો નિશ્ચયથી આપની સેવામાં અમને દહતા હોય તો અત્યંત યત્નવાન એવા મંસારરૂપી શત્રુની જીત થવી અંભવતી નથી. જેમકે કોઈ માણસને જળ વૃષ્ટિથી લઈ ઉત્તન કરનારા ઉત્તમ કુવારા સહિત ઘર પ્રાપ્ત થયું હોય તેને જેઠ મહીનાનો અત્યંત કંઠાર બપોરનો તાપ કંઈ કરી શકે નહિ.

૫. શરણું મહાત્મ્ય દર્શાવતાં આચાર્ય કહે છે કે :—આ પદાર્થ સારરૂપ છે, આ પદાર્થ અસાર છે, એ પ્રકારે સાર-અસારની પરીક્ષામાં એકાગ્રચિત્ત બની, જે કોઈ બુદ્ધિમાન મનુષ્ય ત્રણ લોકના સમસ્ત પદાર્થોનો અબાધિત ઉંડી દૃષ્ટિએ વિચાર કરે છે, તેની દૃષ્ટિમાં હે ! ભગવાન આપજ એક સારભૂત પદાર્થ જણાયો છા. અને આપનાથી મિત્ર સમસ્ત પદાર્થ અસાર-ભૂત જણાય છે, તેથી આપના આશ્રયથી જ મને પરમ સંતોષ થયો છે.

૬. હે ! જિનેન્દ્ર સમસ્ત લોકલોકને એક સાથે (સામટું) જાણુ તેવું તો આપનું જ્ઞાન છે, સમસ્ત લોકલોકને એકી વખતે દેખે તેવું આપનું દર્શન છે, આપનું સુખ અને શક્તિ અનંત છે,

આપની ઇશ્વરતા પણ અતિશય નિર્મળ છે અને આપનું સ્વરૂપ પણ જળદળ જ્યોતિ સમાન છે. તેથી હે! પરમાત્મા, જે યોગીશ્વરોએ સમ્યક્યોગરૂપી નેત્ર વડે આપને પ્રાપ્ત કરી લીધા તો તેમણે શું ન જાણ્યું? એમણે શું ન દીધું તથા એમણે શું પ્રાપ્ત ન કર્યું?

૭. હે! જિનેન્દ્ર, તમને જ હું ત્રણ લોકના સ્વામી માનું છું, તમને જ આઠ કર્મના જીતનારા તથા મારા સ્વામી માનું છું, માત્ર આપને જ ભક્તિપૂર્વક નમસ્કાર કરું છું, સદાય આપનું જ ધ્યાન કરું છું, આપની જ સેવા અને સ્તુતિ કરું છું અને કેવળ આપનું જ મને શરણ છે. અવિક શું કહેવું? ચંસારમાં કંઈ પ્રાપ્ત થાય તો એ થાઓ કે આપના સિવાય અન્ય કોઈની સાથે મારે પ્રયોજન ન રહે! હે! ભગવાન, આપનું જ મારે પ્રયોજન પડે, અન્ય કોઈનું પ્રયોજન-કામ ન પડે. એટલી વિનયપૂર્વક વિનંતિ છે.

૮. હે! જિનેશ્વર, ભૂતકાળમાં જે પાપ મેં બ્રાન્તિથી મન-વચન-કાયા-દ્વારા કરાવ્યાં છે, જ્ઞાતે કર્યાં છે, બીજાને પાપ કરતાં અનુમોદન આપ્યું છે, અથવા તેમાં મારી અંમતિ દીધી છે; વર્તમાનમાં જે પાપ હું મન-વચન-કાયાથી બીજા પાસે કરાવું છું, જ્ઞાતે કરું છું અને અન્ય પાપ કરતાં હોય તેમને ભલાં માનું છું; ભવિષ્યકાળમાં જે પાપ હું મન-વચન-કાયાથી કરાવીશ, જ્ઞાતે કરીશ અને બીજાં કરતાં હોય તેમને ભલાં માનીશ; એ બધાં પાપની આપની આગળ જ્ઞાતે નિંદા કરનાર એવો હું તેનાં સર્વ પાપ સર્વથા મિથ્યા થાઓ!

૯. હે! જિનેન્દ્ર! તમે ભૂત, ભવિષ્ય, વર્તમાન ત્રણે કાળના ભિન્ન ભિન્ન પર્વાયો સહિત લોકલોકને સર્વ પ્રકારે એક કાળે જાણ્યા છો તથા દેખ્યા છો તો હે! સ્વામી, મારાં એક જન્મનાં પાપો તમે નહિ જાણુતા હો? અર્થાત્ અવશ્ય જાણ્યા છો. તેથી મારી આત્મ-નિંદા જ્ઞાતે કરતો કરતો હું મારા દોષની આલોચના આપની આગળ

કરે છું, તે કેવળ આપને સંભળાવવા માટે નહિ પણ શુદ્ધિ થવા અર્થે કરે છું.

૧૦. વ્યવહારનમે મૂલ્ય ગુણ તથા ઉત્તર ગુણોને ધારણ કરનારો એવો હું મુનિ, તેના જે દોષો સ્મરણમાં રહ્યા છે તે દોષોની શુદ્ધિ થવા અર્થે આલોચના કરવા, હે! જિનેન્દ્ર પ્રભુ, આપની સમક્ષ સાવધાનીથી બેઠા છું; કારણ કે જ્ઞાનવાન ભવ્ય જીવોએ સદા પોતાનું મન માયા, મિથ્યા, નિદાન એ ત્રણ શત્રોથી રહિત રાખવું જોઈએ.

૧૧. હે! ભગવાન, આ ગંસારમાં સમસ્ત જીવ અગ્રંખ્યાત લોક પ્રમાણ પ્રગટ તથા અપ્રગટ નાના પ્રકારના વિકલ્પો સહિત હોય છે. એ જીવો જેટલા વિકલ્પો સહિત છે એટલાજ નાના પ્રકારના દોષો સહિત પણ છે, પરંતુ જેટલા દોષો છે તેટલાં પ્રાયશ્ચિતો શાસ્ત્રમાં નથી, તેથી એ સમસ્ત અગ્રંખ્યાત લોક પ્રમાણ વિકલ્પોની શુદ્ધિ આપની સમીપમાંજ થાય છે.

૧૨. હે! ભગવાન, સમસ્ત પ્રકારના પરિગ્રહથી રહિત, સમસ્ત શાસ્ત્રોના જ્ઞાણકાર, ક્રોધાદિ કષાયોથી રહિત અને એકાંતવાસી જે ભવ્ય જીવ સમસ્ત બાહ્ય પદાર્થોથી મન તથા ઈન્દ્રિયોને લદાવીને અખંડ અને નિર્મળ સમ્યક્જ્ઞાનની મૂર્તિરૂપ આપમાં મનસ્થિર કરીને આપને દેખે છે તે ભવ્યાત્મા આપની સમીપતા પામે છે.

૧૩. પૂર્વ ભવમાં કષ્ટથી સંચય કરેલાં મહાપુણ્યથી, જે મનુષ્ય હે! ભગવાન, ત્રણ લોકના પૂજનીક આપને પામ્યો તેને એવા ઉત્તમ પદવી મળે છે, કે જે પદ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ આદિ પણ નિશ્ચયથી પામી શકતા નથી. હે! અર્હંજિનેન્દ્ર, હે! નાથ હું શું કરું? આપના ચરણમાં મન સ્થાપન કરવા જતાં મારું મન પ્રવળપણે બાહ્ય પદાર્થો પ્રત્ય જ દોડે છે.

૧૪. હે! જિનેશ, આ ગંસાર નિશ્ચે નાના પ્રકારનાં દુઃખે દેનાર છે, અને વાસ્તવિક સુખ દેનાર તો મોક્ષ છે. તે મોક્ષની પ્રાપ્તિ માટે અમે સમસ્ત ધન, ધાન્ય આદિ પરિગ્રહોનો ત્યાગ કર્યો, તપો-વનમાં આબ્યા, સમસ્ત પ્રકારના ગંસાય પણ છોડી દીધા અને અત્યંત આકરાં વ્રત પણ ધારણ કર્યાં, તથાપિ હજી સુધી એ કડિન વ્રતો ધારણ કરવાથી કંઈ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ નહિ, કેમકે પવનના સમૂદયથી કંપાવેલાં પાન જેવું આ અમારું મન રાતદિવસ બાહ્ય પદાર્થોમાં ભ્રમણ કરતું રહે છે.

૧૫. હે! ભગવાન, જે મન બાહ્ય પદાર્થોને મનોહર માની તેની પ્રાપ્તિ માટે ગમે ત્યાં ભટકે છે, જે જ્ઞાનસ્વરૂપી આત્માને વગર કારણે સદા અત્યંત વ્યાકુળ કરતું રહે છે, જે ઇન્દ્રિયો રૂપી ગામને વસાવનાર છે, અને જે ગંસાર ઉભો કરનાર કમોતો પરમ મિત્ર છે, એવું તે મન જ્યાં સુધી જીવતું છે ત્યાં સુધી મુનિ-જ્ઞાને કલ્યાણની પ્રાપ્તિ ક્યાંથી હોય ?

૧૬. નિર્મળ તથા અખંડ જ્ઞાનસ્વરૂપ આપને પામીને મારું મન અવશ્ય મૃત્યુ પામે. હે! જિનેન્દ્ર, નાના પ્રકારના વિકલ્પો સહિત મારું મન આપનાથી અન્ય બધા બાહ્ય પદાર્થોમાં નિરંતર ધ્રુમતું કરે છે. તો શું કરવું ? મોહવશ એવો કયો પ્રાણી મૃત્યુથી નથી ડરતો ? મોહ અહિત કરનારજ છે. તેથી સવિનય પ્રાર્થના છે કે આ મારા મોહને નિર્મૂળ કરો.

૧૭. જ્ઞાનાવરણ આદિ સમસ્ત કમોમાં મોહ જ અત્યંત બળવાન છે. એ મોહના પ્રભાવથી આ મન જ્યાં ત્યાં ચંચળ બની ભ્રમણ કરે છે. મરણથી ડરે છે. મોહ ન હોય તો ન કાંઈ જીવે કે ન કાંઈ મરે. આ જગતના અનેક પ્રકારો તે પર્યાયનયની અપેક્ષાએ છે. દ્રવ્યાર્થિકનયની અપેક્ષાએ નહિ; હે! ભગવાન આ મારા મોહને સર્વથા નાશ કરો.

૧૮. પવનથી સમુદ્રમાં ઉઠતી ક્ષણિક જળ લહરીઓના સમૂહ સમાન આ જગત્ સદાય અને સર્વત્ર ક્ષણભંગુર છે. એવો જરાજર વિચાર કરીને, સમસ્ત સંસારને ઉત્પન્ન કરવાવાળી પ્રવૃત્તિથી રહિત થઈને, હે! જિતેન્દ્ર, આપના નિર્વિકાર, પરમાનંદમય પરબ્રહ્મ સ્વરૂપમાં માફે મન સ્થિતિ કરવાને ઇચ્છે છે.

૧૯. અશુભ ઉપયોગ વડે ઉત્પન્ન થતાં પાપથી જીવ નાના પ્રકારનાં દુઃખો પામે છે, શુભ ઉપયોગ વડે ઉત્પન્ન થતા ધર્મથી (પુણ્યથી) જીવોને સુખ મળે છે; એ બંને પાપપુણ્યરૂપી દંડ સંસારનું જ કારણ છે. શુદ્ધ ઉપયોગથી અવિનાશી તથા આનંદ સ્વરૂપ પદ પમાય છે. હે! જિતેન્દ્ર, આપને! એ પદમાં નિવાસ કરી રહ્યા છો, હું પણ એ શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી પદમાં નિવાસ કરું એવી ભાવના છે.

૨૦. જે આત્મસ્વરૂપ-જ્યોતિ, નથી અંદર કે નથી બાહ્ય, નથી દિશામાં કે નથી વિદિશામાં, નથી મોટી કે નથી નાની, નથી નરજ્નતિ, નારીજ્નતિ કે નાન્યતર જ્નતિ, નથી ભારે કે નથી હલકી, તથા નથી જેને કર્મ, સ્પર્શ, શરીર, ગંધ, સંખ્યા, વચન કે વર્ણ, પરંતુ તે તો સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શનની મૂર્તિરૂપ ઉત્કૃષ્ટ નિર્મળ છે. એ આત્મસ્વરૂપ ઉત્કૃષ્ટ જ્યોતિથી ભિન્ન હું નથી. પરંતુ તદાકાર તન્મય છું.

૨૧. હે! ભગવાન, ચૈતન્યની ઉન્નતિનો નાશ કરનાર વિના-કારણ સદાના વૈરી એવા દુષ્ટ કર્મો મારામાં તથા આપમાં અંતર-ભેદ પાડ્યો છે. કર્મશૂન્ય અવસ્થામાં જેવો આપનો આત્મા છે તેવોજ મારો આત્મા છે. આપની સમક્ષ આ મારાં દુષ્ટ કર્મ ખડાં છે તેને હઠાવીને દૂર કરો. નીતિગ્ર પ્રભુઓનો એ ધર્મ છે, કે સજ્જનોની રક્ષા કરવી અને દુષ્ટોનો નાશ કરવો.

૨૨. હે! ભગવાન, નાના પ્રકારના આકાર તથા વિકાર (ફેરફાર) કરતાં વાદળાં આકાશમાં હોવા છતાં, જેવી રીતે આકા-

શના સ્વરૂપમાં કંઈ ફેરફાર કરતાં નથી, તેવી રીતે આધિ, વ્યાધિ, જરા મરણ આદિ પણ મને કંઈ કરી શકતાં નથી, કેમકે એ બધાં શરીરના વિકાર-જડરૂપ છે, પણ મારો આત્મા જ્ઞાનવાન અને શરીરથી ભિન્ન છે.

૨૩. હે ભગવાન, જેમ જળથી બાહરે સ્થળમાં (જમીન પર) પાણી વગર માછલી તરફડે છે, તેવી રીતે ગંસારૂંપી ગંતા-પથી જેનું શરીર બળી રહ્યું છે, એવો હું સદા દુખિયોજ રહું છું. પરંતુ ત્યાં સુધી કશ્ચીડપી જળના સંગથી અત્યંત શીતળ એવા આપના ચરણકમળમાં માફ મન લાગી રહે છે, ત્યાં સુધી હું અત્યંત સુખી રહું છું.

૨૪. હે! ભગવાન, ઈન્દ્રિયોના સમૂહ સહિત માફ મન બાહ્ય પદાર્થો સાથે મેળવ કરે છે, તેથી નાના પ્રકારનાં કર્મ આવીને મારા આત્મા સાથે બંધાય છે. પરંતુ વાસ્તવિક રીતે હું એ કર્મોથી સર્વકાળે સર્વક્ષેત્રમાં જુદોજ છું. આપના ચૈતન્યથી પણ સર્વથા એ કર્મ જુદાં જ છે. એ ચૈતન્યથી કર્મોને ભિન્ન કરવામાં આપ જ કારણ છો, તેથી હે! શુદ્ધ આત્મા, હે! જિનેન્દ્ર, નિશ્ચયથી મારી સ્થિતિ આપમાં જ છે.

૨૫. હે! આત્મા, તારે નથી લોકનું કામ કે નથી બીજાના આશ્રયનું કામ, તારે નથી દ્રવ્યનું પ્રયોજન કે નથી શરીરનું પ્રયોજન, તારે નથી ઈન્દ્રિયોનું કામ કે નથી વચનનું કામ, અને તારે નથી પ્રાણુનું પ્રયોજન કે નથી નાના પ્રકારના વિકલ્પોનું પ્રયોજન. કેમકે એ બધા પુદ્ગલ દ્રવ્યોનાજ પયાંબો છે. તારાથી ભિન્ન છે તો પણ મહા બેદની વાત છે, કે તું એમને પોતાના માની તેમનો આશ્રય કરે છે, તો તું તને દૃઢ બંધન નહિ થાય? અવશ્ય થશે.

૨૬. ધર્મ દ્રવ્ય, અધર્મ દ્રવ્ય, આકાશ દ્રવ્ય, કાલદ્રવ્ય, એ ચારે દ્રવ્યો માફ કર્મ બગાડતાં નથી. ગતિ, સ્થિતિ આદિ કામોમાં

સહકારી થઈ મને મદદ કરનાર બની રહે છે. સગીપમાં રહેનાર અને બંધ કરનાર તો કર્મ અને નોકર્મરૂપ એક પુદ્ગલજ મારો વૈરી છે. મેં ભેદ જ્ઞાનરૂપી તરવાર વડે હમણાં તેના કટકે કટકા કરી ઉડાવી દીધા છે.

૨૭. જીવોને નાના પ્રકારે રાગદ્વેષ કરનાર પરિણામે જેવી રીતે પુદ્ગલ દ્રવ્ય પરિણામે છે, તેવી રીતે ધર્મ, અધર્મ, આકાશ, તથા કાલ એ ચાર અમૃર્તિક દ્રવ્ય રાગદ્વેષ કરનાર પરિણામે પરિણમતાં નથી. એ રાગદ્વેષના નિમિત્તે કહિન કર્મોની ઉત્પત્તિ થાય છે. એવાં કર્મથી સંસાર પ્રવર્તે છે. સંસારમાં નાના પ્રકારનાં દુઃખ ભોગવવાં પડે છે. કલ્યાણ કરવાની અભિલાષાવાળા સજ્જનોએ રાગદ્વેષ બંનેને સર્વથા તજવા ઘટે છે.

૨૮. હે ! મન, બાહ્ય તેમજ તારાથી ભિન્ન જે સ્ત્રી, પુત્ર, આદિ પદાર્થ, તેમાં રાગદ્વેષરૂપ અનેક પ્રકારના વિકલ્પો કરીને શા માટે તું દુઃખદ અશુભ કર્મ બાંધે છે ? જો તું આનંદરૂપી જળના સમુદ્રમાં, શુદ્ધ આત્માને પામીને નિવાસ કરીશ, તો તું વિસ્તીર્ણ નિર્વાણરૂપી સુખ અવશ્ય પામીશ. આનંદ સ્વરૂપ શુદ્ધ આત્મામાંજ તારે નિવાસ કરવો જોઈએ. તેનુંજ ધ્યાન, તથા મનન કરવું જોઈએ.

૨૯. હે ! જિનેન્દ્ર આપના ચરણકમળની કૃપાથી ઉપર જણાવેલી વાતોનો યથાર્થ વિચાર કરી, જેવો આ જીવ શુદ્ધિ માટે અધ્યાત્મરૂપી તાજવામાં (પક્ષામાં) પગ મૂકવા જાય છે તેવાજ કર્મરૂપી ભયંકર વૈરી તેને દોષવાળો બનાવવા સામો ખડો થાય છે. હે ! ભગવાન આવી દશામાં આપ જ મધ્યસ્થ સાક્ષી છો.

૩૦ દ્વૈત (માન-અપમાન, લાભ-અલાભ, શત્રુ-મિત્રાદિ મોહરૂપ વિકલ્પો) વાસ્તવિક રીતે સંસાર છે; અદ્વૈત (રાગદ્વેષ આદિ દ્વન્દ્વથી રહિત-નિર્વિકલ્પરૂપ દશા) એજ મોક્ષ સ્વરૂપ છે. આ સંસાર તથા મોક્ષમાં પ્રાપ્ત થતી દશાનું ઉત્કૃષ્ટ સ્વરૂપ સંક્ષેપમાં કહ્યું છે. એ

એમાંથી પહેલું જે દ્વૈતપદ છે તેનાથી ધીમે ધીમે પાછો હઠી અદ્વૈતપદનું આલંબન કરે છે તે પુરૂષ વાસ્તવિક રીતે નામ રહિત બની જાય છે.

૩૧. હે ! જિનેન્દ્ર દેવ, કેવળજ્ઞાની એવા આપે મુક્તિને માટે જે ચારિત્રનું વર્ણન કર્યું છે, એ ચારિત્ર તો આ ભયંકર કળિકાળમાં મારા જેવા મનુષ્યને ધારણ કરવું ઘણું મુશ્કેલ છે. પૂર્વકાળે સંચિત પુણ્યના ઉદયથી મારી આપના પ્રત્યે જે ભક્તિ છે, તે ભક્તિ જ હે ! જિન, મને અંસારૂપી સમુદ્રથી પાર ઉતારવામાં વહાણુ સમાન હો !

૩૨. આ મંસારમાં ભ્રમણુ કરતાં મેં ઈન્દ્રપાણું, નિગોદપાણું અને બન્નેની વચ્ચેની બીજી પાણુ બધા પ્રકારની યોનિઓ અનંતવાર પ્રાપ્ત કરી છે. એમાંની કોઈપણુ પદવી મારે માટે અપૂર્વ નથી. પરંતુ મોક્ષપદ દેનાર અપૂર્વ સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્ચારિત્રની પદવી હજી સુધી મને મળી નથી. હે ભગવાન, મારી સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્ચારિત્રની પદવીની ઈચ્છાને પૂર્ણ કરો.

૩૩. બાહ્ય તથા અભ્યંતર લક્ષ્મી (શ્રી) થી શોભતા એવા શ્રી વીરનાથ ભગવાને પોતાના પ્રસન્ન ચિત્તથી સર્વોત્તમ પદની પ્રાપ્તિને માટે મારા ચિત્તમાં પરમ ઉપદેશ-વચન રૂપ બીજી રોપ્યું છે. એ ઉપદેશની આગળ ક્ષણમાં નાશ પામે તેવું પૃથ્વીનું રાજ્ય મને પ્રિય નથી. એ તો શું ? પરંતુ હે ! પ્રભુ, હે ! જિનેન્દ્ર, એ ઉપદેશની આગળ ત્રણ લોકનું રાજ્ય મને તુચ્છ લાગે છે.

૩૪. શ્રદ્ધાથી જેનું શરીર નમ્ર બન્યું છે એવો જે મનુષ્ય, શ્રી પદ્મનંદિસૂરિની કરેલી આ આલોચના નામની રચના ત્રણ કાળ શ્રી અર્હતદેવની આગળ ભણે, તે બુદ્ધિમાન એવું પદ પામે છે, કે જે પદ લાંબા કાળ સુધી મોટા મોટા મુનિઓ દ્વારા પ્રયત્ન (પુરૂષાર્થ) કર્યા છતાં પણ પરાણે પ્રાપ્ત કરે છે.

૩૫. જ્યારે પૂર્ણચંદ્ર ઉગે છે ત્યારે હરણનાં બે શ્યામ શૃંગો તેના તેજથી પ્રકાશે છે તેમ શ્રીમદ્ સદ્યુરુરાજના પ્રતાપે, જ્ઞાન અને

દર્શનરૂપી આત્માની શક્તિ. જે અનાદિથી મિથ્યાત્વના ઉદયે કુજ્ઞાન અને કુદર્શનરૂપ હતી, તે સમ્યક્દર્શન અને સમ્યક્જ્ઞાનરૂપ જે સદ્ગુણોથી પ્રકાશે છે. પછી ચાર ગતિ અને ચોરાસી લાખ યોનિઓમાં પરિભ્રમણ કરવાનું રહેતું નથી. સત્તો નિશ્ચય અને આશ્રય પામ્યા પછી અવશ્ય મોક્ષ થવાનો છે.

ૐ

મા ચિદ્દહ મા જંપહ માં ચિન્તહ કિંચિ જેણ હોઈ થિરો;
અપ્પા અપ્પમ્મિ રઓ રૂણમેવ પરં હવે જ્ઞાણં.

હે! વિવેકી જનો, કાયાની કંઈ પણ ચેષ્ટા ન કરો. વચનનો કંઈ પણ ઉચ્ચાર ન કરો. મનથી કંઈ પણ ચિંતવન ન કરો. જેથી ત્રણે યોગ સ્થિર થાય. આત્મા આત્મસ્વરૂપને વિષે સ્થિર થાય, રમણતા કરે, તે જ નિશ્ચયથી પરમ ઉત્કૃષ્ટ ધ્યાન છે.

સંબુદ્ધહા જંતવો માણુસત્તં દદ્ધુ મયં વાલિસેણં અલંભો;
પગંતદુચ્ચે જરિપવ લોણ, સકમ્મણા વિપરિયાસુ વિંતિ.

હે જીવો! તમે જુઓ, સમ્યક્ પ્રકારે જુઓ. મનુષ્યપણું મળવું ધણું દુલ્લભ છે, અને ચારે ગતિને વિષે ભય છે એમ જાણો. અજ્ઞાનથી સદ્વિવેક પામવો દુલ્લભ છે એમ સમજો. આખો લોક એકાંત દુઃખ કરી બળે છે, એમ જાણો. અને સર્વ જીવ પોતપોતાનાં કર્મે કરે વિપર્યાસપણું અનુભવે છે તેનો વિચાર કરો.

આલોચનાના પદો.

૧.

વીતરાગ શાસન વિષે, વીતરાગતા હોય;
જહાં કષાયકી પોષણા, કષાય શાસન સોય. ૧

પ્રિયતમ પ્રભુ કરીએ વંદના-એ દેશી

આત્માર્યે કરીએ ખામના, સળ દોષ પાપ હો જાય ક્રના;
સળ દોષ પાપ હો જાય ક્રના, આત્માર્યે કરીએ ખામના-એ ટેક૦
દશવિધ સુધર્મ-કલ્પતરુમેં, ક્ષમા ધર્મ આદિ ગના-(૨) આ. ૧
મુનિકો પક્ષ, શ્રાદ્ધ ચૌમાસી, સંવત્સર સમક્રિતિતના-(૨) આ. ૨
ઇન હદ તક અવિરાધના આખી, અતઃપરં વિરાધના-(૨) આ. ૩
પ્રત્યક્ષ અરૂં પરોક્ષ ઉભયવિધિ, ક્ષમાપનાકી આગના-(૨) આ. ૪
અવલ હી નિજ ઉપકારીપ્રત્યે, કીજે ક્ષમાકી પ્રયાચના-(૨) આ. ૫
અસિઆઉસા-પરમેષ્ટિ પણુ, સાધર્મી અરૂં સજ્જના-(૨) આ. ૬
તત્પશ્ચાત્ ચૌરાસીવાસી, સાથે કીજે ક્ષમાપના-(૨) આ. ૭
ભૂતકાલકી ક્ષમા સકલ જળ, હોય ભવિષ્યકી પ્રતિગના-(૨) આ. ૮
અસમર્થકો રક્ષણુ ક્ષાંતિ, સમર્થકું ભૂષણુ લના-(૨) આ. ૯
શ્રીમદ્ વીતરાગ શાસનમેં, ઉત્તમ ક્ષમાકી સ્થાપના-(૨) આ. ૧૦
તાતે ક્ષમી ક્ષમાવી, ભાવો-રત્નત્રયકી ભાવના-(૨) આ. ૧૧

૫૬

૨.

ૐ

જગદ્ ભૂષણુ જિનવરા, જગદ્ વંદ્ય જગમાંય;
યશ્ન કર્મના દુષણુને, પાવન કરો પળમાંય.

સ્વધર્મ-બંધુ.

કીધાં હશે કુકર્મ દેહે, તમ પ્રતિ આ વરસમાં,
છોડ્યાં હશે વળી વાકશસ્ત્રો, તમ પ્રતિ આ વરસમાં;
ચિંતવ્યું હશે બુદ્ધે તમારું, મન મહિં આ વરસમાં,
દોષ અગણિત મમ થકી, એવા થયા આ વરસમાં;
દોષનો દેણદાર હું, દેવું પતાવા મરું મથી,
માપી મુડી વિણ લાજ પ્રભુજી, હાથ મુજ રહેવી નથી;
બાંધવ બની બંધ વાળજો, હિસાબ એ મુડી થકી,
જંજીર જડેલાં હાલ તોડો, કાલ મૃત્યુ છે નકી.

સ્મૃતિનું સરોવર જોઈએ તેવું નિર્મળ નહીં હોવાથી
જન્મ પામેલી ‘હશે’ એવી ઉડાઉ કબુલાત માપીની પરમ
જિજ્ઞાસાને લેશ પણ ક્ષીણ કરતી નથી, એમ વિચારશો.

દોષના દાવાનલને બુઝાવનાર પરમ શીતલમય પર્વનો
અદ્ભુત અનુભવ માત્ર દોષ રહિત વિરલાનેજ થાય. મમ
જેવા રાંકને શું ?

એજ નામું માંડી વાળવા વિનંતિ.

મિચ્છામિ દુઃકેડં.

આ ભવ ને ભવો-ભવ મહિ, થયું વેર વિરોધ,
અંધ બની અજ્ઞાનથી, કર્યો અતિશય ક્રોધ—

તે સવિ મિચ્છામિ દુઃકેડં.

જીવ બમાવું છું સવિ, ક્ષમા કરજો સદાય;
વેર વિરોધ ટળી જજો, અક્ષય પદ સુખ સોય,

સમભાવિ આતમ થશે.

ભારે કમી જીવડા, પીવે વેરનું ઝેર;

ભવ અટવીમાં તે ભમે, પામે નહિ શિવ લહેર,

ધર્મનું મર્મ વિચારજો.

પ્રાર્થના.

અશુદ્ધાત્મા શુદ્ધાત્માને અરજ કરે છે

હે પરમેશ્વર! શુદ્ધાત્મા! મારા હૃદયને દયાથી ભરપુર
કર. હે સત્ય! મારા હૃદયમાં આવ.

હે શીલના સ્વામી! મને કુશીલથી બચાવ. મને
સંતોષથી ભરપુર કર કે હું પરવસ્તુ પર નજર ન કરું. જે
જેને ભોગવવાને તે આપ્યું તે હું ના ચાહું.

તું નિષ્પાપ, પૂર્ણપવિત્ર છે, તારી પવિત્રતા મારામાં
ભર. મને પાપરહિત કર. જ્ઞાન, ધૈર્ય, શાંતિ અને નિર્ભયતા
મને આપ. તારાં પવિત્ર વચનથી મારાં પાપ ધો.

હે આનંદ! મને આનંદથી ભરપુર કર, મને તારી તરફ ખેંચ.

હે દેવ! મેં તારી આજ્ઞા તોડી છે, તો મારો હવે શું હવાલ થશે?

હું પાપમાં બુડી રહ્યો છું. હું દર સમય પાપના કામમાં જ હપે માની રહ્યો છું. તારી કૃપાદાનનું તેડું મારી તરફ આવ્યું કે તું મને પોતા તરફ ખેંચાવે છે. તારી પવિત્રતા મને દરવખત ચેતાવે છે કે આ પાપમાં તું ના પેશ. માટે હવે હું તારી પવિત્રતાનું સન્માન કરું. મને પવિત્ર આત્માથી ભરપુર કર.

તારી સર્વે આજ્ઞા પાળવાની બુદ્ધિ તથા શક્તિ મને આપ. મોહ શત્રુના કબજાથી મને છોડાવ. હું બાળક છું, માટે દરસમય મને બચાવ, પડવા ન દે. મને તારામાં રાખ, તું મારામાં રહે, જે તારી કૃપા નજર થઈ તે પુરી કર.

તારા સિવાય કોઈ દાતા નથી. તારી આજ્ઞાના બગીચામાંથી મને બહાર ના મુક. તારી શાંતિના સમુદ્રમાં મને ઝીલાવ. તારો સર્વે મહિમા મને દેખાડ.

તું આનંદ છે, તું પ્રેમ છે, તું દયા છે, તું સત્ય છે, તું સ્થિર છે, તું અચળ છે, તું નિર્ભય છે, તું એક શુદ્ધ નિત્ય છે, તું અબાધિત છે, તારા અનંત અક્ષય ગુણથી મને ભરપુર કર.

દૈહિક કામનાથી અને વિષયની ભીખથી મારા દિલને વાર. કષાયની તસિથી બચાવ. મારાં સર્વે વિદ્ન દૂર કર, કે સ્થિરતા અને આનંદથી હું તારી સિદ્ધિને અનુભવું.

મારી સર્વે શુભેચ્છા તારા વચનપસાયથી પુર. સાચા માર્ગે જતાવનાર ગુરૂના પસાયથી પુર. મને જીઠા હઠવાદથી અને જીઠા ધર્મથી છોડાવ. કુગુરૂના ક્ષંદથી જાચાવ.

તારા પસાયથી મન, વચન ને શરીર આદિ જે શક્તિ હું પામ્યો છું તે સર્વે શક્તિ હું ખોટા વા પાપના કામમાં ન વાપરું, અને ફોગટ વખત ન ગુમાવું એ બુદ્ધિ આપ.

તારા પસાયથી હું સર્વેને સુખનું કારણ થાઉં, કેાઈને દુઃખનું કારણ ન થાઉં. માટે મને સત્ય અને દયાર્થી ભર-પુર કર. અને જે મને યોગ્ય હોય તે આપ. ખોટા મનોરથ અને વ્યર્થ વિચારથી હુમેશાં જાચાવ.

ક્ષમાપનાના પત્રો.

(શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.)

૧

વવાણીઆ. ૧૯૪૬. પ્ર. ભા. સુ. ૬.

પ્રથમ સંવત્સરી અને આજ દિવસ પર્યંત કેાઈ પણ પ્રકારે તમારો અવિનય, અશાતના, અસમાધિ મારા મન, વચન, કાયાના કેાઈપણ યોગાધ્યવસાયથી થઈ હોય તેને માટે પુનઃ પુનઃ ક્ષમાવું છું.

અંતર્જાનથી સ્મરણ કરતાં એવો કેાઈ કાળ જણાતો નથી, વા સાંભરતો નથી કે જે કાળમાં, જે સમયમાં, આ જીવે પરિભ્રમણ ન કર્યું હોય, સંકલ્પ-વિકલ્પનું રટણ ન કર્યું હોય, અને એ વડે ‘સમાધિ’ ન ભૂલ્યો હોય.

નિરંતર એ સ્મરણ રહ્યાં કરે છે, અને એ મહા વૈરાગ્યને આપે છે.

વળી સ્મરણ થાય છે કે, એ પરિભ્રમણ કેવળ સ્વછંદથી કરતાં જીવને ઉદાસીનતા કેમ ન આવી? બીજા જીવો પરત્વે ક્રોધ કરતાં, માન કરતાં, માયા કરતાં, લોભ કરતાં, કે અન્યથા કરતાં તે માહું છે એમ યથાયોગ્ય કાં ન જાણ્યું? અર્થાત્ એમ જાણવું જાઈતું હતું; છતાં ન જાણ્યું. એ વળી ફરી પરિભ્રમણ કરવાનો વૈરાગ્ય આપે છે.

વળી સ્મરણ થાય છે કે, જેના વિના એક પણ પણ હું નહીં જીવી શકું એવા કેટલાક પદાર્થો (સ્ત્રિયાદિક) તે અનંતવાર છોડતાં, તેનો વિયોગ થયાં, અનંત કાળ પણ થઈ ગયો; તથાપિ તેના વિના જીવાયું એ કંઈ થોડું આશ્ચર્યકારક નથી; અર્થાત્ જે જે વેળા તેવો પ્રીતિભાવ કર્યો હતો, તે તે વેળા તે કલ્પિત હતો. એવો પ્રીતિભાવ કાં થયો? એ ફરી ફરી વૈરાગ્ય આપે છે.

વળી જેનું મુખ કેઈ કાળે પણ નહીં જોઈ, જેને કેઈ કાળે હું ચહણુ નહીંજ કરું; તેને ઘેર પુત્રપણે સ્ત્રીપણે, દાસપણે, દાસીપણે, નાના જંતુપણે, શા માટે જન્મ્યો? અર્થાત્ એવા દ્વેષથી એવા રૂપે જન્મવું પડ્યું, અને તેમ કરવાની તો ઇચ્છા નહોતી. કહો, એ સ્મરણ થતાં આ કલેશિત આત્મા પરત્વે જીગૃહ્સા નહીં આવતી હોય? અર્થાત્ આવે છે.

વધારે શું કહેવું? જે જે પૂર્વના ભવાંતરે ભ્રાંતિપણે ભ્રમણ કર્યું, તેનું સ્મરણ થતાં હવે કેમ આવવું? એ ચિંતના

થઈ પડી છે. ફરી ન જ જન્મવું અને એમ ન જ કરવું, એવું દઢત્વ આત્મામાં પ્રકાશે છે; પણ કેટલીક નિરૂપાયતા છે; ત્યાં કેમ કરવું?

જે દઢતા છે તે પૂર્ણ કરવી—જરૂર પૂર્ણ પડવી, એજ રટન છે; પણ જે કંઈ આડું આવે છે, તે કોરે કરવું પડે છે, અર્થાત્ ખસેડવું પડે છે, અને તેમાં કાળ જાય છે. જીવન આદ્ય જાય છે એને ન જવા દેવું. જ્યાંસુધી યથા-યોગ્ય જય ન થાય ત્યાંસુધી એમ દઢતા છે; તેનું કેમ કરવું?

કદાપિ કોઈ રીતે તેમાંનું કંઈ કરીએ તો તેવું સ્થાન ક્યાં છે કે જ્યાં જઈને રહીએ? અર્થાત્ તેવા સંતો ક્યાં છે કે જ્યાં જઈને એ દશામાં બેસી તેવું પોષણ પામીએ; ત્યારે હવે કેમ કરવું?

“ગમે તેમ હો—ગમે એટલાં દુઃખ વેઠો, ગમે તેટલા પરિસહ સહન કરો, ગમે તેટલા ઉપસર્ગ સહન કરો, ગમે તેટલી વ્યાધિઓ સહન કરો, ગમે તેટલી ઉપાધિઓ આવી પડે, ગમે તેટલી આધિઓ આવી પડે, ગમે તો જીવન કાળ એક સમય માત્ર હો, અને દુર્નિમિત્ત હો, પણ એમ કરવુંજ.

ત્યાં સુધી હે જીવ! છૂટકો નથી.” આમ નેપથ્યમાંથી ઉત્તર મળે છે, અને તે યથાયોગ્ય લાગે છે.

ક્ષણે ક્ષણે પલટાતી સ્વભાવવૃત્તિ નથી જોઈતી; અમુક કાળ સુધી શૂન્ય શિવાય કંઈ નથી જોઈતું; તે ન હોય તો અમુક કાળ સુધી સંત શિવાય કંઈ નથી જોઈતું; તે ન હોય તો અમુક કાળ સુધી સત્સંગ શિવાય કંઈ નથી જોઈતું;

તે ન હોય તો આર્યાચરણ શિવાય કંઈ નથી જોઈતું;
(આર્યાચરણ=આર્ય પુરૂષોએ કરેલાં આચરણ) તે ન
હો તો જિનભક્તિમાં અતિ શુદ્ધ ભાવે લીનતા શિવાય
કંઈ નથી જોઈતું; તે ન હોય તો પછી માગવાની ઇચ્છા
પણ નથી.

ગમ પડ્યા વિના આગમ અનર્થકારક થઈ પડે છે;
સત્સંગ વિના ધ્યાન તે તરંગરૂપ થઈ પડે છે; સંત વિના
અંતની વાતમાં અંત પમાતો નથી. લોક સંજ્ઞાથી લોકાગ્રે
જવાતું નથી; લોક ત્યાગ વિના વૈરાગ્ય યથાયોગ્ય સ્થિતિ
પામવો દુર્લભ છે. એજ વિજ્ઞાપના.

વિં રાયચંદના યથાયોગ્ય.

૨

સં. ૧૯૪૮ ભા. સુ. ૮.

ઉદય જોઈને ઉદાસપણું ભજશે નહિ.

સંસાર ભજવાના આરંભકાળ (?)થી તે આજ દિન પર્યંત
તમ પ્રત્યે જે કંઈ અવિનય, અભક્તિ અને અપરાધાદિ
દોષ ઉપયોગપૂર્વક કે અનુપયોગે થયા હોય તે સર્વ અત્યંત
નમ્રપણે ક્ષમાવું છઉં.

શ્રી તીર્થંકરે જેને મુખ્ય એવું ધર્મ પર્વ ગણવાર
યોગ્ય ગણ્યું છે, એવી સંવત્સરી આ વર્ષ સંબંધી વ્યતીત
થઈ. કેાઈ પણ જીવ પ્રત્યે, કેાઈ પણ પ્રકારે, કેાઈ પણ
કાળને વિષે અત્યંત અદ્ય પણ દોષ કરવો યોગ્ય નથી
એવી વાત જેને પરમોત્કૃષ્ટપણે નિર્ધાર થઈ છે, એવા અ
ચિત્તને નમસ્કાર કરીએ છીએ, અને તેજ વાક્ય મા

સ્મરણયોગ્ય એવા તમને લખ્યું છે; કે જે વાક્ય નિઃશંકપણે તમે જાણો છે.

૩

સં. ૧૯૪૮ ભા. સુ. ૧૦

સંસારકાળથી તે અત્ર ક્ષણ સુધીમાં તમ પ્રત્યે કોઈ પણ પ્રકારનો અવિનય, અલક્ષિત, અસત્કાર કે તેવા બીજા અન્ય પ્રકાર સંબંધી કોઈ પણ અપરાધ મન, વચન, કાયાના પરિણામથી થયો હોય તે સર્વ અત્યંત નમ્રપણે, તે સર્વ અપરાધોના અત્યંત લય પરિણામરૂપ આત્મસ્થિતિએ કરી હું સર્વ પ્રકારે ક્ષમાવું છઉં; અને તે ક્ષમાવવાને યોગ્ય છઉં, તમને કોઈ પણ પ્રકારે તે અપરાધાદિનો અનુપયોગ હોય તો પણ અત્યંતપણે અમારી તેવી પૂર્વકાળ સંબંધીની કોઈ પ્રકારે પણ સંભાવના જાણી અત્યંત પણે ક્ષમા આપવા યોગ્ય આત્મસ્થિતિ કરવા અત્ર ક્ષણ લઘુત્વપણે વિનંતિ છે.

૪

સંવત ૧૯૪૮ ભા. સુદ ૧૦

અત્ર ક્ષણ પર્યંત તમ પ્રત્યે કોઈ પણ પ્રકારે પૂર્વાદિ કાળને વિષે મન, વચન, કાયાના યોગથી જે અપરાધાદિ કંઈ થયું હોય તે સર્વ અત્યંત આત્મભાવથી વિસ્મરણ કરી ક્ષમા ઇચ્છું છઉં; હવે પછીના કોઈ પણ કાળને વિષે તમ પ્રત્યે તે પ્રકાર થવો અસંભવિત જાણું છઉં, તેમ છતાં પણ કોઈક અનુપયોગ ભાવે દેહપર્યંતને વિષે તે પ્રકાર ક્વચિત્ થાય તો તે વિષે પણ અત્ર અત્યંત નમ્ર પરિણામે ક્ષમા

છમ્મું છડે; અને તે ક્ષમારૂપ ભાવ આ પત્રને વિચારતાં વારંવાર ચિંતવી તમે પણ તે સર્વ પ્રકાર અમ પ્રત્યેના પૂર્વકાળના વિસ્મરણ કરવાને યોગ્ય છે.

પ

સંવત ૧૯૫૩ ભા. સુ. ૬

પરમકૃપાળુ પૂજ્ય પિતાશ્રીજી,

આજ દિવસ પર્યંત મેં આપનો કાંઈ પણ અવિનય, અભક્તિ કે અપરાધ કર્યા હોય તે બે હાથ જોડી મસ્તક નમાવીને શુદ્ધ અંતઃકરણથી ક્ષમાવું છઉં. કૃપા કરીને આપ ક્ષમા આપશો. મારાં માતૃશ્રી પ્રત્યે પણ તેજ રીતે ક્ષમાવું છું તેમજ બીજા સાથ સર્વે પ્રત્યે મેં કોઈ પણ પ્રકારનો અપરાધ કે અવિનય જાણતાં અથવા અજાણતાં કર્યો હોય તે શુદ્ધ અંતઃકરણથી ક્ષમાવું છઉં. કૃપા કરીને સૌ ક્ષમા આપશોજી.

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રણીત

ક્ષમાપનાપાઠનું

પદ્ય

હે! નાથ, ભૂલી હું ભવસાગરમાં ભટક્યો;
નહિ અધમ કામ કરતાં, હું કદી પણ અટક્યો.
તમ વચન અમૂલ્ય, લક્ષમાંહિ નહિ લીધાં;
નહિ તત્ત્વ વિચારથી, કહ્યાં તમારાં કીધાં.
સેવ્યું નહિ ઉત્તમ, શીલ પ્રણીત તમારું;
તજી યાદિ આપની, મેં જ જગાડ્યું મારું.
પ્રભુ, દયા, શાંતિ ને ક્ષમા આદિ મેં છોડી;
વળી પવિત્રતાની, ઓળખાણ પણ તોડી.

હું ભૂંડ્યો, આથડ્યો, અને રખડ્યો ભારી;
 આ સંસારે વિભુ, વિટંબના થઇ મારી.
 હું પાપી મદોન્મત્ત, મલીન કર્મના રજથી;
 વિભુ તત્ત્વ મોક્ષ મેળવાય નહિ, પ્રભુ, મુજથી.
 હે પરમાત્મા, હું, પ્રપંચમાંહિ પડ્યો છું;
 હું મૂઠ, નિરાશ્રિત, મહા ખુવાર બન્યો છું.
 જાની અંધ અમિત અજ્ઞાનથી ભૂંડ્યો ભક્તિ;
 નથી નિશ્ચય મુજમાં, નાથ વિવેકની શક્તિ.
 ઓ રાગરહિત પ્રભુ! મુજને જાણી અનાથ;
 આ દીન દાસનો, ઝંડો હેતથી હાથ.
 હું શરણુ હવે તો અહણુ કરું છું તમારું;
 તુમ ધર્મ સાથ તુમ, મુનિનું શરણુ સ્વિકારું.
 હું માગું છું પ્રભુ, મુજ અપરાધની માફી;
 કરો દીઓ પાપથી, મુક્ત, કહું પછી કાંઠી.
 ઓ અભિલાષા અવિનાશી, પૂરણુ કરજો;
 મુજ દોષ દયાનિધિ, દેવ દીત્રે નવિ ધરજો.
 હું પાપનો પશ્ચાત્તાપ હવે કરું છું;
 વળી સૂક્ષ્મ વિચારથી, સદા ઉડો ઉતરું છું.
 તુમ તત્ત્વ ચમત્કૃતિ, નજરે તુર્ત તરે છે;
 ઓ મુજ સ્વરૂપનો વિકાસ નાથ કરે છે.
 છો આપ નિરાગી, અનંત ને અવિકારી;
 વળી સ્વરૂપ સત્ ચિદાનંદ ગણું સુખકારી.
 છો સહજાનંદી, અનંતદર્શી જ્ઞાની;
 ત્રૈલોક્ય પ્રકાશક, નાથ, શું આપું નિશાની?

મુજ હિત અર્થે દઉં, સાક્ષી માત્ર તમારી;
 હું ક્ષમા ચાહું, મતિ સદા આપને સારી.
 તુમ પ્રણીત તત્ત્વમાં શંકાશીલ ન થાઉં;
 જે આપ બતાવો, માર્ગ ત્યાં જ હું જાઉં.
 મુજ આકાંક્ષાને, વૃત્તિ એવી નિત્ય થાજે;
 લઈ શકું જેથી હું, મહદ્ મુક્તિનો લાવો.
 હે! સર્વજ્ઞ પ્રભુ, શું વિશેષ કહું હું તમને;
 નથી લેશ અજ્ઞાણ્યું, આપથી નિશ્ચય મુજને.
 હું કેવળ પશ્ચાત્તાપથી દીલ દહું છું;
 મુજ કર્મજન્ય પાપની ક્ષમા ચાહું છું.
 ૐ શાંતિ શાંતિ, કરો કૃપાળુ શાંતિ;
 ગુરુરાજચંદ્ર જિન વચન હરો મમ બ્રાંતિ.

શ્રી લાલાજી રણુજતસિંહજી કૃત

શ્રી બૃહદ્ આલોચણા.

દોહા.

સિદ્ધ શ્રી પરમાતમા, અરિગંજન અરિહંત;
 ઈષ્ટ દેવ વંદું સદા, ભય ભંજન ભગવંત. ૧
 અરિહા સિદ્ધ સમરું સદા, આચારજ ઉવઝાય;
 સાધુ સકળકે ચરનકું, વંદું શિષ નમાય. ૨
 શાસન નાયક સમરિએ, ભગવંત વીર જિનંદ;
 ૧અલિય વિધન હરે હરે, આપે પરમાનંદ. ૩

અંગુઠે અમૃત વસે, લખિય તણેા ભંડાર;
 શ્રીગુરુ ગૌતમ સમરિયે, વાંછિત ફલ દાતાર. ૪
 શ્રી ગુરુદેવ પ્રસાદસેં, હોત મનોરથ સિદ્ધ;
 ઘન વરસત વેલી તર, ફૂલ ફલનકી વૃદ્ધ. ૫
 પંચ પરમેષી દેવકો, ભજનપૂર પહિયાન;
 કર્મ અરિ ભાજે સખી, હોવે પરમ કલ્યાન. ૬
 શ્રી જિનયુગ પદ કમળમેં, મુજ મન ભ્રમર વસાય;
 કળ ઉગે વો દિનકર, શ્રીમુખ દરિસન પાય. ૭
 પ્રણમી પદપંકજ ભણી, અરિગંજન અરિહંત;
 કથન કરોં અળ જીવકો, કિંચિત મુજ વિરતંત.^૧ ૮
 આરંભ વિષય કષાયવશ, ભમિયો કાળ અનંત;
 લક્ષ્યોરાશી ચે નિસેં, અળ તારો ભગવંત. ૯
 દેવ ગુરુ ધર્મ સૂત્રમેં, નવ તત્ત્વાદિક બોય;
 અધિકા ઓછા નં કહ્યા, મિથ્યા દુષ્કૃત મોય.^૨ ૧૦
 મિથ્યા મોહ અજ્ઞાનકો, ભરિયો રોજ અથાગ;
 વૈદ્યરાજ ગુરુ શરણુથી, ઔષધ જ્ઞાન વિરાગ. ૧૧
 જે મેં જીવ વિરાધિયા, સેવ્યાં પાપ અઠાર;
 પ્રભુ તુમારી સાળસેં વારંવાર ધિક્કાર. ૧૨
 જુરા જુરા સળકો કહે, જુરા ન દિસે કોઈ;
 બે ઘટ શોધે આપનો, મોસું જુરા ન કોઈ. ૧૩
 કહેવામાં આવે નહિ, અવગુણ ભર્યા અનંત;
 લિખવામાં કયું કર લિખું, જાણેા શ્રી ભગવંત. ૧૪

કરણાનિધિ કૃપા કરી, કર્મ કઠીન મુઝ છેદ;
 મિથ્યા મોહ અજ્ઞાનકો, કરને ગ્રંથિ ભેદ. ૧૫
 પતિત ઉદ્ધારન નાથજી, અપનો ગિરદ વિચાર;
 ભૂલચૂક સળ માહરી, ખમીએ વારંવાર. ૧૬
 માફ કરો સળ માહરા, આજ તલકના દોષ;
 દીનદયાળુ દો મુજે, શ્રદ્ધાશીલ સંતોષ. ૧૭
 આતમનિદા શુદ્ધ ભની, ગુનવંત વંદન ભાવ;
 રામદેવ પતલા કરી, સળસેં ખીમત ખીમાવ^૧ ૧૮
 છૂટું પિછલાં પાપસેં, નવાં ન ખાંધું કોઈ;
 શ્રી ગુરુદેવ પ્રસાદસેં, સફલ મનોરથ હોઈ. ૧૯
 પરિચહ મમતા તજી કરી, પંચ મહાવ્રત ધાર;
 અંત સમય આલોચના, કરું સંથારો સાર. ૨૦
 તિન મનોરથ એ કહ્યા, જો ધ્યાવે, નિત મન;
 શક્તિ સારર વર્તે સહી, પાવે શિવસુખ ધન. ૨૧
 અરિહા દેવ નિર્ગથગુરુ, સંવર નિર્જર ધર્મ;
 આગમ શ્રી કેવલિ કથિત, એહી જૈન મત મર્મ. ૨૨
 આરંભ વિષય કષાય તજ, શુદ્ધ સમકિત વ્રત ધાર;
 જિન આજ્ઞા પરમાન કર, નિશ્ચય ખેવો^૩ પાર. ૨૩
 ક્ષણ નિકમો રહનો નહીં, કરનો આતમ કામ;
 ભણનો ગુણનો શીખનો, રમનો જ્ઞાનારામ. ૨૪
 અરિહા સિદ્ધ સળ સાધુજી, જિનાજ્ઞા ધર્મસાર;
 મંગલિક ઉત્તમ સદા, નિશ્ચય શરણાં ચાર. ૨૫

ઘડી ઘડી પલ પલ સદા, પ્રભુ સ્મરણક્રો ચાવ;^૧
નરભવ સફલો ને કરે, દાન શીલ તપ ભાવ. ૨૬

હોહા.

સિદ્ધો જૈસો જીવ હૈ, જીવ સોઈ સિદ્ધ હોય;
કર્મ મેલકા અંતરા, બૂઝે વિરલા કોય. ૧
કર્મ પુદ્ગલ રૂપ હૈ, જીવરૂપ હૈ જ્ઞાન;
દો મિલકર બહુ રૂપ હૈ, વિછડ્યાંર પદ નિરવાણ. ૨
જીવ કરમ લિન્ન લિન્ન કરો, મનુષ જનમકું પાય;
જ્ઞાનાતમ^૩ વૈરાગ્યસેં, ધીરજ ધ્યાન જગાય. ૩
દ્રવ્ય થકી જીવ એક હૈ, ક્ષેત્ર અસંખ્ય પ્રમાન;
કાળ થકી રહેં સર્વદા, ભાવે દર્શન જ્ઞાન. ૪
ગર્ભિત પુદ્ગલ પિંડમેં, અલખ અમૂરતિ દેવ;
ફિરે સહજ ભવ ચક્રમેં, ચહ અનાદિકી ટેવ. ૫
ફૂલ અત્તર, ઘી દૂધમેં, તિલમેં તૈલ છિપાય;
યું ચેતન જડ કરમ સંગ, બંધ્યો-મમતા પાય. ૬
ને ને પુદ્ગલકી દશા, તે નિજ માને હંસ;^૪
ચાહી ભરમ વિભાવતેં, બઢે કરમકો વંશ. ૭
રતન બંધ્યો ગઠડી વિષે, સૂર્ય છિપ્યો ધનમાંહિ;
સિંહ પિંજરામેં દિયો, નેર ચલે કછુ નાંહિ. ૮

જ્યું ળંદર મદિરા પિયા, વિષ્ટુ ડંકીત ગાત;
 ભૂત લગ્યો કૌતુક કરે, કર્મોકા ઉત્પાત. ૯
 કર્મ સંગ જીવ મૂઢ હૈ, પાવે નાના રૂપ;
 કર્મ રૂપ મલકે ટલે, ચેતન સિદ્ધ સરૂપ. ૧૦
 શુધ ચેતન ઉજ્જવલ દરવ,^૧ રહ્યો કર્મ મલ છાય;
 તપ સંયમસે ધોવતાં, જ્ઞાન જ્યોતિ અઢ જાય.^૨ ૧૧
 જ્ઞાન થકી જને સકલ, દર્શન શ્રદ્ધા રૂપ;
 ચારિત્રથી આવત રૂકે, તપસ્યા ક્ષયન સરૂપ. ૧૨
 કર્મ રૂપ મલકે શુધે, ચેતન ચાંદી રૂપ;
 નિર્મળ જ્યોતિ પ્રગટ લયાં, કેવળજ્ઞાન અનૂપ. ૧૩
 મૂર્સી^૩ પાવક સોહગી, કુકાંતનો ઉપાય;
 રામ ચરણ ચાર મલ્યા, મૈલ કનકકો જાય. ૧૪
 કર્મરૂપ જાદલ મિટે, પ્રગટે ચેતન ચંદ;
 જ્ઞાનરૂપ ગુન ચાંદની, નિર્મળ જ્યોતિ અમંદ. ૧૫
 રાગ દ્વેષ દો બીજસે, કર્મજંઘકી વ્યાધ;^૪
 જ્ઞાનાતમ વૈરાગસે, પાવે મુક્તિ સમાધ.^૫ ૧૬
 અવસર વીત્યો જાત હૈ, અપને વશ^૬ કછુ હોત;
 પુણ્ય છતાં પુણ્ય હોત હૈ, દીપક દીપક જ્યોત. ૧૭
 કલ્પવૃક્ષ, ચિંતામણી, ઇન લવમે સુખકાર;
 જ્ઞાન વૃદ્ધિ ઇનસે અધિક, લવ-દુઃખ લંજનહાર. ૧૮

૧ દ્રવ્ય. ૨ વધી જાય. ૩ સોનું ગાળવાની કુલડી. ૪ વ્યાધિ રોગ.
 ૫ સમાધિ સુખ. ૬ પોતાના હાથમાં અવસર હોય ત્યારે કંઈ અને છે.

રાઈમાત્ર ઘટવધ નહીં, દેખ્યાં કેવળજ્ઞાન;
 યહ નિશ્ચય કર જ્ઞાનકે, ત્યજીએ પરથમ^૧ ધ્યાન. ૧૯
 દૂજર^૨ કુછભી ન ચિંતીએ, કર્મબંધ બહુ દોષ;
 ત્રીજા^૩ ચોથા^૪ ધ્યાયકે, કરીએ મન સંતોષ. ૨૦
 ગઈ વસ્તુ સોચે નહીં, આગમ વાંછા નાંહિ;
 વર્તમાન વર્તે સદા, સો જ્ઞાની જગ માંહિ. ૨૧
 અહો! સમ-દૃષ્ટિ આતમા, કરે કુટુંબ પ્રતિપાળ;
 અંતર્ગત ન્યારો રહે, (જયું) ધાવ ખિલાવે બાળ. ૨૨
 સુખ દુઃખ દોનું વસત હૈ, જ્ઞાની કે ઘટ માંહિ;
 ગિરિસર^૫ દીસે મુકરમે^૬ ભાર બોજવો નાંહિ. ૨૩
 જો^૭ જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરસે સોય;
 મમતા સમતા ભાવસે, કરમ બંધ-ક્ષય હોય. ૨૪
 બાંધ્યાં સોહી ભોગવે, કર્મ- શુભાશુભ ભાવ;
 ફલ નિરજરા હોત હૈ, યહ સમાધિ ચિત આવ. ૨૫
 બાંધ્યા બિન ભુગતે નહિ, બિન ભુગત્યાં^૮ ન છટાય;
 આપહી કરતા ભોગતા, આપહી ફર કરાય. ૨૬
 પથ કુપથ ઘટવધ કરી, રોગ હાનિ વૃદ્ધિ થાય;
 પુણ્ય પાપ કિરિયા કરી, સુખ દુઃખ જગમેં પાય. ૨૭

૧ આર્ત-દુઃખરૂપ-પરિણામ. ૨ રૌદ્ર-પાપરૂપ-પરિણામ. ૩ ધર્મ-શુભ
 ભાવરૂપ-પરિણામ. ૪ શુક્લ-શુદ્ધ પરિણામ. ૫ ગિરીશ્વર, મોટો પર્વત.
 ૬ દર્પણમાં. ૭ જે જે પુદ્ગલોનો સ્પર્શ થવાનો છે, તે નક્કી થશે.
 તેમાં મમતા ભાવથી કર્મ બંધ અને સમતા ભાવથી કર્મ ક્ષય થાય છે.
 ૮ બાંધેલાં કર્મ ભોગવતાં શુભાશુભ ભાવથી ફળ થાય છે. સમભાવમાં
 ચિત્ત હોય તો નિર્જરા થાય છે. ૯ ભોગવ્યા વિના.

સુખ દીધે સુખ હોત હૈ, દુઃખ દીધાં દુઃખ હોય;
 આપ હણે નહિ અવરકું, (તો) અપને હણે ન કોય. ૨૮
 જ્ઞાન ગરિબી ગુરવચન, નરમ વચન નિર્દોષ;
 ઇનકું કભી ન છાંડિયે, શ્રદ્ધા શૌલ સંતોષ. ૨૯
 સત મત છોડો હો! નરા, લક્ષ્મી ચૌગુનોં હોય;
 સુખ દુઃખ રેખા કર્મકી, ટાલી ટલે ન કોય. ૩૦
 ગોધન ગજધન રતન ધન, કંચન ખાન સુખાન;
 જખ આવે સંતોષ ધન, સખ ધન ધૂળ સમાન. ૩૧
 શૌલ રતન મહોટો રતન, સખ રતનાંકી ખાન;
 તીન લોકકી સંપદા, રહી શીલમેં આન.^૧ ૩૨
 શીલે સર્પ ન આભડ,^૨ શીલે શીતલ આગ;
 શીલે અરિ કરિ કેસરી, ભય જતવે સખ ભાગ. ૩૩
 શીલ રતનકે પારખું, મીઠા જોલે જૈન;
 સખ જગસેં ઉંચા રહે, (જો) નીચાં રાખે નૈન. ૩૪
 તનકર મનકર વચનકર, દેત ન કાહુ દુઃખ;
 કર્મ રોગ પાતિક જરે, દેખત વાકા સુખ ૩૫

દોહા.

પાન ખરંતા ઈમ કહે, સુન તરવર વનરાય;
 અળકે^૩ વિધુરે કખ મિલે, દૂર પડેંગે જાય. ૧
 તખ તરવર ઉત્તર દીયો, સુનો પત્ર એક ખાત;
 ઈસ ઘર એસી રીત હૈ, એક આવત એક જાત. ૨

૧ આવીને. ૨ અથડાય. ૩ હમણાં છૂટાં પડેલાં ક્યારે મળીશું?

વરસ^૧ દિનાકી ગાંઠકો, ઉત્સવ ગાય બજાય;
મૂરખ નર સમજે નહીં, વરસ ગાંઠકો જાય. ૩
સોરઠો.

*પવન તણો વિશ્વાસ, કિણ કારણ તેં દ્રઢ કીયો;
ઈનકી એહી રીત, આવે કે આવે નહીં. ૪
દોહા.

કરજ xજિરાના કાઠકે, ખરચ કીયા બહુ નામ;
જખ મુદત પૂરી હુવે દેનાં પડશે દામ. ૧
જિનું દીયાં છુટે નહીં, યહ નિશ્ચય કર માન;
હસ હસકે કયું ખરચીએ, દામ જિરાના જાન. ૨
જેવ હિંસા કરતાં થકાં, લાગે મિષ્ટ અજ્ઞાન;^૨
જ્ઞાની ઇમ જાને સહી, વિષ મિલિયો પકવાન. ૩
કામ લોગ ખ્યારા લગે, ફલ કિંપાક^૩ સમાન;
મીઠી ખાજ ખુજાવતાં, પીછે દુઃખકી ખાન. ૪
જપ તપ સંયમ દોહિલો, ઔષધ કડવી જાન;
સુખકારન પીછે ઘનો, નિશ્ચય પદ નિરવાન. ૫
ડાલ આણી જલ જિંદુઓ, સુખ વિષયનકો ચાવ;
લવસાગર દુઃખ જલ ભર્યો, યહ સંસાર સ્વભાવ. ૬
ચઢ ઉત્તંગ જહાંસેં પતન, શિખર નહીં વો ફૂપ;
જિસ સુખ અંદર દુઃખ વસે, સો સુખભી દુઃખરૂપ. ૭
જખ લગ જિનકે પુણ્યકા, પહોંચે નહિ કરાર;^૪
તખ લગ ઉસકો માફ હૈ, અવગુન કરે હજાર. ૮

૧ વર્ષગાંઠનો દિવસ ઉજવે છે. * વા, શ્વાસોશ્વાસ. x પારકા વ્યાજે લાવી. ૨ અજ્ઞાનીને. ૩ ઝેરી ઝાડનું નામ. ૪ મુદત પુરી થઈ નથી.

પુણ્ય ખીન જળ હોત હૈ, ઉદય હોત હૈ પાપ;
 દાજે વનકી લાકરી, પ્રજલે આપોઆપ. ૯
 પાપ છિપાયાં ના છીપે, છીપે તો મહાભાગ;
 દાખી ડુખી ના રહે, રૂઝ લપેટી આગ. ૧૦
 બહુ વીતી થોડી રહી, અબતો સુરત^૧ સંભાર;
 પરભવ નિશ્ચય ચાલનો, વૃથા જન્મ મત હાર. ૧૧
 ચાર કોશ આમાંતરે, ખરચી બાંધે લાર;^૨
 પરભવ નિશ્ચય જાવણો, કરીએ ધર્મ વિચાર. ૧૨
 રજ વિરજ ઉંચી ગમ, નરમાઈકે પાન;^૩
 પથર ઠોકર ખાત હૈ, કરડાઈ કે તાન.^૪ ૧૩
 અવગુન ઉર ધરીએ નહિ, જો હુવે વિરખ^૫ બખૂલ;
 ગુન લીજે કાલુ કહૈ, નહિ છાયામેં સૂલ. ૧૪
 જૈસી જાપે વસ્તુ હૈ, વૈસી દે દિખલાય;
 વાકા બુરા ન માનીએ, કહાં લેને વો જાય? ૧૫
 ગુરુ કારીગર સારિખા, ટાંકી^૬ વચન વિચાર;
 પથરસે પ્રતિમા કરે, પૂજા લહે અપાર. ૧૬
 સંતનકી સેવા ક્રિયાં, પ્રભુ રીજત હૈ આપ;
 જાકા બાલ ખિલાઈએ, તાકા રીજત બાપ. ૧૭
 ભવસાગર સંસારમેં, દિપા શ્રી જિનરાજ;
 ઉદમ કરી ખેડાંચે તીરે, બેડી ધર્મ જહાજ. ૧૮
 નિજ આતમકું દમનકર, પર આતમકું ચીન;
 પરમાતમકો ભજનકર, સોઈ મત પરવીન. ૧૯

૧ લક્ષ. ૨ સાથે. ૩ નરમાસપણાથી. ૪ તન્મયપણું. ૫ બાવળનું વૃક્ષ.

૬ ટાંકણા૩૫ વચન ગણુ.

સમજી શંકે? પાપસેં, આણુસમજી હરખંત;
 વે લુખાં વે ચીકણાં, ઇણુ વિધ કર્મ બધંત. ૨૦
 સમજ સાર સંસારમેં, સમજી ટાલે દોષ;
 સમજ સમજ કરિ જીવહી, ગયા અનંતા મોક્ષ. ૨૧
 ઉપશમ વિષય કષાયનો, સંવર તીનું યોગ;
 કિરિયા જતન વિવેકસેં, મિટે કર્મ દુઃખ રોગ. ૨૨
 રોગ મિટે સમતા વધે, સમક્ષિત વ્રત આરાધ;
 નિર્વેરી સખ જીવસેં, પાવે મુક્તિ સમાધ. ૨૩

મતિ ભૂલચૂકમિચ્છામિ દુક્કડં.

શ્રી પંચપરમેષ્ઠિ ભગવદ્ભયો નમઃ

દોહા.

અનંત ચૌવીશી જિન નમું, સિદ્ધ અનંતા કોડ;
 વર્તમાન જિનવર સવે, કેવલી દો નવ કોડ.
 ગણધરાદિ સખ સાધુજી, સમક્ષિત વ્રત ગુણધાર;
 યથાયોગ્ય વંદન કરે, જિન આજ્ઞા અનુસાર.

એક નવકાર ગણવો,

પ્રણમી પદપંકજ ભની, અરિગંજન અરિહંત;
 કથન કરે હવે જીવનું, કિંચિત્ મુજ વિરતંત.

અંજનાની દેશી.

હું અપરાધી અનાદિકો, જનમ જનમ ગુના ક્રિયા ભરપૂર કે;
 લૂંટીઆ પ્રાણુ છ કાયના, સેવ્યાં પાપ અઢારાં કરૂર કે.
 હવેનું ગદ્ય મૂળ લિંદી ભાષામાં છે તેનું ગુર્જર ભાષાંતર મૂક્યું છે.

આજ સુધી આ ભવમાં, પહેલાં સંખ્યાતા, અસંખ્યાતા અને અનંતા ભવમાં કુગુરુ-કુદેવ અને કુધર્મની સદહણા, પ્રરૂપણા, ફરસના, સેવનાદિક સંબંધી પાપદોષ લાગ્યા તે સર્વે મિચ્છા મિ દુષ્કંડ.

અજ્ઞાનપણે, મિથ્યાત્વપણે, અવ્રતપણે, કષાયપણે, અશુભયોગે કરી, પ્રમાદે કરી અપહંદ-અવિનીતપણું મેં કર્યું તે સર્વે મિચ્છા મિ દુષ્કંડ.

શ્રી અરિહંત ભગવંત વીતરાગ કેવલજ્ઞાની મહારાજની, શ્રી ગણુધરદેવની, શ્રી આચાર્યની, શ્રી ધર્માચાર્યની, શ્રી ઉપાધ્યાયની, અને શ્રી સાધુ સાધ્વીની, શ્રાવકશ્રાવિકાની, સમદૃષ્ટિ-સાધર્મી ઉત્તમ પુરૂષોની, શાસ્ત્રસૂત્રપાઠની, અર્થ પરમાર્થની, ધર્મ સંબંધી, અને સકલ પદાર્થોની અવિનય, અભક્તિ, આશાતનાદિક કરી, કરાવી, અનુમોદી; મન; વચન અને કાયાએ કરી દ્રવ્યથી, શ્વેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી સમ્યક્પ્રકારે વિનય, ભક્તિ, આરાધના, પાલન, સ્પર્શના, સેવનાદિક યથાયોગ્ય અનુક્રમે નહીં કરી, નહીં કરાવી, નહીં અનુમોદી, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર; વારંવાર મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. મારી ભૂલચૂક, અવગુણ, અપરાધ સર્વે માફ કરો; ક્ષમા કરો; હું મન, વચન કાયાએ કરી ખમાવું છું,

દોહા.

અપરાધી ગુરુ દેવકો, ત્રીન ભુવનકો ચોર;
ઠગું વિરાણા માલમેં, હા હા કર્મ કઠોર.
કામી કપટી લાલચી, અપહંદા અવિનીત;
અવિવેકી ક્રોધી કઠીન, મહાપાપી ભયભીત.

જે મેં જીવ વિરાધિયા, સેવ્યાં પાપ અઠાર;
નાથ તુમારી સાખસેં, વારંવાર ધિકાર.

પહેલું પાપ-પ્રાણાતિપાત:-

છકાયપણે મેં છકાય જીવની વિરાધના કરી; પૃથ્વી કાય, અપકાય, તેઉકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, બેઈંદ્રિય, તેઈંદ્રિય, ચૌરિંદ્રિય, પંચેંદ્રિય, સંત્રી, અસંત્રી, ગર્ભજ ચૌદે પ્રકારે સંમૂર્છિમ આદિ ત્રસ સ્થાવર જીવોની વિરાધના કરી, કરાવી, અનુમોદી; મન, વચન અને કાયાએ કરી ઉઠતાં બેસતાં, સુતાં, હાલતાં ચાલતાં, શસ્ત્ર, વસ્ત્ર મકાનાદિક ઉપકરણો ઉઠાવતાં, મૂકતાં, લેતાં દેતાં, વર્તતાં વર્તાવતાં, અપડિલેહણા, દુપડિલેહણા સંબંધી, અપ્રમાર્જના, દુઃપ્રમાર્જના સંબંધી, અધિકી ઓછી, વિપરીત પુંજના પડિલેહણા સંબંધી અને આહાર વિહારાદિક નાના પ્રકારના ઘણા ઘણા કર્તવ્યોમાં સંજ્યાતા, અસંજ્યાતા અને નિગોદ આશ્રયી અનંતા જીવના જેટલા પ્રાણ હુંટયા, તે સર્વ જીવોનો હું પાપી અપરાધી છું. નિશ્ચય કરી બદલાનો દેણદાર છું. સર્વ જીવ મને માફ કરો. મારી ભૂલચૂક, અવગુણ અપરાધ સર્વે માફ કરો. દેવસ્રીય, રાઈય, પાક્ષીક, ચૌમાસી અને સાંવત્સરિક સંબંધી વારંવાર મિચ્છા મિ દુઝ્ઝડં. વારંવાર ક્ષમાવું છું. તમે સર્વે ક્ષમજો.

खामेमि सच्चजीवे, सच्चे जीवा खमंतु मे ।

मिच्छीमे सच्च भूएसु, वेरं मज्झं न केणइ ॥

તે દિવસ મારો ધન્ય હશે કે જે દિવસે હું છએ કાયના જીવોના વૈર બદલાથી નિવૃત્તિ પામીશ. સર્વ ચૌરાસી

લાખ જીવ્યોનિને અભયદાન દર્શ શે તે દિવસ મારો પરમ કલ્યાણમય થશે.

બીજું પાપ મૃષાવાદ:—

ક્રોધવશે, માનવશે, માયાવશે, લોભવશે, હાસ્યે કરી, ભયવશે ઇત્યાદિક કરી મૃષા વચન બોલ્યો. નિંદા-વિકથા કરી, કંકશ, કઠોર, માર્મિક ભાષા બોલી ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારે મૃષા, જીહું બોલ્યો-બોલાવ્યું, બોલતા પ્રત્યે અનુમોદનું તે સર્વે મન-વચન-કાયાએ કરી મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. તે દિવસ મારો ધન્ય હશે કે જે દિવસે હું સર્વથા પ્રકારે મૃષાવાદનો ત્યાગ કરીશ. તે દિવસ મારો પરમ કલ્યાણમય થશે.

ત્રીજું પાપ અદત્તાદાન:—

અણદીધી વસ્તુ ચોરી કરીને લીધી વિશ્વાસઘાત કરી થાપણુ ઓળવી, પરસ્ત્રી, પરધન હરણુ કર્યા તે મોટી ચોર લૌકિક વિરુદ્ધની, તથા અદપ ચોરી તે ઘર સંગંધી નાન પ્રકારના કર્તવ્યોમાં ઉપયોગ સહિતે ને ઉપયોગ રહિતે ચોરી કરી, કરાવી, કરતા પ્રત્યે અનુમોદી, મન-વચન-કાયાએ કરી; તથા ધર્મ સંગંધી જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપ શ્રી ભગવંત ગુરૂદેવોની આજ્ઞા વગર કર્યા તે મને ધિક્કાર ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુષ્કંડ. તે દિવસ મારો ધન્ય હશે કે જે દિવસે હું સર્વથા પ્રકારે અદત્તાદાનનો ત્યાગ કરીશ. તે મારો પરમ કલ્યાણમય દિન થશે.

ચોથું પાપ અગ્રહ:—

મૈથુન સેવવામાં મન, વચન અને કાયાના યોગ પ્રવર્તીવ્યા; નવ વાડ સહિત બ્રહ્મચર્ય પાળ્યું નહિ; નવ વાડમાં અશુદ્ધપણે પ્રવૃત્તિ કરી; પોતે સેવ્યું, બીજા પાસે સેવરાવ્યું, સેવનાર પ્રત્યે ભદ્રું જાણ્યું, તે મન, વચન કાયાએ કરી મને ધિક્કાર, ધિક્કાર. વારંવાર મિચ્છા મિ દુઝ્ઝડં. તે દિવસ મારો ધન્ય હશે કે જે દિવસે હું નવવાડ સહિત બ્રહ્મચર્ય-શીલરત્ન આરાધીશ, સર્વથા પ્રકારે કામવિકારોથી નિવર્તીશ. તે દિવસ મારો પરમ કલ્યાણમય થશે.

પાંચમું પરિશ્રુ પાપસ્થાનકઃ—

સચિત પરિશ્રુ તે દાસ, દાસી, દ્વિપદ, ત્રૈપદ આદિ, મણિ, પત્થર આદિ અનેક પ્રકારે છે અને અચિત પરિશ્રુ સોનું, રૂપું, વસ્ત્ર, આભરણ આદિ અનેક વસ્તુ છે, તેનું મમતા, મૂર્છા, પોતાપણું કર્યું; ક્ષેત્ર ઘર આદિ નવ પ્રકારના બાહ્ય પરિશ્રુ અને ચૈદ પ્રકારના અભ્યંતર પરિશ્રુને ધાર્યો, ધરાવ્યો, ધરતા પ્રત્યે અનુમોદ્યા; તથા રાત્રિભોજન, અભક્ષ્ય આહારાદિ સંબંધી પાપ દોષ સેવ્યા તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુઝ્ઝડં. તે દિવસ મારો ધન્ય હશે કે જે દિવસે હું સર્વથા પ્રકારે પરિશ્રુનો ત્યાગ કરી સંસારના પ્રપંચોથી નિવર્તીશ. તે દિવસ મારો પરમ કલ્યાણમય થશે.

છઠું ક્રોધ પાપસ્થાનકઃ—

ક્રોધ કરીને પોતાના આત્માને અને પરના આત્માને તમાચમાન કર્યા, દુઃખિત કર્યા, કષાયી કર્યા, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુઝ્ઝડં.

સાતમું માન પાપસ્થાનક:—

માન એટલે અહંભાવ સહિત ત્રણ ગારવ ને આદર મદ અદિ કર્યા, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

આઠમું માયા પાપસ્થાનક:—

સંસાર સંબંધી તથા ધર્મ સંબંધી અનેક કર્તવ્યોમાં કપટ કર્યું, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

નવમું લોભ પાપસ્થાનક:—

મૂર્છાભાવ કર્યો, આશા, તૃષ્ણા વાંચ્છાદિક કર્યા તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

દશમું રાગ પાપસ્થાનક:—

મનગમતી વસ્તુઓમાં સ્નેહ કીધો, તે મને ધિક્કાર ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

અગ્યારમું દ્વેષ પાપસ્થાનક:—

અણુગમતી વસ્તુ જોઈ દ્વેષ કર્યો, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

બારમું કલહ પાપસ્થાનક:—

અપ્રશસ્ત વચન બોલી કલેશ ઉપજાવ્યા, તે મને ધિક્કાર ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

તેરમું અભ્યાખ્યાન પાપસ્થાનક:—

અછતાં આલ દીધાં, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

ઔદમું પૈશૂન્ય પાપસ્થાનકઃ—

પરની ચુગલી, ચાડી કરી, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

પંદરમું પરપરિવાદ પાપસ્થાનકઃ—

બીજના અવગુણ, અવર્ણવાદ બોલ્યો, બોલાવ્યા, અનુ-
મોદ્યા, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સોળમું રતિઅરતિ પાપસ્થાનકઃ—

પાંચ ઇન્દ્રિયના ૨૩ વિષયો, ૨૪૦ વિકારો છે તેમાં
મનગમતામાં રાગ કર્યો, અણુગમતામાં દ્વેષ કર્યો, સંયમ
તપ આદિમાં અરતિ કરી, કરાવી, અનુમોદી તથા આરંભાદિ
અસંયમ, પ્રમાદમાં રતિભાવ કર્યો, કરાવ્યો, અનુમોદ્યો, તે
મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સત્તરમું માયામૃષાવાદ પાપસ્થાનકઃ—

કપટસહિત જુઠું બોલ્યો, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર,
વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

અઠારમું મિથ્યાદર્શનશાલ્ય પાપસ્થાનકઃ—

શ્રી જિનેશ્વર દેવના માર્ગમાં શંકા, કાંક્ષાદિક વિપરીત
પ્રકૃપણા કરી, કરાવી, અનુમોદી, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર,
વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

એવં અઠાર પાપસ્થાનક તે દ્રવ્યથી, જ્ઞેયથી, કાળથી,
ભાવથી, જાણતાં, અજાણતાં મન, વચન, કાયાએ કરી સેવ્યાં,
સેવરાવ્યાં અનુમોદ્યાં, અર્થે અનર્થે, ધર્મ અર્થે, કામવશે,
મોહવશે, સ્વવશે, પરવશે કર્યાં, દિવસે, રાત્રે, એકત્રા કે

સમૂહમાં, સૂતાં વા જાગતાં, આ ભવમાં, પહેલાં સંખ્યાતા, અસંખ્યાતા, અનંતા ભવોમાં પરિભ્રમણ કરતાં આજ દિન અઘક્ષણ પર્યંત રાગ-દ્વેષ, વિષય-કષાય, આળસ પ્રમાદાદિક પાંદગલિક પ્રપંચ, પરગુણપર્યાયને પોતાના માનવારૂપ વિકલ્પે કરી ભૂલ કરી, જ્ઞાનની વિરાધના કરી, દર્શનની વિરાધના કરી, ચારિત્રની વિરાધના કરી, દેશચારિત્રની વિરાધના કરી, તપની વિરાધના કરી; શુદ્ધ શ્રદ્ધા-શીલ, સંતોષ, ક્ષમાદિક નિજસ્વરૂપની વિરાધના કરી; ઉપશમ, વિવેક, સંવર, સામાયિક, પોસહ, પ્રતિક્રમણ, ધ્યાન, મૌનાદિ નિયમ, વ્રત, પચ્ચળાણ, દાન, શીલ, તપાદિની વિરાધના કરી; પરમ કલ્યાણકારી આ ભોલોની આરાધના, પાલના આદિક મન, વચન અને કાયાએ કરી નહિ, કરાવી નહિ, અનુમોદી નહિ, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુઃકંડં.

છએ આવશ્યક સમ્યક્પ્રકારે વિધિ-ઉપયોગ સહિત આરાધ્યા નહિ, પાળ્યા નહિ, સ્પર્શ્યા નહિ, વિધિ-ઉપયોગ સહિત-નિરાદરપણે કર્યા, પરંતુ આદર-સત્કાર, ભાવ-ભક્તિ સહિત નહિ કર્યા; જ્ઞાનના ચાંદ, સમકિતના પાંચ, જાર વ્રતના સાઠ, કર્મદાનના પંદર, સંલેખનાના પાંચ, એવં નળાણું અતિચારમાં તથા ૧૨૪ અતિચાર મધ્યે તથા સાધુના ૧૨૫ અતિચાર મધ્યે તથા જાવન અનાચરણના શ્રદ્ધાદિકમાં વિરાધનાદિ જે કેાઈ અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચારાદિ સેવ્યા, સેવરાવ્યા, અનુમોદ્યા, જાણુતાં, અજાણુતાં, મન, વચન, કાયાએ કરી, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુઃકંડં.

મેં જીવને અજીવ સદહ્યા, પ્રરૂપ્યા; અજીવને જીવ સદહ્યા, પ્રરૂપ્યા; ધર્મને અધર્મ અને અધર્મને ધર્મ સદહ્યા, પ્રરૂપ્યા; સાધુને અસાધુ અને અસાધુને સાધુ સદહ્યા, પ્રરૂપ્યા તથા ઉત્તમ પુરૂષ, સાધુ, મુનિરાજ, સાધ્વજીની સેવા ભક્તિ યથાવિધિ માનતાદે નહિ કરી, નહિ કરાવી, નહિ અનુમોદી; તથા અસાધુઓની સેવા ભક્તિ આદિ માનતા, પક્ષ કર્યો; મુક્તિના માર્ગમાં સંસારનો માર્ગ યાવત્પચીસ મિથ્યાત્વમાંનાં મિથ્યાત્વ સેવ્યાં, સેવરાવ્યાં, અનુમોદ્યાં, મને કરી, વચને કરી, કાયાએ કરી; પચીસ કષાય સંગંધી, પચીસ ક્રિયા સંગંધી, તેત્રીશ આશાતના સંગંધી, ધ્યાનના ઓગણીસ દોષ-વંદનાના બત્રીસ દોષ-સામાયિકના બત્રીસ દોષ-પોસહના અઠાર દોષ સંગંધી મને, વચને, કાયાએ કરી જે કાંઈ પાપ દોષ લાગ્યા, લગાવ્યા, અનુમોદ્યા, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છામિ દુક્કંડં.

મહામોહનીય કર્મગંધનાં ત્રીશસ્થાનકને મન, વચન, કાયાએ કરી સેવ્યાં, સેવરાવ્યાં, અનુમોદ્યાં; શીલની નવ વાડ, આઠ પ્રવચન માતાની વિરાધનાદિક તથા શ્રાવકના એકવીસ ગુણ અને બાર વ્રતની વિરાધનાદિ મન, વચન અને કાયાએ કરી, કરાવી, અનુમોદી તથા ત્રણ અશુભ લેશ્યાનાં લક્ષણોની અને બોલોની વિરાધના કરી, અર્ચ્યા, વાર્તા, વ્યાખ્યાનમાં શ્રી જિનેશ્વર દેવનો માર્ગ લોખ્યો, ગોપવ્યો, નહિ માન્યો, અછતાની સ્થાપના કરી-પ્રવર્તાવ્યો, છતાની સ્થાપના કરી નહિ અને અછતાની નિષેધના કરી નહિ, છતાની સ્થાપના ને અછતાને નિષેધ કરવાનો નિયમ કર્યો નહિ, કલુષતા કરી તથા છ પ્રકારે જ્ઞાનાવરણીય ગંધના બોલ

તેમજ છ પ્રકારના દર્શનાવરણીય બંધનાં બોલ યાવત્ આઠ કર્મની અશુભ પ્રકૃતિ બંધના પંચાવન કારણે કરી બ્યાગ્રી પ્રકૃતિ પાપોની બાંધી-બંધાવી-અનુમોદી, મને કરી, વચને કરી, કાયાએ કરી, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

એક એક બોલથી માંડી કેડાકેડી યાવત્ સંખ્યાત, અસંખ્યાત અનંતાનંત બોલ પર્યંત મેં જાણવા યોગ્ય બોલને સમ્યક્ પ્રકારે જાણ્યા નહિ, સદહ્યા-પ્રરૂપ્યા નહિ તથા વિપરીતપણે શ્રદ્ધાન આદિ કરી, કરાવી, અનુમોદી, મન, વચન કાયાએ કરી, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં એક એક બોલથી માંડી યાવત્ અનંતા બોલમાં છાંડવા યોગ્ય બોલને છાંડ્યા નહિ અને તે મન, વચન, કાયાએ કરી સેવ્યા, સેવરાવ્યા, અનુમોદ્યા, તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

એક એક બોલથી માંડી યાવત્ અનંતાનંત બોલમાં આદરવા યોગ્ય બોલ આદર્યા નહિ, આરાધ્યા-પાળ્યા-સ્પર્શ્યા નહિ, વિરાધના બંડનાદિક કરી, કરાવી, અનુમોદી, મન, વચન, કાયાએ કરી તે મને ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

હે જિનેશ્વર વીતરાગ ! આપની આજ્ઞા આરાધવામાં જે જે પ્રમાદ કર્યો, સમ્યક્ પ્રકારે ઉદ્યમ નહિ કર્યો, નહિ કરાવ્યો, નહિ અનુમોદ્યો, મન, વચન, કાયાએ કરી અથવા અનાજા વિષે ઉદ્યમ કર્યો, કરાવ્યો, અનુમોદ્યો, એક અક્ષરના અનંતમા ભાગ માત્ર-કેઇ સ્વપ્નમાત્રમાં પણ આપની

આજ્ઞાથી ન્યૂન-અધિક, વિપરીતપણે પ્રવર્ત્યો, તે મને
ધિક્કાર, ધિક્કાર, વારંવાર મિચ્છા મિ દુક્કડં.

તે મારો દિવસ ધન્ય હશે કે જે દિવસે હું આપની
આજ્ઞામાં સર્વથા પ્રકારે સમ્યક્પણે પ્રવર્તીશ.

હોહા.

શ્રદ્ધા અશુદ્ધ પ્રરૂપણા, કરી ફરસના સોય;
અનજ્ઞને પક્ષપાતમેં, મિચ્છા દુક્કડ મોય.
સૂત્ર અર્થ જ્ઞાનું નહિ, અદ્યબુદ્ધિ અનજ્ઞન;
જિનભાષિત સળ શાસ્ત્રકા, અર્થ પાઠ પરમાન.
દેવગુરુ ધર્મ સૂત્રકું, નવ તત્ત્વાદિક જ્ઞેય;
અધિકા ઓછા જે કહ્યા, મિચ્છા દુક્કડ મોય.
હું મગસેલીઓ હો રહ્યો, નહીં જ્ઞાન રસભીજ;
ગુરુસેવા ન કરી શકું, કિમ મુજ કારજ સીઝ.
જ્ઞાને દેખે જે સુને, દેવે સેવે મોય;
અપરાધી ઉન સળનકો, બદલા દેશું સોય.
જેન ધર્મ શુદ્ધ પાયકે, વરતું વિષય કષાય;
એહ અચંબા હો રહ્યા, જલમેં લાગી લાય.
એક કનક અરુ કામિની, દો મોટી તરવાર;
ઉઠ્યો થો જિન ભજનકું, જિયમેં લીયો માર.
સવૈયા.

સંસાર છાર તજી ફરી, છારનો વેપાર કરે,
ખેલાંનો લાગેલો કીચ, ઘોઘ કીચ બીચ ફરે;

તેમ મહાપાપી હું તો, માનું સુખ વિષયથી,
કરી છે ફકીરી એવી, અમીરીના આશયથી.

હોહા.

ત્યાગ ન કરસંગહ કરું, વિષય વચન જિમ આહાર;
તુલસી એ મુજ પતિતકું, વારંવાર ધિક્કાર.
કામી કપટી લાલચી, કઠણ લોહકે દામ;
તુમ પારસ પરસંગથી, સુવરન થાશું સ્વામ.
જપ તપ સંવર હીન હું, વળી હું સમતા હીન;
કરુણાનિધિ કૃપાળ હે! શરણ રાખ, હું દીન.
નહિ વિદ્યા નહિ વચન બળ, નહિ ધીરજ ગુણ જ્ઞાન;
તુલસીદાસ ગરીબકી, પત રાખો ભગવાન.
આઠ કર્મ પ્રબળ કરી, ભમીઓ જીવ અનાદિ;
આઠ કર્મ છેદન કરી, પાવે મુક્તિ સમાધિ.
સુસા જૈસે અવિવેક હું, આંખ મીચ અંધિયાર,
મકડી^૧ જલ બિછાયકે, ફસું આપ ધિક્કાર.
સખ ભક્ષી જિમ અગ્નિ હું, તપીઓ વિષય કષાય;
અવછંદા અવિનીત મેં, ધર્મી ઠગ દુઃખદાય.
કાહા ભયો ઘર છોડકે, તજ્યો ન માયા સંગ;
નાગ ત્યજી જીમ કાંચલી, વિષ નહિ તજ્યો અંગ.
પુત્ર કુપાત્ર જ મેં હુઓ, અવગુણ ભર્યો અનંત;
ચાહિત વૃદ્ધ વિચારકે, માફ કરો ભગવંત.
શાસનપતિ વર્ધમાનજી, તુમ લગ મેરી દોડ;
રજૈસે સમુદ્ર જહાજ વિણ, સૂજત ઔર ન ઠોર.

૧ કરોળીયો. ૨ સમુદ્રમાં વહાણના પક્ષીને બીજે ઉડીને જવાનું

અર્થ નથી તેમ.

લવબ્રમણ સંસાર દુઃખ, તાકા વાર ન પાર;
નિર્લોભી સદ્ગુરુ ખિના, કવણ ઉતારે પાર.

શ્રી પંચપરમેષ્ઠિ ભગવંત ગુરુદેવ મહારાજ આપની સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્ચારિત્ર, તપ, સંયમ, સંવર, નિર્જરા આદિ મુક્તિમાર્ગ યથાશક્તિએ શુદ્ધ ઉપયોગ સહિત આરાધન પાલન સ્પર્શન કરવાની આજ્ઞા છે. વારંવાર શુભ ઉપયોગ સંબંધી સજ્જાય ધ્યાનાદિક અભિગ્રહ-નિયમ પચ્ચળાણાદિ કરવા, કરાવવાની, સમિતિ-ગુપ્તિ આદિ સર્વ પ્રકારે આજ્ઞા છે.

નિશ્ચે ચિત શુધ મુખ પઢત, તીન યોગ થિર થાય;
દુર્લભ દીસે કાયરા, હલુ કર્મી ચિત ભાય.
અક્ષર પદ હોણો અધિક, ભૂલચૂક કહી હોય;
અરિહા સિદ્ધ નિજ સાખસે, મિચ્છા દુક્કડ મોય.

ભૂલચૂક મિચ્છા મિ દુક્કડ.

બૃહદ્ આલોચના સમાપ્ત.

જઈ મે હુજ્જ પમાઓ, ઇમરસ દેહસ્તિમાઈ રચણીએ;
આહાર મુવહિદેહં, સર્વં તિવિદેણ વોસિરિઅં.
ચત્તારિ મંગલં, અરિહંતા મંગલં;
સિદ્ધા મંગલં, સાહુ મંગલં, કેવલિ પન્નતો ધમ્મો મંગલં.
ચત્તારિ લોચુત્તમા, અરિહંતા લોચુત્તમા;
સિદ્ધા લોચુત્તમા, સાહુ લોચુત્તમા, કેવલિ
પન્નતો ધમ્મો લોચુત્તમો.

ચત્તારિ સરણું પવજ્જમિ, અરિહંતે સરણું પવજ્જમિ;
 સિદ્ધે સરણું પવજ્જમિ, સાહુ સરણું પવજ્જમિ,
 કેવલિ પન્નતં ધમ્મં સરણું પવજ્જમિ.

પાણાધવાયમલિચ્ચં, ચૌરિકકં મેહુણું દવિણુમુચ્છં;
 કેહં માણું માયં, લોભં પિજ્જં તહા દોસં.
 કલહં અપ્પલખ્ખાણું, પેસુન્નં રથ અરમ્મં સમાઉત્તં;
 પરપરિવાયં માયા, મોસં મિચ્છત્ત સદ્દલં ચ.
 વોસિરિસુ ઈમાઈ, મુખ્ખમગ્ગ સંસગ્ગ વિગ્ધ ભૂઆઈ;
 દુગ્ગઈ નિબંધણાઈ, અઠ્ઠારસ પાવઠાણાઈ.
 એગોહં નચ્ચિ મે કેઈ, નાહમન્નસ કસ્સઈ;
 એવં અદ્દીણુ મણસો, અપ્પાણુ મણુસાસઈ.
 એગો મે સાસઓ અપ્પા, નાણુ દંસણુ સંનુઓ;
 સેસા મે બાહિરા ભાવા, સંવે સંજ્ઞેગ લખ્ખણા
 સંજ્ઞેગ મૂલા જીવેણુ, પત્તા દુખ્ખ પરંપરા;
 તમ્હા સંજ્ઞેગ સંબંધં, સંવં તિવિહિણુ વોસિરિચ્ચં.
 અરિહંતો મહદ્દેવો, જાવજ્જીવં સુસાહુણો ગુરુણો;
 જિણુપન્નતં તત્તં, ઇચ્ચ સમ્મત્તં મચ્ચે ગહિચ્ચં.
 ખમિચ્ચ ખમાવિચ્ચ મઈ, ખમિચ્ચ સંવહ જીવ નિકાય;
 સિદ્ધહં સાખ આલોચણુહં, મુઝ્ઝંહ વઈર ન ભાવ.
 સંવે જીવા કમ્મ વસ્સ, ચઉદ્દહરાજ ભમંત;
 તે મે સંવ ખમાવિચ્ચા મુઝ્ઝંવિ તેહ ખમંત.
 જં જં મણેણુ બદ્ધં, જં જં વાએણુ ભાસિચ્ચં પાવં;
 જં જં કાએણુ કયં, મિચ્છામિ દુક્કહં તસ્સ.

(સંથારા પોરિસીમાંથી).

કેટલાક અનુવાદ.

તૃતીય
વિભાગ

શ્રી પદ્મનંદિ પંચવિંશતિમાંથી

કેટલાક પદ્યાનુવાદો.

૧

જિનવર દર્શન.

ધન્ય રે દિવસ આ અહો, બનગી રે શાંતિ અપૂર્વ—એ રાગ

પ્રસ્તાવિક પદ્ય—

૧. ધન્ય રે દિવસ આ અહો! પ્રભુ દર્શન આજ પમાય રે;
સુધર્મ પ્રભાત પ્રગટ થતાં, દુઃખસ્વપ્નની રાત્રિ ગમાયરે. ધ૦
  ૨. મોહ અંધારે હું આથડયો, વીત્યોરે કાળ અનંતરે;
માર્ગદર્શક સત્ય ના મળ્યા, દીઠા નહિ ભગવંતરે. ધ૦
  ૩. માફે માફે પરને ગણ્યું, ધરી વેશ અનેક પ્રકારરે;
ત્રિવિધ તાપમાં હું બળ્યો, ટળ્યો નહિ અહંકારરે. ધ૦
  ૪. ભીડ—ભંજન ભગવંત તું, અહું શરણુ અનન્યરે;
ચરણુકમળમાં રાખજો, ગુરુકૃપા કરે ધન્યરે. ધ૦
  ૫. જ્ઞાન અનંતાનંત તુજ, દર્શન મોક્ષસ્વરૂપરે;
અચળ અનંત છે શક્તિ તુજ, મુજ લક્ષ રહો એ રૂપરે. ધ૦
- રાગ—એનું સ્વપ્ને જો દર્શન પામેરે, તેનું મન ના ચઢે બીજે ભામેરે.
તારાં દર્શનથી જિનરાજરે, સર્યાં સર્યાં મારાં સહુ કાજરે;
ભમ્યો અંધ બની ભવ માંહિરે, કાળ અનંત, પામ્યો ન કાંઈરે. ૧
- તારાં દર્શનથી જિનરાજરે, મારાં નયન સફળ થયાં આજરે;
શીઘ્ર શીતળ તનમન થાયરે, જાણુ આજ અમૃત વરસાયરે ૨.

તારાં દર્શનથી જિનરાજરે, ટળ્યાં મોહ-પડળ મુજ આજરે;
વાસ્તવિક વસ્તુનું સ્વરૂપરે, હતું તેવું દીધું મેં અનૂપરે. ૩

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, ઉર આનંદ આજ ન માયરે;
હવે આત્મા ન ઈચ્છે કાંઈરે, જાણે મુક્ત થયો હું આંહિરે. ૪

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, મારાં મહા પાપોય પળાયરે;
રવિ ઉગ્યે ન લાગે વારરે, જાય રાત્રિતણે અંધકારરે. ૫

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, એવો પુણ્ય ઉદય કોઈ થાયરે;
જેથી આ ભવમાં રિદ્ધિ પામીરે, થાય પરભવમાં સિદ્ધિસ્વામીરે. ૬

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, એવા પુણ્ય લાભ મને થાયરે;
જેથી થશે અનુપમ સુખરે, અક્ષય મોક્ષથી ટળશે દુઃખરે. ૭

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, સંતોષ પરમ મને થાયરે;
ઇન્દ્રવૈભવ પણ તૃણ લાગેરે, લેશ તૃપ્તિ નહિ ઉરે જાગેરે. ૮

તારાં દર્શન તો ભગવંતરે, નિર્વિકાર ને ઉપશમવંતરે;
તેથી ઉલ્લાસ જેને ન થાયરે, તેનાં જન્મ મરણ નહિ જાયરે. ૯

તારાં દર્શન કરી જિનરાયરે, બીજાં કામે મારું મન જાયરે;
તે તો પૂર્વકર્મોનો દોષરે, રહે ઉર અતિશય રોષરે. ૧૦

તારાં દર્શનથી જિનનાથરે, ભવાંતરની જવા ઘો વાતરે;
આ ભવમાં ઝટ સુખ થાયરે, દુઃખમાત્ર દર્શનથી જાયરે. ૧૧

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, દિન આજ ઉત્તમ ગણાયરે;
બીજા બધા દિનોમાં આજરે, સફળતાથી બની શિરતાજરે. ૧૨

તારાં દર્શનથી ભગવંતરે, માનું મંદિર બહુ મૂલ્યવંતરે;
સર્વ સંપત્તિસૂચક સ્થાનરે, થાય સૌભાગ્યનું અનુમાનરે. ૧૩

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, ભક્તિ જળથી શ્વેત ભીંજાયરે;
દિલે રોમાંચ જે દેખાયરે, પુણ્ય અંકુર સમ સોડાયરે. ૧૪

તારાં દર્શનથી જિનભૂપરે, શ્રુત-અમૃત સાગર રૂપરે;
રાગી, દ્રેષી દેવો ન મનાયરે, કેમ કાચ તે હીરા ગણાયરે ? ૧૫

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, મોક્ષ દુર્લભ, તોયે થાયરે;
મનનો મિથ્યાત્વ મળજે જાયરે, તો તો મોક્ષ સમીપ લખાયરે. ૧૬

તારાં દર્શન હે! જિનરાયરે, ચર્મચક્ષુથી પણ જે થાયરે;
તો તે પુણ્યે નયન દિવ્ય પામેરે, કેવળજ્ઞાન ને દર્શન નામેરે ૧૭

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, કૃતકૃત્યતા જે ન મનાયરે;
ભવસાગરે ડુબકાં ખાયરે, બહુકાળ એનો એળે જાયરે. ૧૮

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, નિશ્ચય દૃષ્ટિથી જે કંઈ થાયરે;
સ્વાનુભવમાં આવે, ન કહાયરે, વચનાતીત કેમ વદાયરે ? ૧૯

તારા દર્શનથી જિનભૂપરે, અહો ! કેવળજ્ઞાન સ્વરૂપરે;
હવે દર્શન શુદ્ધિ પામીરે, માનું પરનો નહિ હું સ્વામીરે. ૨૦

તારાં દર્શનથી જિનરાજરે, થાય દૃષ્ટિ નિર્મળ સુખસાગરે;
પછી સૂરજનું શું કામરે, અતિ પ્રતાપી આતમરામરે. ૨૧

તારાં દર્શન તો જિનભૂપરે, કેવળજ્ઞાન નિર્દોષ સ્વરૂપરે;
વીર વગર દૃષ્ટિ ક્યાં માણેરે, નભે તો દોષાકર જડ જાણેરે. ૨૨

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, નિસ્તેજ જેવાં આ જણાયરે;
ચિંતામણિ, સુરતરે, કામધેનુરે, તડકે આગીઆ-તેજ શાનુંરે ? ૨૩

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, મનમાં પ્રેમરસ ઉભરાયરે;
અંદરથી એ બાહર આવેરે, આનંદઅશ્રુરૂપે સુહાવેરે. ૨૪

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, કલ્યાણ પરંપરા ધાયરે;
વગર તેડે એ આગળ હાલેરે, ચંદ્ર પહેલાં કિરણ જેમ ચાલેરે. ૨૫

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, દશ દિશાવેલી કળી આજરે;
કુલ્યા વિનાય ઈષ્ટ અપાયરે, રત્નવૃષ્ટિ આકાશથી થાયરે. ૨૬

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, મોહ-નિદ્રાને ભય દૂર થાયરે;
જેમ કુમુદ ચાંદની માંયરે, સરોવરમાં પ્રકુલિત હોયરે. ૨૭

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, મહાસુખ ઉરે ઉલ્લાસાયરે;
જેમ ચંદ્ર પૂનમનો જેમરે, ઉછળે ઉદ્ધિ ધૃતિ ખેમરે. ૨૮

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, ઉરમાં આનંદ નહિ માયરે;
ઇન્દ્ર નેત્ર હજાર બનાવેરે, તોય આનંદ આવો ન આવેરે. ૨૯

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, મુજ મિત્ર આ ભવ પાણ થાયરે;
તુજ દર્શન આ ભવે પામ્યોરે, સઘળો શોક જેથી વિરામ્યોરે. ૩૦

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, ભક્તિરાગી ભવ્યોને થાયરે;
લીલામાત્રમાં સિદ્ધિ સઘળીરે, પહેલાં શ્રમથી પણ જે ન મળીરે. ૩૧

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, શુભગતિનું સાધન થાયરે;
મરણકાળે ધીરજ એથી આવેરે, નિર્ભય થઇ પરલોકે જાવેરે. ૩૨

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, પ્રાપ્તિ ચરણકમળની થાયરે;
જેથી બાકી રહે નહિ કાંઈરે, કેને દર્શન ઈચ્છા નાંહિરે. ૩૩

તારાં દર્શનથી જિનરાજરે, પદ્મનંદિ-દર્શન સ્તુતિ કાજરે;
ત્રિકાળ, પ્રભુ, જે ભણશેરે, જન્મ મરણ તે નિજ હણશેરે. ૩૪

તારાં દર્શનથી જિનરાયરે, થયું સ્તવન જન સુખદાયરે;
ભવ્યને ભણવા યોગ્ય ભાળરે, જગમાં જય પામે ત્રિકાળરે. ૩૫

તારાંદર્શનથી જિનરાયરે, (ગુરુરાયરે,) જીવન-વસંત સમ્યક્ થાયરે;
અનુવાદ થયો ગુરુ ચરણેરે, વસંતપંચમીએ સંત ચરણેરે. ૩૬

૨

શરીરાષ્ટક.

મનહર છંદ.

દ્રવ્યભાવ સર્વ કર્મ, પર જડ દુઃખ વર્મ,
ભેદી પામ પદ પર્મ, નિજ ભાવે સ્થિત છે;
સમ્યક્ સ્વાનુભવ સંગે સ્થિત શુદ્ધરૂપ અંગે,
એવા ગુરુદેવ પાદે કાટિ નમસ્કાર છે.
વિનાશાદિ પરિણુતિ જાણી દેહ મમતને,
ત્યાગના આ ઉપકારી શરીરઅષ્ટક છે;
પદ્મનંદિ મુનિવાણી મુજ અદ્ય મતિ થકી,
સંસ્કૃતની ગુજરાતી છંદ બદ્ધ કીધી છે. ૧

અશુચિ દુર્ગંધ ધાતુ બની ભીંતો ચારે બાજુ,
ઉપરથી ચર્મ મઢયું વિષા મૂત્રે ભરી છે;
ક્ષુધા તૃષ્ણા આદિ અતિ બળવાન દુઃખ રૂપ,
ઉંદરોનાં દરેવાળી અને કલેશકારી છે.
જરારૂપી અગ્નિ જેની ચારે બાજુ બળી રહી,
સ્વભાવે ક્ષણિક એમ કાયાની કુટીર છે;
છતાં શુદ્ધ સદા સ્થિર રૂપ વિપરીત એમ,
અંકા! મૂર્ખ જન માની મોહમાં મુંઝવે છે! ૨

દુર્ગંધથી પૂર્ણ ભરી કૃમિ કીટ સમૂહથી,
 રક્ત પર પરસેવો સ્નાવ નિત્ય વહે છે;
 સ્વચ્છ નીરે સ્નાન કરે છતાં થાયે નાંહિ શુચિ,
 વિધવિધ વ્યાધિતાણું દુઃખપ્રદ ધર છે.
 અન્ન વસ્ત્ર દવા તણી રોગની મલમ પટ્ટી,
 ઉત્તમબુદ્ધિ ધારી તે, નાડીત્રણ કહે છે;
 કૃતદ્ધ સ્વભાવ એવો દેહતણો સિદ્ધ કહ્યો,
 છતાં અહો રાગીજન રાગ રાખી રહે છે ! ૩

સદાકળ સર્વ રીતે સર્વ નરનારી તણા,
 સર્વ દેહ પર્યાય તે, સર્વથા અશુચિ છે;
 દેહ પરમાણુ તણો મલીન ક્ષણિક એવો,
 નિયત સ્વભાવ એમ જ્ઞાનીઓએ ભાળ્યો છે.
 કાદવની કોઠી ધોતાં કાદવનો કાદવ છે,
 તેમ સ્નાન છતાં નાંહિ તનુ શુચિ થાય છે;
 છતાં સ્નાન ચંદનથી, શુચિ માટે યત્ન કરે,
 સંસારમાં એવો કોણ બુદ્ધિમાન હોય છે ? ૪

કરવાને ઉપભોગ સર્વથા એ નાંહિ યોગ,
 કડવી તુંબડી સમો, નર દેહ કહ્યો છે;
 મોહ મિથ્યા જન્મ છિદ્રો નાંહિ તપ ધૂપ થકી,
 શુષ્ક હોય અંતરમાં અભિમાન વિન છે.
 તુંબડી છિદ્રો વિનાની તરે જેમ જળમાંહિ,
 એવો છિદ્ર વિન દેહ ભવ નદી તરે છે;
 તેથી સદા સર્વથા જે, ઉત્તમ ચંદન સમા,
 કરવા શરીર પર લેપ તે અસાર છે. ૫

વાસ્તવિક વસ્તુરૂપ દર્શક સુશુરૂ ભૂપ,
 યદિ બોધ વચન તે દિલે વિદ્યમાન છે;
 જેવો હોય મારો દેહ તેવો ભલે રહે તેહ,
 ચિત્તમાંહિ તેને વિષે ચિંતા નાંહિ કાંઈ છે.
 કારણ કે સહજમાં અપૂર્વ આનંદ કંદ,
 અક્ષય અનંતગુણી અપવર્ગ વિક્તને,
 સર્વોત્તમ સદ્ગુરૂ બોધ વાક્ય અનુભવ;
 ભલી રીતે સ્થિત થાતાં, પ્રકાશિત કરે છે. ૬

અંત સમે કીડા પડે અગ્નિ માંહિ ભસ્મ થાય,
 મત્સ્ય ખાય વિષ્ટા થાય દેહ દશા એવી છે;
 અનેક પ્રકાર કરી રસાયન ખાવા છતાં,
 નાંહિ નિત્ય કોઈ કૃત્યે નક્કી નષ્ટ થાય છે.
 દુર્ગતિ દુઃખદ જેથી, જીવ ભાવિ કાળમાંહિ,
 પ્રાપ્ત કરી સંસારમાં અતિ દુઃખ પામે છે;
 એવી પાપ ધૂળ ઢાંકે ચિંતામણિ આત્મરૂપ,
 દેહ કાચ માટે એવો કોણ બુધ હોય છે ? ૭

લોહ સંગે અગ્નિ સહે ધનનો કઠીન માર,
 તેમ તનુ યોગ કરી જીવને સંસાર છે;
 સંસારના પ્રસંગથી, સુખધામ જીવ છતાં,
 ઘણી રીતે વિધવિધ દુઃખો અતિ સહે છે.
 દેહ સંગ, દેહ પ્રેમ, કરી કોઈ ભારી યુક્તિ,
 તેથી જીવ મુમુક્ષુને ત્યાગી દેવો યોગ્ય છે;
 જેથી નિજ આત્મને કરાવતો ભ્રમણને,
 તનુ તણી સંસારના સંગ નાંહિ હોય છે. ૮

તનુ રક્ષા પોષણની વિધિમાંહી સર્વ જન,
 ઉદ્યમિત સર્વ રીતે સદા થઈ રહે છે;
 પણ કાળ દાસી જરા પ્રતિદિન દેહ તણાં,
 પરમાણુ જીર્ણ કરી છિન્ન સિન્ન કરે છે.
 એમ નર-જરાતણી સ્પર્ધામાંહિ વિજયી તે,
 સાક્ષાત્કાળ હ્રતિ જરા માથે જહાં વર્તે છે;
 એમ વયુ વિનાશીમાં નિત્યત્વ ને સ્થિરતાની,
 પ્રતીતિ સુદૃઢ કેમ જન ધારી રહે છે? ૯

પ્રમાદને અજ્ઞાનથી દાસતાણી બાલબુદ્ધિ,
 વિપરીત સમજણે ભૂલ કાંઈ કીધી છે;
 સુશ જન બાળ બાણી વત્સને ઉદાર ચિત્તે,
 ક્ષમા આપી સુધારશે યાચના એ મારી છે.
 અંતકાળે જેની સ્મૃતિ, જેનો મંત્ર, જેનો બોધ,
 સાચું આલંબન બની જીવને ઉદ્ધારે છે;
 ત્રિલોકનો સારસાર સર્વોપરી દશા ધાર,
 માંગલિક ગુરૂ ચર્ણે, અંતમાં પ્રાણામ છે. ૧૦

૩.

બ્રહ્મચર્યાષ્ટક.

ભુજંગી છંદ.

મંગલાચરણ:—

અનાસક્ત છે અન્યમાં હે! અકામી,
 રમો આપમાં આપ હે! સૌખ્યધામી;

અહો ! બ્રહ્મમાં શુદ્ધ ચર્યા, કૃપાળુ,
 ગુરુ રાજ વંદું, મુદા મોહ ટાળું. ૧
 સૂરિ પદ્મનંદી તણી મિષ્ટ વાણી,
 તહીં બ્રહ્મચર્યાષ્ટકે ચિત્ત આણી;
 રૂડા છંદ સંસ્કૃતમાં તે સુહાવે,
 રચું ગુર્જરી વાણીમાં ભક્તિ ભાવે. ૨

મૂળઅવતરણ:—

વધે માત્ર સંસાર જેના પ્રતાપે,
 ચિરંકાળ જે દેહીને? દુઃખ આપે;
 સ્વરામા તણો ભોગ એવો ગણે જે,
 મતિમાન તે અન્યથા કેમ રીઝે ? ૩
 પશુ જાણુ, જે કામમાં પ્રેમ રાખે,
 પશુકર્મ મેધાવિયો તેહ ભાખે;
 ખરે નામ અન્વર્થ તે ત્યાં જણાયે,
 પશુદેહમાં જન્મવું તેથી થાયે. ૪
 યદિ સ્નેહ સ્વસ્ત્રી તણો શ્રેયકારી,
 ગણો સજ્જનોને કદી દોષહારી;
 તજે કેમ તો પર્વમાં આત્મદારા,
 તપસ્વી વ્રતી સર્વદા સર્વ દારા ? ૫
 ઉગે સ્ત્રી પુરૂષો વિષે કામવૃત્તિ,
 અશુચિ ભર્યા અંગની ત્યાં પ્રવૃત્તિ !
 અતિ નિન્દ્ય ત્યાં ઉદ્ભવે જો અશુચિ,
 ધરે સજ્જનો સ્વદૃષ્ટ સૌખ્યે શું રૂચિ ? ૬

પ્રીતિ દેહમાં જોયને ત્યાંજ વર્તે,
 અતિ નિન્દ્ય મૈથુનમાં જ્યાં પ્રવર્તે;
 મહામોહ ચિદ્શત્રુને^૧ એ વિકાસે,
 નિષેધિત તે દોષ, શાસ્ત્રો પ્રકાશે. ૭
 વ્રતોનાં તરૂં મૂળથી છેદવાને,
 કુહાડી ખરે તીક્ષ્ણ પ્રત્યક્ષ જાણે!
 ગણે ત્યાજ્ય મૈથુનને સર્વથા તે,
 વ્રતી જે સદા શ્રેય આત્મિક ચિંતે. ૮
 યથા મધપીર^૨ ઝંખતા મધ^૩ નિત્યે,
 તથા મૈથુને કામીનાં ચિત્ત વર્તે;
 નથી દેહીને તે કદા ક્ષેમદાયી,
 અહીં અન્ય લોકે અતિ દુઃખદાયી. ૯
 અરે ! ચિત્ત તું લોલતા સર્વ ત્યાગી,
 રતિત્યાગમાં ઉદમી થા અભાગી,
 સુખો ઇન્દ્રવર્ણી સમાં ઇન્દ્રિયોનાં,
 કદી સેવતાં શ્રેય તારૂં સધે^૪ ના. ૧૦
 તરૂણી તણી સંગતિ વર્જનાર્થે,
 વિધિ મેં કહ્યો અત્ર આત્માર્થી અર્થે;
 જનો મગ્ન સંભોગરાગાર્ણવે^૫ રે !
 કરો ક્રોધ ના પદ્મનંદિ મુનીન્દ્રે. ૧૧

૧ ચૈતન્યનો પેરી મહામોહ તેને એ વિસ્તારે છે. ૨ દારૂડીઆ.
 ૩ દારૂ. ૪ સાધે ૫ મૈથુનના રાગરૂપી સમુદ્રમાં.

બ્રહ્મચર્ય રક્ષાવર્તિ અધિકાર.

દષ્ટિ આઠમી સાર સમાધિ-એ દેશી.

ભૂપતિ કંઈ બળવંતા જીતે, રિપુદળને બ્રૂક્ષેપેજી,
 તેવાના પણ વક્ષઃસ્થળમાં, તીક્ષ્ણ તીર ઝટ સ્થાપેજી;
 એવો પ્રગટ પરાક્રમી યોદ્ધો, મન્મથ તે વશ કીધેજી,
 દીલામાત્રથી શસ્ત્રગ્રહણ વિણ, શાંતમૂર્તિ યતિ વંદેજી. ૧
 બ્રહ્મ, વિશુદ્ધ જ્ઞાનમય ચેતન, તેમાં રમણુ તે ચર્યાજી,
 દેહભાવ તજી ત્યાં તન્મયતા, બ્રહ્મચર્ય મુનિચર્યાજી;
 સૌ સ્ત્રીને સ્વમાત સ્વસા* કે, સ્વસુતા સદૃશ દેખેજી,
 વિષયિ વિજેતા^૧ તે બ્રહ્મચારી, દ્રવ્ય ભાવથી લેખેજી. ૨
 સ્વપ્ન વિષે કદી જો વ્રતધારી, વર્તે વ્રતઅતિચારેજી,
 શાસ્ત્રવિહિત પ્રાયશ્ચિત કરતા, રાત્રિ વિભાગ અનુસારેજી;
 રાગ વિશેષે કે મતિદોષે, કે કદી કર્મબળે કરીજી,
 જાગૃતિમાં અતિચાર થાય તો, શુદ્ધ કરે યત્ને કરીજી. ૩
 કેસરી કેલિ કરે કદી વર્ષે, ગજ હુકર પલર ભક્ષેજી,
 નિત્યપ્રતિ રતિ કપોતમાં^૩ જો, કંકર ને કણુ ભક્ષેજી;
 પૌષ્ટિક અન્ન ગ્રહે કે ત્યાગે, ભંગ અભંગ ન એથીજી,
 તે વ્રતરક્ષણુ કરતા સંયતિ, દૃઢ મનસંયમ તેથીજી. ૪
 મૂળ અને ઉત્તર વ્રત જો જો, યથાશક્તિ મુનિ ધારેજી,
 યથાયોગ્ય તે પાલે ત્યાં મન-સંયમ બાહ્ય પ્રકારેજી;
 અંતરંગ મન સંયમ પ્રગટે, ચેતનમન સમભાવેજી,
 નિત્યાનંદનિધિપ્રદ સધળે, ઉભય તે હેતુ સુહાવેજી. ૫
 મહિરાપાન સમાન માનિની, ચિત્ત બ્રાંતિ કરનારીજી.

*સ્વસા=બહેન. ૧ ઈંદ્રિયને જીતનાર. ૨ માંસ. ૩ કબુતર.

તેના સંગથી સંભવે કયાંથી, મુનિવ્રત રક્ષા ભારીજી ?
તેથી સંસૃતિપાત ? થકી લયભીતમતિ તપ ધરતાજી,
સમસ્ત યુવતીત્યાગ વિષે વ્રતી, ઉદ્ધમ અતિ આદરતાજી.

મૂલણા છંદઃ—

મુક્તિના દ્વારમાં નારી દૃઢ અર્ગલા^૧,
લવતરૂ સિંચને નહેર-વારિ,
મનુજ મૃગને ફસાવા ખરેખર દીસે,
મોહવ્યાધે રચી જાળ ભારી;
જેહના સંગથી સંત વ્રતજીવનને,
નષ્ટ કરતા, કથા માત્ર જેની,
યતિતણું યતિપણું નાશ નિશ્ચે કરે,
અન્ય શું શું કરે તે ન હાનિ ? ૭
ત્યાં સુધી પૂજ્ય પદમાં સ્થિતિ વિલસતી,
ત્યાં સુધી માત્ર યશ પણ વિકાસે,
ત્યાં સુધી શોભતા શુભ્ર^૩ સદ્ગુણ બધા,
શુદ્ધ મન વિમલ તપ પણ પ્રકાશે;
ત્યાં સુધી તે યતિની કથા શોભતી,
ત્યાં સુધી દર્શનીય^૪ તે મહાલે,
કે મહિરાક્ષી^૫ મનહારિણી કામિની,
જ્યાં સુધી રાગવશ ના નિહાળે. ૮
સ્ત્રીસ્મૃતિ રાગવશ વીર્યહાનિ અને,
અશુચિતા, પાપ, વ્રતનાશ કરતી;

૧ જેની મતિ સંસાર પતન (પરિભ્રમણ) થી ભયવાળી થઇ
જે, તે તપ આદરે છે. ૨ ભોગળ. ૩ ઉજ્જવળ. ૪ દર્શન કરવા યોગ્ય.
૫ મોહક આંખવાળી.

મુક્તિના માર્ગથી પતન તેથી વળી,
 કલેશ વિસ્તાર બહુ વિવિધ કરતી;
 સમીપતા, અંગ ઉપાંગને નિરખવાં,
 વચન આલાપ સ્પર્શાદિ વ્રતિને,
 અન્ય આપત્તિ શું શું કહો ના કરે ?
 દૂરથી ત્યાજ્ય તરૂણી યતિને. ૯

વસુથી વેશ્યા મળે, વિત્ત નહિ યતિ કને,
 તે મળે તોય કિમ થાય ધાર્યું ?
 પત્ની પોતાતણી પણ હવે ના રહી,
 તે તજીને યતિપણું સ્વિકાર્યું;
 પરરમામાં રતિ, નૃપતિ દંડે, પતિ,-
 સ્ત્રી તણે કષ્ટ દે કેાપ કરીને,
 લોક પરલોક બન્નેતાણું હિત હણે,
 સર્વથા ત્યાજ્ય રમણી યતિને. ૧૦

ઘર ઇંટેરી નહીં, નારી છે ગૃહ ખરું,
 નારીથી નર ગૃહસ્થી ગણાયે;
 તેહના ત્યાગથી બ્રહ્મચારીપણું,
 નિયત ઉત્કૃષ્ટ યતિથી સધાયે;
 વિકલતા બ્રહ્મચર્યવ્રતે જો બને,
 અન્ય સર્વે વ્રતો તો હણાયે,
 ગૃહિપણું ના મળે, યતિપણું પણ ટળે,
 વ્રત ગયે ઉભયથી બ્રહ્મ થાયે. ૧૧

સુખ મળે જો નહીં ભોજનાદિ તણું,
 દિવસ જો આરમાં ક્ષીણ થાયે;

રૂપ સૌન્દર્ય મદ મહાલતી માનિની,
 અંગ નિસ્તેજ શબવત્ જણાયે;
 રમ્યતા રમણીના રૂપ લાવણ્યની,
 ક્ષણવિનાશી ખરે જો વિચારે;
 કંકુ કજ્જલ પ્રમુખ વિવિધ શૃંગારને,
 ભાળતાં હે મુનિ! મોહ વારે. ૧૨
 કેળના સ્તંભ કંચન કમલતંતુ કે,
 ચંદ્ર નીલ કમલ સુંદર સુહાયે;
 તેહ પણ અંગનાઅંગ^૧ આગળ પુરા,^૨
 પામતાં નહિ પ્રતિષ્ઠા જરાયે;
 દૈવયોગે જીવે તેજ મૃત્યુ પછી,
 દેહ દૂરે સ્મશાને તજતાં;
 ગીધ ઘેરી રહ્યાં, જન જીવે ભય ભર્યાં,
 નાક પર હાથ દહ શીઘ્ર જતાં. ૧૩
 શરીર સુંદરીતણું, નવ યુવાની ભર્યું,
 રૂપકાંતિ અલંકાર શોભે,
 હર્ષ કારણ બને માત્ર મતિમૂઢને;
 સંત મન હાડમાંસે ન થોભે;
 મૃત કલેવર સડેલાં બહુ વ્યાપ જ્યાં,
 તે સ્મશાને કહો કેણુ રાચે ?
 કકૃળણવણું બહુ કાગના વૃંદ ત્યાં,
 રાજહંસો કદાપિ ન માચે. ૧૪
 જૂ તણે વાસ વેણી વનિતા તણી,
 વદન ને લાલ ચર્મે મઢેલાં,

નયન જે છિદ્ર, કર હાડ વિસ્તૃત જે,
 માંસપિંડે પયોધર ભરેલાં,
 પેટ મળપેટી ને નર્ક પેઢે વહે,
 જો ગણો જાજર તો ગણાયે,
 ચરણ જે સ્તંભ, ત્યાં રમ્ય શુચિ શું જીવે ?
 રાગ સદ્દૃષ્ટિને કેમ થાયે ? ૧૫

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રીય બ્રહ્મનિષ્ઠ પદ સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે. એ દેશી)

જે કામાંધ ચૂગ્રી આદરથી, સ્ત્રી મુખ લાળ અમી માને,
 કાર્યાકાર્ય વિચાર રહિત તે, કહેવું ઘટે શું તેવાને ?
 વાહ ! કવિ વદતા મહિલામુખ, ચર્માચ્છાદિત પણ રાગે,
 શબ્દાડંબર પ્રબળ વહે રે ! ચંદ્ર તુલ્ય સજ્જન આગે. ૧૬
 પર ઉપદેશ વિના પણ વનિતા-વિષય વિષે જન દક્ષ છતા,
 મદનવશે મોહાંધ બની અતિ અનુચિત શું શું ન આચરતા ?
 તેમ છતાં પરમાર્થશૂન્ય કે, કવિ શૃંગાર રસે વહેતા,
 કુત્સિત કાવ્ય કરી જનરંજન, ભંજન નિવૃત્તિ કેમ કરતા. ૧૭
 વામા વિત્ત પરિચ્છેધ ધારી, ગૃહ વ્યાપાર ગૃહી કરતા,
 તે પણ દેવ કહ્યા સદેવે, જો પરધન સ્ત્રી પરિહરતા;
 કંચન કામિની સર્વ ત્યાગી જે, રતનત્રય ભૂષણ સજ્જતા,
 દેવોના પણ દેવ મુનીશ્વર, કેણુ ન માન્ય ગણી ભજતા ? ૧૮
 દુઃખ રદયિતાદિ વિના જન જાણી, સુખકારણ તે સંચ્છેધતા,
 ‘સઘર્મ પરવશ તે દુઃખ લક્ષણ,’ દુઃખ પરિણામે અનુભવતા.
 વિષયજન્ય સુખ અદ્ય તજો, ક્ષણ કડવાં અતિ કિંપાક સમાં,
 આત્મિક સુખ જ્ઞાનીનાં શાશ્વત, નિર્મળ નિરૂપમ નિજ વશમાં. ૧૯

(મન મહિમાનું રે વહાલા ઉપરે, બીજાં કામ કરેન-એ દેશી.)

સહભાગ્યાદિ રે ગુણ આનંદપ્રદ, પુણ્ય વર્યા જે મહંત;
યૌવનકાંતિ રે પુણ્ય પ્રકાશતી, પ્રમદા મન ચિર વસંત.
સત્ શીલ સ્વામી રે સદ્ગુરુ સેવીએ.

પુણ્ય પ્રતાપી રે તે પણ વંદતા, સ્ત્રીત્યાગી મુનિભૂપ;
અંતરદષ્ટિ રે દેહથી ભિન્ન જે, જીવે ચિદ્ જ્યોતિ સ્વરૂપ
સત્ શીલ સ્વામી રે સદ્ગુરુ સેવીએ. ૨૦

આ સંસારે રે નરભવ ૧દોહિલો, રદુઃખરાશિ જે મલીન;
અદ્વૈતાયુ ત્યાં રે મૃત્યુ અજ્ઞાણતાં, વૃદ્ધવયે બુદ્ધિ ક્ષીણ.
સત્ શીલ સ્વામી રે સદ્ગુરુ સેવીએ.

તપચર્યા ત્યાં રે શિવપદ તેહથી, સુખ પ્રત્યક્ષ લહંત;
સત્સૌખ્યાર્થી રે મન એમ ચિંતવી, નિર્મળ તપ સાધંત.
સત્ શીલ સ્વામી રે સદ્ગુરુ સેવીએ. ૨૧

બાવીસ શ્લોકે રે ઓસદ્વૃત્તૌષધિ, પદ્મનંદિ મુનિરાય;
નેત્રશલાકા ૪ રે પશખંદારથ જળે, ઇન્દ્રિય રચી વૈદ્યરાય.
સત્ શીલ સ્વામી રે સદ્ગુરુ સેવીએ.

ત્યાગી તપસ્વી રે આત્મ હિતાર્થી જે, દર્શનશુદ્ધિ ચહાય;
મન લોચનના રે રોગ અનંગને, ટાળો સેવી સદાય.
સત્ શીલ સ્વામી રે સદ્ગુરુ સેવીએ. ૨૨

---

૧ દુર્લભ. ૨ ત્યાં પણ દુઃખનો સમુદ્ર છે. ૩ ઉત્તમ વૃત્ત (હંદ, બ્રહ્મચર્ય વ્રત) રૂપી ઔષધિ. ૪ આંખમાં આંજવાની સળી. ૫ ઉચિત શબ્દ અને અર્થ રૂપી જળથી. ૬ સુંદર.

[સિદ્ધસ્તુતિ.]

(દષ્ટિ આઠમી સાર સમાધિ—એ દેશી.)

આણુદર્શી^૧ અવધિજ્ઞાની પણ, નહીં સિદ્ધ પ્રભુ દેખેજી,
જ્ઞાનપ્રતાપે જે ત્રિભુવનને, ^૧નભનક્ષત્રશું રપેખેજી,
અમિતજ્યોતિધર તે સહજાત્મા, સ્તવવા ગળું શું માંડેજી ?
પામર નર હું મૂઢ છતાં કંઈ, ભક્તિવશે ઉચ્ચાંડેજી. ૧

સર્વ અમર વર મુકુટ મણિની, પંક્તિથી પદ પૂજતાજી,
તે અરિહંતો પણ સિદ્ધિપદ, વરવા ઉદ્યત થાતાજી;
દ્વપણ રહિત અનંત જ્ઞાન સહ, ક્ષાયિક ગુણગણ યુક્તાજી.
લોકાંત્રે તે સિદ્ધ વિરાજિત, નમીએ નિત્ય અનંતાજી. ૨

લોકાંત્રે સ્થિત ઊર્ધ્વ ન તેથી, ધર્મ દ્રવ્ય વિણ જાતાજી,
જે ચિન્મૂર્તિ અમલ સહજ સ્થિર, દર્શનજ્ઞાન સુહાતાજી;
ત્રિભુવન મંગલકર્તા, નિરૂપમ, સિદ્ધ કૃતાર્થી સુણજેજી,
નિત્યાનંદ સુધારસ નિર્ભર, શરણુ સદા અમ જનજેજી. ૩

કૂર કર્મ દુશ્મન દળ જીતીને, શાશ્વત પદ જે પામ્યાજી,
જન્મ જરા મરણાદિ અઢારે, દોષો દૂર વિરામ્યાજી;
નિજ ઐશ્વર્ય અચિંત્ય અનુપમ, જ્ઞાનાદિકયુત રાજેજી,
તે ત્રેલોક્ય શિરોમણિ થાજે, સિદ્ધ સદા હિતકાજેજી. ૪

જ્ઞાનપ્રમાણ ગણેા સિદ્ધાત્મા, જ્ઞાન પ્રમેય પ્રમાણેજી,
લોકાલોક પ્રમેય અપેક્ષા, સર્વવ્યાપી જન જાણેજી;
મીણુ રહિત ઝમૂંપાદર નભવત્, પુરુષાકાર પ્રદેશેજી,

૧ આકાશમાં તારામંડળની સમાન. ૨ દેખ. ૩. મીણુ વગરના
(મૂષક—યંત્ર) બીજાની અંદર રહેલા આકાશની માફક.

ચરમ દેહથી કિંચિદ્ બિણા, સદાનંદી નિજદેશેજી. ૫
 ઉભય અનંત* પ્રકાશ્યાં, દર્શનજ્ઞાનાવરણીય નાશેજી,
 સૌખ્ય અનંત વીર્ય વળી પ્રગટ્યાં, મોહ ને ૧ વિદ્ન વિનાશેજી;
 નામગોત્ર ગયે સૂક્ષ્મ અગોત્રી, અજન્મ આયુ મુકાતાંજી,
 વિષયજન્ય સુખદુઃખ દૂર ટળિયાં, વેદનીય ક્ષય થાતાંજી. ૬

જે કર્મોથી જીવો નિત્યે, દુઃખ સંસારે પાવેજી,
 તત્ત્વ યથાર્થ ન જાણે દેખે, વીર્ય ન નિજ પ્રગટાવેજી;
 તે સૌ કર્મ કર્યાં ક્ષય જેણે, શુકલ ધ્યાન વર યોગેજી,
 કેમ ન નિત્ય અનંત ચતુષ્ટય, સુધાસિંધુ તે રસોગેજી ? ૭
 જ્ઞાનાવરણે, એકેન્દ્રિય જીવ, મુંઝાતા, તે કરતાંજી,
 બે ઇન્દ્રિયમાં કલેશ કમી કંઈ, જ્ઞાન સુખ લવ વધતાંજી;
 કર્મ ઘોર અંધારું ટળ્યે જો, જ્ઞાન અનંત પ્રકાશેજી,
 તો તે સિદ્ધ ત્રિલોકપતિ શું, અનંત સુખ ન વિલાસેજી. ૮

જીવણા હંદ.

ગાઠ અત્યંત દુઃખદાયી રસી^૩ બંધને,
 ક્રોધ કરી કેઇને કેા કદાપિ,
 ચરણથી શીર્ષ પર્યંત ચામેર બહુ,
 નિકટ દઢ બાંધી દે તે તથાપિ;
 શિથિલ તે માંહિથી એક પણ થાય જો,
 સુખ ગણે તો પછી જો બધાયે;
 બાહ્ય અંતર ટળ્યા બંધ જે સિદ્ધના,
 સત્સુખે યુક્ત કિમ નહિ સદાયે ? ૯

*અનંત જ્ઞાન અને અનંત દર્શન. ૧ વિદ્ન=અંતરાયકર્મ. ૨ ભોગવં.

૩ રસી=દોરડું.

પ્રાણીનાં કર્મની પ્રચુરતા અતિ ઘણી,
 માત્ર સર્વજ્ઞને તે જણાયે,
 કર્મરજ સઘન પ્રત્યેક પ્રદેશમાં,
 વ્યાપ્ત તે તેથી ગણના કરાયે;
 એમ નિજ તેજ આવૃત બધી બાબુથી,
 દુઃખ સંસારીને શું ન થાયે ?
 સર્વથા મુક્ત તેથી થતાં શ્રેષ્ઠ જે,
 સૌખ્ય કહો કેમ ના અનુભવાયે ? ૧૦

જેહને કર્મના કારણે ઊપજે,
 ભૂખ તરસાદિ વ્યાધિ વિશેષે,
 અન્ન જળ આદિ ઔષધ ગ્રહે તેહ ત્યાં,
 રોગ ઉપશાંત કરવા અશેષે;
 કર્મ નહિ સિદ્ધને, કર્મકૃત રોગ નહિ,
 અન્ન આદિ શું તૃપ્તિ કરાવે ?
 નિત્ય આત્મિક સુખમય સુધાસિંધુમાં,
 મગ્ન તે તૃપ્ત નિશ્ચય સ્વભાવે. ૧૧

પ્રજ્વલિત દીપની જ્યોતિના સંગથી,
 જ્યોતિ સમ દીપ બનીને પ્રકાશે,
 વિમલ અત્યંત સ્ફુટ જ્ઞાનમૂર્તિમયી,
 સિદ્ધજ્યોતિ મુનિ પણ ઉપાસી,
 સિદ્ધપદ અચલ નિજ પ્રગટ પ્રગટાવતા,
 તે વિવેકે વિકલ્પો વિરામી,
 આપ તન્મય થતાં સિદ્ધ સદૃશ બને,
 લોક શિરતાજ સુરવંદ્ય સ્વામી. ૧૨

સૂક્ષ્મ જે, વિપુલ જે, શૂન્ય ના શૂન્ય પણ,
 નાશ ઉત્પાદ યુત નિત્ય તોયે,
 અસ્તિ નાસ્તિ વળી એક નહિ એક પણ,
 એમ નિજ ધર્મ સ્યાદ્રાદ હોયે;
 પ્રતીતિ સ્યાદ્રાદથી જેહની દઢ બને,
 સિદ્ધ જ્યોતિ અમૂર્તિક સ્વભાવે,
 શુદ્ધ ચૈતન્ય સુખમય મહાભાગ્ય તે,
 પ્રાપ્તિ વિરલા જનો કોઈ પાવે. ૧૩

શબ્દ જળ પૂર્ણ સ્યાદ્રાદ શાસ્ત્રોદધિ-
 સ્નાનથી શુદ્ધ જે બુદ્ધિ કરતા,
 માત્ર મતિમાન તે મુક્ત સિદ્ધોત્થાનું,
 સ્વરૂપ સમ્યક્પણે જાણી લેતા;
 તેજ સ્યાદ્રાદથી તે વિચક્ષણ જનો,
 સ્વરૂપ સાક્ષાત્ તે પામી શકતા,
 ભેદજ્ઞાને કરી ભિન્ન પરવસ્તુથી,
 નિજ રૂપ તે પરમ માની ભજતા. ૧૪

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રીય અહ્મનિષ્ઠ પદ સેવાથી શુદ્ધજ્ઞાન થશે-એ દેશી.)

શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપે સ્થિત દૃષ્ટિ, તીવ્રબુદ્ધિ તત્ત્વજ્ઞ તણી,
 લહે શુદ્ધ સહજાત્મ સ્વરૂપ તે, અન્ય દૃષ્ટિ ભવબ્રમણધણી;
 કનકતણા સૌ ઘાટ કનકમય, લોહમયી સૌ લોહતણા,
 મોહવિલાસ તજી મોક્ષાર્થી, શુદ્ધ માર્ગ સંચર શાણા. ૧૫

નિર્મળ શ્રુતનેત્રે ષડ દ્રવ્યો, ભેગાં ભાળીને જ્ઞાની,
 ગ્રહે ભિન્ન નિજ શુદ્ધ સ્વરૂપને, યથા કનક શોધે સોની;
 આગમ ગમ પામ્યા વિણ નિર્ણય, પરમ તત્ત્વનો જે કરતા,

તે મનલોચન શૂન્ય અંધ શું, રૂપ નિરૂપણ કરી શકતા ? ૧૬

હેયાદેય? વિવેક જ્ઞાનયુત, જ્ઞાની હેય યદિ ત્યાગી,
ગ્રાહ્ય પરમ નિજ તત્ત્વ સ્વીકારે, સિદ્ધિ બીજ કહે વીતરાગી;
ગ્રાહ્ય ત્યાજ્યના ભાન વિહીન જે, બ્રાન્ત સ્વયં કે પરબોધે,
પુનિત પરમપદ પંથ ન પામે, મુક્તિ કહો કયાંથી સાધે ? ૧૭

દ્વાદશ અંગ ઉપાંગ શાસ્ત્ર સૌ, આત્મસિદ્ધિ સાધન થાતાં,
અન્ય કારણે એ જે કદપે, મુક્તિ માર્ગચ્યુત તે થાતા;
દ્રવ્ય શ્રુતવિણુ ભાવશ્રુતેયુત, મોક્ષ માર્ગ કદી ચિંતવતા,
શ્રુત સમસ્ત સ્ફુટ તે પણ પામે, સદ્વિચારજ્યાં વિસ્તરતા. ૧૮

સદા સુખી મુક્તાત્માઓએ, આરાધન ફળ પ્રાપ્ત કર્યું,
ભક્તિવશે તે વિષયે કિંચિત્, મેં અદપ્તને અત્ર કહ્યું;
અગ્રીમ સુખમય શ્રેયસદન પર, ચઢવા ઉત્સુક હું, તેને,
તે સોપાન બનો, શ્રુત કેવલ સંપદ શમ નિધિ છે જેને. ૧૯

સકલ વિશ્વને જાણે દેખે, આત્મિક સુખ અત્યંત લહે,
સિદ્ધ જ્યોતિ ઉત્પાદ વ્યયે યુત, તો પણ અવિચળ નિત્ય રહે;
એકરૂપ થઈ વસે નિરંતર, મુક્તિઅર્થી જનમન માંહે,
તે ચિદ્ધન સંસારભાર વિણુ, શાંત સંગવર્જિત સોહે. ૨૦

નય નિક્ષેપ પ્રમાણુ તણો, વિસ્તાર સમસ્ત વિવર્ણને,
હું તું પ્રમુખવિકલ્પ જાળ વળી, કારક સંગ સકળ તણને;
સર્વ ઉપાધિ રહિત જ્ઞાનમય, શુદ્ધ સ્વરૂપમાં સ્થિર થતાં,
સિદ્ધિ વર્યા તે સિદ્ધ સ્વગુણ-સમૃદ્ધ સદા હો જયવંતા. ૨૧

મન મહિલાનું રે વહાલા ઉપરે ખીજાં કામ કરંત એ-દેશી.)
 જે દુર્ભાગી રે અંતર દષ્ટિથી, સિદ્ધ ન દેખે જવલંત;
 સ્ત્રી ૧ સ્વર્ણાદિરે પ્રિય તે લેખવે, સત્સુખ વિમુખ ભ્રમંત.
 સહજ સ્વરૂપે રે શ્રદ્ધા ધારીએ.

સિદ્ધ સ્વરૂપી રે રસતરખોળને, તૃણ ત્રિભુવન સામ્રાજ્ય;
 ગણુતા વપુ તે રે રિપુ સમ, રોગસમ ભોગ ભયંકર ત્યાજ્ય.
 સહજ૦ ૨૨

વન્ધ ગણુતા રે વળી ગુણુગેહ તે, ધન્ય ખરે જગમાંહિ;
 સિદ્ધ પ્રભુનું રે ભક્તિ રૂચિથી જે, નામ સ્મરે મનમાંહિ.
 સહજ૦

તો નાસાથે રે સ્થિર દષ્ટિ કરી, ગિરિ રંગાડવર દુર્ગમાંય;
 ચિત્ત પ્રશસ્તે રે પ્રભુને ધ્યાવતા, ગુણુ તેના શા ગવાય ?
 સહજ૦ ૨૩

જે જન જાણે રે સિદ્ધ સ્વરૂપને, જ્ઞાન અનંતે પ્રપૂર્ણ;
 નિશ્ચય જાણે રે પ્રજ્ઞાવંતમાં, ૩ અગ્રણી તે પરિપૂર્ણ.
 સહજ૦

વ્યાકરણાદિ રે શાસ્ત્ર ઘણું ભણ્યા, શૂન્ય યદિ ઉરમાંય;
 વેદ્યવિદ્યે તે રે જાણુ પ્રમાણુ તો, કિમ તે જ્ઞાની ગણાય ?
 સહજ૦ ૨૪

તે પરમાત્મા રે સિદ્ધ પ્રજોધમય, જગાડુજ જ્યોતિસ્વરૂપ;
 જે બુધ જાણે રે તેને બાહ્ય બહુ, શાસ્ત્ર શું સાધનરૂપ ?
 સહજ૦

ઉજ્જવળ મૂર્તિ રે ભાનુ પ્રકાશમય, આવી વસે કરમાંહિ;
તો દીપાદિ રે શાને શોધિયે, તિમિર ટકે કેમ આંહિ?

સહજ ૦ ૨૫

હરિગીત:-

સૌ કર્મબંધન ક્ષય કરીને, સર્વદર્શી જે થતા,
સર્વત્ર વસ્તુ સમસ્ત જ્ઞાયક, બોધતેજે દીપતા;
સર્વત્ર પ્રગટિત ઉત્તરોત્તર, સદાનંદે સુખી પૂરા,
નિશ્ચળ નિરાકુળ સિદ્ધ તે શિવ-સૌખ્ય દ્યો અમને જરા. ૨૬

બહિરાત્મ આદિ ભેદ મુંદર, આત્મમહેલ વિંપ દીસે,
તે આત્મમાં તાદાત્મ્યરૂપી, રમ્ય સોપાને લસે;^૧
આત્મા વિભુ નિજ આત્મ સુહૃદ, કર ચહી ચઢતા તદા,
આનંદ દયિતા સંગ વસતા, સિદ્ધ સુખમાં સર્વદા. ૨૭

છે તેજ સુગતિ તેજ સુખ, તે જ્ઞાન દર્શન સિદ્ધનાં,
જે સ્વરૂપ સિદ્ધનું તે વિના, નહિ પ્રિય મુજને અન્યનાં;
તે સિદ્ધ મેં ચિત્તે ધર્યાં, નિત્યે સુદૃઢ શ્રદ્ધા કરી,
દેજો પરમ પદ પ્રાપ્તિ મુજને, ભીષણ ભવ મનથી હરી. ૨૮

તે સિદ્ધ પરમેષ્ઠિ વચનગોચર નહિ તેથી ખરે,
પ્રાયે વહું તે વિષયમા, તે વ્યોમચિત્રામણુ^૨ પરે;
તો પણ સ્મરણુ પ્રભુ નામનું, આનંદ કારણુ સૌ ગણે,
ભક્તિ વશે વાચાળ થઈ, સ્તુતિ પદ્મનંદિ આ ભણે. ૨૯

સદ્બોધ ચંદ્રોદય.

સદ્ગુરુ ઓત્રીય બ્રહ્મનિષ્ઠ પદ સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે;
અવર ઉપાસન કાટિ કરે પણ, શ્રી હરિથી નહિ હેત થશે-એ દેશી.

અતિ મતિમાન દેવ ગુરુ સરખા, જાણે પણ નહિ કહી શકે,
કહ્યું કદાપિ વિશાળ ગગનવત્, જનમનમાં ન સમાઈ શકે;
સ્વાનુભવી પણ વિરલા પામે, ચિરકાળે જે પૂર્ણ કદા,
આત્મતત્ત્વ આશ્ચર્યકારી તે, મોક્ષમૂલ જયવંત સદા. ૧

નિત્ય અનિત્ય મહાન સૂક્ષ્મ વળી, એક અનેકરૂપે વિલસે,
જે સત અસત સ્વભાવી, ગહન અતિ, પૂર્ણ^૧ શૂન્ય
ચિત્ત તત્ત્વ લસે;

આત્મતત્ત્વ તે જગ જયવંતું, વસ્તુ વિચાર વિશારદ^૨ જ્યાં,
ભુલે સર્વ શ્રત અભ્યાસી શુચિ, જ્ઞાન પ્રભાભાસુર^૩ પણ ત્યાં. ૨

અણિમા આદિ સિદ્ધિરૂપી અતિ રમ્ય કમલવન રતિ ત્યાગી,
દૃષ્ટિ આદરથી દે જે શુચિ, મુક્તિ હંસી પ્રતિ મહાભાગી;
ચિત્ત નિરોધે પ્રગટિત નિર્મળ, બ્રહ્માનંદ ઉદક ભર્યું જે,
સમ્યક્ સામ્ય સરોવર સેવે, પરમ હંસ^૪ પ્રભુમો પ્રેમે. ૩

સર્વ વિભાવ વિલયથી પ્રગટે, સત્સમાધિ સ્થિત સંચાતિને;
સકલ પ્રકાશક શર્મસદન^૫ નમું, અદ્ભુતચિદ્રૂપ જ્યોતિ તને. ૪

વિશ્વપદાર્થો પ્રકાશવા પ્રભુ,^૬ ઉજ્જ્વળ અંત વિવર્જિત તે;

વચન સમૂહ સકલ ત્યાં હારે, ચિન્મય જ્યોતિ જગે જય તે. ૫

નિર્વિકલ્પ ચૈતન્યસ્વરૂપ તે, નહિ કદાપિ મન ગોચર જ્યાં;

કર્મજનિત વિકલ્પરૂપ જડ, તનગોચર કહેવું શું ત્યાં? ૬

૧ ચૈતન્ય તત્ત્વ. ૨ નિપુણ. ૩ સમસ્ત શાસ્ત્રના અભ્યાસી જ્ઞાન પ્રભાએ દેદાપ્યમાન. ૪ આત્મા. ૫ સુખ, આનંદનું ધામ ૬ પ્રભુ=સમર્થ.

જો મન વચન અગોચર તો તે, ૧૦યોમકુસુમવત વસ્તુ નહિ;
 એ શંકા પરિહાર અત્ર તે, અનુભવગમ્ય સ્વરૂપ સહી ૭
 સ્થિર થતાં પરમાત્મ વિષે તે, મન પામે નિજ અંત ખરે;
 બાહ્ય નિરંતર તેથી ભમે તે, મૃત્યુથી કેાણુ જગે ન ડરે ? ૮
 આત્મતત્ત્વ નિશ્ચે નિજ પાસે, તો પણ જે અન્યત્ર ગણે;
 વસ્તુ મુષ્ટિ વિષે થઈ શોધે, શ્રમથી તે મતિમૂઢ વને. ૯
 સ્વતત્ત્વતત્પર, નહિ બહિરાત્મ, પરમ યોગ સંપત્તિ વરે;
 વિપરીત માર્ગ વિચરતાં ઇચ્છત, સ્થાન કદી ન પમાય ખરે ૧૦
 સમ્યક્ લક્ષ લહે ન તપસ્વી, ગહન તત્ત્વ ચિદ્રૂપ વિષે;
 તો અજ્ઞાન ભૂમિ આશ્રિત જડ, નાટ્યપાત્ર સદૃશ દીસે. ૧૧
 અજ્ઞાની બહુભવમાં ભમતા, અંધ હસ્તિ ન્યાયે જાણી,
 તે ચિદ જ્યોતિ અનેક ધર્મમય, શરણુ બનો મુજ સુખખાણી. ૧૨
 (સમક્ષિ દ્વાર ગભારે ખેસતાંજ, પાપપડલ ગયાં દૂર રે-ઐ દેશી)
 કમ્મે બંધાયો તોય અબંધ છેજ, રાગાદિ મલયુત પણ મલહીનરે;
 કાયા ધારી પણ કાય રહિત તેજ, ચેતનઅચરજ એતોર ચીન રે.
 ચેતન સંભાળો આપ સ્વભાવનેજ, અવલંબી સદ્ગુરૂ બોધ નિધાન રે
 ચેતન૦ ૧૩
 અવિનાશી તોયે નાશ સહિત છેજ, શૂન્ય સ્વરૂપે પણ પરિપૂર્ણરે;
 પરમાર્થે એક છતાં અનેક તેજ, તત્ત્વ અવિરોધી નય પ્રપૂર્ણરે.
 ચેતન૦ ૧૪
 મૂર્છિત માનવી શોધે જાગીનેજ, ભૂલેલી વસ્તુ પામે શુદ્ધિરે,
 ભૂલ્યો સ્વરૂપ નિજ સંભાળતાંજ, સમતાથી સાધે સ્વપદસિદ્ધિરે.
 ચેતન૦ ૧૫

જે જે ઇચ્છાદિ વર્તે ચિત્તમાંજી, તે સર્વે સત્વર ત્યાગે જેહરે;
વિરમે ઉપાધિ સઘળી એમ જ્યાં રે, નિજપદ સહેજે પામે તેહરે.

ચેતન૦ ૧૬

ભાસે મનઇન્દ્રિયપ્રાણ નિરોધથીજી, સર્વોત્તમ નિર્મળ
નિજ ચિત્તતત્ત્વરે

પરજાળે ભવવન વહિ પ્રચંડ તેજી, અત્યંત નિશ્ચળ આતમતત્ત્વરે.

ચેતન૦ ૧૭

કર્મે જકડાયો હું કે મુક્ત છું જી, કરવા વિકલ્પો એ નહિ ઇષ્ટરે;
સેવી સર્વોત્તમ નિર્વિકલ્પતાજી, પામે મુક્તિપદ સંયમી શ્રેષ્ઠરે.

ચેતન૦ ૧૮

હે જીવ! હું ને કર્મ ઉભય ગણ્યેજી, ભવ હેતુ થાયે દ્વૈત ભાવ રે;
અદ્વૈતની પણ બુદ્ધિ નહિ રૂઢીજી, ગન્ને ઉપાધિ જન્ય ભાવ રે.

ચેતન૦ ૧૯

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રીય બ્રહ્મનિષ્કપદ સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે-એ દેશી.)

સંવિશુદ્ધ પરમાત્મભાવના, સંવિશુદ્ધ પદ હેતુ ખરે;
અન્ય ભાવના અન્ય હેતુ, અર્થ^૧ કનક ઘાટ તદ્રૂપ પરે. ૨૦

વિશદ જ્ઞાન દષ્ટિથી સ્વરૂપ નિજ, નિત્ય કર્મથી ભિન્ન જીવે;
તે પરમાત્મસુખાણુ યોગીને, સુખદુઃખમાં ન વિકલ્પ હોવે. ૨૧

સૂર્ય સમાન ગતિ મુનિમનની, નિરાલંબ પથમાંહિ ચલે;
દર્શનરોધ નિમિત્ત તિમિરદળ, પાર્શ્વ^૨ ટકે શું લગાર કલે? ૨૨

રોગ જરાદિ વિકાર દેહના, નહિ મુજ, ભિન્ન હું તેથી સદા;
મેઘ વિચિત્ર વિકારી મળે જો, થાય નભે ન વિકાર કદા. ૨૩

૧ લોહું. લોહાના સર્વ ઘાટ લોહમય, અને સોનાના સર્વ ઘાટ
સુવર્ણમયજ થાય છે તે પ્રમાણે. ૨ પાસે.

રોગવડે પીડિત તન થાયે, તદ્ગત ચેતન નહિ વિણસે;
 પ્રજળે અગ્નિ, બળે ધર, પણ નહિ, ત્યાં રહ્યું વ્યોમ કદી બળશે. ૨૪
 સર્વ ઉપાધિ રહિત વસ્તુ જે, કેવળજ્ઞાન સ્વરૂપ, મુજ તે;
 કિંચિત્ અન્ય ન મુજ, એ નિશ્ચય, યોગતણે શિવકારણ તે. ૨૫
 યોગવડે નર બંધન પામે, યોગથી નિશ્ચે મુક્ત બને;
 ગહન યોગ મારગ ગુરુગમવિણ, ગમ્ય મુમુક્ષુ કદી ન ગણે. ૨૬
 શુદ્ધ બુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ તે, રમ્ય પરમપદ આપતાણું;
 કિંચિત્ અવર દિસે રમણિક જે, મોહજનિત પ્રમાદ ગણું. ૨૭
 આત્મજ્ઞાન શુચિ તીર્થ અહો ! ત્યાં પંડિત જન વરસ્નાન કરે;
 અન્ય કેટિ તીર્થે ન ટળે તે, અંતર મલ પણ અત્ર હરે. ૨૮
 ચેતન ૧રત્નાકર તટ સેવ્યે, રત્ન સમુચ્ચયર શું ન મળે ?
 તે પામી દુઃખ દારિદ્ર હેતુ, દુર્ગતિ મુનિની શું ન ટળે ? ૨૯
 સહજ સ્વરૂપે નિશ્ચય, જ્ઞાન, અને સ્થિતિ એ ત્રણ રત્ન કહ્યાં;
 નિશ્ચયનયથી યોગદૃષ્ટિએ, ત્રણે આત્મરૂપ માત્ર રહ્યાં. ૩૦
 પ્રજ્ઞા ધનુષ શાસ્ત્રગુણ ૩ પ્રેરિત, ૪શર સમ દર્શનઆદિ બને;
 બાહ્ય વેધ્ય વિષયે તત્પર તે, કર્મશત્ર ચિદ્દરણે ૫ હણે. ૩૧
 નિશ્ચયથી વૃત્તિ મુનિજનની, મન વચ કાય અતીત સદા;
 કર્મબળે પણ પ્રમાદ પદમાં, વર્તે તે વિપરીત કદા. ૩૨
 સત્સમાધિ સુધાકર ૬ પ્રગટયે, વિમલ બોધ ઉદધિ ઉલસે;
 તેમાં મગ્ન યોગીને સધળું, સચરાચર આણુ તુલ્ય દીસે. ૩૩

૧ સમુદ્ર ૨ સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપી રત્નયત્ર
 ૩ શાસ્ત્રરૂપદોરી. ૪ બાણ સમાન. ૫ ચૈતન્યરૂપ બુદ્ધમાં. ૬ ચંદ્ર.

સત્સમાધિ વાયુથી વિવર્ધિત, ભેદજ્ઞાન ઉર અગ્નિ લહે;
 તે યોગી ઉન્નત તૃણરાશિ, તુલ્ય કર્મદળ શીઘ્ર દહે. ૩૪
 મત્ત ચિત્ત હસ્તી ન હણે જો, સત્સમાધિરૂપ કદપનરૂ;
 કે કુશાનરૂપી દવ ન દહે, દે વાંછિત ફળ મોક્ષ ખરૂં. ૩૫
 (દષ્ટિ આક્રમી સાર સમાધિ-એ દેશી.)

પરમાતમજ્ઞાને ન લહે જો, ભેદ પ્રાણ ઉરમાંહીજ;
 ત્યાં સુધી નિત્ય વિશેષે દોડે, મતિસરિતા શ્રુતમાંહીજ. ૩૬
 સ્પર્શી શકે ન કષાય વાયુ જ્યાં, અમલદશા બોધાગ્નિજ;
 તે ચિદ્દીપ જગે અગમગતો, મોહ તિમિર દળ ભેદીજ. ૩૭
 બાહ્ય શાસ્ત્ર વનમાં જે ભમતી, ચિદ્રૂપ કુળગૃહ છોડીજ;
 બહુ વિકલ્પવંતી મતિ અસતી, કુલટા સદૃશ ભુંડીજ. ૩૮
 આહ્ય ત્યાજ્યનું ચિંતન કરતાં, ત્યાજ્ય તજે નિજ કામીજ;
 સદ્ગુરૂ ઉપદેશે મતિ તેની, અચલ સ્વપદ આરામીજ. ૩૯
 જે બહુ મોહનિદમાં સૂતા, તે પરને નિજ માનેજ;
 ક્ષણિક જીવે સૌ સંગ માત્ર જે, જાગ્યા સદ્ગુરૂ વાણેજ. ૪૦
 શું બહુ કહેવું? અમલ યોગી, સિદ્ધિ કાજ ધીમંતોજ;
 કર્મજનિત ઉપાધિ વિવર્જિત, સામ્ય સેવતા સંતોજ. ૪૧
 પ્રભુના નામ માત્રથી પાતિક, બહુ ભવકૃત ક્ષય થાયેજ;
 ત્રિભુવનપતિ પદ પામે તદ્દગત, રત્નત્રય આરાધ્યેજ. ૪૨

(મન મહિલાનું રે વહાલા ઉપરે-એ દેશી.)

ચિત્ત સ્વરૂપી રે પદમાં લીન મન, યોગીપતિ તે સુજાણ;
 સર્વાત્મામાં રે સમદષ્ટિ જીવે, નિજસમ ચિદ્રૂપ પ્રધાન.
 જય જય સુગુરૂ રે સામ્યસુધાનિધિ. ૪૩

કારજ સિદ્ધિ રે સંપૂર્ણ કરે, બાહ્યાંતર બેઉ યોગ,
સ્વપર જીવે જે રે સમ તે યોગીનો, તીવ્ર સદા ઉપયોગ.

જય જય સુગુર રે સામ્યસુધાનિધિ. ૪૪

નિજકૃત નાના રે કર્મવશે કરી, બહુ ભાવે યુત લોક;
તે જડવિકૃતિ રે જોતાં યોગીનું, ચિત્ત ચળે નાંહિ સ્તોક.^૧

જય જય સુગુર રે સામ્યસુધાનિધિ. ૪૫

જન સંસારી રે મોહની નિદમાં, બહુ ઉંઘ્યા ચિર કાળ;
જાગો જાગો રે સમજી શાસ્ત્ર આં, બોધ હવે દ્યો વિશાળ.

જય જય સુગુર રે સામ્યસુધાનિધિ. ૪૬

પદ્મનંદિના મુખશશિથી કંઈ, વચન કિરણ વર સુહાય;
વચનાતીત જે રે આત્મસ્વરૂપ તે, પૂર્ણ ન વચને વદાય.

જય જય સુગુર રે સામ્યસુધાનિધિ.

તેથી પ્રગટી રે કંઈક વિષમ છતાં, રમણીયતા જયકાર;
ચિદ્રૂપગગને રે તે જયવંત હો, મુક્તિ કારણ સાર

જય જય સુગુર રે સામ્યસુધાનિધિ. (યુગ્મ) ૪૭

દુમિલા છંદ:—

બહિરંતર ત્યાગી પરિચહ સૌ, શમવિત્ત ત્રિશુભિ વિભૂષિત જે,
સહજાત્મસ્વરૂપ સદાશ્રયથી, વર નિઃસ્પૃહ યોગી પદાન્વિત તે;
નિજ હસ્ત વિષે ધ્રુવ મુક્તિ દિસે, અતિ નિર્મળ તે મતિધારકને,
યદિ મોહ સ્વભાવ કુટિલ રિપુ, નહિ વિદ્ય કરે વળી આવી કને.

૪૮

પરમેશ સુગુર પ્રકાશિત જે, અતિ અદ્ભુત ચેતન તત્ત્વ ખરે!
સઘળી ઈચ્છા ભ્રમ ભીતિ ઈતિ, હરનાર રહે ઉલસિત ઉરે;

ત્રણ લોક વિષે તો એવું દિસે, સુર માનવ પન્નગ કેાઇ નહી,
કે જેથી જગે ભય હોય મને, કે આપદમાં જઉં શર્ણુ ચહી.
૪૯

યોગીન્દ્રરૂપી ઉદ્યાચલમાં, સદ્બોધ શશિ જયવંત સદા,
સંકેચિત ત્યાં તૃણપત્રે યુત ચિત્ત વિચિત્ર સરોજ^૧ તદા;
ઉલ્લાસિત ઉર્મિ વડે કરી દે, અતિ તત્ત્વવિજ્ઞાન સુધાર્ણુવને;
સદ્વિદ્યાશ્રિત ભવિરૂપ જે, કુલ કુમુદનાં વિકસિત બને.
૫૦

૭

એકત્વભાવના.

માત્ર અનુભવગમ્ય વર્ગી જે, તત્ત્વજ્ઞાનીને રમ્ય;
પરમ આત્મજયોતિ તે ભાણું, મન વચ્ચને નહિ ગમ્ય રે.
ભવિકા એકત્વે ઉર ધરીએ. ૧

તે એકત્વ અભેદ સ્વરૂપે, આત્મ તત્ત્વ અનન્ય;
જે જાણે જગપૂજ્ય બને તે, તેને પૂજ્ય ન અન્ય રે.
ભવિકા ૦ ૨

બહુ કર્મે પણ નહિ ગભરાતા, યોગી એકત્વ સુજાતા;
જલધિજલથી^૨ જંમ ન ખીતા, સાહસી નાવે વિખ્યાતા રે.
ભવિકા ૦ ૩

દુર્લભ એ એકત્વ સમજવું, મોક્ષદાયક પણ તેજ;
કર્મે કરી જો પામ્યા તે તો, ફરી ફરી ભાવો એજ રે
ભવિકા ૦ ૪

૧ સૂર્ય વિદાસી કમળ. ૨ સમુદ્રના પાણીથી.

સુખ સાક્ષાત્ કેવલ મુક્તિમાં, તેજ મુમુક્ષુને સાધ્ય;
આ સંસારે લેશ નહીં તે, જે છે તે તો બાધ્ય રે.
ભવિકા૦ ૫

કંઈ પણ સુંદર નહિ સંસારે, એ નિશ્ચયથી મનાયે;
માત્ર મુક્તિપદ પ્રિય અમોને, સદ્ગુરુ બોધ પસાયે રે.
ભવિકા૦ ૬

મોહઉદયરૂપ વિષ મિશ્રિત તે, સ્વર્ગ સુખોય વિનાશી;
તો બીજાં સુખનું શું કહેવું? ભવ સુખથી હું ઉદાસી રે.
ભવિકા૦ ૭

શુદ્ધ બોધમય સત્ આત્મારૂપ, લક્ષ જેને આ લોકે;
તે મતિમાન મુનિ પરલોકે, પણ તે લક્ષ ન ચૂકે રે.
ભવિકા૦ ૮

સ્વરૂપ સ્થિત તે મુનિવર ચાલે, વીતરાગ મારગમાં
મુક્તિ સુખ પ્રાપ્તિમાં તેને, વિદ્ય નહીં ત્રણ જગમાં રે.
ભવિકા૦ ૯

એમ મુનિ એકાગ્ર મને એ, ભાવના નિત્યે ભાવે;
મુક્તિશ્રીની અખંડ દૃષ્ટિ રૂપ, વરમાળા તે પાવે રે.
ભવિકા૦ ૧૦

માનવ ભવનું કૃણ આ નિર્મળ, ધર્મ વસો મુજ માંહી;
તો આપદમાં પણ ચિંતા શી? મરણે પણ ભય નાંહી રે.
ભવિકા૦ ૧૧

એકત્વ સમતિ

એક ચિદાનંદે જે રાજે, શાશ્વત શાંત સદા જે;
પરમાત્મ પદ પ્રણમું પ્રેમે, કર્મની શાંતિ કાળે રે ભવિકા

સહજ સ્વરૂપે રહીએ. ૧

ગગનાદિ પંચ ભૂતથી ભિન્ન, અષ્ટ કરમ થકી અન્ય;
તે ચિદ્રૂપ અનુપમ જ્યોતિ, વંદું સુરપતિ વંદ્ય રે ભવિકા ૨

અજ્ઞાનીને દૃશ્ય નહીં જે, જ્ઞાન ચક્ષુએ પ્રત્યક્ષ,
સર્વ વસ્તુમાં સાર ચિદાત્મ, વંદું તે એક લક્ષ રે ભવિકા ૩

સર્વ પ્રાણીના દેહ વિષે તે, ચેતન તત્ત્વજ સોડે;
પણ અજ્ઞાને અંધ ન દેખે, ભમતા બાહિર મોડે રે. ભવિકા ૪

નિત્ય શાસ્ત્રરૂપી મહા જાળે, ભમતા કોઈ છતાંયે;
અગ્નિ ન અરણીયો પામ્યો તેમજ, તત્ત્વ ન તેને જણાયે રે

ભવિકા ૫

નિષ્કારણ કરણા કરી જ્ઞાની, તત્ત્વ પ્રગટ બહુ બોધે;
કોઈ મહામોહ-મલ મલિન તે સુણે નહીં નહિ શ્રદ્ધે રે ભવિકા ૬

બહુ ધર્માત્મક તત્ત્વ એકાંતે, મૂર્ખ કુશાસ્ત્રથી જાણી,
અંધ હસ્તી ન્યાયે કોઈ માને, પામે નિજ હિત હાણી રે

ભવિકા ૭

કોઈક કિંચિત્ ક્યાંકથી જાણી, આપ જ્ઞાની થઈ ફરતા,
સૌને મૂર્ખ ગણે તે, આશ્રય, સંત તણે નહિ કરતા રે ભવિકા. ૮

મન મોહન મેરે-એ દેશી.

ભવ સંકટથી ઉદ્ધરે મન મોહન મેરે પડતાં જીવને

—ધર્મ રે મન મોહન મેરે;

બ્રાન્ત જને દૂષિત કર્યો મન મોહન મેરે; પરખી ગ્રહો

સુધર્મ રે મન મોહન મેરે; ૯

વીતરાગ સર્વજનો મન મોહન મેરે; લાખ્યો ધર્મ પ્રમાણુ
રે મન મોહન મેરે;

પુરૂષ પ્રમાણુ વાણીની મન મોહન મેરે; પ્રમાણિકતા
જાણુ રે મન મોહન મેરે; ૧૦

બાહ્ય વિષય સંબંધ લો મન મોહન મેરે; પામ્યા
સર્વ સદાય રે મન મોહન મેરે;
સ્વરૂપબોધ સંયોગ તે મન મોહન મેરે; અતિ દુર્લભ
જગમાંય રે મન મોહન રે; ૧૧

પાંચ લબ્ધિ પામી ભવી મન મોહન મેરે; સમકિત લહે
ઉદાર રે મન મોહન મેરે;
રત્નત્રયના પાત્ર તે મન મોહન મેરે; મુક્તિ માર્ગ
મોઝાર રે મન મોહન મેરે; ૧૨

દર્શન જ્ઞાન ચરણ તણું મન મોહન મેરે; ઐક્ય મુક્તિ
નિદાન રે મન મોહન મેરે;
મોક્ષમાંજ સુખ સત્ય છે મન મોહન મેરે; ત્યાં કરો
યત્ન પ્રધાન રે મન મોહન મેરે; ૧૩

(સદ્ગુરુ વચણુ સુધારસેરે બેદી સાતે ધાત તપણું રંગ લાખ્યો-એ દેશી)

સદ્ગુરુ પદ દૃઢ રંગથી રે, થાય સ્વરૂપનિર્ધાર, ભવનો ભય ભાગે;
સમ્યગ્દર્શન તે લહો રે, જ્ઞાન બોધ નિજ સાર. ભવનો
સ્વસ્વરૂપે નિશ્ચલ સ્થિતિ રે, ચારિત્ર ગુણુ ભંડાર; ભવનો
એ રત્નત્રય ઐક્યથી રે, શિવસુખ લહેર અપાર. ભવનો ૧૪

અથવા ચેતન એક છે રે, નિશ્ચયે મુક્તિ નિદાન, ભવનો
એક અખંડિત વસ્તુમાં રે, વિકલ્પને નહિ સ્થાન. ભવનો ૧૫

પ્રમાણુ નય નિરોપ એ રે, જ્યાં સુધી જીવ અશુદ્ધ; ભવનો ૦
 એક અભેદ સ્વરૂપ હીસે રે, દશા લહે જ્યાં શુદ્ધ. ભવનો ૦ ૧૬
 જ્ઞાન્તિ તજીને દેખતાં રે, એક નિત્ય ચિદ્રૂપ. ભવનો ૦
 નિશ્ચયથી, વ્યવહારથી રે, જ્ઞાનાદિક સ્વરૂપ; ભવનો ૦ ૧૭
 પરમ શાંત અજ એક તેરે, સર્વ ઉપાધિ રહિત; ભવનો ૦
 આત્મા જાણી આત્મથી રે, રહે આત્મમાં સ્થિત ભવનો ૦ ૧૮
 અમૃત માર્ગે તે વહે રે, તે માણે શિવસુખ; ભવનો ૦
 તે અર્હત જગનાથ પ્રભુરે, તે પરમેશ પ્રમુખ. ભવનો ૦ ૧૯
 કેવળ દર્શન જ્ઞાન સુખ રે, તે રૂપ જ્યોતિ અપાર, ભવનો ૦
 તે જાણ્યે, જોયે, સુણ્યે રે, ન રહે બાકી લગાર. ભવનો ૦ ૨૦

(વીર જિનેશર ઉપદેશ-એ દેશી.)

આત્મા એમજ જાણવો, ભજવો એજ ઉત્સાહે રે,
 જોવો (એ) એકજ નિશ્ચયે, સુજ અન્ય નહિ ચાહે રે.

ચેતન શુદ્ધ સ્વભાવ ભજો. ૨૧

સદ્ગુરુ બોધે જે પામ્યે, શ્રુત વૈરાગ્ય વિશેષે રે;
 યોગી કૃતાર્થ બને તે એ, એકજ સુજ ગવેષે રે ચેતન ૦ ૨૨
 ચેતનની સુપ્રસન્ન મને, વાત માત્ર જે સુણતા રે;
 નિશ્ચયથી નિર્વાણતાણા, પાત્ર ભવ્ય તે બનતા રે. ચે ૦ ૨૩
 ભિન્ન કર્મથી એકરૂપે, જે પરબ્રહ્મ પિછાણે રે;
 તન્મય થાતાં તે જ્ઞાની, પહોંચે તદ્રૂપ સ્થાને રે. ચે ૦ ૨૪
 કંઈ પણ પર સંબંધ ખરે, બંધન હેતુ થાતા રે;
 શાંત શ્રેષ્ઠ એકત્વ પદે, સ્થિતિ તે મુક્તિ પ્રદાતા રે. ચે ૦ ૨૫

વાયુ અભાવે સિંધુ સમો, આત્મા કર્મ અભાવે રે;
 શાંત વિકલ્પ તરંગ શમ્યે, કેવલજ્ઞાન સ્વભાવે રે ચે० ૨૬
 સંયોગે જે આવી મળ્યું, તે સૌથી મુજથી ન્યારું રે;
 તે ત્યાગું તો મુક્તિ વરૂં એ સમ્યક્ મતિ ધારું રે ચે० ૨૭
 રાગ દ્વેષ પરિત્યાગરૂપી, મહામંત્રે બંધાયા રે;
 ફૂર પિશાચ શુભાશુભ બે, કરી શું શકે વશ આયા રે? ચે० ૨૮
 રાગદ્વેષ સંબંધ છતાં, તજતા સંત મહંતા રે,
 વિણ સંબંધે વૃદ્ધિ કરે, તે શું ન મૂર્ખ સહંતા રે? ચે० ૨૯
 તન મન વચન તણી ચેષ્ટા, પુણ્ય પાપ વિકાસે રે;
 ભિન્ન તેથી નિજ આત્મસ્વરૂપ, મુમુક્ષુ એજ ઉપાસે રે. ચે० ૩૦
 દ્વૈતથી નિશ્ચે દ્વૈત બને, એક અદ્વૈતે દીપે રે;
 લોહથી લોહમયી ચીજે, કનકઘાટ તદ્ભૂપે રે. ચે० ૩૧
 તે અદ્વૈત એકત્વ ખરે, નિશ્ચયથી શિવ ધારો રે;
 કર્મવડે બન્યું દ્વૈત જીવો, બ્યવહારે સંસારો રે. ચે० ૩૨
 બંધ મોક્ષ, રતિદ્વેષ વળી, જીવકર્મ, પુણ્ય પાપો રે;
 એમ દ્વૈત આશ્રિત બુદ્ધિ, તે અસિદ્ધિ સંતાપો રે. ચે० ૩૩

(ચેતન ! જ્ઞાન અજુઆળજે, ટાળજે મોહ સંતાપ રે—એ દેશી.)

સત્તા ઉદય કે ઉદીરણા, એ સૌ કર્મ પ્રબન્ધ રે,
 સર્વથી ભિન્ન એક આત્મા, બોધસ્વરૂપી અબન્ધ રે.

ચેતન એકત્વ ભાવીએ. ૩૪

ક્રોધાદિ કર્મ સંગે છતાં, જ્યોતિ આતમ અવિકાર રે;
 વિવિધ વિકારી મેઘથી, નભમાં બને ન વિકાર રે. ચે० ૩૫

નામ પણ તેહથી અન્ય છે, નિશ્ચયે અનામી જાણુ રે;
 જન્મ મૃત્યુ આદિ ધર્મતો, દેહના જાણે સુખાણુ રે. ચે૦ ૩
 જ્ઞાન આત્માને થાય છે, તે પણ કલ્પના તંત રે;
 જીવને જ્ઞાનની ઐક્યતા, નિશ્ચયે અનાદિ અનંત રે ચે૦ ૩
 ક્રિયા કારકના સંબંધથી, વિરહિત મૂર્તિ અનૂપ રે;
 મોક્ષાભિલાષીને નિત્ય એ, જ્યોતિ છે આશ્રયરૂપ રે. ચે૦ ૩
 એજ એક અનુપમ જ્ઞાન છે, એજ એક દર્શન વિશુદ્ધ રે;
 એજ એક ચારિત્ર નિર્મળું, તપ પણ એહિજ શુદ્ધ રે. ચે૦ ૩
 વંદવા યોગ્ય પણ એક એ, એજ એક મંગલસ્વરૂપ રે;
 સર્વમાં શ્રેષ્ઠ એજ એક છે, સંતનું શરણુ એ અનૂપ રે. ચે૦ ૪
 આચાર પણ એજ એક છે, ક્રિયા આવશ્યક એહ રે;
 સર્વ અપ્રમત્ત યોગીનાથને, સ્વાધ્યાય ધ્યાન પણ તેહ રે. ચે૦ ૪
 સદ્ગુણુ સર્વ શીલવ્રત વળી, નિર્મળ ધર્મ અત્યંત રે;
 એજ એક ચિદ્રૂપ જ્યોતિનો, આશ્રય કરંતાં લહંત રે. ચે૦ ૪
 સકલ સત્શાસ્ત્રરૂપ સિંધુનું, ઉત્તમ રત્ન એક એજ રે;
 સર્વે સુરમ્ય વસ્તુવૃન્દમાં, સર્વોપરિ પણ એજ રે. ચે૦ ૪
 એજ એક તત્ત્વ ઉત્કૃષ્ટ છે, ધામ સર્વોત્કૃષ્ટ એજ રે;
 લબ્યને લેવ્ય એક એજ છે, એજ સર્વ શ્રેષ્ઠ ચિત્તેજ રે. ચે૦ ૪
 સંસારવૃક્ષને ઉચ્છેદવા, શસ્ત્ર એ સંતને માન્ય રે;
 ધ્યાનમાં મગ્ન યોગિવર્ગને, એહિજ પ્રયોજન અનન્ય રે. ચે૦ ૪
 મારગ મુક્તિનો મુમુક્ષુને, નિશ્ચયે એજ નહિ અન્ય રે;
 આનંદ ઉર્મિ અપાર ત્યાં, અન્ય સ્થળો સુખશૂન્ય રે. ચે૦ ૫

જન્માદિ તાપ પ્રચંડથી, સંતપ્ત પ્રાણીને એહ રે;
 શાંતિ અનુપમ આપવા, શીતળ કુવારાગેહ રે. ચે૦ ૪૭
 એજ એક દુર્ગ અગમ્ય છે, કર્મશત્રુને સદાય રે;
 કરવા તિરસ્કાર તેહનો, પ્રબળ સ્વબળ એ સહાય રે. ચે૦ ૪૮
 વિદ્યા સર્વોત્તમ એજ છે, મંત્ર એ મહા બળવાન રે;
 જન્મ જરાદિ રોગ ટાળવા, ઔષધિ એહિ પ્રધાન રે. ચે૦ ૪૯
 અક્ષય અનંત આનંદરૂપ, ઉત્કૃષ્ટ કૃપાથી લસંત રે;
 મુક્તિ મનોહરવૃક્ષનું, એજ એક બીજ ઉદ્ભવંત રે ચે૦ ૫૦
 ત્રિભુવનગૃહનો સ્વામી એ, જાણેા પ્રવર એજ એક રે;
 એ વિણ લવન પણ વન સમું, ઉજ્જડમાનું છેક રે. ચે૦ ૫૧
 (મન મહિલાનું રે વહાલા ઉપરે-એ દેશી.)

શુદ્ધ નિરજન ચૈતન્યમૂર્તિ જે, તે હું નહીં સંદેહ;
 એવી પણ જ્યાં નહિ કોઈ કદપના, ચેતન આનંદગેહ.

દિવ્ય ચિદાનંદમંદિર વંદીએ. ૫૨

મોક્ષસ્પૃહા પણ મોહવશે કરે, મુક્તિ વિષે અંતરાય;
 શાન્તમુમુક્ષુ રે અન્ય સ્પૃહા તદા, કેમ કરે દુઃખદાય ?

દિવ્ય ચિદાનંદમંદિર વંદીએ. ૫૩

ચેતનમૂર્તિ રે એહિજ એક હું, કંઈ પણ પર ન લગાર;
 કોઈ અવરથી રે મુજ સંગ્રંધ નહિ, એ મુજ હૃદ નિર્ધાર.

દિવ્ય ચિદાનંદમંદિર વંદીએ. ૫૪

શરીર વળેરે રે બાહ્ય, પદાર્થની ચિંતા તજતા મહંત;
 શુદ્ધ સ્વરૂપે રે ચિત્તસ્થિતિ કરી, નિત્યાનંદે વસંત. દિ૦

દિવ્ય ચિદાનંદમંદિર વંદીએ. ૫૫

એમ સ્વભાવે રે હોય તે હો મને, અવર ન ઈચ્છાજરાય;
હે આત્મન! આ તત્ત્વ તું પામીને, શાન્ત સુખી થા સદાય.

દિવ્ય ચિદાનંદમંદિર વંદીએ. ૫૬

વિસ્તૃત સંસૃતિ માર્ગ ભમી ભમી, થાક્યા પ્રજાવંત;
તત્ત્વામૃત આ રે પાન કરો હવે, આણો એ શ્રમ અંત.

દિવ્ય ચિદાનંદમંદિર વંદીએ. ૫૭

સૂક્ષ્મ અતિ તે રે સ્થૂલ અતિ વળી, એક અનેક સ્વરૂપ;
સ્વસંવેદ્યસ્વભાવી અવેદ્ય એ, અક્ષર અનક્ષરરૂપ.

દિવ્ય ચિદાનંદમંદિર વંદીએ. ૫૮

ઉપમા જેને રે કોઈ ઘટે નહીં, વચનાતીત અપ્રમેય;
એહિ નિરાકુળભરપૂર શૂન્ય એ, નિત્ય છતાં એ અનિત્ય.

દિવ્ય ચિદાનંદમંદિર વંદીએ. ૫૯

શરીર રહિત એ રે નિરૂપાધિમયી, નિરાલંબ નિઃશબ્દ;
ચિદ્ધનરૂપી રે ઉત્તમ જ્યોતિ એ, મન વાણીથી અલબ્ધ.

દિવ્યચિદાનંદ મંદિર વંદીએ. ૬૦

એમ સ્વરૂપ અત્યંત અગમ્ય એ પરમાત્મ દુર્લભ્ય;
તે સંબંધે રે વર્ણન અત્ર તે, ગગને ચિત્ર સદૃશ.

દિવ્યચિદાનંદ મંદિર વંદીએ. ૬૧

શુદ્ધ સ્વરૂપે રે સ્થિત તો દૂર રહ્યા, પણ ચિંતન જે કરંત;
જીવિત તેનું રે સ્લાધ્ય જગે જગે, સુરગણ પદ પૂજંત.

દિવ્યચિદાનંદ મંદિર વંદીએ. ૬૨

(દષ્ટિ ચિરામાંહે દર્શન નિત્યે રત્નપ્રભા સમ જાણે રે એ દેશી.)

કર્મ મુક્ત સર્વજ્ઞ પ્રભુ તે, જ્ઞાન નયન જગ જોવે રે;
ઉપાસવા પરમાત્મ એક એ, સામ્ય ઉપાય બતાવે રે.

સામ્યમૂર્તિ ગુરુરાજ કૃપાળુ, સંભારે દિન રાત રે. ૬૩

સામ્ય, સમાધિ, સ્વાસ્થ્ય, યોગ ને મનવશરૂપ પરિણામો રે;
સર્વ શુદ્ધ ઉપયોગ સૂચવે, એક અર્થનાં નામો રે.

સામ્યમૂર્તિ ગુરરાજ કૃપાળુ સંભારે દિન રાત રે. ૬૪
આકૃતિ અક્ષર વર્ણ નહીં જ્યાં, જ્યાં ન વિકલ્પ પ્રકારો રે;
એક શુદ્ધ ચેતન્ય માત્ર તે, સામ્ય સ્વરૂપ વિચારો રે.

સામ્યમૂર્તિ ગુરરાજ કૃપાળુ સંભારે દિન રાત રે. ૬૫
એક સામ્ય એ શ્રેષ્ઠ કાર્ય છે, એહિજ તત્ત્વ પ્રધાનો રે;
મુક્તિપ્રદાતા સર્વ બોધનો, બોધ સામ્ય એ જાણો રે.

સામ્યમૂર્તિ ગુરરાજ કૃપાળુ સંભારે દિન રાત રે. ૬૬
સમ્યગ્જ્ઞાન જનતા સમતા, એજ ચિદાનંદ ધામો રે;
સામ્ય એજ સહજત્મસ્વરૂપ, એ, દ્વાર મુક્તિગૃહ પામો રે.

સામ્યમૂર્તિ ગુરરાજ કૃપાળુ સંભારે દિન રાત રે. ૬૭
સકલશાસ્ત્રનો સાર સામ્ય એ, સૌ તત્ત્વજ વખાણો રે;
કર્મ મહાવન દહન કરણ એ, દાવાનલ સમ જાણો રે.

સામ્યમૂર્તિ ગુરરાજ કૃપાળુ સંભારે દિન રાત રે. ૬૮
સામ્ય શરણુ છે એક યોગીને, ધ્યાન વિષે વિચરતાં રે;
સર્વ ઉપાધિજન્ય દોષનો, નાશ સામ્ય વિહરતાં રે.

સામ્યમૂર્તિ ગુરરાજ કૃપાળુ સંભારે દિન રાત રે. ૬૯
અણિમા આદિ કમલવન ત્યાગી, સામ્ય સરોવર વસતા રે;
મુક્તિ હસી પ્રતિ નજર નિરંતર, વંદું હંસ શુચિ લસતા રે.

સામ્યમૂર્તિ ગુરરાજ કૃપાળુ સંભારે દિન રાત રે. ૭૦

(સદ્ગુરુ શ્રીત્રીય બ્રહ્મનિષ્ઠપદ સેવાથી—એ દેશી)

કાચો કુંભ અગ્નિ સંયોગે, પકવ જની રચમૃત થઈ.
તાપકારી તેમ મૃત્યુયોગે, જ્ઞાની પરમ રચમૃત લઈ. ૭૧

૧ પાળી. ર. મોક્ષ.

માનવ ભવ ઉત્તમ કુળ લક્ષ્મી, બુદ્ધિ કૃતજ્ઞપણુંય લહ્યું;
 તો પણ જો ન વિવેક લહ્યો તો, સર્વ મળ્યું તે વ્યર્થ કહ્યું. ૭૨
 જડ ચેતન જો મુખ્ય તત્ત્વનું, ભેદજ્ઞાન સુવિવેક ખરે;
 ગ્રહવા યોગ્ય ગ્રહે સુવિવેકી, ત્યાજ્ય અવરનો ત્યાગ કરે. ૭૩
 મૂર્ખ જનોને આ સંસારે, કંઈક સુખ કંઈ દુઃખ દીમે;
 સુવિવેકીને સર્વ જણાયે, દુઃખ સદા સંસાર વિષે. ૭૪
 રાગ દ્વેષ અજ્ઞાન કર્મ એ, તજવા યોગ્ય વિવેકી તજે;
 ઉપાદેય ઉપયોગમયી તે, આત્મજ્યોતિ ઉત્કૃષ્ટ ભજે. ૭૫
 જે કેવલ ચૈતન્ય તેજ હું, જે હું તે ચૈતન્ય ખરે;
 એજ માત્ર જાણે છે જગમાં, એજ માત્ર દેખે સમરે;
 એજ એક સર્વોપરિ સૌમાં, એ વિણ જગ શોભા ન જડે;
 પરમ એકતા ત્યાં હું પામ્યો, નિશ્ચયથી નિજ ભાવ વડે ૭૬
 ઉન્નત રાજીવનન્દિ સૂરિરૂપ, હિમગિરિ શિખરથકી ઝરતી;
 આ એકત્વસમતિરૂપી, સુરસરિતા અહીં જે સ્વતી;
 તે સહજાત્મસ્વરૂપ રૂપ શિવપદ સુખસાગરમાં જઈ ભળતી;
 એમાં સ્નાન કરે તે જનને, પરમ વિશુદ્ધિરમા વરતી. ૭૭
 આ ભવસાગર પાર પામવા, સેતુ તુલ્ય સદ્બોધ સુગ્રી,
 આશ્રય આદરથી કરતા જે, સંત શાંતજન શિરોમણિ;
 સમ્યક્ આત્મસમાધિ વિધિએ પરમ શાંતિ અનંત વરે;
 અંતરંગ સંસ્થાભ ટળે ત્યાં, લેશ પ્રવેશ શું કર્મ કરે? ૭૮
 આત્મા હું છું ભિન્ન અને એ, મુજ અનુયાયી કર્મ જુદાં;
 જીવ કર્મ સંબંધે થાતા, સૌ વિકાર પણ ભિન્ન સદા;
 કાલ ક્ષેત્ર ઇત્યાદિ જે જે, તે મુજથી વિભિન્ન બધાં,
 નિજ નિજ ગુણ પર્યાયે શોભિત, ભિન્ન ભિન્ન હું તેથી સદા ૭૯

આત્મતત્ત્વ અભ્યાસ કરે જે, ફરિ ફરિ ચિત્તે એજ ચડે;
એજ કથન, સુવિચાર, ભાવના, અનુભવ તત્પર નિત્ય રહે;
અનંત દર્શન જ્ઞાન પ્રમુખ નવ કેવલ લખિધથી તે ૧ માતા,
અક્ષય અખૂટ અનંત સુખમય, સિદ્ધિ પ્રાપ્ત સત્વર જાતા. ૮૦

અંતિમ નિવેદન:— હરિગીત બંદ.

તત્ત્વજ્ઞ સદ્ગુરુ રાજચંદ્ર, કૃપાળુ પ્રભુ જેણે કળ્યા;
નિજ બુદ્ધિ વૃદ્ધિ શુદ્ધિ સિદ્ધિ યત્ન સૌ જેના કળ્યા;
અતિ રક્ષાંત ઉદાંત પ્રશાંતમૂર્તિ, સંત શ્રી લઘુરાજ તે, ૧
સન્માર્ગ સાધકવૃન્દના ઉપકારી પ્રભુ શિરતાજ તે.
શ્રી રાજચંદ્રાશ્રમ, અગાસે, દિવ્ય નંદન વન સમે,
સત્સ્વરૂપ સાધક સર્જનોથી, તીર્થ રાજ અનુપમે;
તહીં સંત ચણે, સ્વરૂપ શ્રદ્ધા, બોધ, અનુભવ મેં ચહ્યા,
સત્સંગ રંગ તરંગ રંગિત, અંગ ઉમંગે વહ્યા. ૨
શ્રી પદ્મનંદિ સૂરિવરની વાણી તત્ત્વશોધિની,
તેથી મુમુક્ષુ ચિત્ત સાધે, શાંતિ બોધિ સમાધિની;
ત્યાં બ્રહ્મચર્યાષ્ટક પ્રમુખ, અધિકારથી મન ઉદ્ભસ્યો,
અતિ અદ્વય શક્તિ અનુસરી, અનુવાદ યત્ન અહીં કર્યો. ૩
મતિમંદતાથી તે વિષ, કિંચિત આશય ભેદ જો,
પદ અર્થ ન્યૂનાધિક કિંવા, કંઈ જણાયે, લેશ જો;
તો સુઝ સર્જન શુદ્ધ કરજો, અદ્વય મુજ બુદ્ધિ ગણી,
ગુરુરાજ સુણજો ધરાવ જીવન્મુક્ત થાવા મુજ તણી. ૪

શ્રી સદ્ગુરુચરણાર્પણમસ્તુ.

૧ પુષ્ટ. ૨ ક્ષમાશૂર. ૩ ઈન્દ્રિયોને દમન કરનાર. ૪ સદાયના
માટેની અરજ.

શ્રી અમિતગતિ સામાયિક પાઠ.

પદ્યાનુવાદ.

હરિગીત ૭૬.

સૌ પ્રાણી આ સંસારનાં, સન્મિત્ર મુજ ંહાલાં થજો,
સદ્ગુણમાં આનંદ માનું, મિત્ર કે વેરી હજો;
દુઃખીઆ પ્રતિ કરુણા અને દુશ્મન પ્રતિ મધ્યસ્થતા,
શુભ ભાવના પ્રભુ ચાર આ, પામો હૃદયમાં સ્થિરતા. ૧

અતિ જ્ઞાનવંત અનંત શક્તિ, દોષહીન આ આત્મ છે,
એ મ્યાનથી તરવાર પેઢે શરીરથી વિભિન્ન છે;
હું શરીરથી જુદો ગણું એ જ્ઞાનબળ મુજને મળો,
ને ભીષણ જે અજ્ઞાન મારું, નાથ! તે સત્વર ટળો. ૨

સુખદુઃખમાં, અરિમિત્રમાં, સંયોગ કે વિયોગમાં,
રખડુ વને વા રાજભુવને, રાચતો સુખભોગમાં;
મમ સર્વકાળે સર્વ જીવમાં, આત્મવત્ બુદ્ધિ બધી,
તું આપજો મુજ મોહ કાપી, આ દશા કરુણાનિધિ. ૩

તુજ ચરણ કમળનો દીવડો, રૂડો હૃદયમાં રાખજો,
અજ્ઞાનમય અંધકારનો, આવાસ તુરત બાળજો;
તદ્દર્પ થઈ તે દીવડે, હું સ્થિર થઈ ચિત્ત બાંધતો,
તુજ ચરણયુગ્મની રજમહિ હું પ્રેમથી નિત્ય ડુબતો. ૪

પ્રમાદથી પ્રયાણ કરીને, વિચરતાં પ્રભુ અહીં તહીં,
એકેન્દ્રિયાદિ જીવને, હણતાં કદી ડરતો નહીં;
છેદી વિભેદી દુઃખ દર્ધ, મેં ત્રાસ આપ્યો તેમને,
કરજો ક્ષમા મુજ કર્મ હિંસક, નાથ વિનવું આપને. ૫

કષાયને પરવશ થઈ બહુ, વિષય સુખ મેં ભોગવ્યા,
 ચારિત્રના જે ભંગ વિભુ, મુક્તિ પ્રતિકૂળ થઈ ગયા;
 કુબુદ્ધિથી અનિષ્ટ કિંચિત, આચરણ મેં આદર્યું,
 કરજો ક્ષમા સૌ પાપ તે, મુજ રંકનું જે જે થયું. ૬

મન વચન કાય કષાયથી, કીધાં, પ્રભુ મેં પાપ બહુ,
 સંસારનાં દુઃખ બીજ સૌ, વાવ્યાં અરે હું શું કહું ?
 તે પાપને આલોચના, નિંદા અને ધિક્કારથી,
 હું ભસ્મ કરતો મંત્રથી, જેમ વિષ જાતું વાદીથી. ૭

મુજ બુદ્ધિના વિકારથી, કે સંયમના અભાવથી,
 બહુ દુષ્ટ દુરાચાર મેં, સંઘ્યા પ્રભુ કુબુદ્ધિથી;
 કરતું હતું તે ના કર્યું, પ્રમાદ કેરા જોરથી,
 સૌ દોષ મુક્તિ પામવા, માગું ક્ષમા હું હૃદયથી. ૮

મુજ મલીન મન જો થાયતો, તે દોષ અતિક્રમ જાણતો,
 વળી સદાચારે ભંગ બનતાં, દોષ વ્યતિક્રમ માનતો;
 તે અતિચારી સમજવો, જે વિષય સુખમાં મહાલતો,
 અતિ વિષય સુખ આસક્તને, હું અનાચારી ધારતો. ૯

મુજ વચન વાણી ઉચ્ચારમાં, તલભાર વિનિમય થાય તો,
 જો અર્થ માત્રા પદ મહીં, લવલેશ વધઘટ હોયતો,
 યથાર્થ વાણી ભંગનો, દોષિત પ્રભુ હું આપનો,
 આપી ક્ષમા મુજને બનાવો, પાત્ર કેવળ બોધનો. ૧૦

પ્રભુવાણી! તું મંગલમથી, મુજ શારદા હું સમજતો,
 વળી ઇષ્ટ વસ્તુ દાનમાં, ચિંતામણિ હું ધારતો;
 સુબોધને પરિણામશુદ્ધિ, સંયમને વરસાવતી,
 તું સ્વર્ગનાં દિવ્ય ગીત સુણાવી, મોક્ષલક્ષ્મી અર્પતી. ૧૧

સ્મરણ કરે યોગી જનો, જેનું ઘણું સન્માનથી,
 વળી ઇંદ્ર નરને દેવ પણ, સ્તુતિ કરે જેની અતિ;
 એ વેદ ને પુરાણ જેના, ગાય ગીતો હર્ષમાં,
 તે દેવના પણ દેવ બહાલા, સિદ્ધ વસન્ને હૃદયમાં. ૧૨

જેનું સ્વરૂપ સમજાય છે, સદ્જ્ઞાન દર્શન યોગથી,
 સંકાર છે આનંદના જે, અચળ છે વિકારથી;
 પરમાત્મની સંજ્ઞા થકી, ઓળખાય જે શુભ ધ્યાનમાં,
 તે દેવના પણ દેવ બહાલા, સિદ્ધ વસન્ને હૃદયમાં ૧૩

જે કઠીન કષ્ટો કાપતા, ક્ષણવારમાં સંસારનાં,
 નિહાળતા જે સૃષ્ટિને જેમ, બોરને નિજ હસ્તમાં.
 યોગી જનોને ભાસતા જે સમજતા સૌ વાતમાં,
 તે દેવના પણ દેવ બહાલા, સિદ્ધ વસન્ને હૃદયમાં. ૧૪

જન્મો મરણનાં દુઃખને, નહિ જાણતા કદી જે પ્રભુ,
 જે મોક્ષપથ દાતાર છે, ત્રિલોકને જોતા વિભુ;
 કલંકહિન દિવ્યરૂપ જે, રહેતું નહિ પણ ચંદ્રમાં,
 તે દેવના પણ દેવ બહાલા, સિદ્ધ વસન્ને હૃદયમાં. ૧૫

આ વિશ્વના સૌ પ્રાણી પર, શુદ્ધ પ્રેમ નિસ્પૃહ રાખતા,
 નહિ રાગ કે નહિ દ્વેષ જેને, અસંગ ભાવે વર્તતા,
 વિશુદ્ધ ઇન્દ્રિય શૂન્ય જેવા જ્ઞાનમય છે રૂપમાં,
 તે દેવના પણ દેવ બહાલા, સિદ્ધ વસન્ને હૃદયમાં. ૧૬

ત્રિલોકમાં વ્યાપી રહ્યા છે, સિદ્ધ ને વિબુદ્ધ જે,
 નહિ કર્મ કેરા બંધ જેને, ધૂર્ત સમ ધૂતી શકે;
 વિકાર સૌ સળગી જતા, મન મસ્ત થાતાં ધ્યાનમાં,
 તે દેવના પણ દેવ બહાલા, સિદ્ધ વસન્ને હૃદયમાં. ૧૭

તિમિર કેરો સ્પર્શ તલભર, થાય નહિ જ્યમ સૂર્યને,
 તેમ દુષ્કલંકો કર્મના, અડકી શકે નહિ આપને;
 જે એક ને બહુરૂપ થઈ, વ્યાપી બધે વિરાજતો,
 તેવા સુદેવ સમર્થનું, સાચું શરણ હું માગતો. ૧૮

રવિ તેજ વિણ પ્રકાશ જે, ત્રણ ભવનને અજવાળતો,
 તે જ્ઞાનદીપ પ્રકાશ તારા, આત્મમાં શું દીપતો;
 જે દેવ મંગળ બોધ મીઠા, મનુજને નિત્ય આપતો,
 તેવા સુદેવ સમર્થનું, સાચું શરણ હું માગતો. ૧૯

જો થાય દર્શન સિદ્ધનાં, તો વિશ્વદર્શન થાય છે,
 જ્યમ સૂર્યના દીવા થકી, સૌ સ્પષ્ટતા દેખાય છે;
 અનંત અનાદિ દેવ જે, અજ્ઞાનતિમિર ટાળતો,
 તેવા સુદેવ સમર્થનું, સાચું શરણ હું માગતો. ૨૦

જેણે હૃદયા નિજ બળવડે, મન્મથ અને વળી માનને,
 જેણે હૃદયા આ લોકના, ભય શોક ચિંતા મોહને;
 વિષાદ ને નિદ્રા હૃદયા, જ્યમ અગ્નિ વૃક્ષા બાળતો,
 તેવા સુદેવ સમર્થનું, સાચું શરણ હું માગતો. ૨૧

હું માગતો નહિ કોઈ આસન, દર્ભ પત્થર કાપનું,
 મુજ આત્મના નિર્વાણ કાળે, યોગ્ય આસન આત્મનું;
 આ આત્મ જો વિશુદ્ધ ને, કષાય દુશ્મન વિણ જો,
 અમૂલ્ય આસન થાય છે, શુભ સાધવા સમાધિ તો. ૨૨

મેળા બધા મુજ સંઘના, નહિ લોકપૂજા કામની,
 જગબાહ્યની નહિ એક વસ્તુ, કામની મુજ ધ્યાનની;
 સંસારની સૌ વાસનાને, છોડ બહારા વેગથી,
 અધ્યાત્મમાં આનંદ લેવા, યોગ બળ :લે હોંશથી. ૨૩

આ જગતની કેા વસ્તુમાં તો સ્વાર્થ છે નહિં મુજ જરી,
 વળી જગતની પણ વસ્તુઓનો, સ્વાર્થ મુજમાં છે નહિં;
 આ તત્ત્વને સમજી ભલા, તું બાહ્યનો મોહ છોડજે,
 શુભ મોક્ષનાં ફળ ચાખવા, નિજ આત્મમાં તું સ્થિર થજે. ૨૪

જ્ઞાનમય વિશુદ્ધ આત્મ, સ્વ આત્મથી જોવાય છે,
 શુભ યોગમાં સાધુ સકળને, અનુભવ આ થાય છે;
 નિજ આત્મમાં એકાગ્રતા, સ્થિરતા વળી નિજ આત્મમાં,
 અખંડ સુખને સાધવા તું, આત્મથી જો આત્મમાં. ૨૫

આ આત્મ મારો એક ને, શાશ્વત નિરંતર રૂપ છે,
 વિશુદ્ધ નિજ સ્વભાવમાં, રમી રહ્યો છે નિત્ય તે;
 વિશ્વની સહુ વસ્તુનો, નિજ કર્મ ઉદ્ભવ થાય છે,
 નિજ કર્મથી વળી વસ્તુનો, વિનાશ વિનિમય થાય છે. ૨૬

જે આત્મ જોડે એકતા, આવી નહીં આ દેહની,
 તે એકતા શું આવશે, સ્ત્રી પુત્ર મિત્રા સાથની ?
 જો થાય જુદી ચામડી, આ શરીરથી ઉતારતાં,
 તો રોમ સુંદર દેહપર, પામે પછી શું સ્થિરતા ? ૨૭

આ વિશ્વની કેા વસ્તુમાં, જો સ્નેહ ગંધન થાય છે,
 તો જન્મ મરણના ચક્રમાં, ચેતન વધુ ભટકાય છે;
 મુજ મન, વચન ને કાયનો, સંયોગ પરનો છોડવો,
 શુભ મોક્ષના અભિલાષનો, આ માર્ગ સાચો જાણવો. ૨૮

સંસારરૂપી સાગરે, જે અવનતિમાં લઈ જતી,
 તે વાસનાની જાળ ખ્યારા, તોડ સંયમ જોરથી;
 વળી બાહ્યથી છે આત્મ જુદો, ભેદ મોટો જાણવો,
 તત્ત્વીન થઈ ભગવાનમાં, ભવપંથ વિકટ કાપવો. ૨૯

કર્મોં કર્યાં જે આપણે, ભૂતકાળમાં જન્મો લઈ,
તે કર્મનું ફળ ભોગવ્યા વિણ, માર્ગ એકે છે નહિ;
પરનું કરેલું કર્મ જે, પરિણામ આપે મુજને,
તો મુજ કરેલા કર્મનો, સમજાય નહિ કંઈ અર્થને ૩૦

સંસારના સૌ પ્રાણીઓ, ફળ ભોગવે નિજ કર્મનું,
નિજ કર્મના પરિપાકનો, ભોક્તા નહિ કે આપણું;
લઈ શકે છે અન્ય તેને, છોડ એ ભ્રમણા ભુરી,
પ્રભુ ધ્યાનમાં નિમગ્ન થા, તુજ આત્મનો આશ્રય કરી. ૩૧

શ્રી અમિતગતિ અગમ્ય પ્રભુજી, ગુણ અસીમ છે આપના,
હૃદયથી આ દાસ તારો ગુણ ગાય તુજ સામર્થ્યના;
પ્રકટતા જે ગુણ બધા, મુજ આત્મમાં સદ્ભાવથી,
શુભ મોક્ષને વરવા પછી, પ્રભુ વાર ક્યાંથી લાગતી ? ૩૨

હોલરો.

બત્રીસ ચરણનું આ બન્યું, મંગળ સુંદર કાવ્ય;
અનુભવતાં એક ધ્યાનથી, મોક્ષગતિ જીવ જાય. ૩૩

શ્રી યશોવિજયજી કૃત અધ્યાત્મસારના
અનુભવઅધિકારમાંના કર્તવ્ય ઉપદેશનું
પદ્ય અવતરણ.

(હરિગીત)

બાળબુદ્ધિ જીવ જુએ, વેશ ઉપરનો ભલો,
વિચારતા મધ્યમ—બુદ્ધિ, પ્રવર્તનમાં કેટલો;
વિચક્ષણ ક્ષણ ક્ષણ વિચારે, બોધ, ઉદ્યમ આદરી,
તત્ત્વજ્ઞાની ગુરૂજનની, ક્રિયા સૌ જનહિતકરી. ૧

સિદ્ધાંતનો પરમાર્થ હ્યો, સત્સંગ, શ્રવણ, વિચારથી,
 લોકરૂઠિ મૂઢની, ત્યાગી પ્રથમ પુરુષાર્થથી;
 સત્ય શ્રદ્ધા સંચડો, સર્વજ્ઞ-વાણી આદરી,
 વિવેક જડ-ચેતન તણો, પામો મુમુક્ષુ-મતિ કરી. ૨
 નિંદા કરો નહિ કોઈની, પાપી મહા હંડા પાપમાં,
 ભવસ્થિતિનું ચિંતન કરી, વિચાર વાળો આપમાં;
 જ્ઞાનાદિ ગુણે ગુણવંતા, ગુરુજનોને સેવજો,
 અદ્વય પણુ ગુણ જ્યાં જણાયે, પ્રેમ ત્યાં દર્શાવજો. ૩
 વચન હિત-શિક્ષાતણું અહવાં ભલે બાળક કહે,
 વિષ્ટા વિષે પણુ રત્ન દેખે, તો ઝંવેરી ઝટ અંકે;
 દુર્જન વચન નિંદા તણું, સુણી દોષ દિલમાં ના ધરો,
 સંયોગ બંધન-પાશ જાણો, આશ પરની પરહરો. ૪
 અહંકાર ન આણવો, સુણી આપણી સ્તુતિ લોકમાં,
 અજ્ઞાની જન નિંદા કરે, તો આવવું નહિ કોપમાં;
 સેવા કરો સદ્ગુરૂની, ઉપદેશ ઉરમાં માણજો,
 વસ્તુસ્વરૂપ વિચારવા, ઇચ્છા નિરંતર આણજો. ૫
 શુચિ રાખજો વ્રત શુદ્ધિથી, ધીરજ વિપદમાં ધારજો,
 માયા મુકી નિર્દલ થઈ, વૈરાગ્ય ધરી મન વારજો;
 સંસાર દાવાનલ વિષે, સૌ દાઝતા જન ધારજો,
 તન, ધન, જીવાની, સ્ત્રી સગાં, સૌ નાશવંત વિચારજો. ૬
 ભગવંતની ભક્તિ ધરો, ઉરમાં અતિ બહુ માનથી,
 એકાંત એવા સ્થાનમાં શય્યા સ્થિતિ કરવી કથી;
 શુદ્ધ શ્રદ્ધારૂપ સમકીર્તમાં અચળ સ્થિતિ કરો,
 પ્રમાદ-શત્રુનો નહિ, વિશ્વાસ પાળનો પણુ ધરો. ૭

પૂર્ણ આતમ જ્ઞાનનું, ચિંતન અને સ્થિરતા કરો,
 સર્વત્ર આગળ રાખી આગમ, આત્મપંથ અનુસરો;
 કુવિકલ્પ તજો બધા, સ્વચ્છંદને ઉચ્છેદજો,
 વૃદ્ધ પુરૂષ-પરંપરાને, અનુસરીને વર્તજો ૮
 સાક્ષાત્કાર સ્વરૂપનો, કરવો ગુરૂગમ સાધવી,
 આત્માતણા આનંદની, પુષ્ટિ પુરી આરાધવી;
 જ્ઞાનશાળીને અનુભવથી, જણાવા યોગ્ય જે,
 સંશ્લેષથી કહી વાત તે, હિતકારી મંગળ માર્ગ છે. ૯
 અધ્યાત્મસાર સુગ્રંથ-મંદિરનો કલશ આ જાણજો,
 કર્તવ્યરૂપે જે કહ્યો અંતે હૃદયમાં આણજો;
 પુરૂષાર્થ પ્રેરક જ્ઞાનીનો, યશ સર્વ સંતો ગાય છે,
 બ્રહ્મ-સાધક સર્વનું, હિત તેથી ગંજીર થાય છે. ૧૦

શ્રી ચંદ્ર કવિ કૃત

વૈરાગ્ય મણિમાળા.

પદ્યાવતરણ.

કૃપા પરમ કૃપાળુની, સંત ચરણની છાંય;
 અપૂર્વ બોધ, વિરાગતા, તારે ગ્રહી અમ બાંધ.

(ક્ષણમપિ સજ્જનસંગતિરેકા ભવન્તિ ભવાર્ણવતરણે નૌકા-એ હંદ.)

- ચિંતવ પદ પરમાત્મ ખ્યારે, યોગીજનો છે પદ ઉર ધારે;
જહાજ ખની ભવજળથી તારે, કેવલ બોધ સુધારસ ધારે. ૧
- તજ તૃપ્તિ ધન આદિક કેરી, મૂક મમતા, ટળશે ભવ ફેરી;
ધરિ ચારિત્ર સદા શીલ પાળે, શિવસુંદરી સુખ તો તું ભાળે. ૨
- વિચારવિનાશીશરીરસગાઈ, માત, પિતા, સ્ત્રી, ધન, સુત, ભાઈ;
વાંછે છે જીવ અતિશય આને, મૂઠ મરણ દેખે નહિ શાને? ૩
- ખાળ વયે કીડામાં રાચે, યૌવનમાં રમણીશું માચે;
ઘડપણમાં પણ ધનની આશા, હે! જીવ, જો તુજ દુષ્ટ તમાસા. ૪
- યૌવનની શી કરવી માયા? જળ પરપોટા જેવી કાયા;
જાવું પડશે નરકે મરીને? આવી ધનની આશા કરીને. ૫
- ભવ તરવા ઈચ્છે જો ભાઈ, સંત શિખામણુ સુણ સુખદાઈ;
કામ ક્રોધ ને મોહ તજીદે, સમ્યગ્જ્ઞાન સમાધિ સજી લે. ૬
- કેણુ પતિ, પત્ની, પુત્ર તુજ? દુઃખમય પણ સંસાર ગણે મુજ;
પૂર્વ ભવે પાપે પીડેલો, કેણુ હતો કર્મે જકડેલો? ૭
- સંસારી શરણું ગણુ સૂનાં, અર્થ અનર્થક, વ્યન પ્રભુનાં;
નશ્વર કાયા પ્રબળ જણાતી, વાંછા શાની એની થાતી? ૮
- જીવ એકલો નરકે જાશે, શુભ-વિવેકે સુરગતિ થાશે;
રાજા, ધનપતિ થાય એકલો, દાસ એકલો વિનય ભૂલેલો. ૯
- રોગી એકલો, શોક ભરેલો, દુઃખ રહિત, દુઃખમાંહિ વસેલો;
વળી વેપારી, દરિદ્ર એકલો, નીચ એકલો ભમે ભૂલેલો. ૧૦
- પરિજન, પુત્ર, કલત્ર વિનાશી, સર્વ મળીને દે દુઃખ રાશિ;
ચિંતવ ચિત્તે નિશ્ચે ભાઈ, કેણુ પિતા મા કેની સગાઈ? ૧૧

રી અર્થે હિંસા કરનારા, ભૂત ભ્રમિત સમ જીવ, જિવ્યારા;
 તપ આપશે નરક નહારે, ઘોર દુઃખો દળશે તન તારે. ૧૨
 વેષય-ભૂતનો મોહ મૂકીદે, કષાય ચારે નિર્મૂળ કરીલે;
 ભ્રમ, માનનો કૂચો કરી દે, ઇન્દ્રિય ચારો પાંચ દમીલે ૧૩
 હારીર ઝૂંપડી કુટો કુથો, માંસ-ચામડી મોહ ચુંથો;
 વિદ્યાર ગંદાં મળ ગળતાં, શું સુખ એ કચરામાં કળતાં? ૧૪
 તપ સાગરમાં કાળ અનંતો, વસ્યો વાસના નીચ કરંતો;
 માજ સુધી વિષયોમાં રાગ્યો, મૂઠ, વિરાગ સજીલે સાચો. ૧૫
 ઈર્ગતિ દુઃખ અનેકે કુટયો, નો પિછો તેનો ના છુટયો;
 જણે ભૂત-ભ્રમિત, મદમત્ત, જીવ અનાચારે રહે રક્ત ૧૬
 પ્રમ ધાતુમય પુદ્ગલપિંડ, કીડા ખદખદતો મળકુંડ;
 આવો નિહિત દેહ છતાં હા! માથે જમનો દંડ ફરે આ. ૧૭
 મા કર ચૌવન-ધન-ગૃહ-ગર્વ, કાળ હરી લેશે એ સર્વ;
 ઈન્દ્રજલ સમ નિપ્ફલ સહુ તજ, મોક્ષપદે મન રાખી

પ્રભુ ભજ. ૧૮

નીલકમલ-દલ-જલ સમ ચંચલ, ઈન્દ્ર ધનુષ-વિજળી
 જીવનપણ;

ક્ષણભંગુર સંસાર વિચારો, જાંતિ વડે ના જાણો સારો. ૧૯
 શોક વિયોગ ભયંકર ભારે, ભવ-દરિયાથી કેણુ ઉગારે ?
 મજબુત તારો હાથ ચઢીને, કેણુ બોધશે કર્ણુ કરીને ? ૨૦
 મૂક પરિચ્છ-મમતા ભાઈ ! પાળ સુચારિત્ર સત્સુખદાર્થ;
 કામ-ક્રોધને તજવા કાળે, જ્ઞાન, ધ્યાન વિચારો આળે. ૨૧
 કામ-કૃત વિનોદ મુકી દે, શુભ શિવ-સુખ સદા સમરી રહે;
 ધર્મ-શુકલ બે ધ્યાન સખા છે, ઉત્તમગતિના છે નેતાએ. ૨૨

આશા-વસ્ત્ર-વિહીન બનીને, કામ-ઉપાધિ-કષાય હણીને;
 ગિરિ ગુફા ઉપવને વસીને, આતમ ધ્યાન ધરેા સમજીને. ૨
 યમ નિયમ આસન યોગાચાર, પ્રાણાયામ પછી પ્રત્યાહાર;
 ધ્યેય-ધારણા, ધ્યાન, સમાધિ, ટાળે જીવની ભવ-ઉપાધિ. ૨
 અર્હત સિદ્ધ મુનીશ્વર સાંખે, શીલ, વ્રતાદિ જે તું રાખે;
 જીવતા સુધી પાળી લે લાવ, એ ભવસાગર તરવા નાવ. ૨
 ત્યાગ તણી મર્યાદા કર જે, શુદ્ધ મને નિયમ અનુસર તે;
 ઉદાસીનતા, શમતા ભજજે, આશા-દાસી-સંગતિ તજજે ૨
 પર્યંકાદિ વિધિ-અભ્યાસે, યત્નવડે કરી યોગ ઉદ્ધાસે;
 દુર્ધર મોહ-મહા-વિષ-સર્પ, વશ કર બોધ ગ્રહી દળી દર્પ. ૨
 પૂરક, કુંભક, રેચક અનિદ્રે, સંસાર-ઈંધન-દાહક અનલે;
 નિર્મલ પહોલી કાયા કરીએ, અપૂર્વ મોક્ષ-ઈચ્છા જો ધરીએ ૨
 નાકે નિકળ્યો પવન સમૂહ, રોફી ફેટો પાપ સમૂહ;
 દશમ દ્વારે વિલીન કરે જે, કેવલ જ્ઞાન અનંત વરે તે. ૨
 હૃદયથી નાભિ સુધી પૂરે, વાયુ તેને પૂરક કહે છે;
 યોગાભ્યાસ-ચતુર યોગીજન, તંદ્રા તજી કહે પૂરક લક્ષણ. ૩
 નાભિકમળે સ્થિર રૂપે એ, પૂરક વાયુ પૂર્ણ નિરોધે;
 પૂર્ણ કુંભવત્ પૂરે વાયુ, કુંભકરૂપ યોગીથી કહાયું. ૩
 પવન નિકળવા દે પછી ધીરે, રેચક વાયુ કહ્યો તે વીરે;
 તે વચને યોગી પણ કહે છે, મોક્ષ પમાડે પરંપરાએ. ૩
 અચલિત ચિત્ત ધરે જો, બંધુ, પાર પામશે તો ભવસિંધુ;
 કેવલજ્ઞાની તો તું થાય, શિવ-સરોવર હંસ ગણાય. ૩

શુદ્ધ રૂપ ચૈતન્ય પિંડનું, જ્ઞાન જ્યોતિ ચિત્-શક્તિમંતનું;
ચિદ્-રમ્ય ચિત્-ચાંદની રૂપનું, સ્મરણ કર જ્ઞાની ગુણ

નૃપનું ૩૪

હે ! જીવ, જો શિવ શાંત, અખંડિત, નિર્મળ ચૈતન્ય
અમૃત ઉદ્ભવિત;

શુદ્ધ ધ્યાન-કજ્જલ વિકાસી, શિવસુંદરી સર હંસ
વિલાસી ૩૫

જ્ઞાનવારિધિ-તરંગાવલી, મોક્ષરૂપમાં રમે સદા વળી;
નવ કેવળ લગ્નિધી પૂરા, આત્માને સેવે મુનિ શૂરા. ૩૬

ચિત્તવ પરમાત્મા-ઉર્વશીને, કેવલ-કુમુદ-વિકાસી શશીને;
મુક્તિ-કામિની કર્ણ-ભૂષણ જે, ત્રિભુવન લક્ષ્મી ભાલતિલકને. ૩૭

લગ્નિધ રત્નના મહેલ-કલશ જે, શિવ હંસીના સ્નેહ મિલન એ;
અષ્ટ ગુણી, સામ્યે જગ દ્રષ્ટા, વિદેહી, બોધિ-સુધા રસ પીતા. ૩૮

અનાદિ, અખંડ, અચલ સુખલોગી, યોગીજનોને વધ સુયોગી;
વંદે હરિ, હર, બ્રહ્મા જેને, કેવલ-મંગલ-ઉત્સવ તેને. ૩૯

શ્રુત-સરિતાના સુરગિરિને, મોક્ષ-લક્ષ્મી-કર-આરતી સમજે;
કર્મ-પહાડ કાઢવે વજ્રજે, શિવ-સુંદરી-હાર શુભ્ર જે. ૪૦

પુરુષાકારે અરૂપી, નલ સમ, સંસારીસંતાપરહિત શમ;
કામાગ્નિના કષ્ટ-હારી જે, સર્વ ભવ્ય જીવ હિતકારીને. ૪૧

સ્મર નિજ દેહ વિષે વસનારો, નહિ તો ભવ ભમવાનો વારો;
મૂર્ખ શિરોમણિ સદા મનાશે, વીર્ય વિહીન અજ્ઞાની ગણાશે. ૪૨

એમ અનેક ગુણોના સ્વામી, ચિત્તવ પરમાત્મા શિરનામી;
અષ્ટ વચન માતાના પિતા, સંસાર પાર પામ્યા સુવિહિતા. ૪૩

સ્વરૂપ અનેક એક રૂપ ધારો, શુદ્ધ અશુદ્ધ સ્વરૂપ વિચારો;
 લક્ષ્ય, અલક્ષ્ય ચિંતવી તારો, કર્મરૂપ કલંક વિદારો. ૪૪
 અંતર ભેદ વિજ્ઞાન વિચારે, નય નિશ્ચય-વ્યવહાર આધારે,
 સમ્યક્જ્ઞાની વિષય વિરક્ત, વર્ણવતા આત્મા દેહસ્થ. ૪૫
 બદ્ધ મુક્ત, ને રિક્ત-અરિક્ત, શૂન્ય અશૂન્ય, વ્યક્ત અવ્યક્ત;
 રાગી-વિરાગી, દુષ્ટ અદુષ્ટ, શિષ્ટ અશિષ્ટ એ પુષ્ટ અપુષ્ટ. ૪૬
 ન રમ ન રમ બાહ્યાદિ પદાર્થે, રમ રમ મોક્ષ-પદેજ હિતાર્થે;
 આત્મ કાર્ય જે તુર્ત કરીશ, તો તું કેવલ જ્ઞાન વરીશ. ૪૭
 મુક, મુક વિષય-માંસના ભોગ, છોડ, છોડ નિજ તૃષ્ણા રોગ;
 કર કર વશ મન-ગજ જે ગાંડો, અંતરાત્મ પરમાત્મે જોડો. ૪૮
 ચિંતવ સિદ્ધ સમ નિજ દેહસ્થ, પરમ જ્ઞાન રૂપ ગણુ કાયસ્થ;
 પરમ વિશુદ્ધ તે સ્મર પિંડસ્થ, પામ કેવલ કીડા શિવ-લબ્ધ. ૪૯

વૈરાગ્ય મણિ માલા તણી કડી અઠાવન જોઇ:
 ચંદ્ર કવિની કૃતિને ગુર્જર સૂત્ર પ્રાઇ.

હૃદય-પ્રદીપ.

પદ્યાવતરણ.

“ એવં ત્યક્ત્વા બહિર્વાચં ત્યજેદંતર શેષતઃ ।
 एष योगः समासेन प्रदीपः परमात्मनः ॥૧૭॥ ”

સમાધિ શતક.

બાહ્ય વાચ્યા તજી આમ, અંતર નિઃશેષ જો તજે,
સમાસે આ કહ્યા યોગે, પરમાત્મા પ્રકાશશે.

(હરિગીત છંદ.)

- નિજ એકશુદ્ધ સ્વરૂપ જાણી ભાવથી નિત્યે ભજો,
વાણી ગણી પર રૂપ અંતર-બાહ્ય બન્નેને તજો;
એવા પરમ ઉપદેશ રૂપે પરિણુમેલા જાણજો, ૧
ગુરુરાજ પરમ કૃપાળુ તેની ભક્તિ ઉરમાં આણજો.
- શબ્દાદિ પાંચે વિષયો નિર્જીવ જે તેને વિષે,
જે હેય-આદિ ભેદરૂપ વિવેક હૃદયે વિલસે;
જેના વડે જાતિ-સ્મરણ આદિ થયે ગત કાળને,
જાણે જીવો તે ભાવનારૂપ અનુભવ સંભાળને. ૨
- જાણે પરંતુ કોઈ તો કરવા સમર્થ હજી નથી,
કરવા સમર્થ ઘણા જિયારા તત્ત્વને પામ્યા નથી;
જે તત્ત્વ જાણી પરમ પદને પામવા મંડી પડ્યા,
તેવા ગણ્યા ગાંઠ્યા વીરો, જે મુક્તિ સોપાને ચડ્યા. ૩
- સંસાર ભોગ, શરીરથી ચિત્તે ઉદાસીનતા ઝરે,
સમ્યક્ ગુરુ જો તત્ત્વજ્ઞાની માર્ગદર્શક શિર પરે;
અનુભવનિરંતર પામી હિત સાધે સુદૃઢ નિશ્ચય બળે,
તેને મળે છે મોક્ષ-સિદ્ધિ, અન્યને કદિ ના મળે. ૪
- કોટિ કરમોંઆ બદબદે એવું શરીર દુઃખ બાણુજે,
એવી શરીર રૂપ હેડમાં જીવ કેદી જેવો જાણુજે;
જે ચિંતવી એ ચિત્તમાં ચેતન તણી ચિંતા કરે.
તે મુક્ત કરશે આત્મને ધારી દયા નિજની ઉરે. ૫

૨ લોગ અર્થે દેહ જાણે ધારતા ભવ વાસીઓ,
 જે જ્ઞાન પામી મોક્ષ માટે દેહ ગાળે યોગીઓ;
 જે જ્ઞાન સમ્યક્ થાય તો વિષ-રૂપ વિષયો લાગશે,
 તો કેાણ કાયા પોષી પાપે દુર્ગતિ ખીજ વાવશે ? ૬
 જે મૂત્ર વિષ્ટા માંસ ચરખી હાડ ચામડીની મઠી,
 આ દેહડી તે ઉપરે શી પ્રીતડી તુજ આવડી ?
 વિવેક બુદ્ધિ સર્વ-દૃષ્ટા તત્ત્વવક્તા તુજ બડી,
 તો મોહમાં મુંઝાય શાને ? મુંઝવણ તજ આ ઘડી. ૭
 ધનવાન નિર્ધન થાય છે, સમજાય તે સૌ લોકને,
 વળી રાંકના પણ રાય થાયે, આ ભવે કે પરભવે;
 અતિ લોભ ધનનો રાખવો તે દુઃખદાયી જાણીને,
 તૃષ્ણા તજે, તે સુખ ભજે, એવો વિચાર ગમે મને. ૮
 સંસારરૂપી દુઃખથી ના રોગ જળરો જાણીએ,
 સમ્યક્ વિચાર સમાન ઔષધ પરમ કે ના માનીએ;
 સંસાર-રોગ વિનાશ કાળે શાસ્ત્ર સમ્યક્ શોધીને,
 સમ્યક્ વિચાર-ઉપાય અહું હું, પામી ગુરુગમ બોધીને. ૯
 દેહાદિ સર્વ અનિત્ય છે જે એ પ્રતીતિ મનમહીં,
 સદ્ગુરુ કૃપાથી તત્ત્વ શ્રદ્ધા અચળ જે હૃદયે રહી;
 તો વન વિષે કે જન વિષે તું સર્વ સ્થાને છે સુખી,
 પરશ્વશુક પ્રતીતિ તત્ત્વ શ્રદ્ધા વિણ ગમે ત્યાં તું દુઃખી. ૧૦
 વિવેક-રવિના તત્ત્વ-તેજે જ્યાં સુધી જોયું નથી,
 નિજ આત્મનું રૂપ વાસ્તવિક નિર્મળ અનંત ચતુષ્પત્તી;
 મોહાંધકારે ત્યાં સુધી અતિ આથડીને કરી કરી,
 પામે પીડા ભવસાગરે જીવ જન્મ મરણો કરી કરી ૧૧

નિજ આત્મમાં લીનતારૂપી સમતા ધરે જે હૃદયમાં,
 તેને જણાયે શબ્દ સમાં શરીરો સુરૂપ નર નારીનાં;
 ને વિષય ભોગ જણાય વિષ શા, ધન અનર્થક ધારતા,
 વિષ એક ભવમાં દુઃખ દે, પણ વિષય ભોગ અનાદિના. ૧૨

પર દોષ દેખે તેથી તારું કામ સારું શું સર્ચું ?
 પંચાત પરની ચિંતવીને કાર્ય સારું શું કર્યું ?
 હે બાલબુદ્ધિ, વ્યથે શા અર્થે કરે છે ખેદ તું ?
 પંચાત તજ તું પારકી સૌ કાજ કર નિજ આત્મનું. ૧૩

જે કાર્યમાં સુખ અદ્ય છે, જે દુઃખ-સંતતિ ના હરે,
 મરતાં લગી મન બાળતું તે કાર્ય મૂર્ખે ના કરે;
 તો ગુપ્ત શીલ-લંગાદિ કે છળ-કપટ છાના-તું કરે,
 ને જગતમાં ડાહ્યો કહાયો, ધિક્ક! એ ડહાપણ પરે ! ૧૪

તપ, જ્ઞાન, ધ્યાન, મહાવ્રતાદિ આચરી મુનિ વંશમાં,
 કરિ પુણ્યરૂપ કમાણી, ગાળી ભવ બધો અતિ કષ્ટમાં;
 ક્ષણ માત્રમાં ક્ષય થાય જેથી થાય મુનિ પણ પાર્ષ્વિઆ,
 તે કામ કામ-વિકારનું, શા હાલ તો સંસારીના ? ૧૫

દેહાદિમાં મમતારૂપી આ મોહ શત્રુ સર્વનો,
 ભૂલાવતો વિવેક, હણી શ્રુત જ્ઞાન ને હેયાદિનો;
 એ મોહથી હારી જઈ જગ નાશ સન્મુખ જાય જો,
 પણ મોહને હણનાર આત્મ-જ્ઞાન છે એ બોધ લ્યો. ૧૬

સર્વે સ્થળે જન સર્વ મથતા, નિત્ય દુઃખો ટાળવા,
 વળી ઝંપતા નથી દિન ભરમાં, શ્રમ કરે સુખ ભાગવા;
 તોયે દુઃખો ના દૂર થાયે, સુખ ના સ્થિર કોઈનાં,
 દુઃખ નાશ ને સુખ-પ્રાપ્તિ કળ તો પૂર્વના સુકૃતનાં ૧૭

આ પુખ્ત, ચંદન, અંગનાદિ સુખ વિષયાદિ તણાં,
સૌ પામતા ક્રિયા વડે કૃત્રિમ ભવોભવ ભ્રમણમાં;
તે અધમ, મધ્યમ સર્વ પામે અહીં કે પરલોકમાં,
આશ્ચર્ય શું એમાં ? પરંતુ ધર્મ પ્રાપ્તિ કેાકમાં. ૧૮

ભુખ, તરસ, કામ-વિકાર, રોષ, સુપોષવાનાં સાધનો,
દુઃખ ટાળવાની ઔષધિ માને, કહે કામી જનો;
પણ તે પરાધીન, ક્ષણિક-કષ્ટે પ્રાપ્ત પુણ્યાધીન જો,
ઇન્દ્રિય-સુખ દુઃખહેતુ તેથી ત્યાગી બેઠા મુનિવરો. ૧૯

મુનિ વેષ ધારીને રહે આશા ઉરે જો ધન તણી,
મુનિવેષ ધારીને રહે અલિલાષ વિષયોની ઘણી;
મુનિવેષ ધારીને રહે લોભુપતા જો સ્વાદની,
તો દુર્ગતિ બાંધી રખડશે; શી દશા પાખંડિની ? ૨૦

જે વિષય ને ધન પામવાની લાલચો મનમાં ધરે,
વળી રાગ હ્રદયે રાખીને થઇ બાહ્ય વૈરાગી ફરે;
એ વેષધારી દંભીઓ, પાખંડીઓ જન-મન હરે,
ઠગનાર એવા પાપીઓ શું આપ પરનું હિત કરે ? ૨૧

રે ! લોક તો ભોળા બિચારા, માર્ગ પકડાવ્યો ગ્રંથે,
રાચી રહે કુમાર્ગમાં, ઠગ ગુરૂને સંતો લહે;
ત્યાં કેાણુ બ્રાંતિમાં પડે ના, મોહમાં દુબેલ જો,
જન-રંજની મોહી ગુરૂનાં મોહ વાક્યો સુણીને ? ૨૨

જે નિઃસ્પૃહી, નીરાગી ને જે આત્મજ્ઞાને સ્થિર છે,
અભિમાન દેહાદિકનું જેનું ગયું ગળી, વીર તે;

સંતોષ પોષી, આશનો જે નાશ કરતા આ ભવે,
 તે સંત સંતોષે સ્વ-મનને, લોક મન ના રીઝવે. ર
 જ્ઞાનામૃતે નથી તૃપ્ત કે ના આત્મરસ ચાખ્યો હજી,
 ત્યાં સુધી છે શાસ્ત્રાર્થ-વાદી, લોક-રંજનને ભજી;
 ચિંતામણિ ઉત્તમ મળે તો કેણુ કહેશે ફરી ફરી,
 જન જન કને જઈ એમ કે ચિંતામણિ જે મુજ જરી ? ર
 વળી દર્શનો પટ મૂળ ને લેદાનુલેદે સેંકડો,
 તે સર્વના વિરોધી આચરુનો નહીં કંઈ આંકડો;
 તે સર્વને સંતોષનારો કોઈ એવો કાંકડો,
 આ લોકમાં તો ના દીઠો સંસાર તેથી છે ખડો ? ર
 શું રાજ્યથી કે ધન થકી, શું કળા કે તપથી વળી,
 જે ચિત્ત-સંતાપો ટળી, ના સ્વસ્થ શીતળતા મળી;
 તે રાજ્ય ને ધન તે તથા તપ કે કળા પણ તે કળી,
 પરિણામમાં જે સ્વસ્થતારૂપી સમાધિ સાંકળી. ર
 કોધી જનો કરી શું શકે જે ચિત્તમાં શાંતિ વસે ?
 શું પ્રેમ ધરનારા કરે, જે ખેદ મનથી ના ખસે ?
 તેથી નહીં યોગી જનો જન રીઝવે કે દુભવે,
 રાખે ઉદાસીનતા નિરંતર, સ્વસ્થતા મન ચિંતવે. ર
 નર એકલો નરકે જશે, હા ! પાપ અતિશય આચરી,
 ને એકલો સ્વર્ગે વસે, પુણ્યો તણા પુંજો કરી;
 વળી એકલો મોક્ષે જશે, ક્ષય પુણ્ય-પાપ તણો કરી,
 તજી સંગ-દુઃખો એકલો જ્ઞાની સુખી જ્ઞાને કરી. ર
 ત્રણ લોકને જિતનાર પણ મનનો વિજય તો ના લહે,
 તેથી વિજય ત્રણ લોકનાને યોગીઓ વૃણવત કહે;

મનના વિજય માટે મથે યોગી, સનાતન સત્યને, -
 સમજી ગુરુગમથી, કરે વશ ચિત્ત વૃત્તિ રોકીને. ૨૯
 રે! ચિત્ત લયથી કોઈ અધિકે યોગ જગમાંહિ નથી,
 સ્વ-સ્વરૂપની વિચારણાથી જ્ઞાન અધિકું પણ નથી;
 કયાંયે સમાધિ-સુખથી જડશે કદી ના સુખ અતિ,
 વિચારણા, મન-લય, સમાધિ, વિશ્વની ત્રણ વિભૂતિ. ૩૦
 અણિમાદિ સિદ્ધિ આઠ દુર્લભ, ને રસાયન અંજનો,
 રસદૂપી રૂપી ધાતુવાદો, ધ્યાન, મંત્રો, સ્તંભનો;
 યોગો, સમાધિ આદિ ભાસે વિષવત્ જન-રંજનો,
 સંતોષવાળા ચિત્તને, શિવ પંથમાં એ ભંજનો. ૩૧
 સંકલ્પ, ચિંતા ને વિષયથી ચિત્ત વ્યાકુળ જેમનું,
 સંસારના દુઃખથી દબાતાં, શોકમાં મન ડુબતું;
 તે તત્ત્વને નથી જાણતા, નથી જ્ઞાન સમ્યક્ તેમનું,
 તેને સમાધિ-સુખનું સ્વપ્નેય ભાન નથી થતું. ૩૨
 પરમાત્મતત્ત્વ જણાવનારો એક શ્લોક ગણું ઘણું,
 પણ કોટિ શાસ્ત્રો તે વિનાનાં વ્યર્થ પર-રંજક ગણું;
 સંજીવની જે અલ્પ પણ સાચી કરે નર જીવતા,
 ભારો ભલે દ્યો મૂળ ખીજાં, વ્યર્થ શ્રમ તેથી થતા. ૩૩
 આત્મસુખની સ્વસ્થતાનો સ્વાદ હજી નથી ચાખીઓ,
 ત્યાં સુધી ઇચ્છા ભોગની, વિષયાદિ સુખે સુખીઓ;
 જે સ્વસ્થતાના સુખનો લવ એક મનમાં વાસીઓ,
 તે રાજ્ય પણ ત્રણ લોકનું ઇચ્છે નહિ જે ઋષિઓ. ૩૪
 રાગાદિવાળા ચક્રવર્તિ કે સુરેશ્વરનાં સુખો,
 આત્મિક સુખ આગળ બધાંયે બંધ-હેતુ કે દુઃખો;

સુખ સ્થિર સાચું પામતા જો વીતરાગી મુનિઓ,
 જે આત્મચિંતનમાં સદા તત્પર, તજી ઉપાધિઓ. ૩૫
 રે ! સેંકડો કામો વડે વ્યાકુળ થઈ જે મન બળે,
 પામે નહીં શાંતિ કદિ ઈચ્છા છતાં કેાઈ સ્થળે;
 હૃદયે રહેલું સ્વરૂપ પણ પામે નહિ તે જન અરે !
 જે સાર-ભૂત વિચાર તજી પરના વિચાર કર્યા કરે. ૩૬
 વિષયાદિ-ભોગ વિવિધની ઈચ્છા કરી અત્યંત જે,
 તે તો હવે અમૃતસમ સમતા વરી મન સહુ તજે;
 ઉત્કૃષ્ટ સુખ જો અનુભવાતું સમાધિમાં અંતરે,
 તો સુખ શું બાકી રહે, કે મન હવે વાંછા કરે ! ૩૭
 સત્સંગ-સદ્ગુરુના પ્રતાપે, સ્નેહ હૃદયે રાખીને,
 વૃત્તિ તણી બત્તી બનાવી, મોહ-મેશ ઉડાવીને;
 ઉજ્જવલ પ્રકાશેા જ્ઞાન પાંચે, જ્ઞાન પંચમ પામીને,
 હરિગીત, હૃદય-પ્રદીપ; સાધન-સાધ્ય દે આનંદને. ૩૮

સ્વદોષ-દર્શન.

(શ્રી રત્નાકર પચ્ચીસી અનુસાર.)

દોહરા.

મંગલાચરણ:—

આમ પુરૂષ ગુરુરાજ મુજ, દીનાનાથ દયાળ;
 દિલ ખોલી કહું દોષ મુજ, શરણાગત પ્રતિપાળ. ૧

સ્વપ્ન રૂપ સંસારમાં, રચિ-પચિ મન મુંઝાય;
જાગૃત કરી નિર્મળ કરો, દષ્ટિ મુજ ગુરુરાય. ૨

મોક્ષ લક્ષ્મી લટકાં કરે, ક્ષાયક વીર્ય પ્રતાપ;
ઇન્દ્ર નરેન્દ્ર પડે પગે, અતિશય-શાળી આપ. ૩

ચિરંકાળ જયવંત હો! સર્વજ્ઞ ગુરુ દેવ;
બંધાયેલો અજ્ઞ હું, અંધ, બંધની દેવ. ૪

ત્રણ જગનો આધાર તું, કૃપાતણો અવતાર;
ભારે ભવ-વ્યાધિ થકી, વૈદ્ય નિરાગી તાર. ૫

જાણો છો સહુ હો! પ્રભુ, તો પણ વીતક વાત;
કંઈક કહું હું આપને, ભોળા ભાવે તાત. ૬

બાળ બાળલીલા સહિત, દોષ કહે જે હોય;
ભોળા ભાવે તાતની, આગળ ભય સહુ ખોય. ૭

તેમ કહું છું સત્ય હું, મુજ અંતરના ભાવ;
પશ્ચાત્તાપ વડે ગ્રહી, રાજપ્રભુ, તુજ પાવ. ૮

ના દીધું મેં દાન કે, શીલ ન સેવ્યું શુદ્ધ,
તપ તપીઓ નહીં આ ભવે, થયો ન ભાવ પ્રભુદ્ધ. ૯

ઉત્તમ નર ભવ પામીને, કર્યું ન કરવા જોગ;
બ્રાન્તિમાં ભમતાં વૃથા, લુંટાયો મુજ યોગ. ૧૦

ક્રોધ-લાય લાગી ઉઠી, ડસ્યો લોભરૂપ નાગ;
અભિમાન-અજગર ગળે, નહિ નાઠાનો લાગ. ૧૧

મુંઝવે માયા-જાળ આ, ઘેરી રહી ચોકેર;
ભય ભંજન ભગવાન તું, ભળું તને કયી પેર? ૧૨

પરભવનું હિત ના કર્યું, આ ભવમાં ધરી ખંત;
આ ભવમાં સુખ ના હીકું, શું કહું? હે! ભગવંત. ૧૩

ભવ ભવ ભભવા ભવ ધર્યો, મુજ સમ જગમાં કેણુ?
અધમોદ્ધારણુ 'નાથ જિન, જિગરી સુધારે કૌન?' ૧૪

મનહર વર્તનવંત તું, મુખ-શશિ, અમી સમ વેણુ;
અપૂર્વ યોગે સાંભળી, હર્ષ ઝરે નહિ નેણુ. ૧૫

કઠોર મુજ મન હું ગણું, જડ જેવું ચે નાંહિ;
ચન્દ્રકાન્ત પથર છતાં, દ્રવે ચાંદની માંહિ. ૧૬

ભવ ભમતાં હું પામીઓ, આપ કૃપાથી સાર-
રત્નત્રય દુર્લભ મહા, ભાવ દયા-દાતાર. ૧૭

પ્રમાદરૂપ નિદ્રા વશે, ખોયાં એ ત્રણ રત્ન;
કેને કહું તે હે! પ્રભુ? કેવો કરે પ્રયત્ન? ૧૮

વૈરાગ્ય રંગે જન ઠગ્યા, દર્ધ જન-રંજન બોધ;
વાદ કર્યા વિદ્યા ભણી, કરણી હસવા જોગ. ૧૯

પરનિંદા-વિષ્ટા વડે ખરડાયું મુખ પૂર્ણ;
પરનારી નિરખી નયન, અંતયાં વિષ-ચૂર્ણ ૨૦

પરનું બુરૂ ચિંતવ્યે, મન મુજ થયું મદ્દીન;
શીય વલે મારી થશે? દીન-ખંધુ હું દીન. ૨૧

કામ-પીડા વશ થઈ, અરે! વિષય વિષે બની અંધ;
આત્માનો વૈરી થયો, ખાંધી કર્મના ખંધ. ૨૨

આ કહું આપ સમક્ષ હું, આણી મનમાં લાજ;
વગર કહ્યો જાણો છતાં, સર્વજ્ઞ ગુરૂ રાજ. ૨૩

મંત્ર તંત્ર મિથ્યા લણ્યો, આત્મ-હિત-હણનાર;
 તણ 'પરમ ગુરૂ' મંત્ર જે, ઉતારે લવપાર. ૨૪
 કુશાસ્ત્ર વચનો વડે, ઉત્થાપ્યાં સત્શાસ્ત્ર;
 આરાધ્યા કુદેવને, મિથ્યા વર્તન માત્ર ! ૨૫
 પ્રભુ-દર્શન પામ્યો છતાં, બ્રાન્ત-મતિ, મોહાંધ;
 ચિંતવતો ચંચળ નયન, નારી અંગોપાંગ. ૨૬
 મૃગ-નયના નિહાળતાં, લાગ્યો લવ ઉર રાગ;
 શાસ્ત્ર-સમુદ્રે મગ્ન મન, તોય તજે નહિ ડાઘ. ૨૭
 મળે ન મુજમાં રૂપ, ગુણ, કળા, પ્રભા, પ્રભુતાય;
 તોપણ માન મુકાય ના, અહંકાર ઉભરાય. ૨૮
 ક્ષણ ક્ષણ જીવન જાય પણ, પાપ બુદ્ધિ નહિ જાય;
 વય ગઈ, તોય ન વિષયની, અલિલાષા ફર થાય. ૨૯
 દોડ દવા કરવા કરે, ઠીલ ધર્મમાં થાય;
 મહા મોહ મુંઝવે મને, સ્વામી ! કરો સહાય. ૩૦
 કેવળજ્ઞાન-રવિ સમા, પ્રગટ દેવ ગુરુ આપ;
 છતાં હું સુણતો ફર્યો, “ નહીં પુણ્ય કે પાપ. ૩૧
 નહિ આત્મા, નહિ લવ વળી,” વિષયી જનનાં વેણુ;
 વિષ સમ વિષય વધારતાં, પીધાં મેં જીવ-લેણુ. ૩૨
 કામધેનુ, ચિંતામણિ, કલ્પવૃક્ષના ભોગ;
 રટી આર્ત ધ્યાને વહ્યો, કર્યું ન કરવા ભોગ. ૩૩
 પ્રગટ સુખદ જિન ધર્મથી, રંગાયા નહિ ભાવ;
 એ મુજ મૂઠ દશા પ્રભુ ! કહી સંક્ષેપે સાવ. ૩૪

દેવ, પૂજ્ય પૂજ્યા નહિ, ધર્મો ન સાધુ-ધર્મ;
શ્રાવક-વ્રત સેવ્યાં નહિ, ગહન ધર્મનો મર્મ. ૩૫

મનુષ્ય ભવ મોંઘો મળ્યો, ચિંતામણિ સમાન;
અરણ્ય-રૂઢન સમ ગયો, વહી વ્યર્થ, ભગવાન. ૩૬

‘ભોગ રોગનું બીજ,’ ના-જાણ્યું કરતાં મોજ;
ધનનું ધ્યાન ધરે સદા, મરણ ન સમરે રોજ. ૩૭

સ્ત્રી-ચિંતન-ફળ નરક છે, ચિત્ત ન ચેતે તોય;
અધમ કૃત્ય કરતાં નહિ, પાછું વાળી જોય. ૩૮

સંતોષ્યું નહિ સંત ઉર, સેવી સાધુ ચરિત્ર;
પરોપકાર કરી નહિ-પામ્યો સુયશ પવિત્ર. ૩૯

તીર્થોદ્ધારક કાર્યમાં, કર્યો નહિ પુરુષાર્થ;
વ્યર્થ ગુમાવ્યો ભવ બંધો, વિસારી આત્માર્થ. ૪૦

સદ્ગુરુનાં વચનો સુણી, જાગ્યો નહિ વૈરાગ્ય;
શાંતિ સેવી ના શક્યો, સુણી દુર્જનનાં વાક્ય. ૪૧

આત્મજ્ઞાનનો લેશ નહિ, મુજમાં હે ! ગુરુ રાજ !
ભવજળ કેમ તરાય તો ? તું મુજ ધર્મ જહાજ. ૪૨

પુણ્ય કર્યું નહિ પર ભવે, આગળ પણ નહિ થાય;
આ ભવ, ગત ભવ, ભાવે ભવ, ત્રણે નકામા જાય ! ૪૩

શું દેવાધિદેવને, વ્યર્થ કરે મુજ વાત !
કયાં ત્રિભુવન-દર્શક પ્રભુ, શી મુજ વાત વિશાત ! ૪૪

તુજ સમ તારક કેા નથી, દીન જનના આધાર;
દયામણો મુજ સમ નહિ, જગમાં જગદાધાર. ૪૫

તોપણ દંઈ પણ ચાચના, ના ધનની ધરૂં ઉર;
 કિંતુ ચાચું આટલું, કેવળ, કેવલ—સૂર ! ૪૬
 રત્નાકર, મંગલનિધિ, બોધિ-રત્ન દે દાન,
 ભવ-ભય-ક્ષય જેથી થતાં, પામું મોક્ષ નિદાન. ૪૭

ઉપસંહાર.

મુંગા વાચા પામતા, પંચુ ગિરિ ચઢી જાય !
 ગુરુ-કૃપા-બળ એર છે, અંધ દેખતા થાય ! ૪૮
 જંગલમાં મંગલ જને, પાપી જને પવિત્ર !
 એ અચરજ નજરે તરે, મરણ જને છે મિત્ર ! ૪૯
 અખંડ વિશ્વાસે વસું, સાચા શ્રી ગુરુરાજ;
 રડવડતો કયમ રાજશે ? જનું નહિ નારાજ. ૫૦
 મુજ અવગુણ, ગુરુરાજ ગુણ, માનું અનંત અમાપ;
 બાળક કર ખંડાળા કરી, દે દરિયાનું માપ. ૫૧
 સમર્થ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર, હું શ્રદ્ધાળુ બાળ,
 અનૂક આશ્રય આપીને, પણ પણ દયો સંભાળ. ૫૨

અતિ-સ્વરોપ-દર્શન.

શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના
દ્રુમપત્રક અધ્યયનનો

પદ્યાનુવાદ.

હરિગીત

મંગલાચરણ:—

સન્માર્ગદર્શી ઓધદાતા, કૃપા અતિ વર્ષાવતા,
આશ્રય અને આદર થકી, અમરંકને ઉદ્ધારતા;
વરધ્યેયમૂર્તિ જ્ઞાનધન, ગતદોષ ગુણે દીપતા,
ગુરુરાજજી તુમ ચરણમાં, દીનભાવથી હો વંદના. ૧

વરતુ નિવેદન:—

દિવ્ય તેજે ઝગમગે શી ? અનક્ષરી વીર ભારતી,^૧
ગુંથિત ગણધર ઉત્તરાધ્યયન, સૂત્રમાં ગૌતમ ભણી.
તેનું દશમ અધ્યયન શુભ દ્રુમપત્રક નામનું,
ગુર્જરપદે અવતરણ ચલ, સ્વરૂપ મતિથી આદરું. ૨

આયુક્ષણિકતા:—

શેાભિત નૂતન પત્ર પણુ, નિશદ્દિન કાગ વહી જતાં,
તરૂવર થકી તૂટી પડે, જર્જરિત ને પાકાં થતાં;
ક્ષણ ક્ષણ વહી આયુસ્થિતિ, ત્યમ વિનશે નર દેહની,
પ્રમાદના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૩

સ્થિત દર્ભ કેરા અગ્રભાગે જિહ્વા જ્યમ ઝાકળ તણું,
ક્ષણમાત્ર રહ્યું કે ના રહ્યું ને, અવનીપર આવી જતું;
ક્ષણ ક્ષણ વહી આયુસ્થિતિ, ત્યમ વિનશે નર દેહની,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૪

આયુસ્થિતિ ને અંતરાય:—

નિરૂપકમ આયુષ્યની તો, કાળ સ્થિતિ અદ્ય છે,
સોપકમી જીવિત તો, અતિ વિદ્યથી પરિપૂર્ણ છે:
વિહિન કર નિજ આત્મથી, પૂર્વે ગ્રહી રજ કર્મની,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૫

મનુષ્યભવ દુર્લભતા:—

માનવપણું દુર્લભ અતિ, છે દીર્ઘકાળે પ્રાપ્તિને;
દૃષ્ટાંત દશના ન્યાયથી, બહુ કર્મમાં કચડાઈને;
અતિ ગહનને સ્થિતિ ગાઢ છે, કર્મો તણા વિપાકની,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૬

પૃથ્વીકાય કાળ, દુષ્પ્રાદિ:—

પર્યાય પૃથ્વીકાયના, જીવ ગાઢ કર્મે પામતા,
ત્યાં કાળ સંખ્યાતીત ભ્રમે, ઉત્કૃષ્ટથી તે કાયમાં;
અતિ પ્રગળ પીડા અનુભવે જ, વાચ્ય નવિ વાણી થકી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૭

જળકાય કાળ દુષ્પ્રાદિ:—

પય કાયના પર્યાય જીવે, ગાઢ કર્મે પામતા,

ત્યાં કાળ સંખ્યાતીત બ્રમે, ઉત્કૃષ્ટથી તે કાયમાં;
હા ! હા ! બહુ બળ કર્મનું, શક્તિ નિરોધે જીવની,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૮

વાયુકાય કાળ દુખ્યાદિ:—

પર્યાય વાયુ કાયના, જીવ ગાઠ કર્મે પામતા,
ત્યાં કાળ સંખ્યાતીત બ્રમે, ઉત્કૃષ્ટથી તે કાયમાં;
ભોગોં નિજકૃત કર્મફળનો વીર્યહીન ચેતન થઈ,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૯

તેડિકાય કાળ દુખ્યાદિ:—

પર્યાય તેડે કાયના જીવ ગાઠ કર્મે પામતા,
ત્યાં કાળ સંખ્યાતીત બ્રમે, ઉત્કૃષ્ટથી તે કાયમાં;
મદ્ભોહ માયાધીન જીવ, ભવમાં ભમે ભૂરિ ભૂત્રી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૦

વનસ્પતિ કાય કાળ દુખ્યાદિ:—

પર્યાય હરિત કાયના, જીવ ગાઠ કર્મે પામતા,
સ્થિતિ અનંતી કાળની, ઉત્કૃષ્ટથી તે કાયમાં;
હરંત દુઃખે જન્મ મરણો, મોહથી ત્યાં ભોગવી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૧

દ્વીંદ્રિય દુર્લભતા, કાળ દુખ્યાદિ:—

સ્થાવર થકી કંઈ ન્યૂન કર્મે, ત્રસપણું જીવ પામતા,
સ્પર્શન સહી રસનારે લહી, દ્વીંદ્રિય કાયા ધારતા;
સંખ્યાત કાળ વસી રહે, ઉત્કૃષ્ટ તે પર્યાયથી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૨

ત્રીંદ્રિય કાળ દુઝાદિ:—

અવકાશ લહી કંઈ કર્મનો, ત્રણ ઇંદ્રિ જીવે ધારતા,
દ્વાણાદિના વિષયો વહી, વિષપાન પીડા પામતા;
સંજ્યાત કાળ વસી રહે, ઉત્કૃષ્ટ તે પર્યાયથી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૩

ચૌરેંદ્રિય કાળદુઝાદિ:—

ચૌરેંદ્રિય પર્યાયમાં જીવે વળી ભવ ધારતા,
ચૌ ચક્ષુ આદિ ચાર ચાહી, વેદના અતિ વેદતા;
સંજ્યાત કાળ વસી રહે, ઉત્કૃષ્ટ તે પર્યાયથી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૪

તિર્યચગતિના કાળદુઝાદિ:—

ઈંદ્રિય પાંચે પ્રાપ્ત કરી, તિર્યચ ગતિમાં ઉપજી,
કુડ કપટને માયા થકી, વધ વહનનાં દુઃખો વહી;
સ્થિતિ સાત કે ભવ આઠની, ઉત્કૃષ્ટ તે પર્યાયથી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૫

દેવ, નરક કાળ દુઝાદિ:—

શુભ અશુભના પરિમાણથી,^૧ લહી દેવ નારકની ગતિ,
ઉત્કૃષ્ટથી ભવ એક સ્થિતિ, પ્રત્યેક તે પર્યાયથી;
ત્રિવિધ તાપે વ્યાપ્ત આ, સંસારમાં નહિ કેા સુખી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૬

યોગ પ્રાપ્તિના અભાવે સમસ્ત ભ્રમણ:—

પ્રચુર^૧ પ્રમાદે ભવ ભ્રમાણ, એમ જીવ નિત્યે પામતા,
નિજ અશુભ કે શુભ કર્મથી સુખ દુઃખ સર્વે વેદતા,
ધર્મ ધારણ હેતુ કારણ, યોગ દુર્લભતા થકી,^૨
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૭

આર્યત્વ દુર્લભતા:—

નર દેહમાં પણ ચોર આદિ, મ્લેચ્છ જાતિ જો લાડી,
અવિવેક ને અનઆર્યનાથી, અક્ષણતા અવનારની;
આર્યત્વ સહુ નર દેહની, સંપ્રાપ્તિ છે અતિ આકરી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૮

ઇન્દ્રિય નિપુણતા દુર્લભ:—

કંઈ પુણ્યયોગે આર્યદેશે, દેહ ધરી જીવે ઘણા,
વ્યાધિવશે થાતાં વ્યથિત^૩, વિકલેન્દ્રિ^૪ શા એ દીસતા;
દુઃપ્રાપ્ય છે નિશ્ચય વળી, સંપૂર્ણતા સવિ ઈન્દ્રિની,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૧૯

ઉત્તમ ધર્મશ્રવણ દુર્લભતા:—

ક્ષયોપશમ^૫ લબ્ધ થકી, ઈન્દ્રિય નિપુણતા લાડી,
દૃઢ આગ્રહે સેવી રહે, કુતીયે કુચર કુમતિ;
તારિવક ઉત્તમ ધર્મનું પણ, શ્રવણ દુર્લભ છે અતિ,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૦

૧ ઘણા. ૨ ધર્મને શ્રવણ કરવામાં હેતુમૂલ સત્સંગ, સત્પુર
બાહિના યોગ-પ્રાપ્તિની દુર્લભતા હોવાથી. ૩ દુઃખી થઈ. ૪ રોગથી
ઈન્દ્રિયની શક્તિ લાગે પામે છે એટલે ઈન્દ્રિય જ જાણે નથી એવા
૫ આવશ્યકતાની તારતમ્યતા જેથી થાય છે તે.

શ્રદ્ધા પરમ દુર્લભ છે:—

સત્પુરૂષ સંગે શ્રવણ પામે, શુદ્ધ સાત્ત્વિક ધર્મનું,
‘પ્રવચનપરમ તે સત્ય છે,’ દુર્લભ યથા પ્રતીતિપાણું;
સ્વચ્છંદને મિથ્યાત્વથી, વિમુખ દષ્ટિ રહે ગ્રહી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૧

શ્રદ્ધા પછી સંયમ દુર્લભતા:—

સર્વજ્ઞના સત્સમયની, સત્યાર્થ સદ્ગુણા સહી,
દુષ્કર વળી પ્રમાદ પરિહરી, કાયચરિયા સ્પર્શવી;
અભ્યાસયોગે પંચભોગે, અટકતા મૂર્છા થકી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૨

શ્રવણ ક્ષણિકતા:—

સશક્ત કાયા જીર્ણ થાયે, કૃષ્ણ કચ ઘોળા બને,
જે ૧ શ્રૂતિ શક્તિ ૨ શ્રૂતિની તે, સ્પષ્ટ ૩ શ્રૂતિ ને ના ગ્રહે;
પરિવર્તતી ૪ મૂર્તિ સ્થિતિ, ત્યમ સર્વ માનવ માત્રની,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૩

નેત્ર નર્થરતા:—

સશક્ત કાયા જીર્ણ થાયે, કૃષ્ણ પકચ ઘોળા બને,
જે ૬ દષ્ટિ શક્તિ દષ્ટિની, ૭ નવ દેશ્ય તે દેખી શકે;
લય પામતું સામર્થ્ય એવું, કાયનું અતિ વેગથી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૪

---

૧ શ્રવણશક્તિ. ૨ શ્રવણેન્દ્રિય. ૩ શ્રવણ. ૪ શરીર. ૫ વાળ.
૬ જ્ઞેવાની શક્તિ. ૭ નેત્ર. ૮ જ્ઞેવા ચોગ્ય પદાર્થ.

ધ્રાણુ ક્ષણિકતા:—

સશક્ત કાયા જીર્ણ થાયે, કૃષ્ણ કચ ઘોળા બને,
જે ૧ ધ્રાણુશક્તિ ૨ ધ્રાણુની તે, હાનિ લહી ના ઓધાણુ લે;
ક્ષયોપશમ આ ૪ કરણુનો, ૫ ચપલા સમો ચંચળ અતિ,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૫

રસના શક્તિ અસ્થિરતા:—

સશક્ત કાયા જીર્ણ થાયે, કૃષ્ણ કચ ઘોળા બને,
રસના તણી રસ શક્તિ તે, ના સ્વાદ રસ જાણી શકે;
રે સારી પેઠે પોષતાં પણુ, કાચ કૃતમ્બી છે નકી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૬

સ્પર્શનની ક્ષણિકતા:—

સશક્ત કાયા જીર્ણ થાયે, કૃષ્ણ કચ ઘોળા બને,
જે સ્પર્શ શક્તિ સ્પર્શની તે, સ્પર્શમાં પુરી ના રહે;
હા ! શક્તિ તનની જોતજોતા, નાશ પામે અબ્રશી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૭

સર્વ અંગ ક્ષણિકતા:—

સશક્ત કાયા જીર્ણ થાયે, કૃષ્ણ કચ ઘોળા બને,
તન અંગ સર્વે ક્ષીણુ થઈ, નિજ નિજ ધર્મો ના ભજે;
ક્ષણરંગી છે સુરધનુ સમી, સર્વ શક્તિ આ સંહનનની,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૮

૧ સંઘવાની શક્તિ. ૨ નાસિકા. ૩ વાસ. ૪ શરીર, ઈન્દ્રિય.
૫ વિદ્યુત. ૬ શરીરની.

વ્યાધિ આદિ પીડા આવતી હોવાથી ધર્મ ત્વરાથી કર:—

અરતિ અને વિઘ્નચિકાદિ, વ્યાધિ વિવિધ સ્પર્શતાં,
વિઘ્નસતા તુજ શરીરની, નિર્વીર્ય થઈ હારી જતાં;
વ્યાધિ જરા રંજીતી, ક્ષીણ ના કરે વપુ ત્યાં લગી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૨૬

સ્નેહત્યાગ ઉપદેશ:—

શશિ સ્નેહથી શરદસમયે સારસ^૧ તજે જલનેહને,
તું સિદ્ધિ સાટે શ્રેષ્ઠ યોગે, ત્યાગી દે મુજ સ્નેહને;
નિઃસંગ થા રે સર્વથા, સૌ સ્નેહના સંબંધથી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૩૦

ત્યાગમાં દૃઢતાદર્શક:—

ત્યાગી, કનક ને કામિની, વર મુનિપણું તે લાભિયું,
દૃઢચિત્ત થઈ સંયમ તણી, વિશુદ્ધ પરિણુતિ ધારતું;
ત્યાગીને શું પુનઃ અહુવી, ત્યાગ તે ત્યાગી ગણી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૩૧

મિત્રાદિ સ્નેહ ત્યાગી દૃઢ થવા કહે છે:—

મિત્રો અને પરિવારને, સંપત્તિ સમુદ્ધ ત્યાગીને,
મા શોધ તું સંસારના, સ્નેહાદિ સંબંધો હવે;
પ્રીતિ તણા પ્રતિબંધ તોડી, રપ્રવૃજ્યા પંક્તિમહી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણુ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમભણી. ૩૨

પ્રમાદત્યાગ ઉપદેશક:—

દેખાય ના જિનદેવ પણ, બહુ-માન્ય મુક્તિ માર્ગ જે,
સદ્ગુરુ બોધે શ્રદ્ધી અર્થી, ભાવિમાં શિવ સાધશે;
પ્રત્યક્ષ મુજ આ યોગ સમયે, પ્રાપ્ત સિદ્ધિ સૂતિ^૧ મહી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૩૩

માર્ગ પ્રાપ્તિ દર્શક:—

મિથ્યાત્વ આદિ વિવિધ વિઘ્નો, વ્યાપ્તપથ પરિવર્તને,
મુક્તિ તણે વિશાળ ધોરી, માર્ગ ધાર્યો તે હવે;
સંપૂર્ણ ને દૃઢ નિશ્ચયે, સમ્યક્ પથે ગતિ તાહરી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૩૪

પશ્ચાત્તાપ ત્યાગ કર:—

કુપથ પ્રવેશી અબળ ભારિક,^૨ મા ગ્રહો અનુતાપને,
વિષમ સંયમ માર્ગ ગ્રહી ના, પામ તું અનુતાપને;
સંયમ તણી વિષમ છતાં, નિજ ભાવની શ્રેણિમહી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૩૫

ઉત્સાહવર્ધક:—

ગંભીરને અગાધ આ, ભવસિંધુ પાર પામિને,
તું કિં પુનઃ અટકી રહે, ઉત્તાન^૪ તીરે આવીને?
શીઘ્રતાથી પાર ઉતરી, ધાર ગતિ તું શિવ પ્રતિ,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૩૬

૧ માર્ગ. ૨ ભાર વહન કરનાર મજૂર. ૩ પશ્ચાત્તાપ.

૪ ઘાહરા.

પ્રેરણાપ્રેરક:—

અશરીરહેતુ^૧ શુદ્ધશ્રેણિ, પ્રાપ્ત કરી પરિણામમાં,
શિવસૌખ્યકારી, ક્ષેમને, અતિ શ્રેષ્ઠ સિદ્ધિ લોકમાં;
નિશ્ચયપણે નિષ્કર્મ થઈ, તુજ ગમન છે ગૌતમગણી,
પ્રમાદ ના કર સમય પણ, વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૩૭

સંયમ સ્વરૂપ ને ઉપદેશ હેતુ:—

વન ગામમાં કે નગરમાં, હે! સંયમી ને બુદ્ધ તું,
વિહર પરિનિવૃત્ત થઈ, સમ્યક્ચરિયા ધારીતું;
કર વૃદ્ધિ વર ઉપદેશથી, વીતરાગ શાંતિ માર્ગની;
પ્રમાદ ના કર સમય પણ વીર ઉચ્ચરે ગૌતમ ભણી. ૩૮

પ્રભુ ઉપદેશ શ્રવણથી કર્મ નાશ થતાં સિદ્ધિ ગમન:—

નિઃગ્રીમ જ્ઞાને જ્ઞાનચક્રી, બુદ્ધ વીર મુક્તિ પતિ,
સુકથિત સુંદર ઉપમાપદ અર્થથી સુણી આ કૃતી;
સૌ રાગ આદિ અરિ અનાદિ, છેદીને ગૌતમ ગણી,
અપુનર્ભવી ત્રિલોક શિખરે, પ્રાપ્ત ગતિ સિદ્ધિ તણી. ૩૯

વાણીવક્તા નિદેશ:—

ગૌતમ ગુરુને વીર વિભુએ, ભાખિયું તે સુશૃંગીને,
'જંબુ કહું છું તે પ્રકારે,' સ્વામિ સુધર્મા વદે;
વીર વાણી આ વાંચે શ્રવે ને મનન કરે તે જીવને,
અથ વિનશી સત્સંગથી, પુણ્યોદયે ગુણ દીપશે ૪૦

સમય શબ્દના અર્થ:—

૧ સિદ્ધિપાણના હેતુબૂત.

એ દિવ્યવાણી વીરની ત્યાં, સમયના એ અચ છે,
અવિભાગી અંશે કાળનાને, દ્વિતીય અવસર પ્રાપ્તિ છે;
‘રે સમય ગેયમ માપમાપ,’ બોધ તણી ચોથી કડી,
ન વિસારતાં નિત્યે પ્રતીતે, સ્મરણમાં અતિ રાખવી. ૪૧

પ્રમાદ અર્થતપ્રતિપાદક:—

ના ધર્મઆદર આળસે રતિ, પાપમતિ કષાય ને,
અતિ અદ્ય પણ પરભાવમાં, પરિણામ તેહ પ્રમાદ છે;
ભેદો ઘણા પ્રમાદના, પ્રભુએ કહ્યા છે આગમે,
એ સર્વ જાણી ત્યાગવા, ઉત્તિષ્ઠ થા તું સત્વરે. ૪૨

ક્ષમા યાચના:—

અતિ ગહનને અગમ્ય તે, પ્રભુ આશયો મતિ અદ્યથી,
હાથે લખ્યા વિરૂદ્ધ તે, પ્રમાદને અજ્ઞાનથી;
વિનમ્ર ભાવે હે પ્રભુ, ને સુર વાંચક આપની,
સદ્ગુરની સુસાક્ષિએ, યાચુ ક્ષમા સૌ ભૂલની. ૪૩

અંત નમન:—

રાજગુરની જયકારશી, ચંદ્ર રૂચિ દ્રષ્ટિ અમી !
ગુણદાયીને રૂણ મુક્તિને, દેનાર એ વર્ષા^૧ સમી;
ભવ તાપ મુક્તિ અર્પતી એ, સર્વને હો શ્રેયસી,
વંદુ વિનયે દર્પ હરતિ, નાથ દષ્ટિ વિરતી. ૪૪

---

૧ વર્ષા રૂણથી ધન ધાન્યાદિની વૃદ્ધિ થઈ રૂણથી મુક્ત થાય છે તેમ આપની કૃપાથી સમ્યક્રૂપી ગુણ પ્રાપ્ત કરી દર્મના રૂણથી મુક્ત થઈ સિદ્ધ થાય છે.

અવતરણ સ્થાનયોગ નિર્દેશ:—

ચારત્તરે અગાસમાં, અતિશોભતી મુગટ સર્મી,
શ્રી રાજચંદ્ર આશ્રમતણી, તીર્થભૂમિ સહ્યોપતી;
શ્રી રાજચંદ્ર છાંયને, લઘુરાજ સ્વામિ સંગમાં,
નિજ ભાવ વૃદ્ધિ અશથી, કરજોડી કરે પદપૂર્ણતા. ૪૫

શ્રી વિમળાચાર્યકૃત શ્રી સંવેગદ્રુમકંદલી.

પદ્યાનુવાદ.

મંગળાચરણ:—

હરિગીત.

નિજ શુદ્ધ દર્શનજ્ઞાનસહ આસ્વાદી આત્માનંદની,
શ્રી રાજચંદ્ર પાદ પૂજું હેતુ મુજ આત્માર્થના;
શ્રી રાજપદે ભ્રમરસમ લઘુરાજશ્રી નમુ ગુંજતા,
સહજોધ રવિ છવિએ હરોતમતમી^૧ સમ મમ અજ્ઞતા. ૧
અસાર આ સંસારમાં હું સાર સમજી રાચિયો,
કનક કાંતા, કીર્તિ, રકરણ ભવ ભોગ, મમતે માચિયો;
માથે મરણ કૃતકર્મનું દુઃખ નિશ્ચયે સહવું નકી,
ના જાણિયું, ગણકાર્યું ના, જાણે અમર રે'વું ટકી ૨

૧ રા. ૧. ૨ શરીર-ઈંદ્રિયો.

એ મોહ મુજ હરવા અને, મુજ મૂળ રૂપ સમન્તવથા,
 શ્રદ્ધા સ્થિતિ સ્વરૂપે કરી, ભવ પરિબ્રમણ નિવારવા;
 પથ એક જે પરદ્રવ્ય, પર-કૃતભાવથી વૈરાગ્યનો,
 યથાર્થવાદી શ્રી કૃપાળુએ પ્રકાશ્યો પાવનો. ૩
 નહિ રાગ લવ કે દ્વેષ પ્રભુ, જાણો જુઓ જગ સૌ યથા,
 અમસમ હતા પૂર્વે તમે પણ દુઃખભોગી સર્વથા;
 દુઃખ જાણિયું, ઉપાય સાચો શોધી દુઃખથી છટિયા,
 સન્માર્ગ બોધે આપએકજ યોગ્ય તેથી જાણિયા. ૪
 સદ્ગુરનો અનુગ્રહગ્રહી, અવધારું જે તુમ માર્ગને,
 દુઃખમુક્ત થઈ સત્વર લહીશ, સ્થિર સૌખ્યએ નિશ્ચય મને;
 તે પંથ પ્રવૃત્તિમહી મુજવૃત્તિને વધુ વાળવા,
 સંવેગદ્રુમ કંદલીકથું સુરિ વિમળની વિમળ થવા. ૫

મૂળાવતરણ:—

રાગ. દ્રષ્ટિ આકમી સારસમાધિ, નામ પરાતસ જાણુંછ.
 ભવદુઃખ પીડા લેશ ન જેને, મોહની આંધી ભાંગીજી,
 નાસાથે કરી નેત્ર સ્થિરતા, નિરખે યોગી નિરાગીજી;
 પરમતંજ, તમની પણ પારે, સુપ્રતિષ્ઠિત પ્રકાશોજી,
 અક્ષય અલખ અમલ પરમાતમ, જય જય જયોતિ
 વિલાસોજી. ૬

રાગરોષને મદ મદનાદિ, જગવિજયી અભિધાતીજી,
 સકળ ચરાચર જગમાં પ્રાપ્ત, વ્યાખ્યા અતિ વિજ્ઞતીજી;
 તેથી ચિત્ત મદોન્મત્ત હાથી, ધર્મબાગનો ધાતીજી,
 વશ કરવાને આરંભું આ, પંચાશતની પાંતીજીર. ૭

જૂઠી જાળથી ગુંથિત જગમાં, બાંધી રે ચિત્ત ! સ્નેહજી,
શુદ્ધ સામગ્રી મિલિ ચિરકાળે, અફળ કરે કિમ એહજી;
ક્ષાંતિ, માર્દવ, આર્જવ, મુક્તિ, શુચિ, તપ, સંયમ સત્યજી,
નિષ્કિંચન ને બ્રહ્મ ધરો દશ ધર્મ થવા કૃત કૃત્યજી. ૮

કુટ્ટીન પણ નવ જાણે ક્રોધે, કૃત્યાકૃત્ય વિવેકજી,
થાયે લોકે ત્યાજ્ય અધમ સમ, ધર્મ ન ગણતો છેકજી;
પ્રિય જનનો પણ બનતો દ્રેષી, કલેશિત પોતે ભારીજી,
રે મન ! એત એ કૂર ક્રોધને, ક્ષમા છરી ધરી સારીજી. ૯

ક્ષણ ક્ષણ આકુળ કરતો એવને, પરિજનને સંતાપેજી.
ભવભવમાંહિ વૈર વિરોધે, કષ્ટની સંતતિ આપેજી;
ઉત્તમ ગતિનો પંથ નિરોધે, જાણે ગજ મદમાતોજી,
સ્થાપે શાને ક્ષણ પણ ઉરતું, રોષ રિપુ સહ નાતોજી. ૧૦

કુગતિ ગમનથી જાણે બીતો અહો ! નર ક્રોધે કંપેજી,
રક્તમાંસના રસ તન ત્યાગે, ભયર ભયથી ના સંપેજી.
ખાણુ દુઃખની નિર્મળગુણને, ઢાંકે ક્રોધ વિપક્ષેજી,
હઠાવી હઠથી, ક્ષમા ધરીને, ક્રોધ રિપુ ન ઉપેક્ષેજી. ૧૧

મન સપડાઈ કુશીલ સંગે, ઉર્ધ્વ મુખે નર ચાલેજી,
પૂજ્ય પ્રતિ પણ નમતું ના શિષ, મન અભિમાને મ્હાલેજી;
સંકટ સાગર અપયશ આકર, માન મુકીદે ચિત્તજી,
આદર ભાવે માર્દવ લાભે, કર અભ્યાસો નિતજી. ૧૨

ક્ષણ ના ત્યાગે માયા પ્રતિદિન, ઠગતો જન વિશ્વાસીજી,
મિત્ર બંધુ ને ગુરુ પ્રત્યે પણ, રહે છળ દ્રષ્ટિ વાસીજી;

૧ સંગ્રંધ. ૨ ભયના ભયથી શરીર લોહી માંસ રૂપી રસ ત્યાગે
છે તે રસ શરીર સાથે સંપ કરતા નથી.

નિદ્રા જાગૃત સમયે પણ મન, પર ઠગવાના દાવોજી,
 માયા મૂકી આર્જવ આદર, લાણુવા ફળ નિજ લાવોજી. ૧૩
 નવ^૧ તૃપ વેલી વિધિ રચી—વધતી, છેદે ન ઘટે રંચજી,
 વધતો ક્રમ એ લોભ સ્વરૂપનો, સંકટ સર્વનો સંચજી;
 લોભથી મુક્તિ મુક્તિ વધુની, દુતી સમીઆ વિધિજી,
 સમ્યક્ સેવન સદ્ગુરુ સંગે, સાધે શિવ સૂતિ સીધિજી ૧૪
 તીર્થે તીર્થે ભમે ભલાશું? કરી મન ખેદે ખિન્નોજી,
 તીર્થ સ્નાને તન મળ જાયે, પણ મન મળ ના ભિન્નોજી;
 ભાવ મળે તુજ મલીન આત્મા, શું લહે શુદ્ધિ અખાધજી,
 મન મળ મૂળથી ટાળે એવું, ઉત્તમ શૌચ તું સાધજી. ૧૫
 જે થકી નિશ્ચે ભવ્ય તર્યા બહુ, ઉંડો ભવ દુઃખ દરિયોજી,
 બહુ તરે છે વર્ણો તરશે બહુ, ઉત્તમ તપ તે ફળિયોજી;
 તરતજ તોડે ભવ કારાગૃહ, ભીષણ દાર કમાડજી,
 બાહ્યાભ્યંતર આચર તપ તે, પામી સુગુરુ પ્રસાદજી. ૧૬
 શિવપુર માર્ગે જવા ચેતન, ચાહુ ધરે જો અંગેજી,
 સંયમ કવચથી કર નિજ રક્ષા, ગ્રહો શિક્ષા ગુરુ સંગેજી;
 નહિ તો ચિંતા રૂપ અણિયાળા ભાલાથી ઉર ભેદીજી.
 વિવેક મણિ ઇન્દ્રિય ભીલર હઠથી, હણશે, થા નિર્વેદીજી. ૧૭
 પુણ્ય^૩ પ્રવાસનું પ્રગટ પ્રટહ જે, મંગલ મહત્તા ગમનેજી,

૧ નવી જાતની તૃણા રૂપ વેલી. ૨ નીચ જાતના ચોર.
 ૩ અસત્ય વચન તે પુણ્યને પ્રવાસ કરવામાં પટલ-દોલ છે. (પુણ્ય
 ચાહ્યું જાય છે.) મહત્તા મહાત્મ્યને જવામાં મંગળ સમાન છે. (મંગળ
 ખેલીને જેમ પ્રવાસ કરે છે. તેમ જૂઠ વચન મહાત્મ્યને જવામાં
 મંગળ સમ શરૂઆત છે.) યશને વિદાય કરવા માટે મંત્ર સમાન છે.

યશ ઉચ્ચાટન કરવા સુમંત્ર, તજજે જૂઠ પ્રયત્નેજ;
પ્રાયે આત્મા પણ શરમાયે, વદતાં જે વિતથ્યોજ,^૧
મિત્ર દિલથી,^૨ આદર હિત પ્રિય, સત્ય વચન સુતથ્યોજ.^૩ ૧

કોણ કોનું? ના કોઈ કોઈનું, શું નિજનું શું પરનું જ ?
માયા મય સવિ ચિત્ત તું ચિંતવ સ્વરૂપ સદા આ ભવનું જ;
કનક, કાંકરો, પ્રિય, રિપુ, ઘર, વન, તૃણને સ્ત્રી સૌ પ્રત્યેજ,
સમદ્રષ્ટિએ થા નિષ્કિંચન, શોભા સંયમ સત્યેજ. ૧

અંગ સુષમ^૪ પણ નેત્ર વિના તિમ, શોભે ન બ્રહ્મે દીનજ,
જે વ્રત વિધિરૂપ ધર્મનું જીવન, તારે નર અતિ^૫ દીનજ;
ધીર સુરાસુર નરને પણ અતિ, દુષ્કર જે આચારોજ,
એ ભવવેલી છેદક નિર્મળ, બ્રહ્મચર્ય ઉર ધારોજ. ૨

સદ્ગુરુ શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠ પદ સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે,
અવર ઉપાસન કાટી કરે પણ, શ્રી હરિથી નહિ હેત થશે. એ ૨

દેહાર્થે જીવદિશ દિશ દોડે, અનહુદ અગ્નિ અગ્નિંગે,
દિલ દૈન્ય ધરે દાસત્વ ચહે, ઘર ઘર ભટકે ઉમંગે;
કર જોડી ચાચે પામર થઈ, કાચાર્થે શું નથી કરતો,
પણ પરલોક પ્રયાણે ડગ પણ, આવે સાથે નહિ તન^૬ તો. ૨
'ભવ અસાર'એ જનનાં વચનો ક્ષણ ક્ષણ શ્રવણે સાંભળતો,
'સાચાં છે તે' એમ પ્રત્યક્ષ જીવ પોતે પણ નિરખતો;

૧ અસત્ય અયથાર્થ. ૨ પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક. ૩ યથાર્થ. ૪ સુંદર
૫ દુનિયાની દ્રષ્ટિમાં દીન હોય, કુળ ગોત્ર આદિ નીચ હોય
અન્ય ક્રિયાઓમાં અસમર્થ હોય, પણ જે બ્રહ્મચર્યને યથાર્થ ધરે
છે તેમંસારને તરી ગળાય છે. ૬ શરીર.

પણ સંવેગરૂપી^૧ ઉન્નતદ્રુમ શિવસુખ ફળપ્રદ નિશ્ચયથી,
નિજ કર્મોના દ્રઢ બંધનથી ચઢવા જીવ સમર્થ નથી. ૨૨

ફળ ક્રિપાકસમાં કટુ અંતે વર્ગો નિંદિત જે બુધજનથી,
આસક્તિ એવા વિષયોમાં શે રાખે તું આગ્રહથી;
કર કાર્યો કંઈક વિચારી સત્વર બહિર ભ્રમ ત્યાગી,
જગમાં જેથી અતિ કટુ કષ્ટો કરે ન ઉપદ્રવનો ભાગી. ૨૩

હૈ મન, લક્ષણરહિત ! પૂછું હું નમ્રભાવથી કહે મુજને,
આ નિર્લજ્જતા અનહદ કોણે શિખવી દીધી છે તુજને;
રે મૂઠ નિર્દય ! સ્વાર્થપરાયણ-વપુ કાર્ય મન વૃત્તિ ધરી,
સ્વાભાવિક તુજ આત્માને કિમ ખિન્ન કરે સંકલ્પ કરી ૨૪

ભમતાં ભૂરિ ભીષણ ભયાનક આ ભવમાં જીવ નિર્ભય હે !
કર્મો સંગે તીવ્ર વેદના, કેટલી વેદી તે તું કહે;
વેદનીમૂળ છે સૌ વિષયો એ જાણે છતાં તું મૂઠ અતિ,
શાને પ્રતિદિન વિષયસુખમાં રાખે છે અભિમાન મતિ. ૨૫

એકાંતે તપક્રિયા કદની કે બહુ પુસ્તક ભણવાની,
જરૂર નથી દેવાદિને પણ નમન પૂજાદિ કરવાની;
અપલ રચકૃતૂલ મન વિષયોથી રોકો શકો બળથી પણ જો,
સુખ સર્વે તો હસ્તકમળવત્ ઝકરમાં પ્રગટ નકી સમજો. ૨૬

ભવ પરિભ્રમતાં પ્રાણીઓએ લક્ષ્મી લાખોવાર લહી,
સુખ વિષયોના સુરસ્રીસંગે અનુભવ્યા આવેશ સહી;
શાંત થઈ જો ઊંડું વિચારી હતું ન હતું જે થઈ જાયે,
તેને શું સુખ સાચું કહિએ ? દુઃખ સમજીને સમજાયે. ૨૭

નેત્ર કટાક્ષે મીઠાં વચને, જૂલંગે વિભ્રમ ભારી,
 સ્તન દર્શનઆદિથી મુંઝવે, વિધ વિધ જનને નિત નારી;
 કુટિલ કૃત્રિમ સ્નેહ ધરંતી માયાવી મહિલા સંગે,
 પ્રીતકરો ના રીત વિમુખ તે શિવસ્ત્રી સંગમના રંગે. ૨૮
 ‘આત્મભાવના ભાવ’ ભલો થઈ, સાંભળ શિક્ષા ક્ષણ મારી,
 મિત્ર ! મૂઢતા નિત્ય વધારે, શાને નિજ હિત વિસારી;
 રે ! રે ! જેનું દુર્વિપાકી દુઃસહ ક્ષણ ફરિફરિ આવે,
 તે તે પાપી કૃત્યો કરવા ચિત્ત તને નિત ભરમાવે. ૨૯
 મોહતિમિરદળ આત્મરાય હા ! તુજ મતિ ઉપર પથરાયાં,
 ઇન્દ્રિય ધુતો તુજ ઓથે નિત પોપે નિજ હિત મનમન્યાં,
 પણ મૂઢ એકાકી જઈને તું સહશે નિશ્ચે નરક ગતિ;
 છેદન ભેદન આદિ અનંતી વાણી અગોચર પીડઅતિ, ૩૦

મૂલાળા હંદ:-

શ્રી ગુરુરાજનાં, વચન ઉન્માદથી, અવગણી લાજ તે દૂરનાંખી,
 હસ્તી ઉન્મત્તતે અંકુશો અવગણી, મૂળથી દુર કરે વેલ આખી;
 જ્ઞાત ચિત્ત! વ્યુત તું પંથ સુવિચારથી, પણ નકીરાખજ દિલમાંડી,
 અહપ અવસર મહીં વેદશે બહુ બુરં, ક્ષણ કુકૃત્યો તાણું
 સમજ આંડી ૩૧
 શરીરથી જીવ જુદો ભવ ભમે ભોગવે, પાપ પુન પેખવું
 તે ન મારે,
 આમ વિકલ્પના ભાર ભર હૃદય હે ! મન ગમે તેહવા
 તાય જ્યારે;
 બોલશે હઠવચ્ચે* પૂર્વ ચેષ્ટિત સૌ, ૧ નિરથમાં નિર્દયી
 દેવ ત્યારે,

ખળર પડશે તને વેદતાં શઠ અતિ, તીવ્ર શિક્ષા રૂપી
પીડ ભારે. ૩૨

ચિત્ત ચૈતન્ય! શું પ્રેમદા પ્રેમમાં વગર વિચારથી
સ્નેહ સાધે?

અષ્ટ કર્મો રૂપી અર્તોવ કાદવ વતી, મલિનતા દિન પ્રતિદિન
વાધે;

આત્મનું સહજજે નિર્મળ સ્વરૂપ તે, પ્રગટ કરવા અંહ
જો ઉમંગે,

સ્વજન પરિવાર સૌ સ્વાર્થનાં છે સગાં, જાણ્યો ના રમીશ
તું સ્નેહ સંગે ૩૩

પીડિત અગ્રણ્ય ક્યાં જાવું એ શોધમાં, સૌ દિશે નાંખતા
અપણ દ્રષ્ટિ,

ને જીવે પ્રગટ તું આત્મ! અંતે થતા, લોક સૌ યમ મુખે
ગ્રાસ પુષ્ટિ;

તોય મોહાંધ રે! વિષસમ વિષયને, છાંડો-વળો સકળ આ
સંગ ત્યાગી,

કેા ગિરિ શૃંગ કે કેા વને કેમ ના, ઉર્ધ્વ હસ્તે તપે
થાય રાગી? ૩૪

ધન્ય નર કેટલા માત્ર મુક્તિ સ્પૃહા સત્વરે જંમણે ઉર
ધારી,

જાણ્યો જગ ક્ષણિકતા, સહજમાં ત્યાગતા તૃણ સમ સંપદા
ચિત્ત! સારી;

નહિ હતી, છે નહીં ભાવિમાં પણ નહીં, વસ્તુઓ વિશ્વની
તેહ માંહી,

મત્સ્ય તંદુલ સમી, આશ રાખે ભુરી, આ તને બ્રાંતિશી,
વિપત-વાહી. ૩૫

કમળ ઉત્તાનના પાન પર ઝિંદુની, જેમ ભવ સૃષ્ટિ તું
ચપળ દેખે,
આત્મ તો પણ નહીં દેખતો-અંધતા, એ અલૌકિક કે
કર્મ રેખે;

જો ચહે શ્રેય તો દ્રઢ રહી નગર સમો, ત્યાગ ભવ
કાર્ય સૌ ભાવ શુદ્ધે,
ગિરિ સમ સ્થિરતા ને મહત્તા લહી, થા પ્રતિષ્ઠિત જ્ઞાને
વિબુદ્ધે. ૩૬

લક્ષ ચૌરાગ્રી યોનિ થકી ગહન આ, ભવ દધિમાં ભમી,
દીર્ઘ કાળે,

દેહ માનવરૂપી રત્ન દુર્લભ અતિ, લાભિયું આત્મ ! તે
શુભ વિશાળે;

જોડશે રત્નએ નિષ્કપટભાવથી, ધર્મ ક્રિયારૂપી હેમ હારે,
મૂલ્યતો એનું ત્રિલોકમાં પણ નહીં, કોઈ આંકી શકે
બુદ્ધ ભારે. ૩૭

સર્મારના સ્પર્શથી હેડતા તૃણ સમું, લોલ તું મિત્ર હે !
ચિત્ત ! કામી,

સૌ તરફ સૌખ્ય આશે ઘણા કાળ ક્યાં ક્યાં ભમ્યું ના ભુલી
શુદ્ધ સ્વામી;

માત્ર વધતી જ મૃચ્છા સદા તેથી હું, દઉં તને સર્વથા
શિષ્ય પ્રીત્યે,

મારી શરમે લલે પણ તું અવધારજે, સૌખ્ય સંતોષના
 શિવદ નિત્યે. ૩૮
 જન્મજન્માંતરે પણ બલાત્કારથી, કરા મતિ અંધ
 સ્વેચ્છાનુસારે,
 દુઃખ તે સુખ છે, મિત્ર તે શત્રુ છે, આહ્ય તે હેય છે, શ્રેયકારે—
 વિઘ્નકારીમનાવી કરાવે ગતિ, જીવને મોહ મિથ્યા રીતિમાં,
 આત્મ ! આશ્ચર્ય એ, વાર્ણી ગોચર નહીં, *અહ
 મહા મોહનો આ મહિમા. ૩૯
 સ્વપ્નમય, દુઃખમયી, વિષમય વિષયો, મિત્ર હે ચિત્ત ! સૌ
 આ અશેષે,
 તુચ્છ એથી વધુ વિશ્વમાં શું હશે ! એથી વિરૂપ છે
 શું વિશેષે;
 એમ તે તે પ્રકારે વિષય વિષની, લાલસાથી તને
 પાછું વાર્યું,
 ચિત્ત ! ધિક્કાર છે ! તોય સ્પૃહા ધરી, તે પ્રતિ કેમ તું
 જાય *ધાયું ? ૪૦
 ચેતનામય અહો ! આ અચેતન સમો, મન વશે વર્તતો
 જીવ ભાસે,
 સુખ દુઃખ સંતતિ, અનુભવે નિત અતિ, ગહન આ ભવ
 સૂતિ પંથ પાશે;†
 સુરનરાદિ ગતિ જોઈતેં વેદોં છે, તુજને ચિત્ત ! વિનંતિ તેથી,
 સર્વથા સાંપ્રતે એવું કર કાંઈ કે, મુક્તિ સંગમ લહે જીવજેથી. ૪૧
 વિધિસહ રસજ્ય શું તું ધરે ? કે લહું, આત્મસુહૃદ હે !
 કેા કનેથી,

મૃત્યુ વૃદ્ધત્વને ક્ષય કરે એહવું, સિદ્ધ ઔષધ શું તે
 નિશ્ચયેથી;
 કે તું જેથી સખે ! મુક્તિ સુખ વિમુખતા, ને ^૧કરણ
 પંચથી હાર પામી,
 સ્થાપી મતિ સ્થિરતા મનુજ નિશ્ચિતશી, અધિક એષ્ટા
 મહી રમણરામી. ૪૨

સ્નેહી સમ ક્ષણ ક્ષણે સ્થિત તુજ સન્મુખે, ના સમીક્ષે
 અરે ! રશ્રાદ્દ દેવો,
 શું સુવે તું નિરાંતે અહોનિશ અહો ! આત્મ મુઠ મુખ્ય
 ના તૂજ જેવો;

શું થયો મોહ એ કે પ્રમાદી થયો, ભ્રમ થયો કે શું
 ઉન્માદ તારો,
 શું થયું જડપણું કે વિપર્યાસ છે, કે શું એ અજ્ઞતાનો
 ચિતારો. ૪૩

આજ આ કાલ આ આવતે વરસ આ, ને ત્રીજે વરસ
 આ કરીશ કાર્યો,
 એમ નિશ્ચિત થઈ સતત તું સ્ફુટપણે, ચિંતવે ચિત્ત
 હે ! મોહ માર્યો;

અવિલસિત વાંછના વેલોવન જાળવા, ઝવિપિન વહ્નિ સમે,
 પશમન શૂરો,
 મિત્ર ! સંભારશે, કે ક્ષણે-ભુલોશના, આવશે એ નકી
 સમય કૂરો. ૪૪

૧ ઇન્દ્રિયો-દેહ. ૨ યમરાજ. ૩ વિલાસ પામેલી, અનેક પ્રકારે
 વધેલી. ૪ વનનો દાવાનળ. ૫ મૃત્યુ-કાળ.

મેઘ સમ શ્યામ ૧ બ્રૂભંગને રવિબ્રમે, વર્ધો લીલા ૩ મદનની
 સેવનારી,
 હૃદ ! હરિણાક્ષીની ૪ એ લીલા ભાસતી, રે ! ખરેખર
 અતિ હૃદયહારી;
 પપણ છુટા હસ્ત સૌ મુક્તિ વિણ સ્થાનમાં, ફૂર એ
 કાળ કીડા વિલાસે,
 અતિ બલાત્કારથી ખેંચીને દૂરથી, પ્રાણી સૌ હોમતો
 મુખ આસે. ૪૫

સવૈયા ૩૧ સા.

મેટા ઝગઝગતા હારોથી, સુંદર શોભે દઅંગ વિશાળ,
 ઉન્નત પૂરણ કુચ ફટવંતી, સ્ત્રીથી મોહે મન તત્કાળ;
 પણ તે સર્વે અંગ જરાથી, જીર્ણ થતાં શો દ્રેષ પમાય !
 જાણે તોપણ તાત્વિકમુદ્ધિ, તેમાં ધરે શું આતમરાય ? ૪૬
 નિર્લજ્જ હે હત્યારા હૃદય ! કેટલી આપું શિખ પ્રતિદિન,
 સ્ત્રીઓ સમીપે ના જા તેતો, સદૃશ મૃગજળ વસ્તુવિહિન;
 રૂપ એ દેખી મૃગસમ દોડે, સ્પૃહાસહ હે મૂઠ ! તૃપિત,
 પણ એ તૃણા ચિંતાવૃદ્ધિ, વિષે વધુ કંઈ હેતુ ખચિત. ૪૭
 પૂરણ ૮ મૃગમદ પ્રમુખ સુગંધે, પણ ના ત્યાગે તનુ દુર્ગંધ,
 નિષ્ઠા વિષ્ઠા કૃમિકુળ રૂપકે, ભૂરિ ભસ્મ ભળે ભૂસંગંધ;

૧ બ્રહ્મીની ચેષ્ટા ૨ હાવભાવ વિલાસ. ૩ કામદેવની કીડા.
 ૪ સ્ત્રીઓ. ૫ મોક્ષ વિના મુક્ત જીવેને મૂકી બીજા બધા જીવેને
 કાળ ખાઈ જાય છે. ૫ હૃદય. ૬ જાતિ. ૭ મેટા સ્તન કલશને ધરતી
 ૮ કરતુરી ૯ અંતે.

ઠોરે વિદ્યો ધર્મપથે વળી, વંચી બીજને અનુદિન,
પોષી કાયાને મનમાની, આત્મ ! થયો શો મોહમલીન. ૪૮

જેના ક્ષણ પણ વિરહથી થાએ, મરણ પ્રકાર સમું અતિ દુઃખ,
જેને માટે આત્મ ! બની મૂઢ, ન ગણે કાર્યાકાર્ય પ્રમુખ;
તે તારાં સ્નેહી સ્વજનો પણ, યમ નજરે પડી પામીશ અંત,
ત્યારે તુજ તનુ અનલે હોમી, દેશે પછી શું સ્મરણ ધરંત ? ૪૯

ભમતાં ભમતાં ભૂરિ ભવ ચક્રે, માયા શિક્ષા શિખ દેનાર,
કોણ મલ્યો ગુરુ ? કે તણ સર્વે, શિખ શિખ્યો આ એક
અસાર;

જેથી પ્રાણથી પણ પ્રિયજનને, નિરખિ બનતાં યમમુખ ગ્રાસ,
છૂટે મોઢે ગાઢ રડે પણ, ફરી ફરી કરતો તું વિલાસ. ૫૦

તું વિશ્વાસ કરે ઇન્દ્રિયનો, સહસા તેથી તુજથી અધિક;
ચિત્ત ! સખે હું જાણું ન કોઈ, લોકે નર મૂઢ બુદ્ધિ બધિક;
દુઃખગૃહઅતિથિ મૂરખ ! નિશ્ચે, દર્પણમાં જેમ રવિ
પ્રતાપ,

તુજમાં પ્રતિબિંબિત ઇન્દ્રિય સૌ, દે તુજને વિષયોનો તાપ. ૫૧

સાંભળી સાંભળી ચિત્ત ! ગુરુથી, દુઃખમય ભીષણ આ સંસાર,
જાતે જોઈ જોઈ હું પ્રાર્થું, સહુ રીતે થઈ વશ ભયભાર;
મુજ પર કૃપા કરી ત્યાગી દે, વિકલ્પ જૂઠા ભાઈ ! તમામ,
તુજ ભૂત્ય બની કહું ભોગ તણા, સંગથી પામ વિરામ વિરામ. ૫૨

ચિત્ત ! તું મુજ સહચારીને હું, અનુસરતો તુજ સર્વે ચાલ,
સુખ દુઃખ સહું છું તોય કહું હું, દાક્ષિણ્ય સહી હે મન બાળ !
નિર્લજ મતિહિન રહિતલક્ષણ ! દુર્લભ નરતનુ ને જિનધર્મ,

પ્રાપ્ત છતાં કિમ હારી જતો હા ! આધિન થઇ તું મોહનિ
કર્મ. ૫૩

ઇન્દ્રિય ઉદ્ધત વર્ગ સંહારી, રોધી બાહ્યાંતર વ્યાપાર,
કેા ગિરિગહ્વર શોધી ધરે જો, પરમ જ્યોતિનું ધ્યાન અપાર;
તો ભવ ભમતાં સ્વપ્ને પણુ, નહિ સંવેદનમાં અનુભવ સિદ્ધ,
તે સંવેદીશ સત્વર શાશ્વત, શુદ્ધાનંદનું સૌખ્ય પ્રસિદ્ધ. ૫૪

આ ભવ અસાર વસ્તુ સમૂહ છે, તેમાં મલશે કરી નરદેહ ?
ને વળી સદ્ગુરુ સંગ કદાપી, મળશે, કેાઇ શું જાણે એહ ?
મરવું અવશ્ય ૧ શમન સુભટનો, વેગ ધસારો અતિ દુર્વાર,
માટે મન હે ! અતિશય ઉત્તમ એવું અપર કેા તત્ત્વ વિચાર. ૫૫

સૂરિ ચક્રેશ્વર મનસર હંસા બ્રહ્મચંદ્ર અપર નામ વિખ્યાત,
એ શ્રીવિમળાચાર્યે, કરવા સર્જનના દુઃખપદ્મ વિધાત;-
રવિ સમ રવિ શ્રાવક વચ્ચનોથી, થઇ ઉત્સાહિત બદ્ધ સુછંદ,-
શ્લોક પચાસથી ગ્રંથ સુગુંથ્યો, દેવા મનને સૌખ્ય અમંદ. ૫૬

આકાંક્ષા જો શિવપથ વરવા, સંતોષ સુખે જો મતિ પ્રોય,
દ્વેષ અરુચિ જો વિષય વિકારે, વૈરાગ્ય વિષે જો રતિ હોય;
તો શશિથી પણુ અતિ શુદ્ધ કમળ, - ગર્ભથી પણુ
કેામળ, સંવેગ,-

દુમ કંદલી આ ભણુજો કહું કરી, અંજલી, હરશે ભવ ઉદ્દેગ. ૫૭

અંતિમ નિવેદન:-

વૈરાગ્ય વિભુ આ ગ્રંથ યથા-નામ તથા ગુણથી વિભુષિત,
આત્માર્થે મતિ અદપે કીધો, ગુર્જર ગિરા પદ ગુથિત;

ચાહું સુભાગ્યે સદ્ગુરુ સંગે, સત્પુરુષાર્થે સર્વે જીવ,
 હોયે ભુલમુજ માફ કરી તે, ગ્રંથથી પામો શ્રેય અતીવ. ૫૮
 ગુર્જરભૂ ભૂષણ ચારુતર, શ્રી અગાસ સમીપ સુસ્થિત,
 આશ્રમભૂમિ સદ્ગુરુપાદે, સદ્ધર્મ પ્રકાશે શોભિત;
 શ્રી રાજચંદ્ર સ્વામી અનુગ્રહ, સચ્ચાંચ ત્રલુ શ્રીલઘુરાજ,
 *દ્વગર ભક્તિ-નિધિ-ભગ-વિક્રમાર્કે મધુ શશિ પૂરણ
 ૫૯ રુચિ આજ. ૫૯

શ્રીસદ્ગુરુચરણાર્પણમસ્તુ.

દ્વાદશાનુમેક્ષા.

૧

વગંતતિલકા.

આ દેહ દેવળ વિષે સત દેવ રાજે,
 જાગે પ્રતીતિ કરી લો શુભ જોગ આજે;
 તે દેવ શુદ્ધ સહજાત્મસ્વરૂપ ભાળે,
 મિથ્યાત્વઅસ્ત ચિરકાળ સુષુપ્તિ ટાળે. ૧

*દ્વગ=નેત્ર=	૨	સમ્યક્દષ્ટિ-દર્શનમાં લીનતા ભગનિધિ= સમ્યક્જ્ઞાનનો ભંડાર	સમ્યક્દર્શનમાં લીનતા, જ્ઞાનની નિધિ, તે તેજસ્વી ચારિત્ર આ જ નિર્મળ આનંદની પૂર્ણતાનો પ્રકાશ છે
ભક્તિ=નવધા =	૬		
નિધિ=નવનિધિ=	૬		
ભગ=સૂર્ય=	૧		

વિક્રમાર્કે=વિક્રમવર્ષે=ચારિત્રરૂપ સૂર્ય.

મધુ=ચૈત્ર માસમાં શશિ પૂર્ણપદે પ્રકાશમાન આજ છે. ચૈત્ર સુદ ૧૫ ના દિને.

જો દિવ્ય નેત્ર ગુરુ જ્ઞાની તણા પસાયે,
સંપ્રાપ્ત થાય કૃતકૃત્ય તદા થવાયે;
સમ્યક્ત્વ સૂર્ય યદિ હૃદય વિષે પ્રકાશે,
તો આત્મદેવનું મહાત્મ્ય અચિત્ય ભાસે. ૨

સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરવા ગુરુરાજ કેરો,
સદ્બોધ સૂક્ષ્મ અતિ અંતરમાં વિચારો;
વિદ્યા વિચાર તણી નિર્મળતા થવાને,
ભાવો વિવેકપ્રદ દ્વાદશ ભાવનાને. ૩

જો સ્વપ્ન તુલ્ય સઘળી રચના વિચિત્ર,
સંસાર ભોગ તનુ પુત્ર કલત્ર મિત્ર;
આયુષ્ય છે ક્ષણ વિષે વિણુસી જનાર,
તું નિત્ય શાશ્વત સુખે પરિપૂર્ણ ધાર. ૪

મૃત્યુ વિકાસી મુખ જો રહ્યું છે તકાસી,
તે દુઃખમાં શરણ કેળુ સમીપવાસી ?
સદ્ધર્મ સત્ય શરણું ઉરમાં ઉતારો,
સૌ સ્નેહ જાળ કદિ સ્હાય નહીં વિચારો. ૫

સંસાર સર્વ ભમીઓ જીવ કર્મવેષે,--
નૃત્યો કર્યાં, દુઃખ અસહ્ય સહ્યાં વિશેષે;
સંસાર જંજીર ચતુર્ગતિ છેદી ભેદી,
મુક્તિ સ્વધામ સુખધામ વરીશ કે હી ? ૬

એકાકી જન્મ સમયે, પરલોક જાતાં,
એકાકી કર્મફળ દુઃખ વિષે દહાતાં;
એકાંત શુદ્ધ નિજ આત્મસ્વરૂપ ભાળો,
એકત્વ ભાવ ધરી ચિત્ત વિભાવ ટાળો. ૭

જ્ઞાનાદિ આત્મધન શાશ્વત એક તારું,
તે વિણ અન્ય જગમાં જીવ જાણુ ન્યારું;
ચૈતન્ય લક્ષણુ વિવેક વડે વિચારો,
તું અન્ય દ્રવ્ય થકી ભાવ સદાય ન્યારો. ૮

મૃત્યુ જરા વિવિધ વ્યાધિ નિહાળ દેહે,
દુર્ગંધિપૂર્ણ મળમૂત્ર વિષે શું મોહિ ?
સાંદર્ય એ શરીરનું ગત તેજ લાગે,
જો તત્ત્વદષ્ટિ ઉરમાં અતિ તીવ્ર જાગે. ૯

કર્મો શુભાશુભ લુટારૂ પ્રવેશ પામે,
મિથ્યાત્વ આદિ બહુ આસ્ત્રવ દ્વાર ધામે;
સૌ દ્વાર બંધ કરીને નિજ દ્રવ્ય રક્ષે,
તે સુસ્થ સંવર ગ્રહે મન એક લક્ષે. ૧૦

પૂર્વે કરેલ કરમો કમથી ખરે છે,
ઈચ્છાનિરોધ તપથી સમતા ઝરે છે;
તે નિર્જરા મન વસી ભવ તે તરે છે,
મુક્તિ પ્રિયા પ્રિયસખી દુઃખ સૌ હરે છે. ૧૧

ઉત્પત્તિ નાશ ધ્રુવતાયુત સર્વ દ્રવ્યો,
વ્યાપેલ લોક મહીં ભાળીં ભૂલે ન ભળ્યો;
જો દ્રવ્યદષ્ટિ થકી લોક સમસ્ત ભાળે,
પર્યાય વિકૃતિ વિષેથી વિમોહ ટાળે. ૧૨

શુદ્ધાત્મ બોધ, પ્રતીતિ, સ્થિતિ, રત્ન પ્રાપ્તિ,
અત્યંત દુર્લભ ભવે ન લહી કદાપિ;
દારિદ્ર દુઃખ ભવવાસીતણું ટળે ના,
બોધિ સમાધિ વિણ શાંતિ ખરી મળે ના. ૧૩

ધારે અધોગતિ વિષે પડતાં જીવોને,
 સ્થાપે નરેન્દ્ર અમરેન્દ્ર મુનીન્દ્ર સ્થાને;
 નિર્ગથ ધર્મ અતિ દુર્લભ ધર્મદાતા,
 જ્ઞાની ગુરુ વચન શાંતિ સુધા પ્રદાતા. ૧૪
 આ ભાવના ભવવિનાશિની ભવ્ય ભાવે,
 વૈરાગ્ય જ્ઞાન તણી શક્તિ અતિ જગાવે;
 તે તત્ત્વદષ્ટિ અનુભૂતિ અપૂર્વ પામે,
 શાંતિ સમાધિપદ સિદ્ધિપદે વિરામે. ૧૫

૨

ચોવીશે જિનરાજ ને, અશરીરી સૌ સિદ્ધ;
 પ્રણુમી, ભાવના બારને, હિતકર કહું પ્રસિદ્ધ.
 હરિગીત.

અધુવ ને અશરણુ વળી, એકત્વ ને અન્યત્વને,
 સંસાર ને લોકાનુપ્રેક્ષા. અશુચિને આસ્રવ અને;
 સંવર અને નિર્જરા, દુર્લભ-ધર્મ બોધિ બાર આ,
 વૈરાગ્યની જનની સદા ભવનાશિની સૌ ભાવના. ૧
 પ્રિય દેહ ને રનેહીજનો, સામ્રાજ્ય મોટાં આદિને,
 ધન રૂપ, બળને પુણ્ય વિભૂતિ, યોગ સૌ અધુવ છે;
 વિભિન્ન સૌથી શાશ્વતો નિજ એક આત્મા શ્રેષ્ઠ છે,
 ભવભીત ભવિ તો એમ ભાવે : ભાવના અધુવ એ ૨
 નિર્જીવ, જીવ કે મિશ્રભૂતિ કે હરિ કે ચક્રીતાણું,
 મરણુસમ બહુ કષ્ટ કાળે શરણુ ના કાંઈ કામનું;
 પરમ ગુરુ કે રત્નત્રયરૂપ ધર્મ સાચું શરણુ છે,
 ભવભીત ભવિ તો એમ ભાવે : ભાવના અશરણુ એ. ૩

પોતે જ વેદે સ્વર્ગ નરકે એકલો નિજ કર્મને,
ના કોઈ સહચર તુજ સાટે ભોગવે તુજ કૃત જે;
ત્રણ રત્નમય તું એક નિર્મમ શુદ્ધ ઉપાદેય છે,
ભવભીત ભવિ તો એમ ભાવે : ભાવના એકત્વ એ. ૪

માતા પિતા સ્નેહીજનો ને કાય પણ તારી નહીં,
નવ કોઈ કો'નું કોઈ કાળે સ્વાર્થિ છે સૌ જગમહીં;
સૌ સાથથી છે અન્ય આત્મા સુજ્ઞાન દર્શન રૂપ તે,
ભવભીત ભવિ તો એમ ભાવે : ભાવના અન્યત્વ એ. ૫

બ્રમતો સદા આ પંચવિધ ભવ સાગરે કૃત કર્મથી,
કવ મુક્તિને પામીશ હું ? દુઃખમૂળ આ ભવ ચક્રથી;
મુક્તિમયી અતિ શુદ્ધ હું, ના મુજ કદી સંસાર તે,
ભવભીત ભવિ તો એમ ભાવે : ભાવના સંસાર એ. ૬

ષટ્ દ્રવ્યનો સમવાય ને ત્રણ ભેદથી આ લોક છે.
અશુભે નરક તિર્યચની ગતિ શુભથી નર દેવ બે;
સિદ્ધિ લહે નિજ શુદ્ધ ભાવે રૂપ કમ એ લોકનાં,
ભવભીત ભવિ તો એમ ભાવે લોક સ્વરૂપી ભાવના. ૭

વ્યાધિ ભર્યો દુઃખવારિધિ મલ મૂત્રને કૃમિવાસ છે,
શુચિ વસ્તુ પણ વિણસાડતો નિત વિણસતો આ દેહ છે;
વ્યતિરિક્ત તનથી કર્મ વિણ સુખસદ્ગતે શુચિ આત્મ છે,
ભવભીત ભવિ તો એમ ભાવે : ભાવના અશુચિત્વ એ. ૮

અમ્રત, યોગ, કષાય ને પ્રમાદ ને મિથ્યાત્વની,
પરભાવની એ પરિણતિથી કર્મનો આસ્રવ કરી;
ભવમાં ડુબે પણ ના લહે નિરાસ્રવી નિજ રૂપને,
ભવભીત ભવિ તું હેય જાણી છાંડ આસ્રવ ભાવને. ૯

સુદૃષ્ટિ વિરતિ જ્ઞાનથી સૌ પાપ રોધી સંવરે,
શુભથી અશુભનો, શુદ્ધ ભાવે શુભનો નિરોધ છે;
ના કર્મ ત્યાં સંવર કહ્યાં! પરમાર્થથી એક શુદ્ધ છે.
ભવભીત ભવિ તે એમ ભાવે : ભાવ સંવર વૃત્તિને ૧૦

કર્મ આણુના સ્ખલન રૂપને હોય સંવર હેતુથી,
તે નિર્જરાના ભેદ બે સ્વકાળ ને તપ વૃત્તથી;
સદ્જ્ઞાનક્રિયાથી ફળે જે નિર્જરા તે શ્રેષ્ઠ છે,
ભવભીત ભવિ તે એમ ભાવે : નિર્જરાના ભાવને. ૧૧

અધર્મમય સંસારમાં લવ પુણ્ય પણ તે ધર્મેથી,
શિવધર્મ દેશક ગુરૂ ને સદ્ધર્મ તે દુર્લભ અતિ;
અસંગને સ્વભાવરામી આત્મ નિશ્ચય ધર્મ તે,
ભવભીત ભવિ તે એમ ભાવે : ધર્મ દુલ્લભ ભાવને. ૧૨

મોહાધિને દુષ્પ્રાપ્ય છે સદ્જ્ઞાન દૃષ્ટિ બોધિ ને,
સૌ વિરતિરૂપ નિજ ભાવનું અતિ આકરું ચારિત્ર તે;
ત્રણ રત્ન પ્રાપ્તિ બોધી તે, સ્થિરતા સમાધિ ભાવ છે,
ભવભીત ભવિ તે એમ ભાવે : બોધિ દુર્લભ ભાવને. ૧૩

સંયોગ ચેતન જડ તણા અનુપ્રેક્ષતી આ ભાવના,
નિત ભાવતાં નિજ ભાનથી શિવસદ્ગુણે જીવ પામતા;
ત્રણ ભુવનના પ્રહીપને નિર્બાધ સૌખ્યે રાજતા,
નમું રાજશ્રી રાજેશ્વરા ભવભીતિ ભવિની ભાંગતા. ૧૪

અતિ આનંદકારી જનહિતકારી ભવ દુઃખહારી નામ તમારું નાથ.
કરી કરુણા ભારી કલિમલટાળી અતિ ઉપકારી ગ્રહે ગુરૂ મમ હાથ.

- દીન દયાળ તું પરમકૃપાળુ, હું અજ્ઞાની બાળ;
દીન, હીન આ અણ શિશુની, લે પણ પણ સંભાળ રે.
અતિ૦ ૧
- ધન તન નારી પુત્ર મિત્રો સૌ, બે દિનના મહેમાન;
સધ્યારંગ સમાન સુકીર્તિ, વિષયો વિષ સમાન રે.
અતિ૦ ૨
- ઈન્દ્ર નરેન્દ્ર ધન ધન્વંતરી, નહિ બચાવે કોય;
કાળ આવી કરે કોળીઓ, સત્ય શરણુ તુજ હોય રે.
અતિ૦ ૩
- ભવ અટવીમાં ભારે દુઃખો, જન્મમરણનાં મુખ્ય;
સાંભળતાં પણ હૈયું કંપે, રાખો નહીં વિમુખ રે.
અતિ૦ ૪
- જન્મ મરણને સુખ દુઃખ સર્વે, સહે એકલો જીવ;
પ્રિય પુત્ર સ્ત્રી સગાં પરિજન, કરે અનર્થે અતીવ રે.
અતિ૦ ૫
- અમર અજન્મા જીવ કોઈનો, પિતા પુત્ર નહિ થાય;
દેહ ગેહ સૌ અન્ય જણાતાં, સત્ય તત્ત્વ સમજાય રે.
અતિ૦ ૬
- અશુચિ બીજે ઉપજે કાયા, અશુચિનું એ મૂળ;
વહે દુર્ગંધ સર્વે દારે, ત્યાં મમતા એ ભૂલ રે.
અતિ૦ ૭
- રાગી દ્રેષી મોહી બનતાં, આ જીવ કર્મ કમાય;
યોગ ચલન-રૂપ આસ્રવદારે, કાણી નાવ ભરાય રે.
અતિ૦ ૮
- સમ્યગ્ દર્શન સમતા ભાવે, કર્મ નવાં રોકાય;
વ્રત સમિતિ ત્રિગુણ દારા, કાણું સર્વે પુરાય રે.
અતિ૦ ૯

મમુક સ્થિતિનાં સર્વે કર્મો, ક્ષણે ક્ષણે ક્ષય થાય;
આત્મભાવમાં લય લાગે ત્યાં, જલદી નિર્જરી જાય રે.

અતિ૦ ૧૦

ત્રેવિધ તાપે લોક જળે જહુ, રાગાદિકરૂપ આગ;
ભોગ-તૃષાનો ત્રાસ સહે સૌ, શીતલ તું વીતરાગ રે.

અતિ૦ ૧૧

દુર્લભ નરભવ, સાચી શ્રદ્ધા, આત્મજ્ઞાન વૈરાગ્ય;
મોઘિ દુર્લભ અંત સુધી દઢ, ટકાવતા મહાભાગ્ય રે.

અતિ૦ ૧૨

આત્મધર્મનો મર્મ જતાવે, તેવા ગુરુનો યોગ;
શ્રુત ધર્મે મન પ્રેમ ધરે જેમ, કંચન કામિની ભોગ રે.

અતિ૦ ૧૩

મક્તિ ભલી ભગવંત તમારી, સૌ સાધનનો સાર;
પ્રેમ પ્રમાણે પ્રભુ પ્રગટાવે, મોક્ષ તણી નહિ વાર રે.

અતિ૦ ૧૪

ૐ

આપનાં લક્ષણો:—

મોક્ષમાર્ગસ્ય નેતારં મેત્તારં, કર્મભૂમૃતામ્ ।

જ્ઞાતારં વિશ્વતત્ત્વાનાં, વંદે તદ્ગુણલબ્ધયે ॥

‘તત્ત્વાર્થ સૂત્ર.’

સારબૂત અર્થ:—

‘મોક્ષ માર્ગસ્ય નેતારં,’ (મોક્ષ માર્ગે લઇ જનારને) એમ કહેવાથી ‘મોક્ષ’ નું ‘અસ્તિત્વ’ માર્ગે, અને ‘લઇ જનાર’ એ ત્રણ વાત સ્વીકારી. જે મોક્ષ છે તે તેનો માર્ગ પણ જોખએ; અને જે

માર્ગ છે, તો તેનો દષ્ટા પણ જોઈએ; અને જે દષ્ટા હોય તેજ માર્ગે લઈ જઈ શકે. માર્ગે લઈ જવાનું કાર્ય નિરાકાર ન કરી શકે, પણ સાકાર કરી શકે, અર્થાત્ મોક્ષ માર્ગનો ઉપદેશ સાકાર ઉપદેશ; એટલે દેહસ્થિતિએ જોણે મોક્ષ અનુભવ્યો છે એવા કરી શકે. ‘ભેતારં કર્મભૂભૃતાં’ (કર્મરૂપ પર્વતને ભેદવાવાળા) અર્થાત્ કર્મરૂપી પર્વતો તોડ્યાથી મોક્ષ હોઈ શકે; એટલે જોણે દેહ સ્થિતિએ કર્મરૂપી પર્વતો તોડ્યા છે તે સાકાર ઉપદેશ છે; તેવા કેણુ? વર્તમાન દેહે જે જીવન્મુક્ત છે તે. જે કર્મરૂપી પર્વતો તોડી મુક્ત થયા છે તેને ફરી કર્મનું હોવા પાણું ન હોય; માટે કેટલાક માને છે, તેમ મુક્ત થયા પછી દેહ ધારણ કરે એવા જીવન્મુક્ત ન બને. ‘જાતારં વિશ્વતરવાનાં’ (વિશ્વ તરવોના જાણનાર) એમ કહેવાથી એમ દર્શાવ્યું કે આમ કેવા જોઈએ કે જે સમસ્ત વિશ્વના સાચક હોય. ‘વદે તદ્દગુણલબ્ધયે’ (તેના ગુણની પ્રાપ્તિને અર્થે તેને વંદના કરે છું) અર્થાત્ આવા ગુણવાળા પુરુષ હોય તેજ આમ છે; અને તેજ વંદન યોગ્ય છે.

જે જાણઈ અરિહંતે, દબ્બ ગુણ પજ્જવેહિં ચ ।

સો જાણઈ નિચ અપ્પા, મોહો સ્વલુ જાઈચ તસ્સ લયં ॥

‘જે ભગવાન અહંતનું સ્વરૂપ દ્રવ્ય ગુણ અને પર્યાયોથી જાણે, તે પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ જાણે અને તેનો નિશ્ચય કરીને મોહ નાશ પામે.’

જારિસ સિદ્ધ સહાવો, તારિસસહાવો સબ્બ જીવાણં ।

તદ્દા સિદ્ધંત રૂઠ્ઠે, કાયબ્બા મબ્બ જીવેહિં ॥

જેવું સિદ્ધ ભગવાનનું આત્મસ્વરૂપ છે, તેવું સર્વ જીવોનું આત્મસ્વરૂપ છે; તે માટે ભવ્ય જીવોએ સિદ્ધત્વને વિષે રુચિ કરતી.

ਫੋਟੋਲਾਂਕ ਪਛੋ.

ਚਤੁਰਥ

ਵਿਭਾਗ.

૧૯૩

શ્રીમદ્

સદ્ગુરુ જન્મોત્સવ પદો

૧

રાગ ખીલુ ગરવા.

આજ શહેરમાં હર્ષ વધાર્ધ, સમવસરાણુકી રચના બનાઈ-એ દેશી.

દેવ દિવાળી દિન મંગલકારી, (આનંદકારી),

પરમ પુરુષ પ્રગટે અવતારી;

(સત્ય પુરુષ પ્રગટે સંસ્કારી), દેવ દિવાળી દિન

ઓગણીસે ચોવીસ રવિવારી.

બંદર વવાણિયા સોરઠ મઝારી;

રવળ મહેતા કુલ કીરતિધારી,

દેવા દેવ જાયો જયકારી.

દેવ ૧

જન્મમહોત્સવવિધિ કરી સારી,

હર્ષિત ભયે સજ્જનજન ભારી;

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર નામ ઉચારી.

મંગલ ગાવત નિજકુલ નારી.

દેવ ૨

બાલખ્યાલ પિન જનમનહારી,

સરવ સુરીતિ અલૌકિક ધારી;

મહા લઘુવયમાં તત્ત્વ વિચારી,

મતિ સ્મૃતિ અતિ અચરિજકારી.

દેવ ૩

મુખમુદ્રા શુભ શાન્તિકારી,

વચન સુધારસઘનકી ધારી;

સમજાવણુકી શૈલી ન્યારી;

સમજે સહજે ભવ્ય સંસ્કારી.

દેવ ૪

બાહ્યાચરણ ઉદય અનુસારી,
પિણ અંતરગત ગગનવિહારી.

શ્રી ગુરુરાજ રત્નત્રય ધારી:
જિનકે પદકજ ઢોક હમારી.

દેવ૦ ૫

૨

અડિયલ હંફની ચાલ.

જન્મ્યા શ્રી ગુરુરાજ જગતહિત કારણે,
કરવા અમ ઉદ્ધાર વારિ જાઉં વારણે;
શોભન સોરઠ દેશ મૂળ મન ભાવતો,
હાલ કાળમાં કાઠિયાવાડ નામે છતો. ૧

તેમાં ગંદર વવાણિઆ મોરખીનૃપતણો,
વસે વર્ણુ શુભ ચ્યાર ખ્યાર પરસ્પર ઘણો;
દશા શ્રીમાળી વણિક વંશમાં ઓપતા,
રવજી મહેતા તાત સકળમાં શોભતા. ૨

માત દેવાનંદા નામ કે સત્યવતી સતી,
ઉભય ધર્મ વિશુદ્ધ કે સોહિ દંપતી;
તસ ગૃહગગનમેં અભિનવ ઉદયો દિનકર,
કુળદીપક કુળચંદ્ર સત્ય સુત સુરતર. ૩

વિક્રમ સંવત વેદ૪ યુગ્મર નિધિઃ બ્રહ્મપરે,
દેવદિવાળી આદિતવાર શુભ અવસરે;
પ્રગટ્યા પુત્રરત્ન ભાગ્યમાં નહિ મણા,
સધવ કુલાંગના ગાવે હર્ષ વધામણાં. ૪

જન્મ મહોત્સવ અરૂં સંસ્કાર સવે કરે,
 નિરખી નયનાનંદ નંદ આનંદ ધરે;
 શ્રીમદ્ રાજચન્દ્ર નામ ઠવે મનહારણો,
 શુકલ પદ્મ-શશિ જેમ વધે સુખકારણો. ૫
 ક્ષેત્રાપેક્ષાએ દધિઉપકંઠે અવતર્યા;
 તિમ હિજ ભાવાપેક્ષાએ ભવદધિનિસ્તર્યા;
 લીલા લલિત સુલક્ષણુ લક્ષિત લાલજી,
 મતિ વિલક્ષણુ સુસ્મૃતિ પરમ વિશાળજી. ૬
 માત તાત કુલ જાત જ્ઞાતિ સવિ સાથના,
 પૂરે પૂરવ પુન્ય મનોરથ મનતણા;
 લઘુવયે સહજે તત્ત્વ પ્રેમ ઉલટયો ધણો,
 કહો શીખવે કેણુ ? હંસસુત ચાલણો ! ૭
 કોકિલસ્વર નૃત્યમોર દશા એ સંસ્કારની,
 તિમ પરમારથ પ્રીતિ રીતિ અભિનવ બની:
 કાવ્યકુશળતામાં પણ પરમારથ મુખે,
 શુભ તરતમ સંસ્કાર તેહ કહો કિમ લુકે. ૮
 દિશોરવયે અવધાન પ્રયોગ શરૂ કર્યા,
 આઠ બાર અરૂં યાવત શત કરી પરિહર્યા;
 મૂલમાર્ગ મહાવીર-તણો ઉદ્ધારવા,
 છોડયો લોકપ્રસંગ સત્ય અવધારવા. ૯
 પરિચરૂ અરૂં પરમાર્થ ઉભય હોડે વધે,
 પણ અંતરગત સ્વરૂપાચરણુ સાધન સધે;
 શરણાગત સાધાર કૃપાળુ દેવજી,
 કઈએક યોગ્ય જીવાત્માની ટાળી કુટેવજી. ૧૦

આગ્રહ અભિનિવેશ કંઈકના ટાળિયા,
જાતા અનુશ્રાતપૂર કંઈકને વાળિયા;
પ્રતિશ્રોત મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશે સાદરે,
નિકટ ભવ્ય આત્માર્થે આદરે આદરે. ૧૧

શ્રી સહજાત્મસ્વરૂપ સહજ કર્ણા કરી,
શાસનપુનરુદ્ધારકરણ મનસા ધરી;
ભાવનાબોધ સુબોધ મોક્ષમાળા સચી;
કરવા આત્મત્વસિદ્ધિ આત્મસિદ્ધિ રચી. ૧૨

કર્યા સોભાગ્ય સુભાગ્ય અચળને ચળાવિયા,
જુઠાને કરી સત્ય સત્યપંથ લાવિયા;
અદૃષ્ટ કલ્યાણી અનેક નેકમાં ઉદ્ધર્યા,
પ્રતિમાપૂજકને પણ પ્રભુપૂજક કર્યા ૧૩

મુદ્રા શાન્તિસ્વરૂપ વચન અવિરુદ્ધતા,
અતિ જગૃત ઉપયોગ હૃદયમાં શુદ્ધતા;
હૃદય નેત્ર વાણી અને હાજરી આખરે,
અસાધારણ આકર્ષણ શક્તિ ધરે. ૧૪

હાથે હાથ ગ્રહોં નાથ લિયો મમ ઉદ્ધરી,
બોધિ સમાધિ પ્રદાન કર્યો કર્ણા કરી;
શ્રીમદ્ શ્રીગુરુ રાજદેવ નિષ્કામી છે,
શ્રી શુદ્ધચૈતન્ય સ્વામી રત્નત્રય સ્વામી છે. ૧૫

૩

રાગ માલ.

સદ્ગુરુ સુખકારી જ્ઞાનાવતારી રત્નત્રયદાતાર,
જુઓ દૃષ્ટિ સુધારી ગગનવિહારી જ્ઞાનાવતારી રત્નત્રયદાતાર.

સાખી.

શેભન સોરઠ દેશવિષેરે, સાગર કેરે તીર;
 ઝંદર વવાણિયા માંહે પ્રગટયા, વર્તમાન મહાવીર.
 અતિ અતિશયધારી, શુભ સંસ્કારી જ્ઞાનાવતારી. રત્ન૦ ૧

સાખી.

શ્રીમાન્ રવજી મહેતાના આત્મજ, શ્રીદેવાઅંગજાત;
 ઝગકદેવીના પ્રાણપતિ પ્રભુ, શ્રીમનસુખના જાત.
 મુદ્રા અવિકારી સુંદરાકારી જ્ઞાનાવતારી. રત્ન૦ ૨

સાખી.

અતિ લઘુવયમાં અનઆયાસે, આળ્યો અપૂર્વઉદ્ધાસ;
 કવિત્વ શતાવધાનાદિ શક્તિ, પામી અધિક પ્રકાશ.
 અતિ દીર્ઘવિચારી સહજ સ્થિતિધારી જ્ઞાનાવતારી. રત્ન૦ ૬

સાખી.

મૂળમાર્ગ શ્રીમહાવીર દેવનો, કરુણ તસ્યોદ્ધાર;
 નયનિશ્લેષ પ્રમાણાબાધિત, ગુંથ્યા ગ્રંથ ઉદાર.
 વાણી અમૃતધારી દોષાપહારી જ્ઞાનાવતારી રત્ન૦ ૪

સાખી.

શ્રીલઘુરાજતણા ગુરૂ રાજજી, સાર્યાં સર્વે કાજ;
 રત્ન ચિંતામણિ સરખા સદ્ગુરૂ, તારણુતરણુજીહાજ.
 લીજે અમને તારી અહો ઉપકારી જ્ઞાનાવતારી. રત્ન૦ ૫

આલા વગે આવેરે—એ રાજ.

સત્ય ધર્મ ઉદ્ધરવારે, અમને સુખીયા કરવારે;
સદ્ગુરુ—સૂરજ ઉગિયા હોજી;
ઉદ્યા ઉદ્યા ઉરઉદ્યાચલશૃંગ, સત્ય ધર્મ ઉં
સાખી.

વીરતાણા નિર્વાણથી, પ્રસર્યો ભરમ પ્રચંડ;
વીરદેવનો નામ દઈ, પ્રસરાવ્યા પાખંડ.
સૌ પાખંડને ખંડવા, સદ્ગુરુ જ્ઞાન અખંડ;
ચંડ પ્રચંડ તમ હરવારે.

સં ૧

સાખી.

મૂળ માર્ગ મહાવીરનો, સત્યસનાતન સાર;
તેહ પ્રગટાવા કારણે; સદ્ગુરુ જ્ઞાનાવતાર.
લોકોત્તર મારગ વિષે, જેહને અવિચળ ખ્યાર;
ધાર સુધાની ઝરવારે.

સં ૨

સાખી.

પૂર્વ વિરાધક જીવડા, અસદ્ગુરુ આધીન;
સદ્ગુરુ—શિક્ષા તેહને, લાગે અર્વાચીન.
હીનપુત્રી નહિ થઈ શકે, સદ્ગુરુ—બાધ પ્રાચીન;
હીન પ્રવીનને કરવારે.

સં ૩

સાખી.

પૂર્વકાલ સંસ્કારથી, પરમારથની પ્રીત;
પરમાર્થે પ્રસ્તાવ લાહી, પ્રગટી પરમ પુનીત.
રીત લૌકિકની પરિહરિ, થઈ અલૌકિક રીત;
હિત પ્રીત પરવરવા રે.

સં ૪

જગની ભીતિ જીતીને, ભયા અભય નિજ જ્ઞાન;
 ઉપદેશાર્થ સુગુરના, તહેનો કરે કથાન.
 હાનિ વૃદ્ધિ નહિ તેહને, સર્વે થયું સમાન;
 રતનત્રય અનુસરવારે. સં ૫

૫

મારે દિવાળી થઇ આજ-રાગ.

આજ દેવદિવાળીનો દાડોરે, ગુર ગુણ ગાવાને;
 સદા સમરો સદ્ગુર દેવરે, પાવન થાવાને.
 આત્મહિતના સર્વ સાહિત્યમાં, પહેલું તે વળી સહેલુંરે;
 શ્રીમદ્ સદ્ગુર સેવા-સાધન, અમર ફળનોવેલુ રે. ગુરં ૧
 શેષ મહેશ શારદા આદિ, કરે ગુરગુણના ગાન રે;
 ગુરગુણ ગાનના અનુસંધાને, પ્રગટે નિજ પદ ભાનરે. ગુરં ૨
 નિત્ય નિમિત્ત અવતાર ભેદથી, ગુરદેવ દર્શાયરે;
 પૂર્વોપાધિ બાદ કરંતાં, શેષ રહે સદ્ગુર રાય. ગુરં ૩
 સદ્ગુર દેવ છે એક સ્વરૂપે, ભેદ બુદ્ધિ દો નાખીરે;
 સદ્ગુર એક ને સેવ અનેક છે, એ હારદ ઉર રાખીરે. ગુરં ૪
 સદ્ગુરપદ-સામર્થ્ય સર્વથા, સર્વજ્ઞે પણ ન કહાય રે;
 જે સદ્ગુરની સાનમાં સમજે, તે ત્યાં સમજી સમાય. ગુરં ૫
 ગુરપદ સ્પર્શત ગુરતા પ્રગટે, અનુભવ કરીને દેખોરે;
 ગુરલક્ષિતમાં ભાવ ધરીને, સરખા સહુને લેખોરે. ગુરં ૬

નરતન ! ભાર્તભૂમિ આર્યકુળ, દીર્ઘાયુષ્ય સુખકારીરે;
 પૂરણુર્ધ્વે શ્રવણ શ્રદ્ધાદિક, મળી સામગ્રી સારી. ગુરુ ૭
 આવો યોગ લહી યોગ જીવાત્મા, ગુરુશિક્ષાની દીક્ષારે;
 ધારો ધૃતિ ધારી એક ધારા, જો હોય નિજ પદ મ્દક્ષા. ગુરુ ૮
 શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ રત્નત્રય યુત, વળી તસ કૃપા-પાત્રરે;
 તે સર્વે સમદર્શી સન્તનો, હું છું અખોલો છાત્ર. ગુરુ ૯

૬

સૌરાષ્ટ્ર મુંદર દેશમાં બંદર વવાણીઆ છે ભલો,
 ત્યાં પરમ પુરુષ નિધાન પ્રગટયો માનસરજ્યમ હંસલો;
 તસ રત્નકુક્ષિ દેવમાતા દેવસુત પ્રસવ્યો ખરો;
 પ્રભુતુલ્ય મહાશય તત્ત્વજ્ઞાની રાજચંદ્ર મયા કરો. ૧
 જસ જનક રવજીભાઈ કુળનભ દિવ્યમણિ રૂપ ધારતા,
 મિથ્યાંધકાર મટાડવા શુભજ્ઞાન કિર્ણુ પ્રસારતા;
 વળી ભવિકજન પ્રતિબોધવા અવતાર અવનીમાં ધર્યો,
 પ્રભુતુલ્ય મહાશય તત્ત્વજ્ઞાની રાજચંદ્ર મયા કરો. ૨
 તસ જન્મ વ્યંદ્ર લક્ષિત રયુગ્મ ઋવેદે કાર્તિકી પુનમે,
 જન્મીઆ જગતમાં દેવ તેથી દેવદિવાળી ગમે;
 તે બાહ્ય ગૃહસ્થાવાસમાં પણ અંતરંગે મુનિવરો,
 પ્રભુતુલ્ય મહાશય તત્ત્વજ્ઞાની રાજચંદ્ર મયા કરો. ૩
 સ્યાદ્રાદ શૈલી સકળ જાણી ઓળખાવે ઓરને,
 નિજધર્મથી નવિ સમય ચૂકે કાઠી મૂકે ચોરને;
 વળી સ્વપરનું જે સ્વરૂપ જાણે જ્ઞાનનો સાગર ભર્યો,
 પ્રભુ તુલ્ય મહાશય તત્ત્વજ્ઞાની રાજચંદ્ર મયા કરો. ૪

નહિ રાગને વળી દ્વેષનેા લવલેશ આત્મપ્રદેશમાં,
 પરમાત્મ સમજે ધર્મમૂર્તિ દેહધારી વેશમાં;
 કળિ કાળમાં ભવરોગ હરવા વૈધ માનું આ ખરો,
 પ્રભુતુલ્ય મહાશય તત્ત્વજ્ઞાની રાજચંદ્ર મયા કરો. ૫

હૈ પુણ્યશાળી! પતિત તું આ દાસને ઉદ્ધારજે;
 કુમતાંધ નિવારી ભવોભવ ઉદ્ધિ પાર ઉતારજે;
 તુજ કર કમળથી જય પતાકા જૈનની જગ વિસ્તરો,
 પ્રભુતુલ્ય મહાશય તત્ત્વજ્ઞાની રાજચંદ્ર મયા કરો. ૬

ઉપશમ રંગ તરંગ ભરિયો જ્ઞાન દરિયો ગુરૂ મળ્યો,
 પણ અશુભયોગે કર્મરોગે શુદ્ધ હીરો નવ કળ્યો;
 ખૌર નીરની પરે ભિન્ન કીધો રાગદ્વેષ કર્યો પરો,
 ચિરંકાળ જીવો જ્ઞાનદીવો રાજચંદ્ર મયા કરો ૭

૭

આજ છે આજ છે આજ છે રે,
 ગુરૂરાજની જયન્તિ આજ છે રે.
 મોરળી રાજ્યમાં ખંદર વવાણીઆ,
 દશા શ્રીમાત્રી નાત છે રે. ગુરૂં
 સકળ વણિકોમાં સ્વજી મહેતાનું,
 શુભ નામ પ્રખ્યાત છે રે. ગુરૂં
 તેમને ત્યાં જન્મ લીધો પ્રભુએ,
 દેવદિવાળી રવિવાર છે રે. ગુરૂં
 રાજચંદ્ર શુભ નામ પાડ્યું ત્યાં,
 દેવા નંદા માત છે રે. ગુરૂં

નાની ઉમરમાં શતાવધાની,
 સ્મરણશક્તિ વિશાળ છે રે ગુરૂં
 ઉમર વરસ વીસ થાતામાં,
 અવધાન પ્રયોગ ત્યાજ છે રે. ગુરૂં
 ઓચિંતો તત્ત્વ-પ્રેમ ઉલ્લસ્યો અનેરો,
 વાણી ઘણી રસાલ છે રે. ગુરૂં
 દર્શન તોળ્યાં મધ્યસ્થતાએ,
 વીર શાસન જેમાં પ્રમાણ છે રે. ગુરૂં
 જેનોમાં શું પણ આપા ભારતમાં,
 તત્ત્વજ્ઞાની લેખાય છે રે. ગુરૂં
 ઉદ્ધાર કરવા વીતરાગ શાસન,
 જેને અંતરમાં ઉંડી દાઝ છે રે. ગુરૂં
 ઉપદેશરૂપી વરસાદ વરસ્યો,
 વાણી અમૃતરસ ધાર છે રે. ગુરૂં
 મોક્ષમાળા ને આતમસિદ્ધિ,
 રચી જગત હિત કાજ રે. ગુરૂં
 મારગ બોધ્યો સરળતાર્થી,
 જેમાં દર્શન ષટે સમાય છે રે. ગુરૂં
 જેના પ્રતાપે અનેક જનોને,
 લાભ અલૌકિક થાય છે રે. ગુરૂં
 શાસન ત્રિકાળ જયવંત વર્તો,
 એ તો અનાથોનો નાથ છે રે.
 ગુરૂંજની જયન્તિ આજ છે રે.

અપૂર્વ અવસર એવા ક્યારે આવશે-એ રાગ.

જિન શાસનના જ્યોતિધર સોહામણા,
નેહે નમતો તુજ ચરણે આ દેહ જો;
આત્મ પ્રભાકર પ્રગટયો અંતર ઉજળો,
ધન્ય ઘડીને ધન્ય દિવસ એહ જો. જિન૦ ૧

દૃઢએ દિવ્યાત્માને દેવી પુષ્પાંજલિ,
ઉભરાયે જ્યાં જ્ઞાન તણા અંબારજો;
ગગને શીતલ શોભે રજનીકાન્ત જો,
ઝરતાં રસ અમૃત જિન્દુડાં સારજો. જિન૦ ૨

બાલપણે પણ ઉચ્ચ વિચારો ચિંતવ્યા,
જન્મ-જીવન-મૃત્યુના ઉંડા મર્મજો;
વીત્યું જીવન ગૃહસ્થાશ્રમને આંગણે,
વ્યાપારે પણ નીતિ ન્યાયને ધર્મજો. જિન૦ ૩

‘પરમ ધરમ અહિંસા’ સહુ વદતા ફરે,
(પણ) મોહ-મમત્વે વાડાના વિસ્તારજો;
ખંડન મંડન ટાળી ધર્મની એકતા,
સમજાવી ભવ્યોને કરી પડકારજો. જિન૦ ૪

રાગદ્વેષ જ્યાં પૂર્ણપણે ક્ષય પામતા,
કેવળ જ્ઞાન થશે એવો નિરધારજો;
સત્ય સનાતન દર્શન એ વીતરાગનું,
શિવપદ પ્રાપ્તિનો છે એહ આધારજો. જિન૦ ૫

અખંડ જાગૃતિ શ્રદ્ધા શુદ્ધોપયોગથી,
આત્મ-ઉઘાટે-ઉઘટે મુક્તિ દારજો;

શ્રીમદ્ સદ્ગુરુના આત્માર્થી વચનો લહી,
 નિઃશંક થઈને સાધક પામે સારજો. જિન૦ ૬
 દૃષ્ટિ રાગ ટળે આવે મધ્યસ્થતા,
 ટળે કદાચરુ આવે વિશાળ ભાવજો;
 દર્શનની નિર્મળતા પ્રગટે આત્મમાં,
 રાજબોધના લેજો રૂડા દહાવજો. જિન૦ ૭

૯

આનંદ આનંદ અનુપમ નાવ, ભવજલ તરવાને;
 તૈયાર ભવિક જન થાવ, શિવસુખ વરવાને.
 મુક્તિપુરીના સર્વ પ્રવાસી, આનંદ ઉર ઉભરાય રે;
 ભવ દરિયો બહુ દુઃખથી ભરિયો, તારક સદ્ગુરુ રાય.
 શિવ૦ ૧

દેવદિવાળી દિનજયકારી, ભવિજન આનંદકારી રે;
 પૂર્ણચંદ્ર સમ રાજચંદ્ર પ્રભુ, પ્રગટ્યા સવિ સુખકારી.
 શિવ૦ ૨

સત્ય સનાતન માર્ગ મોક્ષનો, કરવા જગ ઉદ્ધાર રે;
 તત્ત્વજ્ઞાની જનમ્યા કળિકાળે, શાસનના શણુગાર.
 શિવ૦ ૩

શ્રુતસાગરના મર્મ પ્રકાશ્યા, ગચ્છમત તિમિર વિહારી રે;
 વાણી શાંત સુધારસ ઝરતી, સૌ જનને હિતકારી.
 શિવ૦ ૪

આત્મશક્તિ ઉજવળ તુજ ભાળી, મંદમતિ મદ જાય રે.
 આત્મશ્રેય સાધક સુવિચક્ષણ, સેવે શરણુ સદાય.
 શિવ૦ ૫

અંતરદ્વિથી રાજ નિહાળે, બાહ્યદ્વિ દુઃખદાય રે;
સ્વરૂપાચરણુ, રમણુ નિજપદમાં, જગજયવંત ગણાય.

શિવ૦ ૬

યુગપ્રધાન સમતારસ સાગર, સહજ સ્વરૂપ સ્થિતિ ધારી રે,
જહાજ બની પ્રભુ પંચમ કાળે, તાર્યા બહુ નર નારી.

શિવ૦ ૭

ચતુચકાળમાં પણ દુર્લભ જે, તેવો જોગ જણાય રે,
ભાગ્યવંતથી પ્રતીત કરીને, આશ્રય ગ્રહી તરાય

શિવ૦ ૮

મુદ્રા શાંત સદા અવિકારી, સ્મરણુ સહજ સુખધામ રે,
વાણી મૃત સંજીવન કરતી, ભવિજન મન વિશ્રામ.

શિવ૦ ૯

પરમ કૃપાળુ દશા તમારી, પામરથી શું કળાય રે !
આત્માકાર અવસ્થા સ્વામી, મહાભાગ્યે પરખાય.

શિવ૦ ૧૦

સમીપ મુક્તગામી જે પામ્યા તુજ પદમાં વિશ્રામ રે;
શ્રદ્ધા ભક્ત સહિત તુજ આશ્રય, નિશ્ચય ગુણ આરામ.

શિવ૦ ૧૧

તુજ આજ્ઞા આરાધન કરતાં, લહીશું નિજપદ રાજ રે,
રાજવચન જીવન આધારો, શુદ્ધિ સિદ્ધિ સુખસાજ.

શિવ૦ ૧૨

૨૦૬

શ્રીમદ્

સદ્ગુરુ વિરહ પદો.

૧

કિન વન દુર્દેરી માર્ગ-એ રાગ.

કહો કહાં હુંદુંજી સ્વામી,

સ્વામીજી મેરા શ્રીસહજાતમ સ્વરૂપ, કિસ વિધ પાઉંજી સ્વામી;

સ્વામીજી મેરા શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપ,

કિસવિધ પાઉંજી સ્વામી ?

મોહમયી સંસારશહરમેં, ગયા સહજાતમ દુરાર્મ:

સહજાતમ અસહજ ભયે ઐત્રી,

કુબુદ્ધિ કહાંસે આર્મ ? કહો ૧

એક સહજાતમ સ્વરૂપ બિના સગ,

ભાસે જગત દુઃખદાર્મ,

શ્રી સહજાતમસ્વરૂપ સ્વામી બિન,

કહાં પુકારેં નર્મ ? કહો ૨

સહજાતમતા સહજેહી પ્રગટે,

કયેં મરો ધાઇ ધાર્મ;

કોડી ઉપાય કરે કયેં કૂડા,

સમઝકે રહો સમાર્મ. કહો ૩

શ્રીસહજાતમસ્વરૂપી સ્વામી,

હૈ તુઝકા તુઝમાંહી;

બોજ પકરી વિશ્વાસ ધરો દઢ,

આઇ મિત્રેગા સાંઇ ! કહો ૪

જ્ઞાનનેન ગુરુગમ વિન ન મિલે,
 સહજાતમ સુખદાઈ;
 રત્નરાજ ગુરુદેવ પ્રસાદે,
 સહજાતમતા પાઈ. કહોં ૫

૨

શ્રીવીરપ્રભુ સિદ્ધ થયા એ દેશી.

શ્રીસહજાતમ સ્વરૂપજીરે, શ્રીશુદ્ધ ચૈતન્ય જ્યોતિ;
 જોગ બળે કરી જગતમારે, કરતા ધર્મ ઉદ્યોતરે—
 સદ્ગુરુ સાંભળોરે, સેવકની અરદાસરે;
 દરશદેખાડિયે, જિમ મન લહે વિશ્વાસરે. સદ્ગું ૧
 આર્ય દેશ કુળ ઊપનારે, જીવ જે ભવ્ય સ્વભાવ;
 સુદ્ધભળોધિ કર દિયારે, ધન્ય તુમ વચન પ્રભાવરે. સદ્ગું ૨
 પરદેશોથી આવતારે, પ્રશ્ન અનેક પ્રકાર;
 ઉત્તર દેતા ઉલ્લસીરે, સ્વાનુભવ આધારરે. સદ્ગું ૩
 વાણી સુધા વરસાવતારે, હેતુ અનેક સમાય;
 તે વચનોના ૧સાંભળાજી, સળ મુમુક્ષુસમુદાયરે. સદ્ગું ૪
 સૂરત તો દીસે નહીંરે, પલ પલ આવે યાદ;
 પરિચયી ને અપરિચયીરે, અધિક કરે વિષવાદરે. સદ્ગું ૫
 ભરતક્ષેત્રમાંહી પડ્યોરે, વીર પ્રભુનો વિયોગ;
 તેમજ આ કળિકાળમારે, બનિયો સહી સંયોગરે. સદ્ગું ૬

સળસમુદાયને આપનોરે, મોટો થયો આધાર;
 ગમ્ય ક્ષેત્રમાં કોયે નહીંરે, તુમ સમ જ્ઞાનદાતારે સદ્ગુ ૭
 સૂત્ર-રહસ્ય તુમ સારખીરે, કોઈ ન ખોલનહાર;
 વાદીકે સારે નહીં રે, પૂછે સોહી તૈયારરે. સદ્ગુ ૮
 મનના સંશય પૂછવારે, આવતા સંત અનેક;
 રાજી થઈ જતલાવતારે, વાર અધિક વિવેકરે. સદ્ગુ ૯
 વાતો તો સત્પુરૂષનીરે, લખી હૈયાને માંય;
 યાદ ઘણાને આવશેરે, ભૂલી તે નવ જાયરે. સદ્ગુ ૧૦
 રત્નતુલ્ય ગુરુદેવનોરે, વિરહ સહ્યો નવ જાય;
 પણ ખાંધી પૂરવ ભવેરે, ઉદય થઈ અંતરાયરે સદ્ગુ ૧૧

૩

રાગ ધ્રાવણ.

સુગુરુ નિત્ય સાંભરે, વહાલા શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપ;
 અનામ અરૂપ રત્નત્રય-ભૂપ, સુગુરુ નિત્ય સાંભરે.
 પંચમ આરે અવતર્યારે, સદ્ગુરુ સત્ અવતાર;
 મૂળ મારગ પ્રગટ કર્યો, સ્વામી ખોલ્યાં છે મોક્ષનાં દાર. સુ ૧
 શ્રી ગુરુ રાજચંદ્ર સરિખારે, વાણી અમૃતધાર;
 મૃતથી સંજીવન કર્યા, સ્વામી આત્મરતનદાતાર. સુ ૨
 સદ્ગુરુ સવિતા સારિખારે, કથની કિરણ વિચાર;
 આ જડ જગની ભૂમિથી, સ્વામી જેંચી લીધો નિજ સાર. સુ ૩
 આ ભવ અટવીને વિષે રે, સદ્ગુરુ સાર્યવાહ;
 નિર્ભય નિજપુર દેશમાં, સ્વામી પહોંચાડે ગ્રહી ખાંદ્ય. સુ ૪

દુઃખદરિયો ઓળંગવારે, સદ્ગુરુ ઝાઝ સમાન;
 બેઝી બેઝો શિવદીપમાં, લબ્ધ બાલક વૃદ્ધ યુવાન. સુ૦ ૫
 કર ગ્રહીને સંબોધીઓરે, શ્રીશુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વામી;
 સ્વરૂપાચરણ સમજાવીને, સ્વામી મેટી છે સઘળી બામી. સુ૦ ૬
 નિષ્કારણ કરુણાધણીરે, કર્યો અનંત ઉપકાર;
 તાર્યા બહુ લબ્ધ જીવને, સ્વામી અંતર વ્રત ધરનાર. સુ૦ ૭
 દરશે અંતર્દર્શીને રે શ્રી સદ્ગુરુપદમૂળ;
 દરશે બાહિર્દર્શીનેરે, સત્યપુરૂષનું ઉદ્ધયિક સ્થૂળ. સુ૦ ૮
 ભાળ્યા વગરનું ભાવ તે રે, સાધારણ કહેવાય;
 પણ સાક્ષાત્ પ્રત્યક્ષથીરે, પરોક્ષ તે પ્રત્યક્ષ થાય. સુ૦ ૯
 સાક્ષાત્ પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ રે, શ્રી ગુરુદેવ સહાય;
 ઓળખિયા ગુરુરાયને, મારી ટળી છે અલાય બલાય. સુ૦ ૧૦
 મહિમા સદ્ગુરુપદતાણી રે, વચને કેમ કહેવાય;
 રત્નરાજ ગુરુ દેવના, રહ્યા ચરણ શરણમાં સમાય. સુ૦ ૧૧

૪

રાગ પીલ ખરવો.

દર્શન ઘો ગુરુરાજ વિદેહી,
 તુમ જિન દુઃખ પાવત મુજ દેહી. દર્શી૦
 શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપ સોહાવે,
 શ્રી શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વામી ભાવે. દ૦ ૧

શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ અગમ અપારા,	
કેહી કારણ કહો મોય જિસારા ?	૬૦ ૨
ગૃહ જગજાલ ન પલક સોહાવે,	
ભોર ભયો મોસેં રહ્યા ન જાવે.	૬૦ ૩
નેક ન રહી શકું નિરધારા,	
હરદમ પંથ નિહારેં તિહારા.	૬૦ ૪
અન્ન નહીં ભાવે નિદ ન આવે,	
બેર બેર મોય જિરહ સતાવે.	૬૦ ૫
જેસે મીન મરે જિન વારી,	
તેસેં તુમ દશા અમારી.	૬૦ ૬
જેસેં મણિ જિન કૃણિ વિકરાળા,	
તેસેં તુમ જિન હાત અમારા.	૬૦ ૭
જેસે માત જિન બાલ બિચારા,	
તેસેં તુમ જિન હમ ઓસિયારા.	૬૦ ૮
રત્નત્રયીમેં તુમ એક અપ્પા,	
મેટી ત્રિપુટી અબતો ન તપ્પા.	૬૦ ૯

પ

અલિહારી રસિયા ગિરિધારી—એ રાગ.

અધ્યાત્મ રસિયા ઉપકારી, શ્રીમદ્ સ્વામહો, ત્યજ અમને
સત્ લોકના વાસી આવું ન કરિયેજી, (આવા ન બનિયેજી),
વાણી સ્વરૂપી વહાલા વાંસલડી વાહિને (વગાડીને) રે!
અમને કર્યા અનુસારી, શ્રીમદ્ સ્વામહો ત્યજ અમને સં ૧

આ જગજગ વહાલા ખાવાને ધાય છે રે,
 તેમાં મત્તજગ મુંઝાવે ભારી, શ્રીમદ્ સ્વામહો ત્યજી સં ૨
 મુમુક્ષુમંડળની શોભા તમ વિના અમને તો,
 નવ લાગે વહાલા હવે સારી, શ્રીમદ્ સ્વામહો ત્યજી સં ૩
 મારગ તોજ્યો વહાલા અકલ તરાણુએ રે,
 અમરપર ઢોજ્યો ગુણધારી, શ્રીમદ્ સ્વામહો ત્યજી સં ૪
 રત્ન ચિંતામણિ સાદૃશ્ય સદ્ગુરે,
 હવે સુધ લેજો પ્રભુ મહારી, શ્રીમદ્ સ્વામ હો ત્યજી અમને
 સત્સ્વરૂપ વિલાસી આવું ન કરિયેજી. (આવા ન બનિયેજી) સં ૫

૬

દાસ પરે દયા લાંબા રે—ગો ગાગમાં.

આપ વિના અકળાવે રે શ્રીમદ્ સદ્ગુરજી, તુમવિન મન અકુલાવે;
 શ્રીરાજ રાજેશ્વર તુમ વિન મન અકુલાવે.
 કોણ ધર્મનો મર્મ બતાવે, સત્સ્વરૂપ કોણ સમજાવે;
 કોણ આત્મ ઓળખાવે રે શ્રીમદ્ સદ્ગુરજી આપ વિનાં ૧
 આવાગમનનો કારણ શું છે? તેમ જે તેના વારણ શું છે?
 તારણ શ્રમ કોણ બતાવે રે, શ્રીમદ્ સદ્ગુરજી આપ વિનાં ૨
 જન્મ જરા ને મૃત્યુ હરવા, શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપે ઠરવા,
 કોણ સહાયક થાવે રે, શ્રીમદ્ સદ્ગુરજી આપ વિનાં ૩
 તુમ વિન આત્મબ્રાન્તિ કોણ ભાગે, શુદ્ધ જ્યોતિ બાહ્યાન્તર જાગે;
 કોણ જ્ઞાનદીપ પ્રગટાવે રે, શ્રીમદ્ સદ્ગુરજી આપ વિનાં ૪

ઉર ધરવી સદ્ગુરૂની શિક્ષા, એજ આત્મને ઉત્તમ દીક્ષા;
લિક્ષા રત્નત્રય પાવે રે, શ્રીમદ્ સદ્ગુરૂજી આપ વિનાં ૫

૭

અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે? એ રાગ.

સાધુચરિત ગુરૂ સ્મરણ તમારાં શાં કરું?

રાજ રાજેશ્વર સ્મરણ તમારાં શાં કરું?

વિસ્મરણનો ક્ષણ એક નથી અવકાશજો;
અહર્નિશ છે અંતરમાં યાદી આપની,

સદા ઉદિત ઉર ઉજ્જ્વલ પુણ્ય પ્રકાશજો. સાધું

પુનિત પરણા થઈ ઉતર્યા અમ આંગણે,

અહ્ય સમય કીધો મનુકુળમાં વાસ જો;

ગુપ્ત ગરણ દૈવી રસના વહેતાં કરી.

ત્વરિત વળ્યા કરી પૂરણ આપ પ્રવાસજો. સાધું

શુષ્ક જીવન અમ રસનિર્ભર સ્નેહ કરી,

સહેજે શિખવ્યો આત્મજીવનનો યોગજો;

જે સુખનાં સ્વપ્નાં સાથે સરળાવતાં,

અહ્ય વસે ઉર ભુવનત્રયના ભોગજો. સાધું

મેઘ રૂડા આણ્યા અમ ઉર મરૂક્ષેત્રમાં.

ટહુકી સ્વર્ગીય મધુરા રાગ મહારજો;

નવ પલ્લવતા અર્પી જીવન બાગમાં,

કીધાં અમને ઉન્નત અધિક ઉદારજો. સાધું

ખ્યાલ કરું શું અદ્ભુત જીવન પ્રકાશનો;

પ્રતિક્ષણ જેમાં વૃદ્ધિ અનંત સુહાયજો;

જાનીના હારદને સમજે જાનીઓ,
 અનુભવ્યું મુજ પામરથી ક્યમ જાયજો. સાધુ૦
 આ આંખે રસભીના તમને ભાળીઆ,
 અનુભવ નંદનવનના વિરલ વિહારીજો;
 બાકી હૃદયવિહિન જ્યાં ત્યાં નજરે ચડે,
 શુષ્કજીવન સરિતાપુરમાં સંસારીજો. સાધુ૦
 કશું ન જાયે અદ્યપિ અહઃનિશ આપતું,
 વિલસે અંતર ચાહુ ચિત્ર વિચિત્રજો;
 શેષજીવન સંભારી સુખમાં ગાળશું;
 સમીપ સમયના અનુભવ પરમ પવિત્રજો.
 સાધુચરિત ગુરુ સ્મરણ તમારાં શાં કરૂં ?

૮

મુજંગી છંદ.

ગુરુ રાજ આનંદધામે પધાર્યા,
 ભવિ સર્વ હૈયા તણી હામ હાર્યા;
 પ્રભુ એક આધાર તું પ્રાણુ પ્યારો,
 સહુ કેમ વિહો ? થયો કાં તુ ન્યારો. ? ૧
 મહા મોહરાજ તણું રાજ્ય વર્તે,
 અવિદ્યા^૧ કળિકાળ રાત્રિ પ્રવર્તે;
 વળી આગ્રહી ગચ્છનિદ્રા વિષે જ્યાં,
 પ્રભુ, ધર્મ નિર્ઝંથ સુષુપ્ત^૨ છે ત્યાં. ૨

અહા! દિવ્ય જ્યોતિ, પ્રભુ જ્ઞાનમૂર્તિ,
 નિવારી ઘણા ભવ્યની તેં સુષુપ્તિ;^૧
 હાણી મોહ મિથ્યા ર તમિસ્રાન્તકારી,
 સહું કેમ વિહોં? રવિઝ તું પ્રતાપી.   ૩
 પ્રભુ જ્યાં બળે લોક ત્રિવિધ તાપે,
 વળી જન્મ મૃત્યુ જરા ત્રાસ વ્યાપે;
 તહોં કલ્પવેલી તણી છાંય અપીં,
 પ્રભુ તું વિના કેણુ શાંતિ સમર્પે?   ૪
 મતિ ને ગતિ વૃત્તિ વિશ્રામ બહાલા,
 ભવાબ્ધિ થકી નાથ છો તારનારા,
 વિના આપ હે સ્વામિ! સંસાર ખારો,
 સહું કેમ વિહોં? થયો કાં તું ન્યારો?   ૫
 પ્રભુ તું વિના મોક્ષનો માર્ગ અપીં,
 ભવારણ્યથી ઉદ્ધરે કેા પ્રતાપી?
 દૃઢ દિવ્ય નેત્રો નિબ્બનંદદશીં,
 હરે કેણુ અંધત્વ મિથ્યાત્વરૂપી?   ૬
 દશા મીન^૪ કેરી વિના વારિ^૫ જેવી,
 નિરાધાર, માતા વિના બાળ, જેવી;
 પ્રભુ આપ વિહોં, અતિ દુઃખદાયી,
 ત્વરાથી શમાવેા કૃપાસિંધુ સ્વામી.   ૭
 અહો નાથ! વાણી રસાળી તમારી,
 બુઝાવે ભવાગ્નિ, ભવિ-મોહહારી;

૧ સુષુપ્તિ=નિદ્રા. ૨ તમિસ્રા=અંધારી રાત્રિ, મિથ્યાત્વરૂપી
 રાત્રિના અંધકારનો નાશ કરનાર. ૩ સૂર્ય. ૪ માછલી. ૫ પાણી.

વળી આપ મુદ્રા પ્રભુ, શાંતિકારી,
ઠરે ચિત્તવૃત્તિ સમાધિસ્થ ભાળી. ૮

મહા દુઃખદાયી, વળી કલેશકારી,
વિભાવો વિષે રક્ત વૃત્તિ અમારી;
ચુર રાજ શર્ણે, પ્રભુ સંત ચર્ણે,
વિરામો પ્રપંચો સહુ ક્ષોભકારી. ૯

૯

વિરહો નહિરે ખમાય, રાજ તારો વિરહો નહિરે ખમાય.
સંશય ભાંજે તું વિષુ કેણુ પ્રભુ,
એ દુઃખ પલપલ થાય. રાજ તારો ૧
ખડુ પ્રયાસે મન સ્થિર નહિ થાયે,
તુમ સંગે સ્થિર થાય. રાજ તારો ૨
યોગીને પણ દુર્લભ જેવો,
તે અમને સમજાય રાજ તારો ૩

૧૦

અંગુઠે સૌ તીરથ વસતાં સંત શિરોમણિ રૂપેજી,
રાણુ-દ્વીપ સમ દિપાવ્યો આશ્રમ, આપ અલિપ્ત સ્વરૂપેજી,
સમજી અત્યંત શમાયા સ્વામી કદિએ નહિ છલકાયાજી,
અખળા, બાળ ગોપાળ બધાને શિર છત્રની છાયાજી. ૧
સમજે સર્વે મનમાં એવું: મુજ પર પ્રેમ પ્રભુનોજી.
પરમકૃપાળુ સર્વોપરિ છે, હું તો સૌથી નાનોજી;
પરમ પ્રેમ મૂર્તિ પ્રભુજીની, સહુ સ્વપ્ને ન વિયોગજી,
કાળ કરાળ દયાળ નહીં જરી, જડને શો ઉપયોગજી? ૨

ઋતુ પર્વ સૌ પાછાં આવે, યાદિ પ્રભુની આપેજ,
 પ્રેમ-મૂર્તિનું દર્શન ક્યાંથી? શોક સહુ જે કાપેજ;
 પ્રભુનાં સન્મુખ દર્શન વિણુ તો, ક્યાંથી ઉમળકો આવેજ? ૩
 ત્રિવિધ તાપથી બળતા જીવો, વચન સુધારસ પીતાજ,
 સંત સમાગમ-દર્શન-પામી પ્રારબ્ધે નહીં બીતાજ;
 સત્યયુગ સમ કાળ ગયો એ, સૌને ઉરમાં સાલેજ,
 દૂર રહ્યા પણ દયા દૃષ્ટિથી, પ્રભુ અમને નિહાળેજ. ૪
 સહુ વ્યવહાર વિશ્વાસે ચાલે પણ પરમાર્થે પહેલેજ,
 બહુ બળવાળી શ્રદ્ધા જેની તે પુરુષાર્થે ઘેલેજ,
 જગત, ભગતની રીતો જુદી, સત્ય ભગતકો વિરલાજ,
 પરમ કૃપાળુને પ્રગટાવે, રોમ રોમ તે હીરલાજ. ૫

૧૧

ગઝલ કવાલિ.

શી સુંદર દિવ્ય એ જ્યોતિ! સ્વપરના સૌ દૂષણ ધોતી;
 અખંડાનંદ સૂરત શી! સરલતા સન્મતિ સહુ શી! ૧
 પ્રબળ પુણ્યે પ્રભાવી શી! સદા ઉપકૃત સ્વભાવી શી!
 શી રાજ સ્વરૂપની જ્યોતિ! જડીન થાક્યો બહુ ગોતી. ૨
 હવે નજરે ન દેખાતી, હવે મુદ્રા ન મલકાતી;
 રહ્યું જોવું, રહ્યું રોવું, અક્ષણ આંસું નથી લો'વું. ૩
 અસીમ આ વિશ્વના આરે, હવે મલશું કહો ક્યારે?
 ગમે ત્યારે ગમે ત્યારે, ન આજે તો જરૂર કાલે. ૪

હવે તો ના ગુરરાજ, અમારી સાથ કેા સાજ;
 દરદ દિલનું કહાં કે'વું, જડેના પાત્ર કેા એવું. ૫
 સુકાતાં ના નયન મારાં, સ્મરણુ જ્યારે ઉરે તારાં;
 હવે ક્યારે, કહો ક્યારે, દરિસણુ આપશેા ક્યારે? ૬
 વિશુદ્ધ સ્વરૂપના ભોગી, પ્રભુ શ્રીકાંત તનુ યોગી;
 સવિતા સમ દુરે થઈને, નિશા ગાઢે મુકયા અમને. ૭
 અવિદ્યા રજની નિવાસે, હવે શી અમ દશા થાશે?
 પ્રકાશ પ્રકાશશેા ક્યારે, કહો ઉદ્ધારશેા ક્યારે? ૮
 સમજ વિણનાં શિશુ નાનાં, તજે પિતૃ ન દુનિયાનાં;
 શું શોભે તો પ્રભુ તમને, રખડતા મુકવા અમને? ૯
 સતાવે મોહ બધી બાજુ, ન રાખે અંગ કેા સાજૂ;
 ચડી વિયોગીની બહારે, કહો ઉગારશેા ક્યારે? ૧૦

૧૨

શિવના અનુગામી અન્તરયામી હે નિષ્કામી ઘો અમને આધાર;
 નિજ આતમરામી સુખ વિશ્રામિ જગના સ્વામી વંદન સો સો વાર.

શિવના અનુગામી૦ ૧

પરમ હિતૈષી કરૂણા પ્રતિમા છે જગમાં લઘુરાજ,
 તેના આશ્રયથી જગજનનાં સરશે સઘળાં કાજરે.

શિવના અનુગામી૦ ૨

પીને મોહ મહા મદિરાને ભૂલ્યો હું નિજરૂપ,
 કરૂણા કરી બતલાવેા અમને ક્યાં છે સુખનો ભૂપરે.

શિવના અનુગામી૦ ૩

સફળ હતો તારા દર્શનથી આ માનવ અવતાર;
કિન્તુ વિરહની ભીષણ જ્વાળા સળગે આજ અપારરે.

શિવના અનુગામી૦ ૪

તારા વિણ જીવનની શોભા છે સૌ ધુળ સમાન;
અંતરની પીડા છે અધિકી તેનું નથી પ્રમાણ રે.

શિવના અનુગામી૦ ૫

દાવાનળમાં બળતા જીવને દીધો સુંદર બોધ;
એક સાથ ભવિજનનાં ટાળ્યાં આગ્રહ માન વિરોધરે.

શિવના અનુગામી૦ ૬

સર્વ મુમુક્ષુ જનના મનને દીધી આત્મિક શાંતિ;
ભાન કરાવીને પોતાનું ટાળી મિથ્યા ભ્રાંતિ રે.

શિવના અનુગામી૦ ૭

૧૩

(બાહુ જિણુંદ દયામયી, વર્તમાન ભગવાન પ્રભુજી—એ દેશી.)

સંત સ્વરૂપ સમાધિ વર્યા, વિરહ સદ્યો કેમ જાય ? પ્રભુજી;
શું સ્મરીએ ઉપકાર અહો ! પણ પણ કેમ વિસરાય ?

પ્રભુજી. સંત૦ ૧

ઘોર અંધારી રાત્રિ વિષે, દીપક જાય બુઝાય પ્રભુજી;
ભીષણ ભવ વનમાં ભવિનો, મારગ કેમ કપાય ?

પ્રભુજી. સંત૦ ૨

સૌને માર્ગ ચડાવીને, મૂકી અધવચ આમ, પ્રભુજી;
આપ સ્વધામ સિધાવ્યા તો અમને કેની હામ ?

પ્રભુજી. ? સંત૦ ૩

સુંદર તન ચેતન જાતાં, શોભાશૂન્ય ભળાય, પ્રભુજી;
આપ વિના સત્સંગ વિષે, સુનું તેમ જણાય.

પ્રભુજી. સંત. ૪

શીતળ શાંત અમી ઝરતા, ભાવદયા અવતાર, પ્રભુજી;
મન મોહન મનમાંહિ વસ્યા, પાપ તાપ હરનાર.

પ્રભુજી. સંત૦ ૫

જ્ઞાનમૂર્તિ ગુરુ રાજ તણા, યુવરાજ લઘુરાજ, પ્રભુજી;
પરમ કૃપાળુ-કૃપા લહીને, સાર્યા બહુ જન કાજ.

પ્રભુજી. સંત૦ ૬

સ્વરૂપાનંદ સદન રમતા, દમતા વૈરી વિભાવ, પ્રભુજી;
ભજતાં રાજ અભેદપદે, પ્રગટયો પરમ પ્રભાવ.

પ્રભુજી. સંત૦ ૭

નિજ પર હિત કરવા કાજે, નિશદિન અનુપમ ખંત, પ્રભુજી;
સત્પુરુષાર્થ સ્મરણ કરતાં, અમ ઉત્સાહ વધંત,

પ્રભુજી. સંત૦ ૮

પાવન કર પગ જ્યાં ધરતા, કરતા મંગળ ત્યાંય પ્રભુજી;
બોધ સુધા વર્ષા વરસી, અમર થયા મૃતપ્રાય.

પ્રભુજી. સંત૦ ૯

પ્રતિમા ત્યાગ વિરાગ તણી, શમરસસિંધુ અપાર, પ્રભુજી;
અફલુત નિજ અનુભવ ઉલસ્યો, જયોતિ ઝગમગ સાર.

પ્રભુજી. સંત૦ ૧૦

કાળ અનંતે જે ન લહ્યો, ચિદ્ધન નિજ પદ લક્ષ, પ્રભુજી;
તે નિજ ભાવ અપૂર્વ અડો! આપ્યો આપ પ્રત્યક્ષ.

પ્રભુજી. સંત૦ ૧૧

પ્રભુ સહજાત્મસ્વરૂપ વિષે, પ્રીતિ ભક્તિ રૂચિ ભાવ, પ્રભુજી;
જોડયા સર્વ મુમુક્ષુના, ભવ જળ તરવા નાવ.

પ્રભુજી સંત૦ ૧૨

યુગ પ્રધાન શ્રી રાજગુરુ, યુગમંડન લઘુરાજ, પ્રભુજી;
રાજ વચન જીવનરંગે, સાધક લે શિવરાજ.

પ્રભુજી. સંત૦ ૧૩

૧૪

ગઝલ કવાલિ.

મલકતું મુખ પ્રભુશ્રીનું, હવે હા! ભાળશું ક્યારે?

ઝલકતી જ્યોત આત્માની, હવે નિહાળશું ક્યારે? ૧

ઉછળતી બોધ ઉમિઓ! હવે આસ્વાદશું ક્યારે?

સુણી વૈર-હાક કેસરીની સ્વરૂપ સંભાળશું ક્યારે? ૨

થયા પ્રભુ દૂર નયનોથી, છતાં અંતરથી ક્યાં જાશે?

પ્રતીતિ અમર નિજપદની, કરાવી દૂર ક્યાં જાશે? ૩

તજી સંસાર દુઃખદાયી, વસ્યા આત્મિક સુખસદને;

મળીશું નિશ્ચયે તમને, કમે આરાધી તે પદને. ૪

પ્રકાશ્યો જે ગુરૂરાજે, સનાતન માર્ગ મુક્તિનો;

દીધો સન્માર્ગ તે અમને, અહો! ઉપકાર પ્રભુશ્રીનો! ૫

મણિધર મોરલી નાદે, બને તદલીન આનંદે;

સુણી પ્રભુ બોધની બંસી, બન્યા કંઈ લૌન નિબનંદે! ૬

સકલ જડ દ્રવ્યથી જૂદો, ચિદાત્મા જ્ઞાનધન શુદ્ધો;

અનંતા જ્ઞાનીએ જાણ્યો, અનુભવ સૌખ્ય આસ્વાદ્યો. ૭

કૃપાળુ આશ્રયે આપે ચિદાત્મા શુદ્ધ તે માણ્યો;
 અમારું તે સ્વરૂપ, તેનો અનુભવ એજ મન માન્યો. ૮
 વચન તુજ સાર ત્રિભુવનમાં, વસે જો મુજ અંતરમાં;
 પછી ભય કે વ્યથા શાની? વિપદ વ્યાધિ ભયંકરમાં. ૯
 મરણ પણ થાય જ્યાં પરનું^૧, નથી હું નિશ્ચયે મરતો,
 પ્રભુ તુજ ચરણ આશ્રયથી, અમર પદમાં ગતિ કરતો. ૧૦

૧૫

(અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે એ દેશી.)

કરીને અમને અનાથ પ્રભુ તમે ક્યાં ગયા?
 બાળે અંતર ક્ષણ ક્ષણ આજ વિયોગ જો;
 સંત સમાગમ છે જગમાં દુર્લભ ઘણો,
 પ્રાપ્ત હતો સત્સંગ અલૌકિક યોગજો.-કરીને૦ ૧
 લઈ ન શક્યા કંઈ લાભ પૂર્વ દુર્ભાગ્યથી,
 આ કારણ મન વ્યાકુલ પશ્ચાતાપ જો;
 ગુપ્તપણે છે સૃષ્ટિ મધ્યે સંતો ઘણા,
 કરી સુશોભિત ગુર્જર ભૂમિ આપજો.-કરીને૦ ૨
 શ્રદ્ધાની પ્રતિમા શોધું પણ ના મળે,
 દૂર થયો તું ભક્તિનો અવતાર જો;
 રોમ રોમમાં શ્રીમદ્ રૂપ વસ્તુ હતું,
 માન્યો જોણે નીરસ આ સંસાર જો-કરીને૦ ૩
 ત્રિવિધ તાપથી બળતા જોઈ લોકને,
 થઈને પણ શ્રીમંત થયા અણગાર જો;

દીક્ષિત થઈ વિચર્યા આ ભારત ભૂમિમાં,
 ભર્યો હતો મનમાં ઉપશમનો ખ્યારણે.-કરીને૦ ૪
 ભેટ થઈ તત્કાલ સુખદ ગુરુરાજની,
 સમજાઈ નિજ ભૂલ વિકટ સંસાર જે;
 શ્રીગુરુની અદ્ભુત કરુણાના જોરથી,
 પ્રગટ્યો મનમાં જ્ઞાન વિમલ ભંડાર જે.-કરીને૦ ૫
 આત્મ હિતાર્થે કરવાનું એવું કયું,
 હર્ષિત થઈ તજ્યો તમે સંઘ-મોહજે;
 નિજ સંઘમાંથી છુટા પડતા જોઈને,
 કરતા બહુજન સમજણુ વિણ અતિ દ્રોહ જે.-કરીને૦ ૬
 સમભાવે સર્વિ સહ્યા ન વિચલિત તું થયો,
 જેમ છે ભૂપર મેરૂ, વિશાલ અડોલ જે:
 કેસરીને લવ લેશ ન ભય છે અન્યનો,
 હતું અમારું રતન પ્રગટ અણુમોલજે.-કરીને૦ ૭
 તેનો કરી સંહાર કાલ હર્ષિત થયો,
 પણ ન વિચાર્યું હા ! હા ! કંઈ અમ દુઃખજે;
 ગયું આજે પ્રભુ તેજ બધું દગથી પરે,
 વળી હણાર્યું સકલ અમારું સુખજે.-કરીને૦ ૮
 અમીય દષ્ટિ શુભ કોણુ આજ વરસાવશે,
 ભાળીશું ક્યાં આવા ઉત્તમ સંત જે ?
 આગ્રહ મત ભેદાદિ હવે કોણુ ટાળશે ?
 કહેશે અમને કોણુ સરળ સત્ પંથ જે ? કરીને૦ ૯
 પળ પળ તારું સ્મરણુ હૃદયને ભેદતું,
 પડતી આંખોમાંથી જલની ધાર જે;

અંતર પીડા બંધ ન થાયે એક ક્ષણ,
 પુનઃ પુનઃ કરતી તનુનો સંહાર જો.-કરીને૦ ૧૦
 કેને અંતર વ્યથા નાદ સંભળાવીએ ?
 પામું ક્યાં જઈને ઉત્તમ નિજ શાંતિ જો ?
 દૂર થશે કેવી રીતે આ ચિત્તમાં,
 વસી અનાદિ દુઃખદાયિની જાંતિ જો. ?-કરીને૦ ૧૧
 એક તાપ તો છે આ ગ્રીષ્મ કાલનો,
 વિરહ અગ્નિથી વધતો બમણો તાપ જો;
 જે પદમાં જઈને બેઠા પ્રભુશ્રી તમે,
 થઈને કરુણાવંત અમોને આપજો.-કરીને૦ ૧૨

છૂટક પદો.

પદ ૧

અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે ? એ દેશી.

શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ, સેવો સેવ્ય બુદ્ધિ કરી,
 સેવા ભાવે, સેવા અગમ અપાર જો;
 વિત્તજ, તનુજ, માનસી, આજ્ઞા આખરે,
 સેવ્ય સેવવા સેવા ચાર પ્રકાર જો.-શ્રીમદ્ ૦ ૧
 સદ્ગુરુ સુપ્રસન્ન કરવા જે ચહાય તે,
 ત્યાગે સર્વે જૂઠી મનની ટેકજો;
 પતિવ્રતાનો ધર્મ અચળ કરી પાળવો,
 ગુરુ-ચરણે રહેવું અબળા થઈ છેક જો.-શ્રીમદ્ ૦ ૨

વળી એક વાત કહું છું અધિક વિવેકની,
સત્પાત્રોના સાચા સુખને કાજ જો;
ગુરૂજન સંગે રાખો પૂરણ પ્રીતડી,
ત્યાગી મદ, મત્સર, જૂઠી કુળલાજ જો.-શ્રીમદ્ ૩

સુખદાયક જાણો એક શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ,
અતિ દુઃખદાયક મન પોતાનું જાણજો;
માટે મન મતિ-કલ્પના કાઢી નાખીને,
સહુની સંઘાતે જોત્રે અમૃત વાણ જો.-શ્રીમદ્ ૪

વળી સાંભળ કહું સદ્ગુરુ રીઝની રીતડી,
શ્રી મહાપ્રભુને, માન સંઘાતે વેર જો;
સાધન સર્વે, માન જગાડે પલકમા,
જેમ ભજ્યું, પય-સાકરમાં અહિ-ઝેર જો.-શ્રીમદ્ ૫

દાસી થઈને રહેવું દીનદયાળની,
નીચી ટેલ મળેતો માને ભાગ્ય જો;
ઈન્દ્રાદિક દેવોને પણ મળતી નથી,
પુરૂષોત્તમ પાસે જોઈની જાગ્ય જો.-શ્રીમદ્ ૬

પ્રીતિ કરે, પરમારથ અર્થે નિત્ય નવી,
દાઝે નહિ, દેખી અન્યનું સન્માન જો;
માન મેટીને મગન થઈને સેવતાં,
સહેજે રીઝે શ્રી સદ્ગુરુ ભગવાન જો.-શ્રીમદ્ ૭

પરમ કૃપાળુની પ્રીતિ રીતિ મનમાં ધરે,
એક નિષ્ઠાએ વર્તે સદ્ગુરુ સંગ જો;
પુરૂષોત્તમને, નથી કોઈ પર પોતા તણું,
પૂરણકામ ન રાચે કેને રંગ જો.-શ્રીમદ્ ૮

કરુણાનિધિમાં, કામાદિક વ્યાપે નહિ,
 ઈર્ષ્યા, માન તણે નહિ અંતર લેશ જો;
 કડવાં વેણુ કહી પોતાના દાસને,
 ઔષધ સમ આપે ઉત્તમ ઉપદેશ જો-શ્રીમદ્ ૯

જો જો વચનામૃત શ્રી સદ્ગુરુ રાજનાં,
 સુખ ઉપજો તેમ કરવો શુદ્ધ વિચાર જો;
 અનેકાંતે એકાંત સદા સુખદાયી છે,
 એવું જાણી, ધરજો પૂરણ પ્યાર જો-શ્રીમદ્ ૧૦

સુખસાગર શુદ્ધ ચૈતન્ય સંગ સુખ માનજો;
 અતિઘણી મહેર કરી છે શ્રી ગુરુરાજજો;
 સત્ય પુરૂષ સાથે સાચું સગપણ થયું,
 આપણુ તુલ્ય નહિ કોઈ ખીનું આજ જો-શ્રીમદ્ ૧૧

રવિ મંડળમાં રાત તણું દુઃખ નવ નડે,
 પારસ પામ્યે ધન દુર્ભગતા જાય જો;
 તેમ પ્રગટ પુરૂષોત્તમને જો જો મળે,
 તેનો મહીમાં ભવ બ્રહ્માદિક ગાય જો-શ્રીમદ્ ૧૨

તન અભિમાન ટળે પૂરણ સુખ સંપન્ને,
 સદ્ગુરુ સ્વરૂપ શું વાધે સાચી પ્રીત જો;
 રત્નત્રય છે મર્મ ઘણું આ વાતમાં,
 સમજી શમાજો, અતિ ઉત્તમ રસ રીત જો-શ્રીમદ્ ૧૩

૨૨૬

૫૬ ૨

(ગરબી.)

શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપજી રે લોલ,
શ્રી શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વામિ જો;
સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદા સાંભરે રે લોલ,
મને મહાપ્રભુનો પ્રેમ કેમ વિસરે રે લોલ.
શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ રાજજી રે લોલ,
પ્રેમે પ્રણમું શિર નામિ જો-સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદાં ૧

મીઠા મીઠા મેહુલા રે લોલ,
એથી યે મીઠા ધર્મ તાત જો-સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદાં
પરમાર્થ પ્રેમનું એ પૂતળું રે લોલ,
જગથી જુદેરી એની જાત જો-સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદાં ૨

અમીની ભરેલી એની આંખડી રે લોલ,
બહાલનાં ભરેલાં એનાં વેણુ જો-સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદાં
અભય વરદાન ઉભય હાથમાં રે લોલ,
હૈયું તે હેમ કેરું વહેણુ જો-સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદાં ૩

દેવોને જોધ એનો દોહલો રે લોલ,
શશીએ સિચેલ એની સોડ જો-સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદાં
મુંગી આશિષ ઉરે મલકતી રે લોલ,
કાળજામાં કંઈક ભર્યાં કેડ જો-સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદાં ૪

જગનો આધાર એની આંગળી રે લોલ,
લેતાં ન ખુટે એનો લહાવ જો-સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદાં

ગંગાનાં નીર વધે ઘટે રે લોલ,
 સરળો એ પ્રેમનો પ્રવાહ જો—સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદા૦ ૫
 ઘડી એક વરસે વ્યોમ વાદળી રે લોલ,
 મારા મહાપ્રભુના મેઘ ખારે માસ જો—સદ્ગુરુ સ્વરૂપ૦
 ચઢતી ચંદાની દિસે ચાંદની રે લોલ,
 આથમે ન, એના ઉજસ જો—સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદા૦ ૬
 ‘વાની મારી કોયલ’ પરે રે લોલ,
 એચિંતો જ્ઞાન અવતાર જો—સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદા૦
 સમ્યક્ રત્નત્રય સાધતાં રે લોલ,
 સહજ સ્વભાવે બેડા પાર જો—સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદા૦ ૭

પદ ૩

મને મળિયા શ્રી સદ્ગુરુ રાયારે,
 મારી સક્ષ્ણ થઈ ગઈ કાયા—ટેક.
 કાયા સક્ષ્ણ થઈ માયા મટી ગઈ,
 કલિમલ સર્વ કપાયા;
 કામ, ક્રોધ, લોભ, મદ, મત્સર આદિ રિપુ,
 નાઠા થઈને રઘવાયારે.—મારી૦
 પાપ પળાયાં ને દુઃખ દળાયાં,
 અંતરાય સર્વ અદપાયા;
 અંતરનો અંધકાર મટીને મહી,
 જ્ઞાન દીપક પ્રગટાયારે—મારી૦

આશા ને ઈષ્ટા વિધ વધ વાસના,
 શોક સંતાપ સમાયા;
 જમડાનો દાવ જડમૂળથી જઈને;
 મારા જન્મ મરણ અટપાચારે—મારીં
 દોષો મારા, મારી દૃષ્ટિએ દેખાયા,
 ને જોત જોતામાં પળાયા;
 ગુણસાગર ગુરૂ ઘટમાં ગિરાજે,
 સૂત્ર સિદ્ધાંતે ગવાયારે—મારીં
 શ્રીમદ્ ગુરુવર વહન મનોહર,
 દિવ્ય સ્વરૂપે દેખાયા;
 કૃત્યકૃત્ય ને ધન્ય ધન્ય થયો હું,
 નિરખી શ્રી દેવમાના જાયારે—મારીં
 સંતોષ, સુખ, સંપત્તિ, સૌભાગ્ય સહ,
 શાંતિનાં થાણું થપાયાં;
 કર ગ્રહીને બહાણે આખું અભય વર,
 કીધી કૃપા છત્ર છાયા રે—મારીં
 ભક્ત-વત્સલ નિજ ભક્તની ભક્તિથી,
 પ્રેમના પંથે પળાયા;
 સર્વ-આકાશ-વાગ્મી, હૃદય-આકાશે પધાર્યા,
 તો કોઈથી ન જાયે કળાયારે—મારીં
 એવા શ્રીમદ્ સદ્ગુરૂપદ-સેવા વિના,
 માયાના પુરમાં તણાયા;
 સમ્યક્ રત્નત્રય સુગુરૂ ભજન વિના,
 જમડાના હાથે હણાયા રે—મારીં

અમને અંત સમય ઉપકારી બહેલા આવજો રે—
 શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ નામ તમારું, પ્રાણ જતાં પણ ન કરું ન્યારું,
 મનહર મંગળ મૂર્તિ મને બતાવજો રે—અમને૦
 વિકટ સમય સાચવજો બહાલા, કહું કેટિ કરી કાલાવાલા;
 આવી દીનદયાળ દયા દરશાવજો રે—અમને૦
 વસમી અંત સમયની વેળા, બહારે ધાજો બહાલા બહેલા;
 પ્રણતપાળનું પહેલાં પણ પરખાવજો રે—અમને૦
 મરકટ જેવું મન અમારું, તત્પતઃ તોડે તાન તમારું;
 અંતરનું અંધારું સદા શમાવજો રે—અમને૦
 દેજો દર્શન જનમન હારી, પરમ કૃપાળુ ગિરૂદ વિચારી;
 રત્નત્રય બલિહારી બાપ બચાવજો રે—અમને૦

આપ સ્વભાવમેં રે, અવધુ સદા મગનમેં રહેના;
 જગત જીવ હે કર્મધીના, અચરિજ કદુઅ ન લીના. આપ૦
 તુમ નહિ કેરા, કેમ નહિ તેરા, કયા કરે મેરા મેરા ?
 તેરા હે સો તેરી પાસે, અવર સમે અનેરા. આપ૦
 વપુ વિનાશી તું અવિનાશી, અબહે ઇનકો વિલાસી;
 વપુ સંગ જળ દૂર નિકાસી, તબ તુમ શિવકા વાસી. આપ૦
 રાગ ને રીસા દોય બવીસા,^૧ એ તુમ દુઃખકા દીસા;
 જળ તુમ ઉનકું દૂર કરીસા, તબ તુમ જગકા ઇસા. આપ૦

પરકી આશા સદા નિરાશા, એ હે જગજન પાસા;
 તે કાટનકું કરો અભ્યાસા, લહો સદા સુખવાસા. આપ૦
 કબહીક કાજ, કબહીક પાજ, કબહીક હુવા અપજાજ;
 કબહીક જગમેં કીર્તિ ગાજ, સખ પુદ્ગળકી બાજ. આપ૦
 શુદ્ધ ઉપયોગને સમતા ધારી, જ્ઞાન ધ્યાન મનોહારી;
 કર્મ કલંકકું દૂર નિવારી, જીવ વરે શિવનારી,
 આપ સ્વભાવમેં રે૦

પદ ૬.

ધનાશ્રી.

પરમશુર જૈન કહો કયું હોવે, પરમશુરજૈન કહો કયું હોવે;
 શુરઉપદેશ વિના જન મૂઢા, દર્શન જૈન વગોવે. પરમ૦
 કહત કૃપાનિધિ સમજલ ઝીલે, કર્મ મેલ જો ધોવે,
 બહુત પાપ મલ અંગ ન ધારે, શુદ્ધરૂપ નિજ જોવે. પરમ૦
 સ્વાદ્રાદ પૂરણ જો જાને, નય ગભિત જશ વાચા,
 ગુણપર્યાય દ્રવ્ય જો જૂઝે, સોઈ જૈન હૈ સાચા. પરમ૦
 ક્રિયામૂઢમતિ જો અજાની, ચાલત ચાલ અપૂઠી,
 જૈન દશા ઉનમેં નાંહિ, કહે સો સખહી જૂઠી. પરમ૦
 પર પરિણતિ અપની કરી માને, કિરિયા ગવેં થેલો;
 ઉનકું જૈન કહો કયું કહીએ, સો મુરખમેં પહેલો. પરમ૦
 જ્ઞાનભાવ જ્ઞાન સખ માંહિ, શિવસાધન સદહીએ,
 નામ લેખસેં કામ ન સીઝે, ભાવ ઉદાસેં રહીએ. પરમ૦

જ્ઞાન સકળ નય સાધન સાધો, ક્રિયા જ્ઞાનકી દાસી,
 ક્રિયા કરતું હૈ ધરત હે મમતા, યાહિ ગત્તેમે કાંસી. પરમ૦
 ક્રિયા બીના જ્ઞાન નહિ કબહું, ક્રિયા જ્ઞાન બિનું નાહિ,
 ક્રિયા જ્ઞાન દોઢિ મિલત રહત હે, જ્યું જલરસ જલમાંહિ. પરમ૦
 ક્રિયા મગનતા બાહિર દિસે, જ્ઞાન શક્તિ જસ લાંજે,
 સદ્ગુરૂ શીખ સુણે નહિ કબહું, સો જન જનતે લાંજે. પરમ૦
 તત્ત્વબુદ્ધિ જિનકી પરિણતિ હે, સફલ સૂત્રકી કુંચી,
 જગ જસવાદ વદે ઉનહી કેા, જૈન દશા જશ ઉચી.
 પરમગુરૂ જૈન કહો કયું હોવે,

૭

અબ હમ અમર લયે ન મરેંગે, અબ૦
 ચા કારણ મિથ્યાત દીયો તજ, કયું કર દેહ ધરેંગે? અબ૦ ૧
 રાગ દોષ જગ બંધ કરત હે, ઇનકો નાશ કરેંગે;
 મર્યો અનંતકાલ તે પ્રાની, સો હમ કાલ હરેંગે. અબ૦ ૨
 દેહ વિનાશી હું અવિનાશી, અપની ગતિ પકરેંગે;
 નાશી જાશી હમ થિર વાસી, ચોખે બહેં નિખરેંગે. અબ૦ ૩
 મર્યો અનંતવાર બિન સમજ્યો, અબ સુખદુઃખ વિસરેંગે;
 આનંદધન નિપટ નિકટ અક્ષર દો, નહિ સમરે સો મરેંગે. અબ૦ ૪

૫૬ ૮

આશાવરી.

રામ કહો રહેમાન કહો, કેાઉ કાન કહો મહાદેવરી,
 પારસનાથ કહો કેાઉ પ્રદ્મા, સકળ પ્રદ્મા સ્વયમેવરી. રામ૦

ભાજન ભેદ કહાવત નાના, એક મૃત્તિકા રૂપરી,
તૈસે ખંડ કદપનારોપિત, આપ અખંડ સ્વરૂપરી. રામ૦
નિજ પદ રમે રામ સો કહીએ, રહિમ કરે રહેમાનરી,
કરસે? કરમ કાન સો કહીએ, મહાદેવ નિર્વાણરી. રામ૦
પરસે રૂપ પારસસો કહીએ, બ્રહ્મ ચિન્હ સો બ્રહ્મરી,
દુધ્ધ વિધ સાધો આપ આનંદધન, ચેતનમય નિઃકર્મરી.
રામ કહો રહેમાન કહો૦

પદ ૯.

નાથ હું જેવો તેવો પણ તારો, મને રંકને પાર ઉતારો;
નાથ હું જેવો તેવો પણ તારો.
જોગ ધ્યાનને જપ તપ તીરથ, નાથ નથીરે નિપજતાં,
મનહું પાપી મારે કુદકા, ભગવત તુજને ભજતાં. નાથ૦
મધ્ય દરિએ જીવ મચ્છ મુંઝાણો, તૃપ્ણાને નથી તજતો,
સામે ભાળે કાળ ખડો પણ, નક્કટ કાંઈ નથી સજતો. નાથ૦
અંતરની દુગ્ધાને વારે, તન મન વ્યાધિ ટાળે,
દેવ દયાનિધિ, નવીન પાપીને, આપ વિના કોણ તારે.
નાથ હું જેવો તેવો પણ તારો.

૧૦

વાસના ક્યાં લગી રહીશ તું વળગી, કૃપા કરી થાને તું તો
હવે અળગી. વાસના ક્યાં લગી૦ ૧

સ્વરૂપની જાંતિ કરી લભાવે હિંચ નીચ યોનિમાં જન્મ ધરાવે.
 ઝાડ પહાડ થઇ ઘણો કાળ ગમાવે. વાસના ક્યાં લગીં ૨
 ત્હારે જોગે મલિન થયું મન મારું રહે વશમાં નહિ અઘાપિ યારૂ;
 શ્રવણ કરી મનન કરે જે સારું. વાસના ક્યાં લગીં ૩
 મોટા મોટા યોદ્ધાજીત્યા તેં રણમાં, શૂરા પુરા ડહાપણ ગુણ લક્ષણમાં,
 તેને તેં તો ક્ષોભ પમાડ્યા ક્ષણમાં. વાસના ક્યાં લગીં ૪
 ઉપમા આપું તુજને આવી જરૂર છે જીવતી ડાકણ જેવી;
 પ્રાણીનાં કાળજીં કાપે એવી. વાસના ક્યાં લગીં ૫
 પલકમાં બ્રહ્મસદન જઇ બેસે, પલકમાં પાતાળમાં જઇ પેસે,
 વ્યાપી રહી દેહમાં સૂક્ષ્મ વેશે. વાસના ક્યાં લગીં ૬
 શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ રહું કર જોડી છળીલી ખ્યાલ હમારો છોડી;
 કહે એમ આનંદ ધન રણુછોડ. વાસના ક્યાં લગીં ૭

પદ ૧૧

રાગ કેદારી

ગુણ અનંત અપાર, પ્રભુ તોરા ગુણ અનંત અપાર;
 સહસ રચના કરત સુરગુરુ, તોહી ન પાવે પાર. પ્રભુ ૧
 કૌન અંબર ગિનૈ તારા, મેરૂ ગિરિકો ભાર;
 ચરમસાગર લહરિ માલા, કરત કૌન વિચાર. પ્રભુ ૨
 ભક્તિગુણ લવલેશ ભાગૈ, સુવિધિ જન સુખકાર;
 સમય સુંદર કહત હમકું, શ્વાસ તુમ આધાર. પ્રભુ ૩

મેરો ઈતનો ચાહિયે, નિત દરસણ પાવું;
 ચરણ કમળ સેવા કરું, ચરણે ચિત્ત લાવું. મેરો ૧
 શિવ મંદિર કે મહેલમેં, પ્રભુ પાસ ખસાઉં;
 નિપટ નજરેં હોય રહુ, મેરો જીવ રમાઉં. મેરો ૨
 પ્રભુજી અંતરજામી એક તું, આંતરીક ગુણ ગાઉં;
 આનંદ કે પ્રભુ પાસજી, મેં તો અવર ન ધ્યાઉં. મેરો ૩

પરિણતિ સખ જીવનકી, તીન ભાત બરની;
 એક પુન્ય એક પાપ, એક રાગ હરની. પરિણતી ૦
 તામે શુભ અશુભ બંધ, દોય કરે કર્મ બંધ;
 વીતરાગ પરિણતિ હય, ભવ સમુદ્ર તરણી. પરિણતી ૦
 યાવત શુદ્ધોપયોગ, પાવત નહિ મનોયોગ;
 તાવત હિ કર્ણ યોગ, કહી પુન્ય કરણી. પરિણતી ૦
 ત્યાગ શુભ ક્રિયા કલાપ, કરો મતી કદાચી પાપ;
 શુભમેં ના મગ્ન હોય, શુદ્ધતા બિસરની પરિણતી ૦
 ઉંચ ઉંચ દશા ધાર, ચિત્ત પ્રસાદકું વિદાર;
 ઉંચલી દશાસેં, મત ગિરો ધરણી. પરિણતી ૦
 ભાગચંદ્ર યા પ્રકાર, જીવ લહે સુખ અપાર;
 યાકે નિરધાર સ્વાદ્વાદકી ઉચ્ચરની. પરિણતી ૦

જીવનકી પરિનામકી કેા યહ,
 અતિ વિચિત્રતા દેખ હુ જ્ઞાની — ટેક
 નિત્ય નિગોદમાંહી તેં કહી કર,
 નર પરજાય પાય સુખદાની;
 સમક્ષિ લહી અંતર્મુદૂર્તમેં,
 કેવલ પાય વરે શિવરાણી. જીવનકી૦ ૧

મુનિ એકાદશ ગુણસ્થાનક ચઢી,
 ગિરત તહાં તે ચિતબ્રમ ઠાની;
 ભ્રમત અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તન,
 કિંચિત્ ઉનકાળ પરમાણી. જીવનકી૦ ૨

નિજ પરિનામકી સંભાલમેં,
 તાતે ગાપ્રીલ મત વઢે પાની;
 બંધ મોક્ષ પરિનામ નિહિસે,
 કહત સદા શ્રી જિનવર બાની. જીવનકી૦ ૩

સકળ ઉપાધિ નિમિત્ત ભાવની સૌં,
 લિનશું નિજ પરિણતી શું છાની;
 તાહી જાની રૂચી ઠાની હો દુરથી,
 ભાગચંદ્ર યહ શિખ સયાની. જીવનકી૦ ૪

સંત નિરંતર ચિંતિત ઐસે, આનમરૂપ અબાધિત જ્ઞાની; ટેક
 રાગાદિક તો દેહાશ્રિત હૈ, ઇનતે હોત ન મેરી હાની;
 દહન દહત જ્યૈ દહત ન તદ્ગત, ગગન દહત તાકી ત્રિધાની. ૧
 વરણાદિક વિકાર પુદ્ગલ કે, ઇનમેં નહિ ચેતન નિશાની;
 યદ્યપિ એક ક્ષેત્ર અવગાહિ, તદ્યપિ લક્ષણુ ભિન્ન પિછાની, ૨
 મૈં સર્વાંગ પુર્ણુ જ્ઞાયક રસ, લવણુ ખિલવત્ લીલા ઠાની;
 મિલૌ નિરાકુલ સ્વાદ ન યાવત્, તાવત્ પર પરિણુતિ હિતમાની. ૩
 ભાગચંદ નિરઘંદ નિરામય, મુરતિ નિશ્ચય સિદ્ધ સમાની;
 નિત્ય અકલંક અવંક શંકાવન, નિર્મળ પંક વિના જિમ પાની. ૪

વારસ અહો! મહાવીરના શૂરવીરતા રેલાવજો,
 કાયર બનો ના કેમ્ દી કષ્ટો સદા કંપાવજો;
 રે! સિંહનાં સંતાનને શિયાળ શું કરનાર છે?
 મરણાંત સંકટમાં ટકે, તે ટેકના ધરનાર છે. ૧
 કાયા તણી દરકાર શી? જો શત્રુવટ સમજાય તો,
 કુળવંત કુળવટ ના તજે, શું સિંહ તરણાં ખાય જો?
 સર્વજની સમજણુ થહે તે મરણુને શાને ગણે?
 ક્ષત્રીય જો વીર-હાક સુણે તો ચઢે ઝટ તે રણે. ૨

ખંધક મુનિના શિષ્ય સૌ ઘાણી વિષે પીલાઈને,
 સંકટ સહી સર્વોપરિ પામ્યા પરમ પદ ભાઈ તે;
 નિજ અમર આત્માને સ્મરીને અમરતા વરતા ઘણા,
 એ મોક્ષગામી સત્પુરૂષના ચરણમાં હો વંદના! ૩

સંગ્રામ આ શૂરવીરનો આવ્યો અપૂર્વ દીપાવળે,
 કરતા ન પાછી પાની ત્યાં ગુરુરાજ પડખે ભાવળે;
 સમતા, સહનશીલતા, ક્ષમા, ધીરજ, સમાધિ—મરણમાં,
 મિત્રો સમાન સહાય કરશે, મન ધરો પ્રભુ ચરણમાં. ૪

કેવળ અસંગ દશા વરો પ્રતિબંધ સર્વે ટાળજે,
 સ્વચ્છંદ છોડી શુદ્ધ ભાવે સર્વમાં પ્રભુ ભાભજે;
 દુશ્મન પ્રમાદ હાણી હવે જાગૃત રહે જાગૃત રહે!
 સદ્ગુરુ—શરણે હૃદય રાખી, અભય આનંદિત હો? ૫

પદ ૧૭

ભક્તિ વિષે.

ચોપાઈ.

ભક્તિયોગ અખ સુનહુ સયાના, બુદ્ધિપ્રવીણ^૧ જરૂં કરોં જખાના;
 ભક્તિ કરનકા યહ આરંભા, મહલ ઉઠમ જો થિર બહૈ થંભા. ૧

પ્રથમહી પકરે દ્રઢ વૈરાગા, ગ્રહ હિશ્વાસ કરૈ સખ ત્યાગા;
 જિતેંદ્રિય અરૂ હૃદૈ ઉદાસી, અથવા ગૃહ અથવા વનવાસી. ૨

માયા મોહ કરૈ નહિ કાહૂ, રહૈ સખનસોં જોપરવાહૂ;
 કનક કામની છાંડે સંગા, આશાતૃણા કરૈ ન અંગા. ૩

શીલ, સંતોષ ક્ષમા ઉર ધારૈ, ધીરજ સહન દયા પ્રતિપારૈ;
 દીન ગરીબી રાખૈ પાસા, દેખૈ નિર્પખલય, તમાસા. ૪
 માન મહાતમ કછુ ન ચાડૈ, એકૈ દશા સદા નિરવાડૈ;
 રાવ? રંકડી શંક ન આનૈ, કીરીર કુંજર સમ કરિ જાનૈ ૫
 આત્મદષ્ટિ સકલ સંસારા, સંતનકો રાખૈ આધિકારા;
 વૈરભાવ કાઢૂ નહીં કરઇ, સદ્ગુરુ શબ્દ હૃદયમેં ધરઇ. ૬
 સાર ગ્રહૈ કુકશ સખ નાખૈ, રમવા રામ ઇષ્ટ શિર રાખૈ;
 આનંદ દેવકી કરૈ ન સેવા, પૂજૈ એક નિરંજન દેવા. ૭
 મનમાંડૈ સખસૌ જશ થાપૈ, બાહિરકે બંધન સખ કાપૈ;
 શૂન સમુંદર અધિક અનૂપા, તામહિ મૂરતિ જ્યોતિ સરૂપા. ૮
 સહજ સુખાસન બેઠે સ્વામિ, આગે સેવક કરૈ ગુલામી;
 સહજ મન-ઉદક સ્નાન કરાવૈ, પરમ પ્રીતિકે પુષ્પ ચઢાવૈ. ૯
 ચિત્તચંદન લે ચરચૈ અંગા, ધ્યાનધૂપ જેવૈ તા સંગા;
 ભોજન ભાવ ધરૈ લે આગે, મનસા વાચા કુછ ન માગે, ૧૦
 જ્ઞાનદીપ આરતી ઉતારૈ, ઘંટા અનહદ શબ્દ વિચારૈ;
 તનમન સકલ સમર્પણ કરઇ, દીન હોઇ પુનિ પાચન^૪ પરઇ. ૧૧
 મગન હોઇ નાચૈ અરૂ ગાવૈ, ગદગદ રોમાંચિત હોઇ આવૈ;
 સેવકભાવ કદી નહીં છોરૈ, દિન દિન પ્રીતિ અધિકી જોરૈ. ૫ ૧૨
 જયું પતિવ્રતા રહૈ પતિપાસા, એસે સ્વામિકે ઢિંગ દાસા;
 કાઢૂ દશા બૂલી જો જાઇ, તો પતિવ્રતા જુ કહિયે નાઇ. ૧૩
 નૈકુન^૬ પાવ આન દિશ ધારૈ, જો પતિ કહૈ સો આજ્ઞા પારૈ;
 સદા અખંડિત સેવા લાવૈ, સોઇ ભક્તિ અનન્ય કહાવૈ. ૧૪

૧ રાજા. ૨ કીડી. ૩ અન્ય. ૪ પગે પડે. ૫ જોડે. ૬ અન-
 દિશામાં એક પણ પગ ના ધરે.

૨૩૯

દોહો.

યહસો ભક્તિ આલિંગિની, વિરલા જાણે લેવ;
ભાગ હોઈ સો તો પાઈયે, સમઝાવે ગુરૂ દેવ. ૧૫

૫૬ ૧૮

સ્તુતિ અષ્ટક.

અહો હરિદેવ, ન જાનત સેવ,
અહો હરિરાય, પરો તુમ પાય;
સુગ્રો યહગાથ, ગહો મમ હાથ,
અનાથ અનાથ, અનાથ અનાથ. ૧

અહો પ્રભુ નિત્ય, અહો પ્રભુ સત્ય,
અહો અવિનાશી, અહો અવિગત્ય;
અહો પ્રભુ ભિન્ન, દિસેજુ પ્રકૃત્ય,
નિહત્ય, નિહત્ય, નિહત્ય, નિહત્ય. ૨

અહો પ્રભુ પાવન નામ તુમાર,
ભજે તિનકા સખ જાય વિકાર;
કરી તુમ સંતનકી જુ સહાય,
અહો હરિ હો હરિ હો હરિરાય. ૨

અહો પ્રભુ હો સર્વજ્ઞ સયાન,
દિયો તુમ ગર્ભહિ તે પયપાન;
સો ત્યો અખ ક્યો ન કરો પ્રતિપાલ,
અહો હરિ હો હરિ હો હરિલાલ. ૪

ભજે પ્રભુ બ્રહ્મ પુરંદ્ર મહેશ,
 ભજે સનકાદિક નારદ શેષ;
 ભજે પુનિ ઓર અનેકહિ સાધ,
 અગાધ, અગાધ, અગાધ, અગાધ. ૫
 અહો સુખધામ કહૈ ગુનિ નામ,
 અહો સુખ દૈન કહૈ મુનિ જૈન;
 અહો સુખરૂપ કહૈ મુનિરૂપ,
 અરૂપ, અરૂપ, અરૂપ, અરૂપ. ૬
 અહો જુગ આદિ, અહો જુગ અંત,
 અહો જુગ મધ્ય કહૈ સખ સંત;
 અહો જુગ જીવન હો જુગ જંત,
 અનંત, અનંત, અનંત, અનંત. ૭
 અહો પ્રભુ જોલિ શકે કહૈ કૌન,
 ગહીસિધ સાધકહીં સુખ મૌન;
 ગિરા મન બુદ્ધિ ન હોઈ વિચાર,
 અપાર, અપાર, અપાર, અપાર. ૮

સુંદર વિલાસ.

પ્રભુ પ્રાર્થના.

વિરાજતા અતિ ગુપ્ત અંતર સ્વાનુભવ ગુફામહીં,
 સુશોભતા અલ્હાદકારી શાંતિભરી મુદ્રા સહી;

આશ્રય શરણુ ને પ્રેમનિશ્ચય ભક્તિભર ઉરભાવથી,
પ્રણમું સદા ગુરુ રાજ તે ત્રિકાલ ને ત્રિયોગથી. ૧

વિરક્ત પરથી સ્ફટિકમણિથી શુદ્ધ નિર્મળ ઝલકતી,
ચેતનમયી ચિત્શક્તિથી સચરાચરે નિત ચલકતી;
ચિન્મૂર્તિ મનહર સૌમ્ય તુજ પ્રભુજી મને અતિ પ્રિય છે,
તુજ આત્મમૂર્તિનીજ દર્શનભાવના ઉર તીવ્ર છે. ૨

દુર્લભ અતિ દર્શન છતાં પણ કેા પ્રબલ પુણ્યોદયે,
દૂરથી પણ મુખારવિદ પ્રતિબિંબ અંતરમાં થયે;
બ્યાપે તરત દિલ શાંતિ ને જાણેજ તે જોયા કરે,
એકતાર થઈ તદ્દલીન થાવા તેહમાં મ્મંછા ધરે. ૩

સત્સંગ રંગ અભંગ તે અંગહર અંગ પ્રસંગ જે,
તેથી સતત સાનિધ્યતા તુજની ચહું કે સંપન્ને;
તાત્વિક તુજ સદ્બોધ શ્રવણ ચરણુએવા યોગને,
પરરમણુ વૃત્તિ વિરમી નિજભાવ રમણે તે રમે. ૪

કુલમાળાથી આજ્ઞા ધરે શિર તોજ મારે શ્રેય છે,
પ્રવર્તવા અમજ ચહું દિલભાવના પણ એજ છે;
પણ કર્મની પ્રકૃતિવશ આ મુગ્ધ એવા જીવની,
ના વર્તવાની શક્તિ તેથી બિન્નતા મન બેદની. ૫

ગુરુરાજ હે ! યથાર્થ રીતે સંત વચને ઓળખી,
તુજ શુદ્ધ ચેતન સ્વરૂપ શ્રદ્ધા પૂર્ણ દ્રઢ અંતર લખી;
આજ્ઞા કરો તેમજ સદા કરવા કરે પુરુષાર્થને,
તો કેા સમે પ્રસન્ન થઈ આપો નિકટ નિવાસને. ૬

અંજન કુંઈ આંજી અનેરું આત્મરસ આસ્વાદમાં,
તદ્દલીન કરી મુજને કરો પ્રભુ આપ સદૃશ અંતમાં;

પણ રાખતાં હૃદયેશ હે ! તુજ પાસ ક્યાં કર્મો નહે ?
 કે સૌખ્યકર તુજ સંગથી દુર આમ નિત રે'વું પડે ? ૭
 બળતો વિયોગે આત્મ કેા તો પ્રગટ પ્રભુ પાસે જઈ,
 તેને દિલાસો આપવા શું કરજ ના તુજની કંઈ ?
 અદૃશ્ય થઈ શું જાવ છો, થઈ શ્રેષ્ઠ નર સૌ વિશ્વથી,
 શું ગુપ્ત રે'વું આપને વિભુ વધુ ગમે દીન ભક્તથી ? ૮
 ના ના નહીં કદી કાંઈ એવું આપને હોયે જરી,
 પણ શું કરો આવી ન જ્યાં મુજ પાત્રતા સહજે ખરી;
 સૌ અંતરાયો નષ્ટ ત્યારે પૂર્ણ મન વચ કાયથી,
 નિશ્ચય લઈશ નિત લાભ હું તુજ સેવનો અતિ પ્રેમથી. ૯
 સમ્યક્પણે પિછાણથી સદ્ગુણ નેત્રો પૂલતાં;
 મોહાંધતાના વિકલ્પ તે ક્ષણમાં સમાઈ સૌ જતા,
 વિશ્વેશ્વરા વિશ્વાસ વિમળ એર કાંઈ તુજ પ્રતિ,
 કે નષ્ટ ના તે કોઈપણ પ્રાણાંતના પ્રસંગથી. ૧૦
 શ્રદ્ધા અટલ તેવી જરૂર કેઈ સમે પ્રગટાવશે,
 સમ્યક્ શિવદ આરિત્ર જ્યાં શુદ્ધાત્મ અનુભવ વિલસે;
 વિષુ વિદ્ય વિમળ આત્મમાં મુજ રમણતા સ્થિરતા બને,
 કૃતાર્થ મુજ હે રાજ ! ગણું આ જન્મ પામી આપને. ૧૧
 જાણે ન હોયે આપ એકજ દિવ્યમૂર્તિ મુજપરે !
 ઉપકાર કરતી એમ માનું નિશ્ચયે ચિતમાં ખરે;
 અપમાન નિંદા કે ગમે તે જગતજન બોલે કરે,
 સૌ વિદ્ય તુજ પથ પ્રવાસે તો, સહીશ, પરવા શી અરે ? ૧૨
 પરવા રહી મુજ અંતરે કરવા તને રાજ સદા,
 તારી કૃપા પ્રભુ એજ મારી એક સાચી સંપદા;

ભવ દુખથી કે વિદ્યથી કે કર્મથી કદી ના ડરે,
 એ શક્તિ આપો આત્મ જ્યોતિ પ્રગટ કરી તુજમાં દરે. ૧૩
 વિભાવ વાદળ વિલયથી સહજાત્મસૂર્ય પ્રકાશ જ્યાં,
 શુદ્ધાત્મની શાંતિમયી દૈવીપ્રભા ઉદ્યોત જ્યાં;
 સરલાત્મભાવે પ્રભુ તને આરાધતાં ફળ એ લહું,
 મુક્તિરૂપી શ્રીકાંત વિભુ તુજ ચરણુવર શરણું ગ્રહું. ૧૪
 નિજ જ્ઞાન અનુભવ શક્તિપ્રગલ્ભે દેવ છે ત્રણલોકમાં,
 મુજ રાજ વહાલા ઈષ્ટ સદ્ગુરુ સ્થાપી દિલમંદિરમાં;
 દ્વિષ્ટ સમીપ ધ્યાવી તને ચિતાર ચિતનો ચિતર્યો,
 તુજ સ્વરૂપ લીન હૌંનદાસ તે ભવ ઉતરે ભક્તિ ભર્યો. ૧૫

સદ્ગુરુ શ્રોત્રીય બ્રહ્મનિષ્ઠ પદ સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે;
 અવર ઉપાસન કેટિ કરે પણ શ્રીહરિથી નહિ હેત થશે; ૧
 સાધન કંઈક કંઈક કરી થાક્યા પણ ભવનો નહિ અંત લહ્યા;
 તત્તજ્ઞાની ગુરુ જેને મલિયા ભવબંધનથી મુક્ત થયો. ૨
 પુરાણ રચતાં વ્યાસ મુનિને મુનિ નારદ મલિયા જ્યારે;
 અભય કરી અમૃત સુખ આપ્યું નિજપદ જ્ઞાન થયું ત્યારે. ૩
 સમ દમ સાધન સહિત જનક નૃપને ગુરુ આપાવક મહ્યા;
 આત્મજ્ઞાનનો ઉદય જ થાતાં, જીવ બ્રહ્મના ભેદ ટળ્યા. ૪
 ભૂપ પરિક્ષીત ત્રિવિધ તાપથી, તપતો કેઈ થકી ન તર્યો;
 સત્યજ્ઞાન આપી શુકદેવે, સાત દિવસમાં મુક્ત કર્યો. ૫
 સતી પાર્વતી પામ્યાં રૂઢું જ્ઞાન પ્રતાપ શ્રી શંકરથી;
 રામાયણ અધ્યાત્મ તણું ઉપદેશ કર્યો પ્રભુએ મુખથી. ૬

ઓધવ ને અર્જુન જેવા અધિકારી પણ ગુરુ શરણુ ગયા;
 કૃપાવંત શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુએ બ્રહ્મજ્ઞાન દઈ શાંત કર્યા; ૭
 શાંતિથી સંતાપ વિરામ્યા, વિષય વાસના દૂર થઈ;
 અન્યુતના અદ્વૈત પ્રસાદે, વૃત્તિ બ્રહ્માકાર થઈ. ૮
 રઘુકુળદીપક રામચંદ્ર ગુરુ, વસિષ્ઠને શરણુ જાતાં;
 મુક્ત થયા સંશય સર્વેથી, જ્ઞાનતણી ગંગે ન્હાતાં. ૯
 અખંડ બ્રહ્માનંદ તણો, અનહદ ઉપદેશ સફળ કીધો;
 જેનો જગજાહેર દાખલો, યોગવસિષ્ઠ વિષે લીધો. ૧૦
 પમાડવા અવિનાશી પદ, સદ્ગુરુવિણ કોઈ સમર્થ નથી;
 ભવનો ભવ જો અંત ચહો તો, સેવો સદ્ગુરુ તનમનથી. ૧૧

તેં તો ઘટમાં ઘર કીધું વદાવન વરણાગીઆરે—એ રાગ.

તું તો ન્યારો રહીને જોલો છે નારાયણારે, તું તો ૦
 તારી ઈચ્છા તેહજ માયા, તેમાં સઘળા ભેદ સમાયા;
 તું નિર્ગુણ, પણ ગુણ તુજમાં દિસે ઘણારે. તું તો ૧
 પાણી પવનનો પિંડ બનાવે, તેમાં ચૈતન્ય તારું આવે;
 તુજ હડાપણુ જોવામાં કાંઈ નહીં મળારે. તું તો ૨
 નટ જ્યમ પટને ઓથે રહે છે, સકળ પુતળાં નાચ કરે છે,
 ત્યમ તારા કરમાં સર્વેના તાંતણારે. તું તો ૩
 એય કળે સહુ જગત હલાવે, ચમકદષ્ટિ જ્યમ લોહ ચળાવે;
 ઈચ્છા જ્ઞાન ક્રિયાદિક ગુણ તારા સોહામળારે. તું તો ૪

તું જેલે છે બાજી તારી, જાણી ન શકે બુદ્ધિ મારી;
છોટમ તુજને જોતાં ભાગે ભરમણારે. તું તો ૦ ૫

૫૬ ૨૨

પ્રભુ-ઉપકાર.

કૌન ઉતારે પાર-પ્રભુજિન કૌન ઉતારે પાર ?
ભવોદ્ધિ અગમ અપાર; પ્રભુજિન કૌન ઉતારે પાર ?
કૃપા તિહારીતે હમ પાયો, નામ મંત્ર આધાર. પ્રભુ
નિકો તુમ ઉપદેશ દિયો હે, સખ સારનકો સાર. પ્રભુ
હલકે બહે ચાલે સેં નિકસે, બૂડે જે શિરભાર. પ્રભુ
ઉપકારીકો નહિ વિસરીએ, ચેહિ ધર્મ અધિકાર. પ્રભુ
ધર્મપાલ પ્રભુ, તું મેરે તારક, કયું ભૂલું ઉપકાર. પ્રભુ

૨૩

સજ્જનીના શણુગાર.

વધાવો ૧ લો.

હાં રે સખી ઉગ્યો પૂનમનો ચંદ્રમા,
હાં રે રાજ પ્રભુ પ્રગટયા વિશ્વમાંય,
સત્ય આત્મહિત અર્પવાય,
અતિ આનંદ ઉરે ઉલ્લસાય રે—

હાં રે સખી ચાલો પ્રભુને વધાવવા. ૧

હાં રે સોળ શણુગાર સજી દ્યો સાહેલડી,
હાં રે સમકિત તિલક પુરો ભાલમાંય,
સંયમ કાજળ આંજો નેણમાંય,

શ્રુત કુંડળ કાને ખેરાય રે—

હાં રે સખી ચાલો ૦ ૨

હાં રે કેશ કરો સુવાસિત શીલથી,

હાં રે ભાલે દામણી શીલકેરી વાડ,

સંથે ભરો ભક્તિની ભવ્ય આડ,

વિનય નથની સદા સુખદાય રે—

હાં રે સખી ચાલો ૦ ૩

હાં રે કંઠે ધારો સુજ્ઞાનકેરા હારને,

હાં રે સાળુ સતસંગ સજી દ્યો સાર,

વિદ્યા વિવેક કંકણુ કર ધાર,

નીતિ કુમકુમના થાળ ભરાય રે—

હાં રે સખી ચાલો ૦ ૪

હાં રે કેડે ખેરો કંદોરો પુરુષાર્થનો,

હાં રે સુસંપ દુધરી રણકાવ.

શાંતિ સમતા નૃપુર ધરો પાવ,

દયા કુમકુમ પગલે દર્શાવ રે—

હાં રે સખી ચાલો ૦ ૫

હાં રે સખી સદ્ગુણ શણગાર સોહામણી,

હાં રે તળે તનના શણગારની પ્રીત,

એ છે આત્મ પ્રાપ્તિની રૂડી રીત,

થાશે સદ્ગુરુ ઉપદેશની પ્રતીત રે—

હાં રે સખી ચાલો ૦ ૬

હાં રે ગુણાલંકાર સજીને સાહેલડી,

હાં રે ભક્તિરાગે ઉરે ઉલ્લસાય,

શુભ સંવેગ રંગે રંગાય,
સહુ સાથે મળીને જાય રે-
હાં રે સખી ચાલો ૭

૨૪

વધાવો ર જો.

ખીજો વધાવે રે સજની, ચૈતર સુદિ તેરશની રજની;
જન્મ્યા જિનવર જગ ઉપકારી, હું જાઉં તેહની બલિહારી
ખીજો વધાવે રે સજની ૧

છાપન દિશિકુમરી તિહાં આવે, પૂજી શુચિ જલશું નહવરાવે;
જીવે મહિધરલગે જિનરાયા, અવિચલ રહેજો ત્રિશલાના જાયા.
ખીજો ૨

ગિર્યા પ્રભુનું વદન નિહાળી, ચાલી ચોપે ચતુરા બાળી;
હરજ્યો સુરપતિ સોહમ સ્વામી, જાણી જન્મ્યા જગ વિશ્રામી.
ખીજો ૩

ઘોષા ઘંટા તવ વજડાવે, તત્ક્ષણ દેવ સહુ તિહાં આવે;
પ્રભુ ગ્રહી કંચનગિરિ પરઠાવે, સનાત કરી જિનને નહવરાવે.
ખીજો ૪

એક કોડ વળી ઉપર જાણો, સાઠ લાખ સંખ્યા પરમાણો;
સહુ કલશા શુચિ જલશું ભરિયા, તત્ક્ષણ સોહમ સંશય ધરિયા.
ખીજો ૫

ચિતે લઘુવય છે પ્રભુ વીર, કેમ સહેશે જલધારા નીર;
વીરે તસ મન સંશય જાણી, કરવા ચિત્રિત અતિશય નાણી.
ખીજો ૬

મહાવીર નિજ અંગુઠે ચંપ્યો, તત્ક્ષણ મેરૂ થરહર કંપ્યો;
માનું નૃત્ય કરે છે રસિયો, પ્રભુપદ ફરસે થઈ ઉદ્ભસિયો.

બીજો ૭

જાણ્યું મન્દ્રે સહુ વિરતંત, બોલે કર જોડી, ભગવંત!
ગુન્ડો સેવકનો એ સહેજે, મિથ્યા દુષ્કૃત એહનું હોજે.

બીજો ૮

સ્નાત્ર કરી માતાને સમર્પે, ઠવી પહોંતા નંદીશ્વર દીપે;
પૂરણ લહાવો રે લેવા, અઠ્ઠાઈમહોત્સવ તિહાં કરેવા.

બીજો ૯

પુત્ર વધાર્ધ નિસુણી રાજ, પંચ રાજ વજડાવે વાજંત;
નિજ પરિકર સંતોષી વારૂ, વર્ધમાન નામ ઠવે ઉદારૂ.

બીજો ૧૦

અનુક્રમે જોગન વય જગ થાવે, નૃપતિ રાજપુત્રી પરાણાવે;
લોગવી પ્રભુ સંસારિક લોગ, દીપ કહે મન પ્રગટ્યા જોગ.

બીજો ૧૧

૨૫

હારે મારે સજની ટાણું આળ્યું છે ભવજળ તરવાનું,
મોંઘો મનુષ્યનો વારો, ભવજળ તરવાનો આરો,
ડાહ્યા દીલમાં વિચારો, સત્સંગ કીજીએ. ૧

હારે મારે સજની આરે ચાઘડિયાં અમૃત લાભનાં,
વિજળી ઝળકારા જેવાં, મોતી પરોવી લેવાં;
ફરિ ફરિ નહિ મળે એવાં. સત્સંગ કીજીએ. ૨

હાંરે મારે સજની સંત વચન ઉર ધારીએ,
ગાંઠ વાળી ના છૂટે, નિયમા નિશ્ચય ના તૂટે,
સંસાર છોને શીર ફૂટે. સત્સંગ કીજીએ. ૩

હાંરે મારે સજની દાન દયાની ઘડીએા છેલ્લી છે,
દાન સુપાત્રે કરજો, ધ્યાન પ્રભુજીનું ધરજો,
કાને કથા સાંભળજો, સત્સંગ કીજીએ ૪

હાંરે મારે સજની સંત સાધુની સેવા કીજીએ,
પાપ પૂર્વનાં બળવા, બ્રહ્મ સ્વરૂપમાં ભળવા,
શ્રીમદ્ સદ્ગુરુને વરવા, સત્સંગ કીજીએ. ૫

હાંરે મારે સજની શિરને સાટેરે સદ્ગુરુ ંહોરીએ,
પાછાં પગલાં નવ ભરીએ, મન કર્મ વચને હરિ વરીએ,
બ્રહ્માનંદ કહે ભવ તરીએ. સત્સંગ કીજીએ. ૬

૨૬

પરક્રમ્મા કરીને લાગું પાય રે, સદ્ગુરુજી મારા.
તમો મહ્યાથી મહાસુખ થાય રે, વિશ્વંભર વાલા.
ભટકી ભટકીને આવ્યો શરણે રે, સદ્ગુરુજી મારા.
રાખો તમારે ચરણે રે, વિશ્વંભર વાલા.
દીનબંધુ દીન પ્રતિપાલ રે, સદ્ગુરુજી મારા.
હું છું અજ્ઞાની નાનું બાળ રે, વિશ્વંભર વાલા.
નજરો કરો તો લીલા નિરખું રે, સદ્ગુરુજી મારા.
હૃદય કમળમાં ઘણું હરખું રે, વિશ્વંભર વાલા.
માયાના બંધથી છોડાવો રે, સદ્ગુરુજી મારા.
ભક્તિના ભેદ બતાવો રે વિશ્વંભર વાલા.
ત્રિવિધ તાપ શમાવો રે, સદ્ગુરુજી મારા.

ભવસાગર પાર ઉતારો રે, વિશ્વંભર વાલા.
 તૃપ્તિના પૂરમાં તણાયો રે, સદ્ગુરુજી મારા.
 બુડતાં બાંધ મારી ગ્રંહો રે, વિશ્વંભર વાલા.
 કામી ક્રોધી ને લોભી જાણી રે, સદ્ગુરુજી મારા.
 દાસ સર્વેને લેજો તારી રે, વિશ્વંભર વાલા.

૨૭

ચાલો રે સખી સદ્ગુરુ જોવાને જઈએ રે,
 બહાલાજીને જોઈ જોઈ સુખીઆં થઈએ રે. ચાલો રે૦ ટેક
 બહાલાજી (સદ્ગુરુજી) તો ગિરાજ્યા છે કૂલવાડી રે,
 જોઈ (નિરખી) મારી આંખલડી થાય ટાઢી રે. ચાલો રે૦
 સદ્ગુરુજી (મહાપ્રભુજી) અરજ સુણો એક વાર રે,
 મહારો છે મૂરખનો અવતાર રે. ચાલો રે૦
 પત્થર કરતાં કઠણુ હૈયું છે માંડે રે,
 તેમાં પ્રભુ નામ (સ્વરૂપ) ન લેયું તમારું રે. ચાલો રે૦
 મારા તો મનની ગતિ અતિ વાંકી રે,
 સદ્ગુરુજીએ પત્થર નાંખ્યા છે ટાંકી રે. ચાલો રે૦
 ટાંકીને મારગ મુગતા કીધા રે,
 સદ્ગુરુજીએ મંત્ર અનુપમ દીધા રે. ચાલો રે૦
 આત્મજ્ઞાન વિના ઘર સૂનું રે,
 સદ્ગુરુજીએ સગપણ શોધી કાઢ્યું બુનું રે. ચાલો રે૦
 હવે હું તો સદ્ગુરુ ચરણ ઉપાસી રે,
 હવે હું તો સદ્ગુરુ ચરણની દાસી રે,
 મારા ઉપર કૃપા કરો અવિનાશી રે,
 ચાલો રે સખી સદ્ગુરુ જોવાને જઈએ રે.
 બહાલાજીને જોઈ જોઈ સુખીયાં થઈએ રે. ચાલો રે૦

સઝઝાયાઢિ

પંચમ

વિભાગ

૨૫૩

શ્રી યશોવિજયજીકૃત

શ્રી સીમંધર સ્વામીની વિનતિરૂપ સવાસો

ગાથાનું સ્તવન.

ઢાળ પહેલી.

એક દિન દાસી દોડતી—એ દેશી.

સ્વામિ સીમંધર વિનતિ, સાંભળો માહરી દેવરે;
તાહરી આણ હું શિર ધરું આદરું તાહરી સેવરે. સ્વા૦ ૧
કુશુરુની વાસના પાશમાં, હરિણુપરે જે પડ્યા લોકરે;
તેહને શરણુ તુજવિણુ નહિ, ટળવળે બાપડા ફોકરે. સ્વા૦ ૨
જ્ઞાન દર્શન ચરણુ ગુણુ વિના, જે કરાવે કુલાચારરે;
લુંટીઆ તેણે જણુ દેખતાં, કિહાં કરે લોક પોકારરે. સ્વા૦ ૩
જેહ નવિ તર્યા નિરગુણી, તારશે કેણી પેરે તેહરે;
એમ અજાણ્યા પડે ફંદમાં, પાપ બંધે રહ્યા જેહરે. સ્વા૦ ૪
કામકુંભાદિક અધિકનું, ધર્મનું કેા નવિ મૂલરે;
દોકડે કુશુરુ તે દાખવે, શું થયું એહ જગ સૂલરે ? સ્વા૦ ૫
અર્થની દેશના જે દીએ, ઓલવે ધર્મના ગ્રંથરે;
પરમ પદનો પ્રગટ ચારથી, તેહથી કેમ વહે પંથરે ? સ્વા૦ ૬
વિષયરસમાં ગૂઢી માચિયા, નાચિયા કુશુરુ મદ પૂરરે;
ધુમધામે ધમાધમ ચલી, જ્ઞાન મારગ રહ્યો દૂરરે. સ્વા૦ ૭
કલહકારી કદાચહ ભર્યા, થાપતા આપણા બોલરે,
જિનવચન અન્યથા દાખવે, આજ તો વાજતે ઢોલરે. સ્વા૦ ૮

કેઇ નિજ દોષને ગોપવા, રોપવા કેઇ મત કંદરે;
 ધર્મની દેશના પાલટે, સત્ય ભાષે નહીં મંદરે. સ્વા૦ ૯
 બહુ મુખે બોલ એમ સાંભળી, નવિ ધરે લોક વિશ્વાસરે;
 ઢુંઢતા ધર્મને તે થયા, ભ્રમર જેમ કમલ નિવાસરે. સ્વા૦ ૧૦

દાળ ખીજી

રાગ ગાંડી—ભાલીકા લંસારે વિષય ન રાચીએ—એ દેશી.

એમ ઢુંઢતાં રે ધર્મ સોહામણો, મિલિયો સદ્ગુરુ અંક;
 તેહને સાચારે મારગ દાખવે, આણી હૃદય વિવેક.

શ્રી સીમંધર સાંદેખ સાંભળો. ૧૧

પરધરે જોતારે ધર્મ તુમે કરો, નિજ ધરે ન લંદારે ધર્મ;
 જેમ નવિ જાણેરે મૃગ કસ્તુરીઓ, મૃગમદ પરિમલ મર્મ,

શ્રી સીમંધર૦ ૧૨

જેમ તે ભૂતોરે મૃગ દિશ દિશ કરે, લેવા મૃગમદ ગંધ;
 તેમ જગે ઢુંઢરે બાહિર ધર્મને, મિથ્યાદષ્ટિરે અંધ.

શ્રી સીમંધર૦ ૧૩

જાતિ અંધનોરે દોષ ન આકરો, જે નવિ દેખેરે અર્થ;
 મિથ્યાદષ્ટિરે તેહથી આકરો, માને અર્થ અનર્થ.

શ્રી સીમંધર૦ ૧૪

આપ પ્રશંસરે પરગુણ ઓળવે, ન ધરે ગુણનોરે લેશ;
 તે જિન વાણીરે નવિ શ્રવણે સુણે, દિએ મિથ્યા ઉપદેશ.

શ્રી સીમંધર૦ ૧૫

જ્ઞાન પ્રકાશેરે મોહતિમિર હરે, જેહને સદ્ગુરુસૂર;
તે નિજ દેખેરે સત્તા ધર્મની, ચિદાનંદ ભરપૂર.

શ્રી ગ્રીમંધર૦ ૧૬

જેમ નિર્મલતારે રત્નસ્ફટિક તણી, તેમ જ જીવ સ્વભાવ;
તે જિન વીરેરે ધર્મ પ્રકાશીઓ, પ્રબળ કષાય અભાવ.

શ્રી સીમંધર૦ ૧૭

જેમ તે રાતે રે કૂલે રાતડું, શ્યામ કૂલથીરે શ્યામ;
પાપ પુણ્યથીરે તેમ જગજીવને, રાગ દ્વેષ પરિણામ.

શ્રી સીમંધર૦ ૧૮

ધર્મ ન કહિએરે નિશ્ચય તેહને, જેહ વિભાગ વડચાધિ;
પહેલે અંગેરે એણીપેરે ભાપિયું, કરમે હોએ ઉપાધિ.

શ્રી ગ્રીમંધર૦ ૧૯

જે જે અંશેરે નિરુપાધિપણું, તે તે જાણે રે ધર્મ;
સમ્યકદષ્ટિરે ગુણુઠાણુથકી, જાવ લહે શિવશર્મ.

શ્રી ગ્રીમંધર૦ ૨૦

એમ જાણીનેરે જ્ઞાનદશા ભજી, રહીએ આપ સ્વરૂપ;
પર પરિણતિથીરે ધર્મ ન છાંડિએ, નવિ પડિએ ભવકૂપ.

શ્રી ગ્રીમંધર૦ ૨૧

તાળ ત્રીજી.

હવે રાણી પદ્માવતી. એ-દેશી.

જિહાં લગે આતમદ્રવ્યનું લક્ષણ નવિ જાણ્યું;

તહાં લગે ગુણુઠાણું ભલું, કેમ આવે તાણ્યું. આ૦ ૨૨

આતમ અજ્ઞાને કરી, જે ભવદુઃખ લહીએ;
 આતમ જ્ઞાને તે ટળે, એમ મન સદહીએ. આ૦ ૨૩
 જ્ઞાનદશા જે આકરી, તેહ ચરણ વિચારો;
 નિર્વિકલ્પ ઉપયોગમાં, નહીં કર્મનો ચારો. આ૦ ૨૪
 ભગવર્ષ અંગે ભાષીઓ, સામાયિક અર્થ;
 સામાયિક પણ આતમા, ધરો સૂધો અર્થ. આ૦ ૨૫
 લોકસાર અધ્યયનમાં, સમક્ષિ મુનિ ભાવે,
 મુનિ ભાવજ સમક્ષિ કહ્યું, નિજ શુદ્ધ સ્વભાવે. આ૦ ૨૬
 કષ્ટ કરો સંયમ ધરો, ગાળો નિજ દેહ;
 જ્ઞાનદશા વિણ જીવને, નહીં દુઃખનો છેહ. આ૦ ૨૭
 બાહિર યતના બાપડા, કરતાં દ્વંદ્વવાએ;
 અંતર જતના જ્ઞાનની, નવિ તેણે થાએ. આ૦ ૨૮
 રાગ દ્વેષ મલ ગાળવા, ઉપશમ જળ ઝીંતો;
 આતમ પરિણતિ આદરી, પરપરિણતિ પીંતો. આ૦ ૨૯
 હું એહનો એ માહરો, એ હું એણે બુદ્ધિ;
 એતન જડતા અનુભવે, ન વિમાસે શુદ્ધિ. આ૦ ૩૦
 બાહિર દૃષ્ટિ દેખતાં, બાહિર મન ધાવે;
 અંતરદૃષ્ટિ દેખતાં, અક્ષયપદ પાવે. આ૦ ૩૧
 ચરણ હોયે લજ્જાદિકે, નવિ મનને ભંગે;
 ત્રીજે અધ્યયને કહ્યું, એમ પાંડલે અંગે. આ૦ ૩૨
 અધ્યાત્મ વિણ જે ક્રિયા, તે તનુમલ તોલે;
 મમકારાદિક યોગથી, એમ જ્ઞાની બોલે. આ૦ ૩૩

હું કરતા પરભાવનો, એમ જેમ જેમ જાણે;
તેમ તેમ અજ્ઞાની પડે, નિજ કર્મને ધાણે. આ૦ ૩૪

પુદ્ગલકર્માદિકતણે, કરતા વ્યવહારે;
કરતા ચેતનકર્મનો, નિશ્ચય સુવિચારે. આ૦ ૩૫

કર્તા શુદ્ધ સ્વભાવનો, નયશુદ્ધે કહીએ;
કર્તા પર પરિણામનો, બેઉ કિરિયા થકીએ. આ૦ ૩૬

દાળ ચોથી.

વીરમતિ પ્રીતિકારણી—એ દેશી.

શિષ્ય કહે જો પરભાવનો, અકર્તા કહ્યો પ્રાણી;
દાન હરણાદિક કેમ ઘટે, કહે સદ્ગુરુ વાળી.

શુદ્ધ નય અર્થે મન ધારીએ ૩૭

ધર્મ નવિ દિએ, નવી સુખ દિએ, પરજંતુને દેતો;
આપ સત્તા રહે આપમાં, એમ હૃદયમાં ચેતો. શુદ્ધ ૦૩૮

જોગ વશે જે પુદ્ગલ ગ્રહ્યાં, નવિ જીવનાં તેહ;
તેહથી જીવ છે જૂજૂઓ, વળી જૂજૂઓ દેહ. શુદ્ધ ૦૩૯

ભક્ત પાનાદિ પુદ્ગલપ્રતે, ન દિએ છતિ વિના પેતે;
દાન હરણાદિ પરજંતુને, એમ નવિ ઘટે જોતે. શુદ્ધ ૦૪૦

દાન હરણાદિક અવસરે, શુભ અશુભ સંકલ્પે;
દિએ હરે તું નિજ રૂપને, મુખે અન્યથા જલ્પે. શુદ્ધ ૦૪૧

અન્યથા વચન અભિમાનથી, ફરી કર્મ તું બાંધે;
જાયકભાવ જે એકત્રો, ગ્રંહ તે સૂખ સાધે શુદ્ધ ૦૪૨

શુભ અશુભ વસ્તુ સંકલ્પથી, ધરે જે નટમાયા;
 તે ટલે સહજ સુખ અનુભવે, પ્રભુ આતમરાયા શુદ્ધ૦ ૪૩
 પરતાણી આશ વિષવેલડી, ફળે કર્મ બહુ ભાંતિ;
 જ્ઞાનહહને ફરી તે દહે, હોએ એક જે જાતિ. શુદ્ધ૦ ૪૪
 રાગ દોષિત રહિત એક જે, દયા શુદ્ધ તે પાલે;
 પ્રથમ અંગે એમ ભાષિયું, નિજ શક્તિ અનુઆળે. શુદ્ધ૦ ૪૫
 એકતા જ્ઞાન નિશ્ચયદયા, સુગુરુ તેહને ભાળે;
 જેહ અવિકલ્પ ઉપયોગમાં, નિજ પ્રાણને રાખે. શુદ્ધ૦ ૪૬
 જેહ રાખે પરપ્રાણને, દયા તાસ વ્યવહારે;
 નિજદયા વિણ કહો પરદયા, હોએ કવણ પ્રકારે. શુદ્ધ૦ ૪૭
 લોકવિણ જેમ નગરમેદિની, જેમ જીવ વિણ કાયા;
 ફેક તેમ જ્ઞાન વિણ પરદયા, જિંમી નટીતાણી માયા શુદ્ધ૦ ૪૮
 સર્વ આચારમય પ્રવચને, ભણ્યો અનુભવ યોગ;
 તેહથી મુનિ વમે મોહને, વળી અરતિ રતિ શોગ. શુદ્ધ૦ ૪૯
 સૂત્ર અક્ષર પરાવર્તના, સરસ શેલડી દાખી;
 તાસ રસ અનુભવ ચાખીએ, જિહાં એક છે સાખી. શુદ્ધ૦ ૫૦
 આતમરામ અનુભવ ભજે, તજે પરતાણી માયા;
 એહ છે સાર જિનવચનનો, વળી એ શિવ છાયા. શુદ્ધ૦ ૫૧

દાળ પાંચમી

પ્રભુ ચિત્ત ધરીતે અવધારો મુજ વાત-એ દેશી.

એમ નિશ્ચયનય સાંભળીજી, જોલે એક અજાણ;
 આદરશું એમ જ્ઞાનનેજી, શું કીજે પચ્ચખખાણ.

સોભાળી જિન સીમંધર સુણો વાત. પર

કિરિયા ઉથાપી કરીજી, છાંડી તેણે લાજ;
 નવિ જાણે તે ઉપજેજી, કારણુ વિણુ નવિ કાજ. સોં ૫૩
 નિશ્ચયનય અવલંબતાંજી, નવિ જાણે તસ મર્મ;
 છોડે જે વ્યવહારનેજી, લોપે તે જિન ધર્મ. સોં ૫૪
 નિશ્ચયદૃષ્ટિ હૃદય ધરીજી, પાળે જે વ્યવહાર;
 પુણ્યવંત તે પામશેજી, ભવસાગરનો પાર. સોં ૫૫
 તુરંગ ચઢી જેમ પામિએજી, વેગે પુરનો પંથ;
 માર્ગ તેમ શિવનો લાંડજી, વ્યવહારે નિર્ઘેય. સોં ૫૬
 મહેલ ચઢતાં જેમ નહીંજી, તેહ તુરંગનું કાજ;
 સફલ નહીં નિશ્ચય લહેજી, તેમ તનુ કિરિયા સાજ સોં ૫૭
 નિશ્ચય નવિ પામી શકેજી, પાળે નવિ વ્યવહાર;
 પુણ્યરહિત જે એહવાજી, તેહનો કુણુ આધાર? સોં ૫૮
 હેમ પરિક્ષા જેમ હુએજી, સહત હુતાશન તાપ;
 જ્ઞાન દશા તેમ પારખીએજી; જિહાં બહુ કિરિયા વ્યાપ. સોં ૫૯
 આલંબન વિણુ જેમ પડેજી, પામી વિષમી વાટ;
 મુગ્ધ પડે ભવકૂપમાંજી, તેમ વિણુ કિરિયા થાટ. સોં ૬૦
 ચરિત ભાળી બહુ લોકમાંજી, ભરતાદિકનાં જેહ;
 લોપે શુભ વ્યવહારનેજી, બોધિ હણે નિજ તેહ. સોં ૬૧
 બહુ દલ દીસે જીવનાંજી, વ્યવહારે શિવયોગ;
 છીંડી તાકે પાધરોજી, છોડી પંથ અયોગ. સોં ૬૨
 આવશ્યકમાંહે ભાવિયોજી, એહજ અર્થ વિચાર;
 ફલ સંશય પણ જાણતાંજી, જાણીજે સંસાર. સોં ૬૩

મુનિ મન સરોવર હંસલો અથવા ઋષભનો વંશ

રથણાયરુ—એ દેશી.

અવર ઇસ્યો નય સાંભળી, એક ગ્રંહે વ્યવહારોરે;
મર્મ દ્વિવિધ તસ નવિ લહે, શુદ્ધ અશુદ્ધ વિચારોરે,
તુજ વિણુ ગતિ નહીં જંતુને. ૬૪

તું જગજંતુનો દીવોરે, જીવીએ તુજ અવલંબને;
તું સાહેબ ચિરંજીવોરે, તુજ વિણુ ગતિ નહીં જંતુને તુજ૦ ૬૫
જેહ ન આગમ વારીઓ, દીસે અશઠ આચારોરે;
તેહજ બુધ બહુ માનીઓ, શુદ્ધ કહ્યો વ્યવહારોરે. તુજ૦ ૬૬
જેહમાં નિજ મતિ કદપના, જેહથી નવિ ભવ પારોરે;
અંધ પરંપરા બાંધીઓ, તેહ અશુદ્ધ આચારોરે. તુજ૦ ૬૭
શિથિલ વિહારીએ આચર્યાં, આલંબન જે ફડારે;
નિયત વાસાદિક સાધુને, તે નવિ બાણીએ રૂડારે. તુજ૦ ૬૮
આજ ન ચરણ છે આકરે, સંહનનાદિક દોષરે;
એમ નિજ અવગુણુ ઓળવી, કુમતિ કદાચહ પોષરે. તુજ૦ ૬૯
ઉત્તરગુણુમાંહે હીણુડા, ગુરુ કાળાદિક પાખેરે;
મૂલગુણુ નહીં હીણુડા, એમ પંચાશક ભાષેરે. તુજ૦ ૭૦
પરિચહુ ચહુ વશ લિંગીઆ, લેઈ કુમતિ રજ માથેરે;
નિજ ગુણુ પર અવગુણુ લવે, ઇન્દ્રિય વૃષલ ન નાથેરે. તુજ૦ ૭૧
નાણુરહિત હિત પરહરી, નિજ દંસણુ ગુણુ ૧લૂસેરે;
મુનિજનના ગુણુ સાંભળી, તેહ અનારજ રૂસેરે. તુજ૦ ૭૨

આણુસમ દોષ જે પરતણો, મેરસમાન તે બોલેરે;
 જેહશું પાપની ગોઠડી, તેહશું હિયડલું બોલેરે. તુજ૦ ૭૩
 સૂત્ર વિરૂદ્ધ જે આચરે, થાપે અવિધિના આળારે;
 તે અતિ નિવિડ મિથ્યામતિ, બોલે ઉપદેશમાળારે. તુજ૦ ૭૪
 પામરજન પણ નવિ કહે, સહસા જૂઠ શશૂકોરે;
 જુઠ કહે મુનિવેષ જે, તે પરમારથ ચૂકોરે તુજ૦ ૭૫
 નિર્દય હૃદય છ કાયમાં, જે મુનિવેષે પ્રવર્તેરે;
 ગૃહીયતિ ધર્મથી બાહેરા, તે નિર્ધન ગતિ વર્તેરે. તુજ૦ ૭૬
 સાધુભગતિ જિનપૂજના, દાનાદિક શુભ કર્મરે;
 શ્રાવકજિન કહ્યો અતિ ભલો, નહિ મુનિવેષ અધર્મરે. તુજ૦ ૭૭
 કેવલ લિંગધારીતણો, જે વ્યવહાર અશુદ્ધોરે;
 આદરિયો નવિ સર્વથા, બાણી ધર્મ વિરૂદ્ધોરે. તુજ૦ ૭૮

દાળ સાતમી.

આગે પૂરવવાર નવાણું—એ દેશી.

જે મુનિવેષ શકે નવિ છંડી, અરણુ કર ગુણહીણાણુ;
 તે પણ મારગમાંહે દાખ્યા, મુનિગુણ પક્ષે લીણાણુ;
 મૃપાવાદ ભવકારણુ બાણી, મારગ શુદ્ધ પ્રરૂપેણુ;
 વંદે નવિ વંદાવે મુનિને, આપ થઈ નિજ રૂપેણુ. ૭૯
 મુનિગુણ રાગે પૂરા શૂરા, જે જે જયણા પાળેણુ;
 તે તેહથી શુભ ભાવ લહીને, કર્મ આપણું ટાળેણુ;
 આપ હીનતા જે મુનિ ભાસે, માન સાંકડે લોકેણુ;
 એ દુર્જર વ્રત એહનું દાખ્યું, જે નવિ દૂલે ફોકેણુ. ૮૦

પ્રથમ સાધુ બીજો વર શ્રાવક, ત્રીજો સંવેગ પાળીજી;
ચોથો શિવમારગ કહીએ, જીહાં છે પ્રવચન સાળીજી;
શેષ ત્રણ ભવમારગ કહીએ, કુમત કદાચહ ભરિયાજી;
ગૃહિ યતિ લિંગ કુલિંગે લખીએ, સકલ દોષના દરિયાજી. ૮૧

જે વ્યવહાર મુગતિ મારગમાં, ગુણઠાણાને લેખેજી;
અનુક્રમે ગુણશ્રેણીનું ચઢવું, તેહજ જિનવર દેખેજી;
જે પણ દ્રવ્યક્રિયા પ્રતિપાળે, તે પણ સન્મુખ ભાવેજી;
શુકલબીજની ચંદ્રકળા જેમ, પૂર્ણ ભાવમાં આવેજી. ૮૨

તે કારણ લક્ષ્મદિકથી પણ, શીલ ધરે જે પ્રાણીજી;
ધન્ય તેહ કૃતપુણ્ય કૃતારથ, મહાનિશીથે વાણીજી;
એ વ્યવહારનયે મન ધારે, નિશ્ચયનય મત દાખ્યુંજી;
પ્રથમ અંગમાં વિતિગિચ્છાએ, ભાવચરણ નવિ ભાખ્યુંજી. ૮૩

ઠાળ આકમી.

આપામની દેશી.

અવર એક ભાષે આચાર, દયા માત્ર શુદ્ધજ વ્યવહાર;
જે બોલે તેહજ ઉત્થાપે, શુદ્ધ કરે હું મુખ મંમ જપે. ૮૪
જિનપૂજાદિક શુભ વ્યાપાર, તે માને આરંભ અપાર;
નવિ જાણે ઉતરતાં નહ, મુનિને જીવ દયા ક્યાં ગઈ. ૮૫
જે ઉતરતાં મુનિને નહી, વિધિ જોગે નવિ હિંસા વહી;
તો વિધિ જોગે જિનપૂજના, શિવ કારણ મત ભૂલો જના. ૮૬
વિષયારંભતણે જ્યાં ત્યાગ, તેહથી લહિએ ભવજળતાગ;
જિનપૂજમાં શુભ ભાવથી, વિષયારંભતણે ભય નથી. ૮૭

સામાયિક પ્રમુખે શુભ ભાવ, યદ્યપિ લહિએ ભવજળ નાવ;
 તો પણ જિનપૂજાએ સાર, જિનનો વિનય કહ્યો ઉપચાર. ૮૮
 આરંભાદિક શંકા ધરી, જે જિનરાજ ભક્તિ પરહરી;
 દાન માન વંદન આદેશ, તો તુજ સળંગો પડ્યો કલેશ. ૮૯
 સ્વરૂપથી દીસે સાવધ, અનુબંધે પૂજા નિર્વધ;
 જે કારણ જિનગુણ બહુ માન, જે અવસર વરતે શુભ ધ્યાન. ૯૦
 જિનવર પૂજા દેખી કરી, ભવિષ્ય ભાવે ભવજળ તરી;
 છકાયના રક્ષક હો વળી, એહ ભાવ જાણે કેવળી. ૯૧
 જળ તરતાં જળ ઉપર યથા, મુનિને દયા ન હોએ વૃથા;
 પુષ્પાદિક ઉપર તિમ જાણુ, પુષ્પાદિક પૂજાને ઠાણુ. ૯૨
 તો મુનિને નહિ કિમ પૂજના, એમ તું શું ચિંતે શુભ મના;
 રોગીને ઔષધ સમ એહ, નિરોગી છે મુનિવર દેહ. ૯૩

હાળ નવમી.

પ્રથમ ગોવાલા તણે ભવેજી—એ દેશી.

ભાવસ્તવ મુનિને ભલેજી, બેઉ ભેદે ગૃહી ધાર;
 ત્રીજે અધ્યયને કહ્યોજી, મહાનિમીથ મઝાર.

સુણો જિન તુજ વિણુ કવણુ આધાર. ૯૪

વળી તિહાં ફળ દાખિયુંજી, દ્રવ્ય સ્તવતુંરે સાર;
 સ્વર્ગ બારમું ગેહિનેજી, એમ દાનાદિક ચાર. સુણો ૧૦ ૯૫
 છઠ્ઠે અંગ દ્રોપદિજી. જિન પ્રતિમા પૂજેય;
 સૂર્યામપરે ભાવથીજી, એમ જિનવર કહેય. સુણો ૧૦ ૯૬

નારદ આવ્યે નવિ થઇજી, ઉભી તેહ સુખાણુ;
 તે કારણુ તે શ્રાવિકાજી, ભાષે આળ અજાણુ સુણે।૦ ૯૭
 જિનપ્રતિમા આગળ કહ્યોજી, શકસ્તવ તેણે નાર;
 જાણે કુણુ વિણુ શ્રાવિકાજી, એહ વિધ હૃદય વિચાર. સુણે।૦ ૯૮
 પૂજે જિન પ્રતિમા પ્રતેજી, સૂરિયાલ સુરરાય;
 વાંચી પુસ્તક રતનાંજી, લેખ ધર્મ વ્યવસાય. સુણે।૦ ૯૯
 રાયપસેણી સૂત્રમાંજી, મોહોટો એહ પ્રબંધ;
 એહ વચન આણુમાનતાંજી, કરે કરમનો બંધ. સુણે।૦ ૧૦૦
 વિજય દેવ વકતવ્યતાજી, જીવાલિગમેરે એમ;
 જો થિતિ છે એ સૂરતણીજી, તો જિનગુણ થુતિ કેમ. સુણે।૦ ૧૦૧
 સિદ્ધારથરાયે કર્યાજી, યાગ અનેક પ્રકાર;
 કલ્પસૂત્રે એમ ભાવિયુંજી, તે જિનપૂજા સાર સુણે।૦ ૧૦૨
 શ્રમણોપાસક તે કહ્યાજી, પહેલા અંગ મઝાર;
 યાગ અનેરા નવિ કરેજી, તે જાણો નિરધાર. સુણે।૦ ૧૦૩
 એમ અનેક સૂત્રે ભણ્યુંજી, જિનપૂજા ગૃહિકૃત્ય;
 જે નવિ માને તે સહિજી, કરશે બહુ ભવ નૃત્ય સુણે।૦ ૧૦૪

દાળ દશમી.

જંસુર મંધા સાસુર મંધા અથવા એણે પુરે કંબલ કોઈ ન લેરી.—એ દેશી.

અવર કહે પૂજાદિક ઠામે,
 પુણ્યબંધ છે શુભ પરિણામે;
 ધર્મ મંદાં નવિ કોઈ દીસે,
 જેમ વત પરિણામે મન હીસે. ૧૦૫

- નિશ્ચય ધર્મ ન તેણે જાણ્યો,
 જે શૈલેશી અંત વખાણ્યો;
 ધર્મ અધર્મ તણે ક્ષયકારી,
 શિવસુખ દે જે ભવજલ તારી. ૧૦૬
- તસ સાધન તું જે જે દેખે,
 નિજ નિજ ગુણકાણાને લેખે;
 તેહ ધરમ વ્યવહારે જાણો,
 કારજ કારણ એક પ્રમાણો. ૧૦૭
- એવંભૂતતણે મત લાખ્યો,
 શુદ્ધ દ્રવ્યનય એમ વળી દાખ્યો;
 નિજ સ્વભાવપરિણતિ તે ધર્મ,
 જે વિભાવ તે ભાવજ કર્મ. ૧૦૮
- ધર્મ શુદ્ધ ઉપયોગ સ્વભાવે,
 પુણ્ય પાપ શુભ અશુભ વિભાવે;
 ધર્મ હેતુ વ્યવહારજ ધર્મ;
 નિજ સ્વભાવ પરિણતિનો મર્મ. ૧૦૯
- શુભયોગે દ્રવ્યાશ્રવ થાય,
 નિજ પરિણામ ન ધર્મ હણાય;
 યાવત્ યોગ ક્રિયા નહીં ચંભી,
 તાવત્ જીવ છે યોગારંભી. ૧૧૦
- મત્રીનારંભ કરે જે કિરિયા,
 અસદ્દારંભ તજીને તરિયા;
 વિષય કષાયાદિકને ત્યાગે,
 ધર્મ મતિ રહી એ શુભ માગે. ૧૧૧

સ્વર્ગ હેતુ જો પુન્ય કહીજે,
તો સરાગ સંયમ પણ લીજે;
બહુ રાગે જે જિનવર પૂજે,
તસ મુનિની પરે પાતક ધુજે . ૧૧૨

ભાવસ્તવ એહથી પામીજે,
દ્રવ્યસ્તવ એ તેણે કહીજે;
દ્રવ્ય શબ્દ છે કારણ વાચી,
ભર્મે મ ભુજો કર્મ નિકાચી. ૧૧૩

દાગ અગીઆરમી.

દાન ઉલટ ધરી દીજીએ—એ દેશી.

કુમતિ એમ સકળ દૂરે કરી, ધારીએ ધર્મની રીતરે;
હારીએ નવિ પ્રભુ બળથકી, પામીએ જગતમાં જીતરે.
સ્વામિ સીમંધર તું જયો. ૧૧૪

ભાવ જાગે સકલ જંતુના, ભવથકી દાસને રાખરે;
બોલીયા બોલ જે તે બાણું, સકળ જો છે તુજ સાખરે. સ્વા૦ ૧૧૫

એક છે રાગ તુજ ઉપરે, તેહ મુજ શિવતરુ કંદરે;
નવિ ગાણું તુજપરે અવરને, જો મિલે સુરનર વૃંદરે. સ્વા૦ ૧૧૬

તુજ વિના મેં બહુ દુઃખ લહ્યાં, તુજ મિલ્યે તે કેમ હોય રે;
મેહ વિણ મોર નાચે નહીં, મેહ દેખી માચે સોય રે. સ્વા૦ ૧૧૭

મનથકી મિલન મેં તુજ ક્રિયો, ચરણ તુજ ભેટવા સાંધરે;
કીજીએ જતન જિન એ વિના, અવર ન વાંછીએ કાંધરે. સ્વા૦ ૧૧૮

તુજ વચન રાગ સુખ આગળે, નવિ ગણું સુરનર શર્મરે;
 કેાડિ જો કપટ કેાઈ દાખવે, નવિ તજું તોએ તુજ ધર્મરે. સ્વા૦ ૧૧૯
 તું મુજ હૃદયગિરિમાં વસે, સિંહ જો પરમ નિરીહરે;
 કુમત માતંગના જીથથી, તો કશી પ્રભુ મુજ ખીહરે. સ્વા૦ ૧૨૦
 કેાડિ છે દાસ પ્રભુ તાહરે, માહરે દેવ તું એકરે;
 કીજીએ સાર સેવક તણી, એ તુજ ઉચિત વિવેકરે સ્વા૦ ૧૨૧
 ભક્તિ ભાવે ઈશ્યુ ભાખીએ, રાખીએ એહ મનમાંહીરે;
 દાસનાં ભવદુઃખ વારિએ, તારિએ સો ઝહી ખાંહીરે સ્વા૦ ૧૨૨
 ખાળ જમ તાત આગળ કહે, વિનવું હું તેમ તુજરે;
 ઉચિત જાણો તેમ આચરે, નવિ રહ્યો તુજ કિશ્યું ગુજરે. સ્વા. ૧૨૩
 મુજ હોજો ચિત્ત શુભભાવથી, ભવ ભવ તાહરી સેવરે;
 યાચિએ કેાડિ યતને કરી, એહ તુજ આગલે દેવરે. સ્વા૦ ૧૨૪

કગશ.

હરિગીત છંદ.

ઈમ સકલ સુખકર દુરનિભયહર, વિમલ લક્ષણ ગુણધરૌ;
 પ્રભુ અજર અમર નરિંદ વંદિત, વિનંયો સીમંધરૌ;
 નિજ નાદતર્જિત મેઘગર્જિત, ધૈર્યનિર્જિત મંદરૌ;
 શ્રીનયવિજય બુધ ચરણસેવક, જશવિજય બુધ જય કરૌ ૧૨૫

શ્રી યશોવિજયજી કૃત

સમક્ષિના

સડસઠ બોલની સજ્જાય.

હોદરા—

સુકૃત વહ્લી કાદંબની,^૧ સમરી સરસતિ માત;
 સમક્ષિત સડસઠ બોલની, કહિશું મધુરી વાત. ૧
 સમક્ષિતદાયક ગુરૂતણો, પચ્યુવચાર^૨ ન થાય;
 ભવ કોડાકોડે કરી, કરતાં સર્વ ઉપાય. ૨
 દાનાદિક^૩ કિરિયા ન દિયે, સમક્ષિત વિણ શર્મ;
 તે માટે સમક્ષિત વડું, જાણો પ્રવચન મર્મ. ૩
 દર્શનમોહ વિનાશથી, જે નિર્મળ ગુણુઠાણુ;
 તે નિશ્ચય સમક્ષિત કહ્યું, તેહના એ અહિઠાણુ.^૪ ૪

હાગા:— દેધ દેધ દરિસણુ આપણું : એ વેશી.

ચઉ સદહણુ—તિલિંગ છે, દશ વિધ વિનય વિચારોરે;
 ત્રણ શુદ્ધિ પણુ^૫ દૂષણુ, આઠ પ્રભાવક ધારોરે. ૫

ત્રુટક:—

પ્રભાવક અડ પંચભૂષણુ, પંચ લક્ષણુ જાણિયે,
 ષટ્ જયણુ ષટ્ આગાર ભાવના, છવ્વિહા મન આણિયે;

૧ મેઘ સમાન. ૨ પ્રત્યુપકાર. ૩ દાન, શીત્ર, તપ, ભાવનાદિ.
 ૪ રહેઠાણુ. ૫ પાંચ. ૬ હમકારની.

૫૮ ઠાણુ સમકિત તણાં સડસઠ,^૧ ભેદ એહ ઉદાર એ,
એહનો તત્ત્વવિચાર કરતાં, લહીજે ભવપાર એ. ૬

।લ:—

ચઉવિહ સદહણા તિહાં, જીવાદિક પરમથોરે;
પ્રવચનમાંહિ જે ભાખિયા, લીજે તેહનો અથોરે. ૭

૫૮ક:—

તેહનો અર્થ વિચાર કરિયે, પ્રથમ સદહણા ખરી,
ખીજી સદહણા તેહની જે, જાણુ મુનિ ગુણુ જવહરી;
સંવેગ રંગ તરંગ ઝીલે, માર્ગ શુદ્ધ કહે બુધા,
તેહની સેવા કીજીએ જિમ, પીજીએ સમતા સુધા. ૮

।લ:—

સમકિત જેણે ગ્રહી વચ્ચું, નિન્હવ ને અહછંદારે;^૨
પાસથા ને કુશીલિયા, વેષ વિડંબક મંદારે. ૯

૫૮ક:—

મંદા અનાણી દૂર છંડો, ત્રીજી સદહણા ગ્રહી,
પરદર્શનીનો સંગ નજીએ, ચાથી સદહણા કહી;
હીણાતણો જે સંગ ન તજે, તેહનો ગુણુ નવિ રહે,
જયૂં જલધિજલમા ભજ્યું ગંગા, નીર લૂણપણું લહે. ૧૦

૧. ૪. સદહણા—શ્રદ્ધા; ૩ લિંગ; ૧૦ વિનય દશપ્રકારે; ૩
ગુદ્ધિ; દ્વિષણ; ૮ પ્રભાવક; ૫ ભૂષણ; ૫ લક્ષણ; ૬ જતના; ૬
આગાર; ૬ ભાવના; ૬ સમકિત સ્થાન; (૪+૩+૧૦+૩+૫+૮+૫+૫
+૬+૬+૬+૬) એમ સડસઠ ખોલ. ૨. સ્વચ્છંદી.

હાલ:—

કપૂર હોવે અતિ ઉજળો રે—એ દેશી.

ત્રણ લિંગ સમકિત તણારે, પહિલું શ્રુત અભિલાષ;
જેહથી શ્રોતા રસ લહેરે, જેહવાં સાકર દ્રાખરે.

પ્રાણી ધરિયે સમકિત રંગ;

જિમ લહિયે સુખ અલંગ. પ્રાં ૧૧

તરણ સુખી સ્ત્રી પરિવરેરે, ચતુર સુણે સુરગીત;
તેહથી રાગ અતિ ઘણારે, ધર્મ સુણ્યાની રીતરે. પ્રાં ૧૨

ભૂખ્યો અટવી ઉતર્યોરે, જિમ દિજ ઘેખર ચંગ;

ઇચ્છે તિમ જે ધર્મનેરે તેહિજ ખીજું લિંગરે. પ્રાં ૧૩

વૈયાવૈચ્ય ગુરૂ દેવનુરે, ત્રીજું લિંગ ઉદાર;

વિદ્યાસાધક તણી પરેરે, આગસ નવિય લગારરે. પ્રાં ૧૪

હાલ:—

પ્રથમ ગોવાળા તણે ભવેજી: એ દેશી.

અરિહંત તે જિન વિચરતાજી, કર્મ ખખી હુઆ સિદ્ધ;

ચંદ્રય જિન પાડિમા કહીજી, સૂત્ર સિદ્ધાંત પ્રસિદ્ધ.

ચતુર નર સમજો વિનય પ્રકાર;

જિમ લહિયે સમકિત સાર. ચતુર૦૧૫

ધર્મ ક્ષમાદિક ભાખિઓજી, સાધુ તેહનારે ગેહ;

આચારજ આચારનાજી, દાયક નાયક જેહ. ચતુર૦૧૬

ઉપાધ્યાય તે શિષ્યનેજી, સૂત્ર ભણાવણુહાર;

પ્રવચન સંઘ વખાણિયેજી, દરિસણ સમકિત સાર. ચતુર૦૧૭

ભગતિ બાહ્ય પ્રતિપત્તિથીજી, હૃદય પ્રેમ બહુમાન;

ગુણ થુતિ અવગુણ ઠાંકવાજી, આશાતનની હાલ. ચતુર૦૧૮

પાંચ ભેદ એ દશતણેજી, વિનય કરે અનુકૂલ;
સીંચે તેહ સુધારસેજી, ધર્મ વૃક્ષનું મૂલ. ચતુર૦૧૬

હાલ:— ધોખીડા તૂં ધોએ મનનું ધોતીયું રે—એ દેશી.

ત્રણ શુદ્ધિ સમકિત તણી રે, તિહાં પહિત્રી મન શુદ્ધિ રે;
શ્રી જિનને જિનમત વિના રે, જીઠ સકલ એ બુદ્ધિ રે
ચતુર વિચારો ચિત્તમાં રે.૨૦

જિન ભગતે જે નવિ થયું રે, તે બીજાથી નવિ થાયરે;
એવું જે મુખે ભાળિયે રે, તે વચન શુદ્ધિ કહેવાય રે.
ચતુર વિચારો ચિત્તમાં રે.૨૧

છેવો ભેધો વેદના રે, જે સહેતો અનેક પ્રકાર રે;
જિન વિણ પરસુર નાવ નમે રે, તેહની કાયા શુદ્ધિ ઉદાર રે.
ચતુર વિચારો ચિત્તમાં રે.૨૨

હાલ:— મુનિરાજ મારગની દેશી.

સમકિત દ્વષણ પરિહરો, તેમાં પહિત્રી છે શંકા રે;
તે જિનવચનમાં મત કરો, જેહને સમનૃપ રંકારે.
સમકિત દ્વષણ પરિહરો. ૨૩

કંખા કુમતિની વાંછના, બીજું દ્વષણ તજિયે;
પામી સુરતરૂં ૧ પરગડો, કિમ રંગાઉલ ભજિયે. સમ૦૨૪
સંશય ધર્મના ફલ તણો, વિતિગિચ્છા નામે;
ત્રીજું દ્વષણ પરિહરો, નિજ શુભ પરિણામે. સમ૦૨૫

મિથ્યામતિ ગુણ વર્ણનો, ટાલો ચોથો દોષ;
 ઉન્મારગિ થુણતાં હુવે, ઉન્મારગ પોષ. સમ૦૨૬
 પાંચમો દોષ મિથ્યામતી, પરિચય નવિ કીજે;
 મ્મ શુભ મતિ ૧અરવિદની, ભલી વાસના લીજે. સમ૦૨૭

દાલ:- ભોલિડા લંસારે વિષય ન રાચિયે: એ દેશી.

આઠ પ્રભાવક પ્રવચનના કહ્યા, રપાવયાણી ધુરિ જાણુ;
 વર્તમાનશ્રુતના જે અર્થનો, પાર લહે ગુણ ખાણુ.

ધનધન શાસન મંડન મુનિવરા. ૨૮

ધર્મકથી તે ખીજો જાણિયે, નંદિપ્રણુ પરિ જેહ;
 નિજ ઉપદેશે રે રંજે લોકનં, ભંજ હૃદય સંદેહ. ધ૦ ૨૯

વાદી ત્રીજો રે તર્ક નિપુણ ભણ્યો, મહાવાદી પરિ જેહ;
 રાજદારે જયકમલા વરે, ગાજંતો જિમ મેહ. ધ૦ ૩૦

ભદ્રબાહુ પરિ જેહ નિમિત્ત કહે, પરમત ઝોંપણુ^૩ કાજ;
 તેહ નિમિત્તીરે ચાથો જાણિયે, શ્રી જિનશાસન રાજ. ધ૦ ૩૧

તપ ગુણ ઓપે^૪ રે રોપે ધર્મને, ગોપે નવિ જિન આણુ;
 આશ્રવ લોપે રે નવિ કોપે કદા, પંચમ તપગ્રી તે જાણુ. ધ૦ ૩૨

છઠ્ઠો વિદ્યા રે મંત્ર તણો વલિ, જિમ શ્રીવચર મુણિદ;
 સિદ્ધ સાતમો રે અંજનયોગથી, જિમ કાલિક મુનિ ચંદ. ધ૦ ૩૩

કાવ્ય સુધારસ મધુર અર્થ ભર્યા ધર્મ હેતુ કરે જેહ;
 સિદ્ધસેન પરે નરપતિ રીઝવે, અઠમ વર કવિ તેહ. ધ૦ ૩૪

જવ^૫ નવિ હોવે પ્રભાવિક એહવા, નવ વિધિ પૂર્વ અનેક;
 જત્રા પુખ્તદિક કરણી કરે, તેહ પ્રભાવિક છેક. ધ૦ ૩૫

૧ સમકિતરૂપી કમળ. ૨ પ્રાવચનિક. ૩ હરાવવા ૪ દોપાવે.

૫ જ્યારે. ૬ છેલ્લો.

હાલ:-

સતિય સુભદ્રાની દેશી.

સોહ સમકિત જેહથી, સખિ જિમ આભરણે દેહ;
ભૂષણ પાંચ તે મન વસ્યાં, સખિ (મન વસ્યાં) તેહમાં નહીં સંદેહ.
મુજ સમકિત રંગ અચળ હોજોરે. ૩૬
પહિલું કુશલપણું તિહાં, સખિ વંદન ને પચ્ચખાણુ,
કિરિયાનો વિધિ અતિ ઘણો, સખિ આચરે તેહ સુખાણુ. મુજ ૦૩૭
ખીજું તીરથ સેવના, સખિ તીરથ તારે જેહ;
તે ગીનારથ મુનિવરા, સખિ તેહશું કીજે નેહ. મુજ ૦૩૮
ભગતિ કરે ગુરદેવની, સખિ ત્રીજું ભૂષણ હોય;
કિણ હિ ચલાવ્યો નવિ ચલે, સખિ ચોથું ભૂષણ જોય. મુજ ૦૩૯
જિન શાસન અનુમોદના, સખિ જેહથી બહુ જન હુંત;
કીજે તેહ પ્રભાવના, સખિ પાંચમું ભૂષણ ખંત. મુજ ૦ ૪૦

હાલ:-

ઈમ નવિ કીજે હો. એ દેશી.

લક્ષણ પાંચ કહ્યાં સમકિત તણાં, ધુર ઉપશમ અનુકૂલ,
સુગુણ નર;
અપરાધિનું પણ નવિ ચિત્તથકી, ચિતવિયે પ્રતિકૂલ, સુ૦
શ્રી જિન ભાષિત વચન વિચારિયે ૪૧
સુરનર સુખ જે દુઃખ કરિ લેખે, વંછે શિવ સુખ એક; સુ૦
ખીજૂં લક્ષણ તે અંગીકરે, સાર સંવેગ સુ ટેક. સુ૦
શ્રી જિન ભાષિત વચન વિચારિયે. ૪૨
નારક ચારકસમર ભવ ઉભગ્યો, તારક જાણીને ધર્મ, સુ૦
ચાહે નિકળવું નિર્વેદ તે, ત્રીજું લક્ષણ મર્મ. સુ૦
શ્રી જિન ભાષિત વચન વિચારિયે. ૪૩

દ્રવ્ય થકી દુઃખિયાની જે દયા, ધર્મહીણાનીરે ભાવી, સુઃ
 ચોથું લક્ષણ અનુકંપા કહી, નિજ શકતે મન લાવી સુઃ
 શ્રી જિન ભાષિત વચન વિચારિયે. ૪૪
 જે જિન ભાળ્યું તે નહિ અન્યથા, એહવો જે દ્રઢ રંગ, સુઃ
 તે આસ્તિકતા લક્ષણ પાંચમું, કરે કુમતિનો એ ભંગ. સુઃ
 શ્રી જિન ભાષિત વચન વિચારિયે. ૪૫

હાલ:- જિન જિન પ્રતિવંદન દિસે-એ દેશી.

પરતીથી પરના સુર તેણે, ચૈત્ય ગ્રહા વલિ જેહ;
 વંદન પ્રમુખ તિહાં નવિ કરવું, તે જયણા પટ લેયરે.
 ભવિકા સમકિત ચતના ફીજે. ૪૬

વંદન તે કર જોડન કહિયે, નમન તે શીશ નમાડે;
 દાન ઇષ્ટ અન્નાદિક દેવું, ગૌરવ ભગતિ દેખાડેરે, ભ૦૪૭
 અનુપ્રદાન તે તેહને કહીએ, વારંવાર જે દાન;
 દોષ કુપાત્રે પાત્રમતિએ, નહિ? અનુકંપા માનરે. ભ૦૪૮
 અણુ બોલાવે જેહ ભાળવું, તે કહિયે આલાપ;
 વારંવાર આલાપ જે કરવો, તે કહિયે સંત્રાપરે ભ૦૪૯
 એ જયણાથી સમકિત દીપે, વણી દીપે વ્યવહાર;
 એમાં પણ કારણથી જયણા, તેહ અનેક પ્રકારરે. ભ૦૫૦
 હાલ:- લલનાની દેશી.

શુદ્ધ ધર્મથી નવિ ચલે, અતિદ્રઢ ગુણ આધાર. લલના;
 તો પણ જે નવિ તેહવા, તેહને એક આગાર લલના. ૫૧

૧ કુપાત્રને વિષે પાત્રપણાની બુદ્ધિથી દાન આપવું એ દોષ છે.
 પરંતુ અનુકંપાબુદ્ધિએ આપવાનું પ્રમાણ નથી, નિષેધ નથી.

ઔદ્યું તેહવું પાલિયે, ^૧દંતીદંતસમ ઓલ, લલના;
 સજ્જનને દુર્જન તણા, કચ્છપ કેટિને તોલ. લલના ઓંપર
 રાજા નગરાદિક ધણી, તસ શાસન અલિયોગ, લલના;
 તેહથી કાર્તિકની પરે, નહિ મિથ્યાત્વ સંયોગ લલના. ઓંપ૩
 મેલો જનનો ગણુ કહ્યો, બલ ચોરાદિક જાણુ, લલના;
 ક્ષેત્રપાલાદિક દેવતા, તાતાદિકર ગુરુ ઠાણુ. લલના. ઓંપ૪
 વૃત્તિ દુર્લભ આજીવિકા, તે ભીષણ કંતાર, લલના;
 તે હેતે^૩ દ્વષણુ નહીં, કરતાં અન્ય આચાર. લલના. ઓંપ૫

હાલ:—

રાગ મલ્હાર.

ભાવિજેરે સમકિત જેહથી રૂઝડું,
 તે ભાવનારે ભાવે મન કરી પરવડું.
 જો સમકિત તાણું સાણું મૂલરે,
 તો મતતરે દીએ શિવપદ અનુકૂલરે.

૫૬

સૂટક:—

અનુકૂલ મૂલ રસાત સમકિત, તેહ વિષ્ણુ મતિ અંધરે;
 જે કરે કિરિયા ગર્વ ભરિયા, તેહ જૂઠો ધંધરે.
 એ પ્રથમ ભાવના ગણો રૂઝડી, સુણો બીજી ભાવના;
 બારણું સમકિત ધર્મપુરનું, એહવી તે પાવના. ૫૭

૧ હાથીના દાંત જેમ બહાર નીકળેલા પાછા અંદર પાછા જતા નથી. તેમ સજ્જન પુરૂષો જેવું બોલે છે તેવુંજ આચરે છે. પણ દુર્જન તો કાચખાની ડોક, જેમ ઘડીકમાં બહાર આવે છે તે ઘડીકમાં અંદર જાય છે તેમ બોલે છે કંઈ ને આચરે છે કંઈ. ૨ માતપિતા. ૩ કારણે.

હાલ:—

ત્રીજી ભાવનારે સમકિત પીઠ જો દ્રઢ સહી;
તો મોટોરે ધર્મ પ્રાસાદ ડગે નહિ,
પાછયે? જોટેરે મોટો મંડાણુ ન શોભીએ;
તેહ કારણુરે સમકિતશું ચિત્ત થોભીએ. ૫૮

ટૂટક:—

થોભીએ ચિત્ત નિત એમ ભાવી, થોથી ભાવના ભાવિયે;
સમકિત નિધાન સમસ્ત ગુણનું, એહવું મન ભાવિયે.
તેહવિણુ છૂટા રત્ન સરિળા, મૂલ ઉત્તર ગુણ સવં;
કિમ રહે તાકે જેહ હરવા, ચોર જોર ભવે ભવે. ૫૯

હાલ:—

ભાવો પંચમીરે ભાવના શમ દમ સારરે;
પૃથ્વી પરે રે સમકિત તસ આધારરે
છઠી ભાવનારે ભાજન સમકિત જો મલે,
શ્રુત શીલનોરે તો રસ તેહમાં નવિ ઢલે ૬૦

ટૂટક:—

નવિ ઢલે સમકિત ભાવનારસ, અભિય સમ સંવર તણો;
૫૮ ભાવના એ કહી એહમાં, કરો આદર અતિ ઘણો.
ઇમ ભાવતાં પરમાર્થ જલનિધિ, હોય નિત ઝકઝોલ એ;
ઘન પવન પુણ્ય પ્રમાણુ પ્રગટે, ચિદાનંદ કદતોલ એ. ૬૧

હાલ:— જે મુનિ વેષ શકે નથી છંડી. એ દેશી.

ઠરે જિહાં સમકિત તે થાનક, તેહના પદ્ વિધ કહિયેરે;
તિહાં પહિલું થાનક છે ચેતન, લક્ષણ આતમ લહિયેરે.
ખીર નીર પરે પુદ્ગલ મિશ્રિત, પણ એહથી છે અલગોરે;
અનુભવ હંસ ચંચ જો લાગે, તો નવિ દીસે વલગોરે. ૬૨

ખીજું થાનક નિત્ય આત્મા, જે અનુભૂત સંભારેરે;
ખાલકને સ્તનપાન વાસના, પૂરવ ભવ અનુસારે.
દેવ મનુજ નરકાદિક તેહના, છે અનિત્ય પર્યાયરે;
દ્રવ્ય થકી અવિચલિત અખંડિત, નિજગુણ આતમરાયારે. ૬૩

ત્રીજું થાનક ચેતન કર્તા, કર્મ તણે છે યોગરે;
કુંભકાર જિમ કુંભ તણેા જે, દંડાદિક સંયોગેરે.
નિશ્ચયથી નિજ ગુણનો કર્તા, અનુપચરિત વ્યવહારેરે;

દ્રવ્ય કર્મનો-નગરાદિકનો, તે ઉપચાર પ્રકારેરે. ૬૪
ચોથું થાનક છે તે ભોક્તા, પુણ્ય પાપ ફલ કેરોરે;
વ્યવહારે નિશ્ચયનયદ્રષ્ટે, ભુંજે નિજગુણ નેરોરે.^૧
પંચમ થાનક છે પરમપદ, અચલ અનંત સુખ વાસોરે;
આધિ-વ્યાધિ, તન-મનથી લહિયે, તસુ અભાવે સુખ ખાસોરે. ૬૫

છઠું થાનક મોક્ષતણેા છે, સંયમ, જ્ઞાન ઉપાયોરે;
જો સહિજે લહિયે તો સઘલે, કારણ નિષ્કળ થાયોરે;
કહે જ્ઞાનનમ જ્ઞાનજ સાચું, તે વિણ જુઠી કિરિયારે;
ન લહે રૂપું રૂપું જાણી, સીપ ભણી જે કિરિયારે; ૬૬

કહે કિરિયા નય કિરિયા વિણજે, જ્ઞાન તેહ શું કરશેરે;
 જલે પેશી કર પદ^૧ ન હલાવે, તારૂં તે કિમ તરશેરે.
 દૂષણુ ભૂષણુ છે ઈહાં બહુલાં, નય એકેકને વાદેરે;
 સિદ્ધાંતી તે બેહુ નય સાધે, જ્ઞાનવંત અપ્રમાદેરે. ૬૭
 ઇણિપરે સડસઠ બોલ વિચારી, જે સમકિત આરાહિરે;
 રાગ-દ્વેષ ટાલી મન વાળી, તે સમસુખ અવગાહિરે.
 જેહનું મન સમકિતમાં નિશ્ચલ, કોઈ નહીં તસતોલેરે;
 શ્રીનયવિજયવિબુધપય સેવક, વાચક જશ ઇમ બોલેરે. ૬૮

ક્રોધની સજ્જાયા.

કડવાં ફળ છે ક્રોધનાં, જ્ઞાની એમ બોલે;
 રીસ તણા રસ જાણીએ, હલાહલ તોલે. કડવાં ૧
 ક્રોધે ક્રોડપૂરવતાણું, સંજમ ફલ જાય;
 ક્રોધ સહિત તપ જે કરે, તે તોલેજે ન થાય. કડવાં ૨
 સાધુ ઘણા તપીઓ હતો, ધરતો મન વૈરાગ;
 શિષ્યના ક્રોધથકી થયો, ચંડકોશીઓ નાગ. કડવાં ૧
 આગ ઉઠે જે ઘર થકી, તે પહેલું ઘર બાળે;
 જલનો જોગ જો નવિ મળે, તો પાસેનું પરજાળે. કડવાં ૪
 ક્રોધ તણી ગતિ એહવી, કહે કેવળનાણી;
 હાણુ કરે જે હેતની, જલવજો એમ જાણી. કડવાં ૫
 ઉદયરત્ન કહે ક્રોધને, કાઢજો ગલે સાહી;
 કાયા કરજો નિર્મત્તી, ઉપશમ રસ નાહી. કડવાં ૬

માનની સજ્ઞાય

જીવ માન ન કીજીએ, માને વિનય ન આવે રે,
 નય વિના વિદ્યા નહીં, તો કિમ સમકિત પાવે રે. રે જીવ૦ ૧
 મકિત વિણ ચારિત્ર નહીં, ચારિત્ર વિણ નહિ મુક્તિરે;
 કિતનાં સુખ છે શાશ્વતા, તે કેમ લહિયે જીક્તિ રે. રે જીવ૦ ૨
 નય વડો સંસારમાં, ગુણમાં અધિકારીરે;
 ને ગુણ જાયે ગલી, પ્રાણી જે જે વિચારી રે. રે જીવ૦ ૩
 ન કર્યું જે રાવણે, તે તો રામે માર્યો રે;
 યોધન ગર્વે કરી, અંતે સવિ હાર્યો રે રે જીવ૦ ૪
 કાં લાકડાં સારિખો દુઃખદાયી એ ખોટોરે;
 દયરત્ન કહે માનને, જેને દેશવટો રે. રે જીવ૦ ૫

માયાની સજ્ઞાય

મકિતનું મૂલ જાણીયેજી, સત્ય વચન સાક્ષાત;
 આમાં સમકિત વસેજી, માયામાં મિથ્યાત રે,
 પ્રાણી મ કરીશ માયા લગાર. ૧
 મુખ મીઠો જૂઠો મનેજી, ફૂડ કપટનો રે કોટ;
 જલે તો જીજી કરેજી, ચિત્તમાંહે તાકે ચોટરે. પ્રાણી૦ ૨
 માપ ગરજે આધો પડેજી, પણ ન ધરે વિશ્વાસ;
 મનશું રાખે આંતરોજી, એ માયાનો પાસરે. પ્રાણી૦ ૩
 રેહશું બાંધે પ્રીતડીજી, તેહશું રહે પ્રતિકૂલ;
 મેલ ન છંડે મન તણોજી, એ માયાનું મૂલ રે. પ્રાણી૦ ૪

તપ કીધું માયા કરીજી, મિત્રશું રાખ્યો ભેદ;
મલિ જિનેશ્વર જાણીજેજી, તો પામ્યા સ્ત્રી વેદરે પ્રાણી૦ ૫
ઉદયરતન કહે સાંભળોજી, મેલો માયાની બુદ્ધ,
મુક્તિપુરી જાવા તણોજી, એ મારગ છે શુદ્ધ રે પ્રાણી૦ ૬

લોભની સજ્જાય

તુમે લક્ષણ જોજો લોભનાં રે,
લોભે મુનિજન પામે શ્લોભનારે;
લોભે ડાહ્યા મન ડોહ્યા કરેરે,
લોભે દુર્વટ પંથે સંચરેરે. તુમે૦ ૧

તજે લોભ તેનાં લેઉં લામણારે,
વળી પાચે નમીને કંઈ ખામણારે;
લોભે મર્યાદા ન રહે કેહનીરે,
તુમે સંગત મેલો તેહનીરે. તુમે૦ ૨

લોભે ઘર મેલી રણમાં મરે રે,
લોભે ઉચ્ચ તે નીચું આચરે રે;
લોભે પાપ લણી પગલાં ભરે રે,
લોભે અકાર્ય કરતાં ન ઓસરેરે. તુમે૦ ૩

લોભે મનહું ન રહે નિર્મલું રે,
લોભે સગપણ નાસે વેગળુંરે;
લોભે ન રહે પ્રીતિને પાવહુંરે,
લોભે ધન મેલે જહુ એકહુંરે. તુમે૦ ૪

લોભે પુત્ર પ્રત્યે પિતા હણેરે,
લોભે હત્યા પાતક નવિ ગણેરે;

તે તો દામતણે લોભે કરીરે,
 ઉપર મણિધર થાએ તે મરીરે. તુમેં ૫
 જોતાં લોભનો થોભ દીસે નહિરે,
 એવું સૂત્ર સિદ્ધાંતે કહ્યું સહીરે;
 લોભે ચક્રી સુભુમ નામે જીવેરે,
 તે તો સમુદ્રમાંહે ડુબી મુવેરે. તુમેં ૬
 એમ જાણીને લોભને છંડજેરે,
 એક ધર્મશું મમતા મંડજેરે;
 કવિ ઉદય રતન ભાષે મુદારે,
 વંદું લોભ તજે તેહને સદારે. તુમેં ૭

પંચમીની સજ્જાય.

જગનાયક જગગુરૂરે એ દેશી.

પુનરપિ પાંચમ એમ વહે રે, સાંભળો પ્રાણી સુજાણુ;
 શ્રી જિન અનુમતે ચાલીએરે, જિમ લહિયે સુખની ખાણુ. ૧
 ભવિક જન ધરજો ધર્મશું પ્રીતિ;
 એ તો આણી મન શુભ રીતિ ભવિકં ૫૦
 આશ્રવ પંચ દૂરે કરી રે, કીજે સંવર પંચ;
 પંચ સમિતિ શુભ પાળીનેરે, તુમે મેળો શિવ વધુ સંચ. ભં ૫૦૨
 પંચ મહાવ્રત અનુસરીરે, પાળો પંચ આચાર;
 ત્રિકરણ શુદ્ધિએ ધ્યાવજો, પંચ પરમેષ્ઠિ નવકાર. ભં ૫૦૩
 સમક્ષિત પંચ અનુવાળજોરે, ધરજો ચારિત્ર પંચ;
 પંચ ભૂષણને પડિવજી, ટાળો દૂષણ પંચ ખલખંચ. ભં ૫૦૪

મત કરો પંચ પ્રમાદનેરે, મત કરો પંચ અંતરાય;
 પંચમી તપ શુભ આદરો, જિમ દિન દિન દોલત થાય. ભ૦ ધ૦૫
 પંચમી તપ મહિમા ઘણો રે, કહેતાં નાવે પાર;
 વરદત્ત ને ગુણમંજરી, જુઓ પામ્યા ભવનો પાર. ભ૦ ધ૦૬
 પાંચમી એમ આરાધીએરે, લહિયે પંચમ નાણુ;
 ચઉદ રજજવાત્મક લોકના, એતો મન પજજવ શુભ જાણુ ભ૦ ધ૦૭
 ઘનઘાતિ કર્મ ખપાવતાંરે, વાજે હો મંગળ શબ્દ;
 પંચમી ગતિ અવિચળ લહે, તિહાં સુખ અનંત સુલખ્ધ. ભ૦ ધ૦૮

શ્રી જ્ઞાનપંચમીનું ચૈત્યવંદન.

ત્રિગટે બેઠા વીરજિન, ભાષે ભવિજન આગે;	
ત્રિકરણ શું ત્રિહું લોક જન, નિસુણો મન રાગે.	૧
આરાધો ભલી ભાતસેં, પાંચમ આજુવાતી;	
જ્ઞાન આરાધન કારણેં, એહજ તિથિ નિહાળી.	૨
જ્ઞાન વિના પશુ સારિખા, જાણો ઇણ સંસાર;	
જ્ઞાન આરાધનથી લહું, શિવપદ સુખકાર.	૩
જ્ઞાન રહિત કિરિયા કહી, કાશકુસુમ ઉપમાન;	
લોકાલોક પ્રકાશકર, જ્ઞાન એક પ્રધાન;	૪
જ્ઞાની સાસોસાસમેં, કરે કર્મનો ખેડ;	
કોડી વરસાં લગે, અજ્ઞાની ન કરે તેડ.	૫
દેશ આરાધક ક્રિયા કહી, સર્વ આરાધક જ્ઞાન;	
જ્ઞાન તણો મહિમા ઘણો, અંગ પાંચમે ભગવાન.	૬

પંચ માસ લઘુ પંચમી, જાવજાવ ઉત્કૃષ્ટિ; ૭
 પંચ વરસ પંચ માસની, પંચમી કરો શુભ દષ્ટિ.
 એકાવનહી પંચનો એ, કાઉસગ્ગ લોગસસ કેરો; ૮
 ઉજમણું કરો લાવશું ટાળે લવ ફેરો.
 આરાધો એમ પંચમી, આણી લાવ અપાર; ૯
 વરહત્ત ગુણમંજરી પરે, રંગવિજય લહો સાર.

પંચમીનું લઘુસ્તવન

પંચમી તપ તમે કરોરે પ્રાણી,
 જેમ પામો નિર્મળ જ્ઞાનરે;
 પહેલું જ્ઞાનને પછી કિરિયા,
 નહિ કોઈ જ્ઞાન સમાનરે. પંચમી ૧
 નંદીસૂત્રમાં જ્ઞાન વખાણ્યું,
 જ્ઞાનના પાંચ પ્રકારરે;
 મતિ શ્રુત અવધિ ને મનપર્યવ,
 કેવળ જ્ઞાન શ્રીકારરે. પંચમી ૨
 મતિ અઠાવીશ શ્રુત ચઉદહવીશ,
 અવધિ છે અસંખ્ય પ્રકારરે;
 દ્વાય ભેદે મનપર્યવ દ્વાખ્યો,
 કેવળ એક ઉદ્ધારરે. પંચમી ૩
 ચંદ્ર સૂર્ય ગ્રહ નક્ષત્ર તારા,
 એકથી એક અપારરે;

કેવળજ્ઞાન સમું નહિ કેઇ,
 લોકલોક પ્રકાશ રે. પંચમીં ૪
 પારસનાથ પ્રસાદ કરીને,
 મારી પૂરો ઉમેદરે;
 સમય સુંદર કહે હું પણ પામું,
 જ્ઞાનનો પાંચમો ભેદરે. પંચમીં ૫

શ્રી જ્ઞાનપંચમીનું સ્તવન.

પુણ્ય પ્રશંસીએ—એ દેશી,

સુત સિદ્ધારથ ભૂપનોરે, સિદ્ધારથ ભગવાન;
 ખારડ પરખદા આગળેરે, ભાળે શ્રી વર્ધમાનરે. ૧

ભવિષ્ય ચિત્ત ધરો, મન વચ કાય અમાયરે,
 જ્ઞાન ભગતિ કરો; એ આંકણી.

ગુણ અનંત આતમતાણરે, મુખ્યપણે તિહાં દોય;
 તેહમાં પણ જ્ઞાનજ વડુરે, જિણુથી દંશણ હોયરે. ભ૦ ૨

જ્ઞાને ચારિત્ર ગુણ વધેરે, જ્ઞાન ઉદ્યોત સહાય;
 જ્ઞાને ધિવિરપણું લહેરે, આચારજ ઉવઝાયરે. ભ૦ ૩

જ્ઞાની શ્વાસોશ્વાસમાંરે, કઠિણ કરમ કરે નાશ;
 વહ્નિ જેમ ઇંધણ દહેરે, ક્ષણમાં જ્યોતિ પ્રકાશરે. ભ૦ ૪

પ્રથમ જ્ઞાન પછી દયારે, સંવર મોહ વિનાશ;
 ગુણઠાણુગ પગથાલીએરે, જેમ ચઢે મોક્ષઆવાસરે. ભ૦ ૫

મર્ધ સુખ એહિ મણુપજ્જવારે, પંચમ કેવલજ્ઞાન;
 ચઉ મુંગા શ્રુત એક છેરે, સ્વપર પ્રકાશ નિદાનરે. ભ૦ ૬

તંહનાં સાધન જે કહ્યારે, પાટી પુસ્તક આદિ;
 લખે લખાવે સાચવેરે, ધર્મી ધરી અપ્રમાદરે. ભ૦ ૭
 ત્રિવિધ આશાતના જે કરેરે, ભણતાં કરે અંતરાય;
 અંધા બહેરા બોબડારે, મુંગા પાંગુલા થાયરે. ભ૦ ૮
 ભણતાં ગણતાં ન આવડેરે, ન મળે વહલભ ચીજ;
 ગુણમંજરી વરદત્ત પરેરે, જ્ઞાન વિરાધન બીજરે. ભ૦ ૯
 પ્રેમે પૂછે પરબદારે, પ્રણમી જગગુરૂ પાય;
 ગુણમંજરી વરદત્તનોરે, કરે અધિકાર પસાયરે. ભ૦ ૧૦

દાળ બીજ.

કપુર હોયે અતિ ઇજગોરે-એ દેશી.

જંબુદ્વીપના ભરતમાંરે, નયર પદમપુર ખાસ;
 અજિતસેન રાજા તિહારે, રાણી યશોમતી તાસરે. ૧
 પ્રાણી, આરાધો વર જ્ઞાન; ચોહજ મુક્તિ નિદાનરે;
 પ્રાણી૦ એ આંકણી.

વરદત્ત કુંવર તેહનોરે, વિનયાદિક ગુણવંત;
 પિતાએ ભણવા મૂકીઓરે, આઠ વરસ જળ હુંતરે. પ્રા૦ ૨
 પંડિત યતન કરે ઘણોરે, છાત્ર ભણાવણ હેત;
 અક્ષર એક ન આવડેરે, અંધતણી શી ચેતરે. પ્રા૦ ૩
 કોઠે વ્યાપી હેહડીરે, રાજા રાણી સચિત;
 શ્રેષ્ઠી તેહીજ નયરમાંરે, સિંહાદાસ ધનવંતરે. પ્રા૦ ૪
 કપુરતિલકા ગેહિનીરે, શીલે શોભિત અંગ;
 ગુણમંજરી તસ બેટડીરે, મુંગી રોગે વ્યંગરે પ્રા૦ ૫

સોળ વરસની સા થઈરે, પામી યૌવન વેશ;
 દુર્ભગ પણ પરણે નહિરે, માત પિતા ધરે ખેદરે. પ્રાં ૬
 તેણે અવસરે ઉદ્યાનમાંરે, વિજયસેન ગણધાર;
 જ્ઞાન રચણ રચણાયરે, ચરણ કરણ વ્રત ધારરે. પ્રાં ૭
 વનપાલક ભૂપાલનેરે, દીધ વધાર્મ જામ;
 ચતુરંગી સેના સજીરે, વંદન જાવે તામરે. પ્રાં ૮
 ધર્મદેશના સાંભળેરે, પુરજન સહિત નરેશ;
 વિકસિત નયણ વદન મુદારે, નહિ પ્રમાદ પ્રવેશરે. પ્રાં ૯
 જ્ઞાન વિરાધન પરભવે રે, મુરખ પર આધીન;
 રોગે પીડ્યા ટળવળે રે, દીસે દુઃખીઆ દીન રે. પ્રાં ૧૦
 જ્ઞાન સાર સંસારમાંરે, જ્ઞાન પરમ સુખ હિત;
 જ્ઞાન વિના જગ જીવડારે, ન લહે તત્ત્વ સંકેતરે. પ્રાં ૧૧
 શ્રેષ્ઠી પુછે મુર્ખીદનેરે, ભાખો કર્ણાવંત;
 ગુણમંજરી મુજ અંગજરે, કવણ કર્મ વિરતંતરે. પ્રાં ૧૨

દાળ ત્રીજી.

સુરતી મહિનાની દેશી.

ધાતકી ખંડના ભરતમાં, ખેટક નયર સુઠામ;
 વ્યવહારી જિન દેવ છે, ઘરણી સુંદરી નામ. ૧
 અંગજ પાંચ સોહામણા, પુત્રી ચતુરા ચાર;
 પંડિત પાસે શીખવા, તાતે મુકયા કુમાર. ૨
 ખાલ સ્વભાવે રમત, કરતાં હહાડા જાય;
 પંડિત મારે ત્યારે, મા આગળ કહે આય. ૩

સુંદરી શંખિણી શીખવે, ભણવાનું નહીં કામ;
 પંડયો આવે તેડવા, તો તસ હણજો તામ. ૪
 પાટી ખડિયા લેખણ, બાળી કીધાં રાખ;
 શઠને વિદ્યા નવિ રૂચે, જેમ કરહાને? દ્રાખ. ૫
 પાડા પરે મહોટા થયા, કન્યા ન દીએ કોય;
 શેઠ કહે સુણ સુંદરી, એ તુજ કરણી જોય. ૬
 ત્રટકી ભાખે ભામિની, બેટા બાપના હોય;
 પુત્રી હોયે માતની, જાણે છે સૌ કોય. ૭
 રે રે પાપિણી સાપિણી, સામા બોલ મ બોલ;
 રીસાલી કહે તાહરો પાપી બાપ નિટોલ. ૮
 શેઠે મારી સુંદરી, કાળ કરી તતખેવ;
 એ તુજ બેટી ઉપની, જ્ઞાન વિરાધન હેવ. ૯
 મુર્છાગત ગુણમંજરી, જાતિસમરણ પામી;
 જ્ઞાન દીવાકર સાચો, ગુરૂને કહે શિર નામી. ૧૦
 શેઠ કહે સુણો સ્વામી, કેમ જાયે એ રોગ;
 ગુરૂ કહે જ્ઞાન આરાધો, સાધો વંછિત યોગ. ૧૧
 ઉજ્જવલ પંચમી સેવો, પંચ વરસ પંચ માસ;
 નમો નાણુસ ગણણું ગણો, ચોવિહાર ઉપવાસ. ૧૨
 પૂરવ ઉત્તર સન્મુખ, જપિયે દોય હજાર,
 પુસ્તક આગલ ઢાળ્યે, ધાન્ય ફલાદિ ઉદાર. ૧૩
 દીવો પંચ દીવટ તણો, સાથીઓ મંગલ ગેહ;
 પોસહમાં ન કરી શકે, તેણે વિધિ પારણે એહ. ૧૪

અથવા સૌભાગ્ય પંચમી, ઉજ્જવલ કાર્તિક માસ,
જાવજીવ લગે સેવીએ, ઉજમણા વિધિ ખાસ. ૧૫

દાળ ચોથી.

એકીશાની દેશી.

પાંચ પોથીરે, ઠવણી પાઠાં વિટાંગણાં;
ચાળખી દોરારે, પાટી પાટલા વરતણાં;
મસી ટાગલરે, કાંખી ખડિયા લેખણી;
કવલી ડાળલીરે, ચંદુઆ ઝરમર પુંજણી. ૧

ત્રુટક:—

પ્રાસાદ પ્રતિમા તાસ ભૂષણ, કેશર ચંદન ડાળલી;
વાસકુંપિ વાલાકુંચી, અંગલુહણાં છાળડી;
કલશ થાળી મંગલદીવો, આરતિ ને ધુપણાં;
ચરવલા મુહુપત્તિ સામીવચ્છલ, નોકારવાલી થાપના ૨

દાલ:—

જ્ઞાન દરિસણરે, ચરણનાં સાધન જે કહ્યાં;
તપ સંયુતરે, ગુણમંજરીએ સદહ્યાં;
નૃપ પૂછેરે, વરદત્ત કુંવરને અંગરે;
રોગ ઉપનોરે, કવણ કરમના ભંગરે. ૩

ત્રુટક:—

મુનિરાજ ભાળે જંબુદ્રીપે, ભરત સિંહપુર ગામ એ,
વ્યવહારી વસુ તાસ નંદન, વસુસાર વસુદેવ નામ એ;

વનમાંહે રમતાં દોય બંધવ, પુણ્ય યોગ ગુરૂ મહ્યા;
વૈરાગ્ય પામી ભોગ વામી, ધર્મ ધામી સંવર્યા. ૪

હાલ:—

લઘુ બાંધવરે, ગુણવંત ગુરૂ પદવી લહે;
પણસય મુનિનેરે, સારણ વારણ નિત્ય દિયે;
કર્મયોગેરે અશુભ ઉદય થયો અન્યદા,
સંથારેરે, પોરિસી ભણી પોઠયા યદા. ૫

ચુટક:—

સર્વઘાતિ નિંદ બ્યાપી, સાધુ માગે વાયણા;
ઉંઘમાં અંતરાય થાતાં, સૂરિ હુઆ હુમણા;
જ્ઞાન ઉપર દ્રેષ જાગ્યો, લાગ્યો મિથ્યા ભુતડો;
પુણ્ય અમૃત ઢોલી નાખ્યું, ભર્યો પાપ તણો ઘડો. ૬

હાલ:—

મન ચિંતવેરે, કાં મુજ લાગ્યું પાપરે;
શ્રુત અભ્યાસોરે, તો એવડો સંતાપરે;
મુજ બાંધવરે, ભોયણ સયણ સુખે કરે;
મૂરખનારે, આઠ ગુણ મુખ ઉચ્ચરે. ૭

ચુટક:—

બાર વાસર? કોઈ મુનિને, વાયણા દીધી નહીં;
અશુભ ધ્યાને આયુ પૂરી, ભુપ તુજ નંદન સહી;
જ્ઞાન વિરાધન મૂઠ જડપણું, કોઠની વેદન લહી;
વૃદ્ધ બાંધવ માન સરવર, હંસગતિ પામ્યો સહી.

હાલ:—

વરદત્તનેરે, જાતિસમરણ ઉપન્યુ;
ભવ દીઠારે, ગુરૂ પ્રણુમી કહે શુભમનો;
ધન્ય ગુરૂજરે, જ્ઞાન જગત્રય દીવડો;
ગુણ અવગુણરે, ભાસન જે જગ પરવડો. ૯

ત્રુટક:—

જ્ઞાન પાવન સિદ્ધિ સાધન, જ્ઞાન કહે કેમ આવડે;
ગુરૂ કહે તપથી પાપ નાસે, ટાઢ જેમ ધન તાવડે;
ભૂપ પભણે પુત્રને પ્રભુ, તપની શક્તિ ન એવડી;
ગુરૂ કહે પંચમી તપ આરાધો, સંપદા દ્યો એવડી. ૧૦

હાજ પાંચમી

મેંદી રંગ લાગ્યો. એ દેશી.

સદ્ગુરૂ વચણ સુધારસેરે, ભેદી સાતે ધાત;

તપશું રંગ લાગ્યો;

ગુણમંજરી વરદત્તનેરે, નાઠો રોગ મિથ્યાત્વ. ત૦ ૧
પંચમી તપ મહિમા જે ઘણોરે, પ્રસર્યો મહીયલમાંહી; ત૦
કન્યા સહસ સ્વયંવરારે, વરદત્ત પરણ્યો ત્યાંહી. ત૦૨
ભૂપે કીધો પાટવીરે, આપ થયો મુનિભૂપ; ત૦
ભીમ કાંત ગુણે કરીરે, વરદત્ત રવિ શશિ રૂપ. ત૦૩
રાજરમા રમણીતણારે, ભોગવે ભોગ અખંડ; ત૦
વરસે વરસે ઉજવેરે, પંચમી તેજ પ્રચંડ. ત૦૪

ભુક્તભોગી થયો સંજમીરે, પાત્રે વ્રત ખટકાય; ત૦
 ગુણમંજરી જિનચંદ્રનેરે, પરણાવે નિજ તાય. ત૦૫
 સુખ વિલસી થઈ સાધવીરે, વૈજયંતે દોય દેવ; ત૦
 વરદત્ત પણ ઉપનોરે, જિહાં સીમંધર દેવ; ત૦૬
 અમરસેન રાજા ઘરેરે, ગુણવંત નારી પેટ; ત૦
 લક્ષણ લક્ષિત રાયનેરે, પુણ્યે કીધો ભેટ. ત૦૭
 સુરસેન રાજા થયો રે, સો કન્યા ભરતાર; ત૦
 સીમંધર સ્વામી કનેરે, સુણી પંચમી અધિકાર. ત૦૮
 તિહાં પણ તે તપ આદર્યુરે, લોકસહિત ભૂપાલ; ત૦
 દશ હજાર વરસાં લગેરે, પાત્રે રાજ્ય ઉદાર. ત૦૯
 ચાર મહાવ્રત ચાંપશુંરે, શ્રીજિનવરની પાસ; ત૦
 કેવલધર મુક્તિ ગયારે, સાદિ અનંત નિવાસ. ત૦૧૦
 રમાણી વિજય શુભાપુરીરે, જંબુ વિદેહ મઝાર; ત૦
 અમરસિંહ મહીપાલનેરે, અમરાવતી ધર નાર. ત૦૧૧
 વૈજયંત થકી ચવીરે, ગુણમંજરીનો જીવ; ત૦
 માનસસર જેમ હુંસલોરે, નામ ધર્યું સુગ્રીવ. ત૦૧૨
 વીશે વરસે રાજવીરે, સહસ ચોરાશી પુત્ર; ત૦
 લાખ પૂરવ સમતા ધરીરે, કેવલજ્ઞાન પવિત્ર ત૦૧૩
 પંચમી તપ મહિમા વિષેરે, લાખે નિજ અધિકાર; ત૦
 જેણે જેહથી શિવપદ લહ્યુંરે, તેને તસ ઉપકાર. ત૦૧૪

હાળ છટ્ટી.

કરકંડુને કરે વંદણા—એ દેશી.

ચોવીશ દંડક વારવા, હું વારી લાલ;
 ચોવીશમે જિનચંદ્રે, હું વારી લાલ;

પ્રગટયો	પ્રાણુત	સ્વર્ગથી,	હું	
ત્રિશલા	ઉર	સુખકંઠ	રે	હું ૧

મહાવીરને	કરું	વંદના.	હું	
પંચમ	ગતિને	સાધવા,	હું	
પંચમ	નાણુ	વિલાસરે;	હું	
મહાનિશીથ	સિદ્ધાંતમાં,		હું	
પંચમી	તપ	પ્રકાશરે.	હું	૨

અપરાધી	પણુ	ઉદ્ધર્યો	હું	
ચંડકોશિઓ		સાપરે;	હું	
યજ્ઞ	કરંતા	બ્રાહ્મણા,	હું	
સરખા	કીધા	આપરે.	હું	૩

દેવાનંદા		બ્રાહ્મણી,	હું	
રિખભદ્ર	વલી	વિપ્રરે;	હું	
બ્યાસી	દિવસ	સંબંધથી,	હું	
કામિત	પૂર્યો	ક્ષિપ્રરે. ^૧	હું	૪

કર્મરોગને		ટાળવા,	હું	
સવિ	ઔષધનો	જાણુરે;	હું	
આદર્યો	મેં	આશા	ધરી,	
મુજ	ઉપર	હિત	આણુરે.	૫

શ્રીવિજયસિંહ	સૂરીશનો,	હું
સત્યવિજય	પન્યાસરે;	હું

શિષ્ય કપુરવિજય કવિ,	હું૦	
ચંદકિરણ જસ જસરે.	હું૦	૬
પાસ પંચાસરા સાનિધે,	હું૦	
ખિમાવિજય ગુરુનામરે;	હું૦	
જિનવિજય કહે મુજ હજો,	હું૦	
પંચમી તપ પરિણામરે.	હું૦	૭

કલશ.

શ્રીમ વીર લાયક, વિશ્વનાયક, સિદ્ધિદાયક સંસ્તવ્યો;
 પંચમી તપ સંસ્તવન ટોડર, ગુંથી જિન કંઠે ઠબ્યો;
 પુણ્ય પાટણ, ખેત્રમાહિ, સત્તર ત્રાણું સંચલસરે;
 શ્રીપાર્શ્વજન્મ કલ્યાણ દિવસે, સકલ ભવિ મંગલ કરે. ૧

શ્રી પંચમીની સ્તુતિ.

શ્રાવણ શુદ્ધ દિન પંચમીએ, જનમ્યા નેમજિણુંદ તો;
 શ્યામ વરણ તનુ શોભતું એ, મુખ શારદકો ચંદ તો.
 સહસ વરસ પ્રભુ આઉખું એ, બ્રહ્મચારી ભગવંત તો;
 અષ્ટ કરમ હેલે હણીએ, પોહોતા મુક્તિ મહંત તો. ૧
 અષ્ટાપદ પર આદિ જિન એ, પોહોતા મુક્તિ મોઝાર તો,
 વાસુપૂજ્ય ચંપાપુરી એ, નેમ મુક્તિ ગિરનાર તો.
 પાવાપુરી નગરીમાં વળી એ, શ્રી વીરતાણું નિર્વાણ તો;
 સમેતશિખર વીશ સિદ્ધ હુઆ એ, શિર વહું તેહની આણ તો. ૨

નેમનાથ જ્ઞાની હુઆ એ, લાખે સાર વચન તો;
 જીવદયા ગુણ વેલડી એ, કીજે તાસ જતન તો
 મૃષા ન બોલો માનવી એ, ચોરી ચિત્ત નિવાર તો;
 અનંત તીર્થકર એમ કહે એ, પરહરિયે પરનાર તો. ૩
 ગોમેદ નામે જક્ષ લલો એ, દેવી શ્રી અંબીકા નામ તો;
 શાસન સાનિધ્ય જે કરે એ, કરે વળી ધર્મના કામ તો.
 તપગચ્છ નાયક ગુણનિલો એ, શ્રી વિજયસેનસૂરિરાય તો;
 રિષભદાસ પાઘ સેવતાં એ, સકળ કરો અવતાર તો. ૪

શ્રી વીરપ્રભુનું દિવાળીનું સ્તવન.

મારગ દેશક મોક્ષનોરે, કેવળજ્ઞાન નિધાન;
 ભાવદયા સાગર પ્રભુરે, પર ઉપકારી પ્રધાનરે. ૧
 વીરપ્રભુ સિદ્ધ થયારે, સંઘ સકળ આધાર;
 હવે ઈણુ ભારતમારે, કેણુ કરશે ઉપગારરે. વીર૦ ૨
 નાથ વિહુણું સૈન્ય જ્યુરે, વીર વિહુણારે જીવ;
 સાધે કેણુ આધારથીરે, પરમાનંદ અલંગરે. વીર૦ ૩
 માત વિહુણો બાળ જ્યુરે, અરહોપરહો અથડાય;
 વીર વિહુણા જીવડારે, આકુળ વ્યાકુળ થાયરે. વીર૦ ૪
 સંશયછેદક વીરનોરે, વિરહ તે કેમ ખમાય;
 જે હીઠે સુખ ઉપજેરે, તે વિણુ કેમ રહેવાયરે. વીર૦ ૫
 નિર્યામક ભવસમુદ્રનોરે, ભવ અટવી સથવાહ;
 તે પરમેશ્વર વિણુ મળેરે, કેમ વાધે ઉત્સાહરે. વીર૦ ૬

વીર થકાં પણ શ્રુત તણોરે, હતો પરમ આધાર;
હવે ઇહાં શ્રુત આધાર તેરે, અહો જિનમુદ્રા સારરે. વીર૦ ૭
ત્રણ કાળે સવિ જીવનેરે, આગમથીરે આણુંદ;
ધ્યાવો ભાવો ભવિ જનારે, જિનપડિમા સુખકંદરે. વીર૦ ૮
ગણધર આચારજ મુનિરે, સહુએ એણીપેરે સિદ્ધ;
ભવભવ આગમસંગથીરે, દેવચંદ્ર પદ લીધરે. વીર૦ ૯

શ્રી દિવાળીનું સ્તવન.

૧

મારે દિવાળી થઈ આજ, પ્રભુ મુખ જોવાને;
સર્ચાં સર્ચાંરે સેવકનાં કાજ, ભવ દુઃખ જોવાને.
મહાવીરસ્વામી મુગતે પોહોત્યા, ગૌતમ કેવળજ્ઞાનરે;
ધન્ય અમાવાસ્યા ધન્ય દિવાળી, મહાવીર પ્રભુ નિરવાણ. પ્રભુ૦ ૧
ચારિત્ર પાળી નિરમળું રે, ટાળ્યા વિષય કષાયરે;
એવા મુનિને વંદીએ જે, ઉતારે ભવપાર. પ્રભુ૦ ૨
બાકુળ વોહોરી વીરજીએ, તારી ચંદનબાળારે;
કેવળ લઈને મુગતે પોહોત્યા, પામ્યા ભવનો પાર. પ્રભુ૦ ૩
એવા મુનિને વંદીએ જે, પંચ જ્ઞાનને ધરતારે;
સમવસરણે દઈ દેશના પ્રભુ, તાર્યા નર ને નાર. પ્રભુ૦ ૪
ચોવીશમા જિનેશ્વર ને, મુક્તિતણા દાતારરે;
કરજોડી કવિ એમ ભણે, પ્રભુ દુનિયા ફેરો ટાળ.
પ્રભુ મુખ જોવાને. મારે૦ ૫

ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળી,
રહુંરે મારા નાથને નિત્ય નિહાળી. ગુરૂં

શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપ ધ્યાવું,
શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વામિના ગુણ ગાઉં;
શ્રીમદ્ સદ્ગુરૂ પદ શિર નામું,
ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળીં ૧

સખીરે આજ આનંદની હેલી,
બહાલા ને વધાવું ખેલી;
ફિરંરે હું તો ઘરમાં ઘેલી ઘેલી,
ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળીં ૨

પ્રભુજીએ પ્રીત પુરવની પાળી,
હેતે ઘેર આવ્યા હાલી ચાલી;
લાગીરે મને ગુરૂપદશું તાલી,
ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળીં ૩

પ્રીતલડીના બાંધ્યા પ્રભુજી આવ્યા,
સુખડાં મારા સ્વરૂપ તણું લાવ્યા;
મહાપ્રભુ મારા મનડામાં લાવ્યા,
ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળીં ૪

કૃપાળુની કીકી કામણુગારી,
તેમાં સખી સુરતા સમાઈ મારી;
લીધુંરે મેં તો નિજપદ સંભારી,
ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળીં ૫

બહાલાજીનાં બહાલાં લાગે વેણાં,
 સ્વરૂપ જોઈ ઠરે મારાં નેણાં;
 ભાગ્યાંરે મારાં ભવભવનાં મેણાં,
 ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળી૦ ૬
 યોગેશ્વરના યોગજલે આલી,
 વિજ્ઞતિ વૃત્તિ સર્વે વાળી;
 સ્વજ્ઞતિની પ્રવહે પ્રણાલી,
 ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળી૦ ૭
 દિવડલાતો દિલમાં અજવાળ્યા,
 પરમગુરૂ પોતામાં ભાળ્યા;
 ગયા દિન દાસ તણા વાળ્યા,
 ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળી૦ ૮
 પ્રભુપદ પ્રીતિ પ્રતીતિ વાધી;
 આત્માર્થે આજ્ઞા આરાધી;
 સમ્યક્ રત્નત્રયની એકતા સાધી,
 ગુરૂ ઘેર આવ્યા તે દિવાળી૦
 રહુંરે મારા નાથને નિત્ય નિહાળી૦ ૯

—
 નવ અંગ પૂજા હોણા.

જલ ભરી સંપુટપત્રમાં, યુગલિક નર પૂજંત;
 ઋષભ ચરણ અંશુઠો, દાયક ભવજલ અંત. ૧

જાનુ બલે કાઉસગ્ગ રહ્યા, વિચર્યા દેશ વિદેશ;	
ખડાં ખડાં કેવળ લહ્યું, પૂજે જાનુ નરેશ.	૨
લોકાંતિક વચને કરી, વખ્યાં વરસી દાન;	
કરકાંડે પ્રભુ પૂજના, પૂજે ભવિ બહુમાન.	૩
માન ગયું હોય અંશથી, દેખી વીર્ય અનંત;	
ભુજાળે ભવજલ તર્યા, પૂજે ખંધ મહંત.	૪
સિદ્ધશિલા ગુણ ઉજળી, લોકાંતે ભગવંત;	
વસિયા તેણે કારણ ભવિ, શિરશિખા પૂજંત.	૫
તીર્થંકર પદ પુણ્યથી, તિહુઆણુ જન સેવંત;	
ત્રિભુવનતિલક સમા પ્રભુ, ભાલ તિલક જયવંત.	૬
સોળ પહોર પ્રભુ દેશના, કંઠ વિવર વર્તુળ;	
મધુર ધ્વનિ સુરનર સુણે, તિણુ ગળે તિલક અમુલ.	૭
હૃદય કમલ ઉપશમ બળે, બાળ્યા રાગને રોષ;	
હિમ દહે વનખંડને, હૃદય તિલક સંતોષ.	૮
રત્નત્રયી ગુણ ઉજળી, સકળ સુગુણ વિશ્રામ;	
નાભિ કમળની પૂજના, કરતાં અવિચળ ધામ.	૯
ઉપદેશક નવતત્ત્વના, તિણુ નવ અંગ જિણુંદ;	
પૂજે બહુવિધ ભાવથી, કહે શુભવીર મુર્ખીંદ.	૧૦

શ્રી આદિ જિનની આરતી:—

જય જય આરતી આદિ જિનંદા,

નાભિરાયા મરૂદેવીકે નંદા;

પહેલી આરતી પૂજા કીજે,	
નરભવ પામીને દહાવેા લીજે.	જય૦ ૧
દુસરી આરતી દીન દયાળા,	
ધુલેવ મંડપમાં જગ અજવાળ્યા.	જય૦ ૨
ત્રીસરી આરતી ત્રિભુવન દેવા,	
સુરનર ઈંદ્ર કરે તોરી સેવા	જય૦ ૩
ચોથી આરતી ચૌગતિ ચૂરે,	
મનવાંછિત ક્ષણ શિવ સુખ પૂરે.	જય૦ ૪
પંચમી આરતી પુન્ય ઉપાયા,	
મુલચહે રીખવ ગુણ ગાયા.	
જય જય આરતી આદિ જિનંદા.	૫

શ્રી શાંતિ જિનની આરતી.

જય જય આરતી શાંતિ તુમારી,	
તોરા ચરણકમળકી મેં જાઉં બલીહારી.	જય૦ ૧
વિશ્વસેન અચિરાજીકેા નંદા,	
શાંતિનાથ મુખ પૂનમ ચંદા.	જય૦ ૨
ચાલીસ ધનુષ્ય સોવનમયકાયા,	
મૃગલંછન પ્રભુચરણ સુહાયા.	જય૦ ૩
અકવર્તી પ્રભુ પાંચમા સોહે,	
સોળમા જિનવર જગ સહુ મોહે.	જય૦ ૪
મંગળ આરતી તોરી કીજે,	
જન્મજન્મનો લાહો લીજે.	જય૦ ૫

કરજોડી સેવક ગુણુ ગાવે,

સો નરનારી અમર પદ પાવે.

જયં ૬

શ્રી આદિજિન આરતી.

અપછરા કરતી આરતી જિન આગે,
હાં રે જિન આગે રે જિન આગે;
હાં રે એ તો અવિચળ સુખડાં માગે,
હાં રે નાભિનંદન પાસ. અપછરાં
તા થેઈ નાટક નાચતી પાય ઠમકે,
હાં રે હોય ચરણે આંઝર ઝમકે;
હાં રે સોવન ધૂધરી ધમકે,
હાં રે લેતી કુદડી બાળ. અપછરાં
તાલ મૃદંગને વાંસળી ડફ વીણા,
હાં રે રૂડા ગાવંતી સ્વર ઝીણા;
હાં રે મધુર સુરાસુર નયણાં,
હાં રે જોતી મુખડું નિહાલ અપછરાં
ધન્ય મરૂ દેવી માતને પ્રભુ જાયા,
હાં રે તોરી કંચન વરણી કાયા;
હાં રે મેં તો પૂરવ પુન્યે પાયા,
હાં રે દેખ્યો તોરો દેહાર. અપછરાં
પ્રાણજીવન પરમેશ્વર પ્રભુ પ્યારો,
હાં રે પ્રભુ સેવક છું હું તારો;
હાં રે ભવો ભવનાં દુઃખડાં વારો,
હાં રે તુમ દીનદયાળાં અપછરાં

૧

૨

૩

૪

૫

સેવક જાણી આપનો ચિત્ત ધરજો;
હાં રે મોરી આપદા સઘળી હરજો;
હાં રે મુનિ માણેક સુખીઓ કરજો,
હાં રે જાણી પોતાનો બાળ. અપછરાં ૬

આરતી.

જય જય આરતી સદ્ગુરરાયા,
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર નમું પાયા. જય જય૦ ૧

પહેલી આરતી મિથ્યા ટાળે,
સમ્યગ્ જ્ઞાન પ્રકાશ નિહાળે જય જય૦ ૨

બીજી આરતી બીજ ઉગાડે,
દ્વન્દ્વાતીતપણાને પમાડે. જય જય૦ ૩

ત્રીજી આરતી ત્રિકરણ શુદ્ધિ,
થાએ સહેજે નિર્મળ બુદ્ધિ. જય જય૦ ૪

ચોથી આરતી અનંત ચતુષ્ટય,
પરિણામે આપે પદ અવ્યય. જય જય૦ ૫

પંચમી આરતી પંચ સંવરથી,
શુદ્ધ સ્વભાવ સહજ લહે અરથી જય જય૦ ૬

શ્રીમદ્ સદ્ગુરરાજ કૃપાએ,
સત્ય મુમુક્ષુપણું પ્રગટાવે. જય જય૦ ૭

મંગળ દીવો.

દીવોરે દીવો માંગલિક દીવો, આરતી ઉતારીને બહુ ચિરંજીવે
દીવે
સોહામણું ઘેર પર્વ દિવાળી, અમર ખેલે અમરા બાળી. દીવો
દીપાળ લણે એણે કુળ અજવાળી, ભાવે લક્ષ્મી વિધન નિવારી. દીવે
દીપાળ લણે એણે કળી કાળે, આરતી ઉતારી રાજા કુમારપાળે. દી
અમ ઘેર મંગલિક, તમ ઘેર મંગલિક, મંગલિક ચતુર્વિધ સંઘને
હોળે દીવે

મંગળ દીવો.

એ વ્રત જગમાં દીવો મેરે ખ્યારે એ વ્રત-એ દેશી.
હિલમાં કીજે દીવો મેરે ખ્યારે, હિલમાં કીજે દીવો,
દીવો દીવો દીવો મેરે ખ્યારે, હિલમાં
દીવો એ મંગલિક દીવો મેરે ખ્યારે, હિલમાં
આરતી ઉતારી ચિરંજીવો મેરે ખ્યારે, હિલમાં
સફગુરુદીપક સંઘટી સ્નેહ, જ્ઞાન દીપ પ્રગટાવો;
દીપથી દીપ સુમતાથી હોવે, જ્ઞાન જ્ઞાનીમાં સંભાવો. મેરે
નિશિના દીપક ચંદ્રમા જાણો, દિનના દીપક ભાન;
કુલના દીપક સુપુત વખાણો, (તેમ) ત્રિહું જગદીપક જ્ઞાન. મેરે
દયા-દીવેલ પ્રેમ-પરણાયું, વૃત્તિની બત્તી ઠરાવો;
ચિત્ત-ચક્રમકથી ચેતી ચૂંપે, ચૈતન્ય જ્યોતિ ચેતાવો. મેરે

ઈંદ્રિય-બારી વિષય-વાયરો,આવી દીપ ઓલ્હાવે;

ઝટપટ બારીઓ બંધ કરી દો, દીપને અહિલ ન આવે. મેરે૦૪

ક્ષયોપશમ દીપક કારણથી, યત્નકરણ દર્શાવે;

યત્ને ક્ષાયિક ભાવ લહીને, કેવળ્ય જ્યોતિ જગાવે. મેરે૦૫

અનુભવદીપ પ્રકાશે ભાસે, બાહ્યાન્તર અજવાળું;

ગુરુગમકુંચી ઉંચી અડતાં, ઉઘડે અનાદિનું તાળું. મેરે૦૬

તાળું ઉઘડે રત્નત્રય નિધિ, સહજે નિજ કર આવે;

શ્રી સહજાત્મસ્વરૂપ સદોદિત, અખંડ દીપ રહાવે. મેરે૦૭

મંગળ દીવો.

દીવો રે દીવો પ્રભુ મંગળીક દીવો,

શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ શાશ્વત જીવો. દીવો૦ ૧

સમ્યગ્ દર્શન નયન અજવાળે,

કેવળ જ્ઞાન પ્રકાશ નિહાળે. દીવો૦ ૨

ભવબ્રમતિમિરનું મૂળ નસાવે,

મોહ પતંગની ભસ્મ બનાવે દીવો૦ ૩

પાત્ર મુમુક્ષુ ન નીચે રાખે,

તપવે નહીં એ અચરિત્ દાખે. દીવો૦ ૪

કલિમલ મલ ઉત્પત્તિ જાણે,

શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ સદાય વરાયે. દીવો૦ ૫

શ્રોતા વક્તા ભક્ત સકલમેં,

શિવકર વૃદ્ધિ કરે મંગળમેં. દીવો૦ ૬

શ્રીમદ્ સેવક ભાવ પ્રભાવે,

સેવક સેવ્ય અભેદ સ્વભાવે. દીવો૦ ૭

ૐ

શ્રીમદ્ સદ્ગુરવે નમોનમઃ

અહો! અહો! શ્રી સદ્ગુર, કરુણાસિંધુ અપાર;
 આ પામર પર પ્રભુ કર્યો, અહો! અહો! ઉપકાર.
 શું પ્રભુ ચરણ કને ધરું, આત્માથી સૌ હીન;
 તે તો પ્રભુએ આપીએ વર્તુ ચરણાધીન.
 આ દેહાદિ આજથી, વર્તો પ્રભુ આધીન;
 દાસ દાસ હું દાસ છું, તેહ પ્રભુનો હીન.
 પદ સ્થાનક સમજાવીને, ભિન્ન બતાવ્યો આપ;
 મ્યાન થકી તરવારવત્, એ ઉપકાર અમાપ.
 જેહ સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પામ્યો દુઃખ અનંત;
 સમજાવ્યું તે પદ નમું, શ્રી સદ્ગુરુ ભગવંત.
 પરમ પુરૂષ પ્રભુ સદ્ગુર, પરમજ્ઞાન સુખધામ;
 જેણે આપ્યું ભાનનિજ, તેને સદા પ્રણામ.
 દેહ છતાં જેની દશા, વર્તે દેહાતીત;
 તે જ્ઞાનીનાં ચરણમાં, હો વંદન અગણિત.

પ્રણિપાત સ્તુતિ:—

હો પરમકૃપાળુ દેવ! જન્મ, જરા, મરણાદિ સર્વ
 દુઃખોનો અત્યંત ક્ષય કરનારો એવો વીતરાગ પુરૂષનો મૂળ-
 માર્ગ આપ શ્રીમદે અનંતકૃપા કરી મને આપ્યો, તે અનંત
 ઉપકારનો પ્રતિઉપકાર વાળવા હું સર્વથા અસમર્થ છું; વળી
 આપ શ્રીમત્ કંઈ પણ દેવાને સર્વથા નિસ્પૃહ છો; જેથી
 હું મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાથી આપના ચરણારવિંદમાં
 નમસ્કાર કરું છું. આપની પરમ ભક્તિ અને વીતરાગ પુરૂષના
 મૂળધર્મની ઉપાસના મારા હૃદયને વિષે ભવપર્યંત અખંડ
 ભગૃત રહો એટલું માગું છું તે સફળ થાઓ

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

